

СВЕТИ КИРИЛО ЈЕРУСАЛИМСКИ

**ПОУКЕ
ОГЛАСИТЕЉНЕ И ТАЈНОВОДСТВЕНЕ**

Садржај:

ПРЕДГОВОР ПРВОМ ИЗДАЊУ	3
УВОДНА ПОУКА	5
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ПРВА.....	10
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ДРУГА	12
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ТРЕЋА	18
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ЧЕТВРТА.....	23
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ПЕТА.....	32
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ШЕСТА.....	36
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА СЕДМА	46
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ОСМА	50
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ДЕВЕТА.....	52
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ДЕСЕТА.....	56
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ЈЕДНАЕСТА	63
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ДВАНАЕСТА.....	70
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ТРИНАЕСТА	80
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ЧЕТРНАЕСТА	92
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ПЕТНАЕСТА	101
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ШЕСНАЕСТА	111
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА СЕДАМНАЕСТА.....	120
ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ОСАМНАЕСТА	130
ТАЈНОВОДСТВЕНА ПОУКА ПРВА	139
ТАЈНОВОДСТВЕНА ПОУКА ДРУГА.....	142
ТАЈНОВОДСТВЕНА ПОУКА ТРЕЋА.....	144
ТАЈНОВОДСТВЕНА ПОУКА ЧЕТВРТА	146
ТАЈНОВОДСТВЕНА ПОУКА ПЕТА	148

ПРЕДГОВОР ПРВОМ ИЗДАЊУ[1]

Поуке светог оца нашег Кирила, архиепископа јерусалимског, које сада издајемо на словенском језику, преведене су већ много пута, као што потврђују рукописи сачувани у разним библиотекама, али су први пут штампане 1772. године у московској синодској штампарији.

Још од раније, када се сва издања продаше и несташе, не само свештенослужитељи као проповедници Речи Божије, него и православни хришћани Грчко-Руске Цркве, лишише се поучног дејства овог великог учитеља Источне Цркве.

Са тих разлога поново се издаје ово дело на руском језику, колико за потребе и руковођење служитељима Речи у тумачењу догмата православне хришћанске вере, толико и на духовну корист сваког побожног читаоца.

Свима онима, пак, који немају довољно знања у области црквене историје, сматрамо нужним да у најкраћим цртама изнесемо овде уводну поуку *оглашенима и новопросвећенима*, којима су ове поуке биле упућене.

У древној хришћанској Цркви постојале су две врсте људи: просвећени св. Крштењем и они који су желели да приме Крштење; први се називаху *вернима*, а ови други *оглашенима*. Назив оглашени потиче од речи *оглашение*, на грчком *κατήχησις* (катихизис), односно, основно поучавање у догматима вере ономе који жели да постане хришћанин. Због тога су они којима је предавана ова поука, називани *оглашенима*. Разлика између оглашених и верних била је у томе што су верни имали право да присуствују целом току богослужења и да учествују у свим молитвама које се за то време читају или поју, али и да се причешћују светим тајнама тела и крви Христових, да слушају Символ вере, молитву Господњу: *Оче наш*, и поуку о најузвишенијим тајнама хришћанске вере, док оглашенима ово није било дозвољено. Но, и међу оглашенима је постојала извесна разлика.

Неким од њих, након довољне поуке и испита њихове одлучности да приме веру хришћанску, беше говорено о штетности паганског сујеверја, али и о основним догматима вере: о јединству Божијем, о суду и васкрсењу мртвих заједно са тумачењем Старог и Новог завета... Међутим, тајна Свете Тројице и Символ, њима као младима у вери није казивана. Некада им је дозвољавано присуство на сабрањима верних, али у савршавању тајне Евхаристије нису учествовали. Када је свештенослужитељ својим трикратним позивом: *оглашени изађите*, наговестио почетак Евхаристије, они су морали изаћи из храма и за њима су затварана црквена врата уз громогласни свештеников позив: *врата, врата пажљиво пазите*: на тај начин они нису ни ушима, ни очима, учествовали са вернима у предстојећим молитвама. Јер *Светиња* је за *Свете*, односно, за *верне* је савршавана. Свети Златоусти у том смислу каже да ми *Тајну вршимо при затвореним вратима, пошто забрањујемо улаз непросвећенима*. [2]

Неки опет од оглашених, будући унеколико већ просвећени поуком у познању основних истина хришћанске вере и еванђелских истина, припремали су се, пред Пасху, за примање тајне Крштења. Овој врсти оглашених св. Кирило је упутио и казивао своје поуке које се називају *огласитељне* и има их 18 на броју. У то време они су се већ називали *просвећујући се* и *крштавајући се* тј. они који су спремни за примање Крштења. Њима је предавано пуно и опширно излагање Символа вере и укратко им је тумачено о тајнама: верни су за то време узносили усрдне молитве за њих, почев од среде четврте седмице Великог поста до Велике Суботе у који дан су оглашени приступали тајни Крштења. Тајноводствене поуке говорене су после Пасхе новопросвећенима тј. онима који примише тајну Крштења на Велику Суботу.

Поуке, говорене онима који се припремају за Крштење и онима који примише Крштење, у Јерусалиму изазиваху велику пажњу и нестрпљење; пламеност ишчекивања била је већа него у неким другим црквама. Свети Кирило Јерусалимски први се истакао у оваквој проповеди и активности, не само у Јерусалиму, него је својим радом дао пример и осталима како да предају хришћанске догмате; његов рад је био у свему достојан подражавања.

Поуке овог знаменитог Учитеља толико беху уважене на Истоку да су их свети оци користили не само као руководство у проповедању Речи Божије, него су оне преведене и на арапски језик. Љубитељи старина са истим жаром, врло брзо, преведоше их и на латински, пољски и француски језик.

Мада је словенски превод ове књиге учињен врло рано (по сведочанству неких писаца пољски превод је учињен управо са словенског), ипак он није свима био доступан и познат све до штампаног издања 1772. године, а дело је труда преосвештеног Амвросија, архиепископа московског, који је много тачнији од древног превода. Неки су опет, као регуларно дело св. Кирила Јерусалимског сматрали књигу под називом *Кирила Јерусалимског о другом доласку Христовом*. У изворнику књига садржи петнаест огласитељних поука овог светог оца; међутим, током времена овој књизи је прилепљено мноштво других и св. Кирилу страних тумачења, што сваки пажљиви читалац може лако да установи, јер су многи додаци настали у каснијим вековима; о томе сведоче и црквени учитељи: св. Златоусти, Епифаније, Дамаскин, Теофилакт, па чак и руски патријарси који у време св. Кирила, који је проповедао еванђеље око 340. године после Христовог Рождества, нису ни били живи.

Штампачући овај превод на руском језику трудили смо се и настојали да смирено и побожно измолимо од побожних читалаца разумевање за све недостатке, уздајући се да ће овај скромни труд донети обилни плод свима који траже духовно назидавање и усавршавање; молимо се да благодат Божија, која је оплодотворила побожно говорљива уста св. Кирила, оспособи срца читалаца ове књиге, како би у њима израсла чиста семена еванђеоског учења и да буду способни да приме сто пута плодотворнија класја оне *пшенице* која ће се удостојити да буде сабрана у *вечну житницу Господа жетве*, Спаситеља нашег Исуса Христа.^[3]

НАПОМЕНЕ:

1. Ово је предговор руском издању (прим. прев. на српски).
2. Беседа 23 на ев. по Матеју.
3. Лк 3:17; Мт 9:38

УВОДНА ПОУКА

или предговор огласитељним поукама св. оца нашег Кирила, архиепископа јерусалимског

1. Већ се осети миомирис на вама који сте жељни просвећења! Ви се већ сабирате као духовно цвеће од кога ће се исплести небески венци; већ се благоухање Духа Светог излило; ви сте већ дошли до предворја царских дворова; о, када би вас сам Цар и у дворе своје увео! На дрвету је за сада само цвет; о, када бих могао и плод на њему да видим. Ваша имена су већ уврштена у списак, па сте наречени и за војску и за брачне светионике и за желатеље небеског општежића и за добре намере и за наду која долази. Нелажив је онај који је казао: *онима који љубе Бога све се рачуна у добро.*[1] Иако је Бог штедар у добротворству, ипак од свакога очекује нелицемерну жељу. Због тога Апостол додаје: *онима који су позвани предзнањем.* Искрена намера чини те позваним. Јер, ако си ти овде само телом, а не и духом, онда ти је све узалуд.

2. И Симон маг је у своје време приступио овој купељи; крстио се, али се није просветио; тело је омио водом, али срце своје није просветио Духом; тело је ушло у купељ и изашло је из ње, а душа се није *сахранила са Христом, нити је васкрсла са њим.*[2] Ја те упозоравам на падове да не би пао; то што се догодило са њим записано је управо као наук свима који приступају истоме: да се не би и неко од вас усудио да искуша благодат, *да не би некакав корен горчине израстао и направио немир.*[3] Да не би неки од вас казао: хајде да видимо шта раде верни? Гледајући дознају шта се код њих дешава. Очекујеш да видиш, а да ћеш бити виђен, о томе не размишљај? Чини ти се да знаш оно што ће настати као да Бог не познаје твоје срце?

3. Зажелео је неки да види шта се дешава на свадби, као што нам еванђеље сведочи. Обукавши неприкладну одећу отишао је на свадбу, сео је за трпезу и почео јести предложену храну. Видео је да су сви у белој одећи, те је и он сам морао имати на себи такву одећу. Међутим, иако је са свима присутнима јео исту храну, ипак није био одевен једнако са осталима, нити је имао исту намеру као и остали присутни. Жених, мада је штедар и милостив, ипак није неразборит. Обилазећи званице појединачно (он није желео да му званице буду у трицама, него у свечаној одећи) спазио је дошљака који није био у свадбеном руху; обратио му се и рекао: *пријатељу? Како си ти ушао?*[4] Како то изгледаш? Каква ти је савест? Ако те је вратар већ пропустио, ако ти није било познато у каквој одећи се треба појавити на свадби, па си и поред свега доспео овамо, ипак, када си ушао и видео блиставу гардеробу на присутнима, требало је да бар на основу тога схватиш да твоје место није овде? Није ли боље било да на време изађеш са овог скупа? Пошто то ниси учинио, бићеш на неприкладан начин избачен одавде, као што си неприкладно и ушао. Тада је Жених заповедио слугама: ухватите га, вежите му ноге које се одважише да дођу овамо, вежите му руке које нису умеле да га обуку у свечано одело и баците га у таму најкрајњу. Он једноставно није достојан свадбених светилника. Видиш шта се са њим неразумним десило; чувај се и ти тога!

4. Ми, слуге Христове, свакога примамо и, будући у звању вратара, остављамо врата отворена; дакле, ти можеш да уђеш иако ти је душа упрљана грехом, а намере непоштене. Ушао си, удостојен си и име ти је записано. Видиш ли у томе црквено расположење? Осећаш ли поредак и благоустројство? Слушаш читање Писма; налазиш се у друштву свештенослужитеља и непрекидно слушајш поуку! Задрхти пред овим местом и учи се на основу тога што гледаш. Благовремено изађи данас са овог скупа, а сутра порани и дођи на време. Ако ти је душа обучена у среброљубље, изађи одавде обучен другачије: скини пређашњу одећу, немој то крити; скини острашћену и нечисту

одећу и обуци се у светлу одећу трезвености. Ја ћу те поучити пре но што дође Жених душа - Исус, и види твоју одећу. Имаш довољно времена. Четрдесет дана ти је одређено за покајање. Довољно је времена да се умијеш и преобучеш. Ако и даље останеш у свом злом расположењу проповедник неће бити крив за то, али ти се немој надати да ћеш добити благодат. Ко на себи види рану, нека одмах стави завој; ко је пао, нека устане. Нико од вас нека не буде као Симон; нека међу вама не буде лицемерја, ни запиткивања о овој ствари.

5. Овде се може доћи и због других разлога; муж може доћи да би угодни жени својој; исто се може казати и за жену. Дешава се да слуга жели да угоди своме господару, пријатељ - пријатељу. Ја сам бацио удицу и уловио тебе, иако си ти дошао са непоштенем намером, али са добром надом спасеног. Можда ти ниси ни знао куда то идеш и у коју мрежу ћеш се упецати. Уловљен си црквеним мрежама; жив си се дао у робство. Немој бежати: уловио те је Христос, али не да би те умртвио, него да би те мртвог оживео. Треба ти ускоро и умрети и опет устати. Чуо си Апостола како каже: *мртав сам греху, али сам жив правди.*[5] Умри греху и живи правди; од данашњег дана живи за њу.

6. Погледај какво ти достојанство дарује Исус. Назван си оглашеним, јер си оглашен извана. Слушао си реч о уздању и ниси знао шта слушаш; слушао си тајне и ниси их разумео; слушао си божанско Писмо и ниси продreo у његове дубине. Сада ти се оглашење не дарује извана, него изнутра. *Дух се уселио*[6] у тебе и ум твој је учинио храмом Божијим. Када чујеш о тајнама, схватићеш оно што раније ниси знао. Немој помислити да примаш нешто неважно. Будући жалостан човек, сада добијаш име Божије. Слушај шта каже Павле: *веран је Бог.*[7] Чуј шта каже друго писмо: *веран је Бог и праведан.*[8] Видећи ово унапред (да ће људи добити име Божије), Псалмопевац је у име Божије казао: *Ја рекох: богови сте и синови Вишњега.*[9] Пази добро да не би само име било верног, а намера неверног. Ступио си на поприште, не бежи; друго овакво време неће ти бити дато. Ако би ти настало време женидбе, зар не би занемарио све остало и похитао да спремаш свадбу? Пошто желиш душу своју да посветиш Жениху небеском, зар нећеш одбацити телесно ради примања духовног?

7. Крштење се не прима два или три пута; у том случају би могао казати како први пут оно није имало никакво дејство, него је тек други покушај све поправио. Ако први пут ниси имао никакве користи од њега, то више не можеш поправити. Један је Господ и једна је вера и једно крштење.[10] Само се јеретици крштавају други пут, пошто прво крштење њихово није ни било крштење.

8. Бог од нас ништа друго не очекује и не тражи, осим добру и слободну вољу. Немој питати: како ће се очистити греси моји? Жељом и вером, то ти ја кажем. Има ли шта краће од овога? Уосталом, ако твоја уста говоре да ово желиш, а срце не говори, онда ће Срцезналац бити судија. Од овог времена уздржавај се од сваког злодела; нека твој језик не празнослови, око твоје нека не греши и нека не лута по непотребним предметима.

9. Ноге твоје нека похитају на састанке оглашених. Заклињања прихватај побожно и ако на тебе дувају, ако те заклињу, све то прихвати ради спасења. Ако из грубог злата, помешаног са бакром, оловом, железом или дрветом, желимо поново да издвојимо злато, нећемо то моћи без пламена; злато не може бити очишћено од осталих примеса без пламена; тако и душа не може бити очишћена без заклињања. Заклињање је божанско, јер је извучено из божанствениог Писма. Лице ће ти бити покривено, да би ти ум био слободан; да не би очи које лутају, навеле и срце твоје да блуди; покривене очи никако не спречавају ухо твоје да слуша спаситељну поуку. Као што златари помоћу прикладних оруђа распламсавају ватру и стављено у огањ злато прекаљују, добијајући оно што траже, тако и заклињачи, када Духом Божијим у човеку произведу

страх и у телу, као у горионику, распале душу, тада ће ђаво побећи, а остаће спасење, нада на вечни живот и, напokon, душа очишћена од греха добија спасење. Останимо постојани у нади и предајмо се ономе да би Бог, Владика свега, видевши нашу добру вољу, очистио нас од грехова; да би нам даровао благу наду и спаситељно покајање. Бог те је позвао, а ти си позван.

10. Не избегавај огласитељне поуке; ма колико дуго оне трајале, ти немој посустати, јер ћеш примити оружје против супротних сила, против јеретика, против Јудејаца, Самарјана и пагана. Много имаш непријатеља, зато се потруди да много оружје зарадиш и да многе стреле ставиш у тоболац, али мораш знати и када коју стрелу треба да употребиш, односно, како да њима победиш Јелина, како да се бориш са јеретичима, а како са Јудејцима или Самарјанима. Ето, оружје је већ готово, а мач духовни се кује. Потребно је да трезвено пружаш десну руку своју како би ратовао рат Господњи, да би савладао и надјачао противне силе, да би остао непобеђен у сваком јеретичком нападу.

11. Саветујем ти и следеће: добро научи све што ти је казано и све памти; немој ове поуке сматрати за обичне разговоре. Не кажем да обични разговори нису добри или да су недостојни вере; ако данас нешто пропустимо да кажемо, то ћемо казати сутра. Међутим, ако учење о бањи, које ти по одређеном поретку предајемо, данас буде пропуштено, када ћеш примити одговарајућу награду? Знаш да се дрво сади у одређено време; ако не ископамо најпре земљу и посадимо саднице, када ћемо други пут моћи да засадимо то што је први пут погрешно засађено? Замисли да је огласитељна поука градња. Ако темељ не поставимо како треба и не учврстимо га да се не разиђе, неће ли и наша градња бити залудна? Камен се клеће и поставља на камен; угао се везује углом; сувишно и непотребно се баца и тако грађевина напредује увис. На исти начин и теби предајемо камен познања. Треба да слушате о живом Богу; треба да чујете о суду, о Христу; треба да чујете о васкрсењу; о свему треба говорити благовремено, устаљеним поретком; сада вам се све предаје набацано, а касније ћемо све то сјединити у целину. Ако ти не посматраш целовито и не будеш повезивао оно што си чуо први пут са оним што чујеш други пут, онда ће градитељ само зидати и градити, а твоја грађевина ће бити наопака.

12. Ако те оглашени буду питали шта ти је говорио учитељ, тиму ништа од овога немој казати. Јер тајну и наду на будући век предајемо теби. Чувај ову тајну ради даваоца плате и немој се освртати на оне који ти кажу: каква је штета ако и ја то сазнам? И болесници траже вино да пију; али ако им оно буде превремено дато, оно ће их и опити. Из овога ће се родити два зла: болесник ће умрети, а лекар ће изгубити славу. Ако оглашени сазна нешто превремена од овога што је теби поверено, избекумће се, јер неће правилно схватити то што му је само једном поверено, него ће то исмејати, а верни ће бити осуђен као предавач ове тајне. Сада си ти већ постао близак са нама; пази и не говори никоме ништа превремена не због тога што је ово, што чујеш овде, недостојно за проповед, него што уши оглашених нису достојне да то чују. И тисе некада био оглашен; у то време ја ти нисам говорио оно што није требало да знаш. Када својим опитом и искуством досегнеш узвишеност учења, тада ће ти бити јасно да су оглашени недостојни слушања.

13. Ви, којима су имена записана у списку спремних за просвећење, ви постадохте синови и ћерке једне мајке. Када пођете на заклињање нека сваки од вас говори само о нечем побожном; а ако се деси да неки од вас закасни или изостане, пошаљите некога по њега. Јер, ако су те позвали на гозбу, зар није ред да чекаш и онога ко је заједно са тобом позван на исто место? Ако имаш брата, нећеш ли се бринути и о његовом добру? У супротном немој сеинтересовати о некорисном, као: шта се ради у граду, шта на селу; шта ради цар, шта епископ, а шта презвитер. Гледај горе, то од тебетражи време

твоје; *отрезните се и схватите да сам Ја Бог.*[11] видиш верне како служе и не буне се, познај да они знају шта су примили и да чувају благодат. Ти си, међутим, још на ваги и питање је да ли ћеш примити или нећеш. Немој опонашати спокојне, него се испуни страхом.

14. Када наступи време заклињања, док не дођу сви предвиђени за овај чин, мушкарци нека буду са мушкима, а жене са женама. Сетите се тада Нојевог брода у коме се налазио Ноје и синови његови и жена његова и жене синова његових. Иако је био само један брод, а врата затворена, ипак је тамо све било у одређеном поретку. Иако је храм затворен, а ви се налазите у њему, ипак треба да будете раздвојени: мушки са мушкима, жене са женама, да не би предложено спасење послужило као повод за погибао. Треба сви да будете један поред другог, један близу другог, али страсти нека буду далеко од вас. Због тога је добро да мужеви у рукама имају неку корисну књигу и један нека чита, а други да слушају; ако немате књигу, онда нека се неки од вас моли, а други нека прича било шта богоугодно. Дјеве које су у храму нека поју или читају нешто за себе, тако да уста говоре, а уши другог да не чују то. *Није дозвољено жени да говори у цркви.*[12] Удата жена дужна је исто да се моли; уста нека се мичу, али глас нека се не чује: да не би био призван Самуило; нека бесплодна душа твоја, пошто је услиша Бог, роди спасење. Овакво понашање затвара врата Самуилу.

15. Ја ћу приметити свачију усрдност и побожност сваке жене. Нека вам ум пламти побожношћу, нека се душа раскаје, нека се разбије жестокост неверја, нека се од железа раздвоји сувишна пиљевина; нека остане само што је чисто, нека нестане рђа са железа, нека остане само што је природно. Када вам Бог покаже ону ноћ, мрак који блешти светлошћу дана, за коју је речено: *тама се неће помрачити од тебе и ноћ ће засијати као дан,*[13] тада нека се свакоме од вас отворе врата раја. Насладите се тада христонским водама, миомирисима; примите тада име Христово и силу божанских ствари. Сада, пак, подигните погледе ваших умова увис; угледајте анђeosке силе и Владику свега - Бога, који седи на висини и Сина јединорођеног, како седи десно од Оца и Духа саприсуштог; Престоли и Господства служе; видите тамо и свакога од вас и сваку од вас - спасене. Учините себе сада оглашенима да би и вас огласио тај пријатни глас који изговарају анђели за све спасене: *блажени сте који остависте безаконје и којима се прикрише греси.*[14] Када ви, као звезде Цркве, узихте горе чисти телом и светли душом.

16. Велика је ствар предстојеће Крштење. Оно је заробљенима искупљење, опроштај грехова, смрт греха, новорођење душе, светла одећа, свети и нераскидиви печат, кола за небо, рајска утеха, царско заступништво, дар усиновљења. Мотрите на змију која се вије поред вас на овом путу, мотрите добро, да вас не би саблазнила и уловила неверјем. Она види многе спасене, али *мотри кога би уловила и прождерала.*[15] Ти усходиш Оцу духова, али пролазиш поред ове змије. Како да прођеш безбедно поред ње? *Обуј ноге своје у приправност за еванђеље света*[16] да би, ако те и уједе, остао неповређен. Зацари у себи веру која у темељу има чврсту наду и обуј се у добру обућу да би прошао неповређен и стигао своје Владици. Припреми срце своје да прихвати предавано ти учење и обећане свете тајне. Моли се чешће да би те Бог удостојио небеских и бесмртних тајни. Немој бити празан ни дању, ни ноћу, него чим сан спадне са очију, ум нека се прене на молитву. Ако осетиш да на њега насрће зла мисао, пробуди у себи спасоносни спомен суда. Обуздај разум свој поуком, да би заборавио на гнусно. Ако те било ко упита: зар и ти хоћеш у воду да се погрузиш; зар нема довољно бања у граду, онда добро знај да ти све ово говори морска змија. Немој обраћати пажњу на овакве речи, него мисли на Бога. Чувај душу своју да би остао неуловљен и да би, остајући у нади, постао наследник вечног спасења.

17. Ми, као људи, заповедамо и учимо; ви, пак, немојте вашу грађевину градити од сламе, трске или плевe, да наш труд не буде залудан; градите од злата, сребра и драгоценог камења. Мој посао је да говорим, твој да слушаш, а Божији да учини. Усмеримо наш разум, зауздајмо душу, припремимо срце: ради душе се подвизавајмо очекујући вечне ризнице. Силан је Бог који познаје срца ваша и који зна ко је од вас искрен, а ко је лицемеран; искреног ће сачувати, а лицемерног ће учинити верним. Бог може и неверника да учини верником (ако му овај препусти срце своје) и да изглади рукопис који нас осуђује. Нека Он преда забораву пређашње грехе ваше, нека од вас насади Цркву и нека вас изабере за своју војску, нека вас обуче у оружије правде, нека вас испуни стварима Новог завета и нека вас запечати печатом Духа Светога у све векове, у Христу Исусу, Господу нашем. Слава њему у све векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Рм 8:23.
2. Кол 2:12; Рм 6:4; I Кор 10:2.
3. Јевр. 12, 15
4. Мт. 22, 12
5. Рм 6:2
6. Јк 4:5
7. I Кор 1:9
8. I Јн. 1,9
9. Пс. 82,6
10. Еф.4,5
11. Пс 46:2.
12. I Кор 14:34; I Тим 2:12.
13. Пс 139:12.
14. Пс. 32,1
15. I Петр. 5,8
16. Еф 6,15

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ПРВА[1]

1. Ученици Новог завета и причасници тајни Христових! Сада само именом, а ускоро и благодаћу, изградите у себи *срце ново и дух нов*[2] да би се заједно са вама радовали житељи неба. Јер ако, по сведочанству еванђеља, *на небесима бива радост због једног покајаног грешника*,[3] колико ће весеље бити на небесима када се много душа покаје и преобрази? Пошто ступисте на пут блажени и исправни, теците побожно и честито поприштем побожности; јединорођени Син Божији који је свагда готов и спреман да вас избави (пред)стоји и овде и позива: *приступите ми сви обременјени и уморни и ја ћу вас одморити*. [4] Ви који сте обременјени преступима и везани оковима греха, чујте пророчки глас који каже: *умијте се, будите чисти, одбаците лукавство од душа ваших испред очију мојих*, [5] да би вам анђеоски хорови ускликнули: *блажени који напустише безакоње и којима се прикрише греси*. [6] Ви који сада упалисте и зажегосте светилнике вере сачувајте их у рукама вашим неугасивима да би Онај, који је на Голготи отворио рај разбојнику због вере његове, удостојио и вас да запојите свадбену песму.

2. Ако неко од присутних и даље робује греху, тај нека се вером припреми за слободу и усиновљење и скинувши са себе греховно робство, нека ступи у најблаженије служење Господу; нека се удостоји наслеђа у Царству небеском кроз исповедање; *свуците старог човека који пропада у прелесним похотама*, [7] да бисте се обукли у новог, обновљеног разумом по обличју саздавшиг га [8]. Кроз веру задобијте залог Духа Светога чиме ће вам олакшан бити приступ у станишта вечна. Приступите тајанственом печатењу да бисте били познати Владици и да би вас Он прибројао светом и словесном Христовом стаду које ће стајати са десне стране и наследити припремљени живот. Они који се још увек налазе под теретом греха стајаће са леве стране, пошто нису приступили благодати Божијој коју Христос дарује новорођењем кроз Крштење. Не мислим на телесно новорођење, него на духовни преображај. Наша тела се рађају од телесних и видљивих родитеља, а душе се преображавају вером; *дух дише тамо где хоће*. [9] Тада ћеш, ако будеш достојан, чути речи: *добро, слуго добри и верни!* [10] Када? Ако се на твојој савести не нађе ни најмање страсти.

3. Ако неко од присутних жели да искуша благодат, тај сам себе обмањује и потврђује да не познаје њезину силу. Сачувај, човече, у себи душу нелицемерну ради Онога који *испитује срца и утробе*. [11] Као што се при регрутовању младића за војску мотри на узраст и телесно здравље, тако и Господ, бирајући душе, испитује вољу. Ако се установи да је у неком прикривено лицемерје, такав се одстрањује као неспособан за истинско служење. Свакоме ко се нађе достојан, дарује се благодат: *не дајте светиње псима*, [12] него на коме се види чиста савест, на томе се полаже спаситељни и чудесни печат од кога дрхте злodusи и који познају анђели да би први, као прогањани, побегли, а ови други, као своји, заједничарили са њим. Сви који примате овај духовни и спасоносни печат, треба да имате и слободну вољу за њега. Као што је за мач или за перо потребан делатник, тако је и за благодат потребан верник.

4. Ти сада примаш нетрулежно оружје, духовно. Настањујеш се у духовни рај. Добијаш име које раније ниси имао. До сада си био оглашен, а од сада ћеш се звати верни. Најзад ћеш се насадити међу духовне маслине; од дивље маслине постаћеш плодовита, од греховног човека праведан, од прљавог постаћеш чист и бићеш придодат светој лози. Уосталом, ако и останеш на овој лози, умножићеш се као плодовита грана; ако не останеш на њој, бићеш спаљен на ватри. Плодоносимо на исправан начин да се не би и са нама десило оно што се десило са неплодном смоквом: да не би Исус, када дође, и нас проклео за неплодност; ако би било могуће да сви можемо казати: *ја сам као маслина плодовита у дому Божијем; уздам се у милост Божију у*

векове?[13] Маслина - не вештаствена, него духовна, светоносна. Божије је да сади и залива, а твоје да доносиш плод; дело Божије је да пошаље благодат, а твоје да прихватиш и сачуваш. Немој презрети и одбацити благодат јер се она дарује бадава; када је примиш, чувај је побожно.

5. Садашње време представља време исповести. Исповеди све што си учинио речима или делима, дању или ноћу. Исповедај у време *пријатно и у дан спасења*?[14] Прихвати небеско станиште. Буди прилежан у заклињањима. Одлучно дођи на огласитељне поуке и памти што чујеш. Не говори се то само да би ти чуо, него да би вером запечатио све што ти се речима пренесе. Одбаци сваку људску бригу: подвизаваш се душе своје ради; све овозживотно занемари. Занемарујемо маловажно, а од Господа добијамо велико. Остави садашње, а веруј будућем. Толико година си провео у залудним бригама и пословима овог света, па зар нећеш током четрдесетодневне припреме посветити себе молитви на корист душе своје? *Отрезните се и схватите да сам Ја Бог*, каже Писмо.[15] Чувај се празнословља: не говори о другом ружне речи, нити слушај било кога ко говори ружно; свагда буди готов на молитву. Покажи се као затвореник, повучен у себе. Очисти свој сасуд да би добио велику благодат. Опроштај грехова једнако се дарује свима, а причешће Духа Светога дарује се само по мери вере. Ако се мало трудиш, мало ћеш добити; ако много чиниш, биће ти велика награда. Подвизаваш се за себе самог; види сада шта ти је од користи.

6. Ако се на кога срдеш, опрости. Приступаш опраштању грехова па је потребно да и сам опростиш сваком ко се огрешио о тебе. На основу чега ћеш иначе казати Владици: опрости ми моја сагрешења, када сам ниси опростио много мању увреду теби нанесену? Буди прилежан на побожним скуповима не само сада када то од тебе траже служитељи Цркве, него и након примања благодати. Ако је нека ствар добра пре но што је примиш, зар може постати рђава пошто си је примио? Ако си корисно могао бити обрађиван и заливан пре но што си засађен, зар нећеш са више користи бити обрађиван после насађивања? Подвизавај се ради душе своје у свим данима. Храни се читањем божанског Писма, јер Владика ти је припремио духовну вечеру. Кажи и ти заједно са Псалмопесником: *Господ је пастир мој, ништа ми неће недостајати; на зеленом пашињаку напаса ме; водом покоја поји ме; душу моју опоравља*. [16] Тако ће се анђели радовати заједно са вама, а сам Христос, велики архијереј, који прима вашу добру вољу и представља вас Оцу своме, моћи ће казати: *ево, ја и деца коју ми даде Бог*. [17] Нека вас Он лично сачува да останете угодни њему. Слава му и сила у бесконачне векове. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорено без припреме у Јерусалиму онима који се припремају за просвећење, на тему Исајиних речи: умијте се... 1:16, и даље.	7. Еф 4,22;24
2. Јез 18:31	8. Кол 3:10
3. Лк 15:7	9. Јн 3:8
4. Мт 11:28	10. Мт 25:21
5. Ис 1:16	11. Пс 8:10
6. Пс 31:1	12. Мт 7:6
	13. Пс 52:10.
	14. II Кор 6:2.
	15. Пс 46:11
	16. Пс 23:13
	17. Ис 8:18; Јевр 2:13

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ДРУГА[1]

1. Грех је велико зло, а преступање закона - најтежа болест душе. Грехом човек постаје немоћан, слаби своје природне силе и пада у огањ вечни; зло је пород човекове слободне воље. Да заиста грешимо слободом своје воље, о томе јасно говори пророк: *Ја сам цео овај виноград засадио истинитим; на који начин се он преобратио у коров, у туђи виноград?*[2] Насад је добар, плод је рђав; рђав је од зле воље. Насадитељ није крив, а виноград ће бити спаљен. Засађен је ради добрих плодова, али је својом вољом родио рђав плод. *Створио је Бог човека добрим, по речима Проповедниковим, а они траже свакојаке мисли?*[3] Његова смо створења, каже Апостол, *створени за добра дела.*[4] Творац, будући је сам благ, створио је и нас за добра дела; међутим, дела по личној жељи и вољи преобратише се на зло. Дакле, као што је речено већ, грех је ужасно зло, али није неизлечиво. Ужасно је за обузетог њиме, али је излечиво за онога ко га одбацује покајањем. Исто као и човек који држи своју руку у пламену; све док је рука у додиру са ватром, човек осећа бол и ватру, а када повуче своју руку и баци ужарени угаљ, бол престаје. Ако неко помисли да од греха неће сагорети, такав нека чује шта поручује Писмо: *неће ли ко, ако у недра своја стави пламен, запалити њиме и своју одећу?*[5] На исти начин грех спаљује душевне силе наше.

2. Можда ће неко казати: шта је то грех? Је л' то живо биће? Је л' то анђео? Злодух? Шта је то, уствари? Грех није непријатељ који на тебе насрће споља, него непријатна израслина, краста, која из тебе настаје. Гледај правим очима и у теби неће бити похоте; чувај своје и не жели туђе и престаће твоја наклоност за крађом. Мисли на суд и у теби се неће оснажити блуд, ни прељуба, ни убиство. Кад почнеш да заборављаш Бога, у теби се полако рађа мисао на зло и спремност за рђава дела.

3. Ниси ти једини кривац за грех, него и подстрекач греха ђаво. Он све подстиче на грех, али не може да приволи на грех оне који му се успротиве. Зато Проповедник и каже: *ако дух онога који влада пође на тебе, не остављај место своје.*[6] Затвори своја врата, удаљи непријатеља од себе и он ти неће моћи нанети зло. Ако ти хладнокрвно усвојиш похотне мисли, оне ће се укоренити у теби и у срцу твоме пустиће своје корење, везаће ти ум и одвући ће те на пучину зла. Можда ћеш казати: ја сам верник; похота ме неће савладати ма колико пута насртала на мене. Међутим, зар не знаш да се и у камену изроди корење од дуговременог боравка на њему? Не прихватај семе похоте, јер ће она удавити веру твоју. Истргни са корењем зло пре него у теби процвета да не би морао касније секиром и огњем да га чупаш из себе. Када на тебе наиђе болест очију, лечи их пре него што потпуно ослепиш.

4. Први виновник греха и *отац зла*[7] јесте ђаво. Ово је казао Господ, а не ја. *Јер, ђаво греши од почетка.*[8] Пре њега нико није (са)грешао. Он није сагрешао због тога што је од природе добио неопходну наклоност на грех (у том случају кривица за грех би пала на онога ко га је створио таквим); иако је створен добрим, он је сопственом вољом постао ђаво; то име добио је од учињеног злодела. Он је био Арханђел, али после своје клевете назван је ђаволом; био је добар служитељ Божији, али је због својих поступака назван сатаном, јер име сатана означава противника. Ово није моје учење, него духоносног пророка Језекиља. Оплакујући ђавола пророк каже: *ти си печат савршенства и венац доброте, био си у рају Божијем.*[9] А нешто касније: *био си непорочан у данима твојим, од кад си створен, док се у теби не нађе безакоње.*[10] Врло добро је ово речено: *док се у теби не нађе безакоње*, јер није споља у тебе дошло зло, него си га ти сам породиио. После овога пророк обелодањује узрок свему овоме: *срце твоје погорди се лепотом твојом због мноштва грехова твојих; због грехова те бацих на земљу.*[11] Сагласно са овим и Господ у еванђељу каже: *видех сатану како, као муња, паде са неба.*[12] Видиш сагласје Старог завета са Новим? Он,

паднувши доле, заједно са собом повукао је многе; он подстиче на похоту оне који му се повинују. Од њега је блуд, прељуба и свако друго зло. Кроз њега је праотац наш Адам изагнан и уместо раја, који је без његове обраде доносио дивне плодове, наследио је земљу која и поред обраде рађа трње и коров.

5. Шта, дакле, питаће неко? Погрешили смо; зар нам после тога нема спасења? Пали смо; зар не можемо више устати? Ослепесмо; зар не можемо опет прогледати? Постадосмо хроми; зар се не можемо усправити? Умресмо; зар нема средства за васкрсење? Зар Тај, који је васкрсао четвородневног Лазара који је већ заударао, није кадар да подигне и тебе, човече? Тај, који је ради нас пролио своју драгоцену крв, ослободиће и нас од греха! Браћо, не треба очајавати, не падајмо у безнађе! Ужасно је изгубити веру и наду на покајање. Ко не жуди за спасењем, тај умножава грехе своје; а ко се нада да ће бити исцељен, тај без муке одбацује сваки грех. Разбојник, уколико не исчекује помиловање, пада у очај и бес; а ако га исчекује, врло често испољава кајање за своја дела. Чак и змија свлачи за себе кожу своју, па зар нећемо и ми одбацити грехе своје? Земља, која непрестано рађа трње и коров, ако се добро обради, доноси добар плод; зар нећемо и ми заузврат добити спасење? Дакле, наша природа може примити спасење ако узвратимо својом добром и слободном вољом.

6. Бог је човекољубив; човекољубив је безгранично. Немој говорити: блудничко сам, прељубочинствовао сам, ужасне грехе сам починио и то не једном, него много пута. Хоће ли ми Он опростити? Хоће ли заборавити грехе моје? Чуј шта каже Псалмопевац: *колико је много блакости твоје, Господе?* [13] Свеукупни греси твоји не могу премашити и победити велико милосрђе Божије. Ране твоје не могу премашити искуство лекара твога. Предај му се вером, кажи Лекару све болести и са Давидом завапи: *исповедам своје безакоње Господу моме*, и на теби ће се испунити речи које следе за овима: *занемарио си нечастивост срца мога.* [14]

7. Желиш ли да познаш Божије човекољубије ти, који си до недавно још слушао огласитељне поуке? Хоћеш ли да осетиш ту човекољубивост и неизмерну дуготрпљивост Божију? Чуј онда шта се десило са Адамом. - Првостворени Адам је преступио Божију заповест; није ли Бог одмах могао да га преда смрти? А види шта ради човекољубиви Господ! Истина, изгони га из раја (пошто се због греха учинио недостојним овог места пребивања), али га оставља да живи у близини раја, насупрот рајских врата, да би гледао одакле је испао, из каквог стања је избачен и да би се касније, кајањем, могао спасти. Прворођени човек Кајин постаје братоубица, узрочник и началник убиства и први мрзитељ. Али пошто је убио брата свога, како је он био осуђен? *Стењаћеш и треићеш се на земљи.* - Грех велик, а казна лагана.

8. У свему се огледа човекољубије Божије; међутим, оно још није овде толико велико као што ћемо то видети касније. Замисли Нојево време. Људи много сагрешеше; нечастивост се силно намножила по земљи; ради свега био је потребан потоп; петстотет године (Нојевог живота) Бог открива своју претњу и казну; међутим, тек шестстотет године Он пушта потоп на земљу. Видиш ли широкогрудост Божијег човекољубија које се прострело на наредних сто година још? Зар није Он могао одмах учинити оно што је учинио тек после сто година? Свакако да је могао, али је продужио време људима како би им омогућио покајање. Видиш ли Божију благод? Да су се они и тада покајали, не би били лишени Божијег човекољубија.

9. Размотримо и друге примере и људе који се такође спасоше покајањем. Можда ће нека жена казати: блудничила сам, оскврнила сам тело своје сваким видом неуздржљивости; могу ли се и ја спасти? Жено, погледај Раву и надај се спасењу. Ако је она, као општепозната блудница, спасена покајањем, зар неће и нека друга жена, која је понекад блудничила пре примања благодати, бити спасена покајањем и постом? Погледај како се Рава спасла! Она је само казала: *Бог ваш на небесима и на земљи. Бог*

ваш.[15] Чак се није усудила да Га назове својим Богом, јер је била свесна своје нечистоте. Ако баш желиш да имаш доказ из Писма о овоме, онда ћеш га пронаћи у псалмима; *поменућу Раву и Вавилон који ме познају.*[16] Велика је човекољубивост Божија! Он чак и блуднице помиње у Писму и то не каже просто поменућу Раву и Вавилон, него још додаје, који ме познају. Дакле, спасење које се добија покајањем, једнако је могуће и мушком и женском полу.

10. Ако би и цео народ сагрешио, ни тада Божија човекољубивост не би била побеђена. Салио је народ израиљски златно теле; Бог ни тада није заборавио своју човекољубивост. Људи се одрекоше Бога, али се Он није одрекао себе самог. *Ово су твоји богови, Израилу,* клицали су они.[17] Но, Бог Израиљев, како му и приличи и како му је својствено, опет се учинио њиховим Спаситељем. Није само народ сагрешио, него и сам првосвештеник Аарон. О томе Мојсеј каже: *Господ се разгневио и на Аарона и помолх се о њему и Бог му је опростио.*[18] Ако је Мојсеј својим заступништвом успео да умилостави Бога Господа, неће ли онда Исус јединорођени, Син Божији, својим заступништвом за нас умилоставити Бога? Ако Господ и поред греха није забранио Аарону да врши првосвештеничку службу, односно, ако му није ускратио првосвештеничко достојанство, зашто би теби, који долазиш из паганства, забранио приступ? Покај се на прави начин и ти, човече, па ћеш постати учесник благодати Божије. У предстојећем времену покажи и испољи чист начин живота свога. Заиста је Бог човекољубив и нико није кадар да достојно искаже његово човекољубље. Када би се сви људски језик и стопили у један, ни тада не би били у стању да искажу човекољубље Божије. На основу Писма ми само унеколико познајемо Божије милосрђе; није нам познато колико је Он према анђелима снисходљив. Он и њима снисходи, јер само је Исус, који чисти наше грехе, безгрешан.

11. Ако желиш да ти ја наведем и друге примере, онда се осврни на блаженог Давида и узми као образац покајања. Пао је овај велики муж док се шетао кровом свога дома, као онај који је хитро устао иза сна послеподневног. Неопрезно је осмотрио околину и подвргао се човечанској слабости. Грех је учињен, али због тога није истребљено добро расположење и наклоност да се исповеди пад свој. Ради изобличења греха и исцелења ране, приступа му добронамерно пророк Натан. *Разгневио се Господ,* каже му он, *јер си сагрешио.*[19] Овако је казао цару честити човек, али се порфиносни цар није на њега наљутио. Он у том тренутку није гледао на тога ко му говори, него је видео Онога ко му је послао пророка. Није се заслепио безбројном војском која га окружује, јер је у своме уму представио себи војску Господњих анђела и уплашио се Невидљивога, као да Га је лично видео; зато је одговорио дошљаку онако као да говори Ономе ко га је послао: *сагреших Господу.*[20] Видиш ли цареву смерност и исповест? Нзегга није опоменуо било ко; малобројни су знали за његов поступак. Дело је учињено брзо, а пророк приступа лагано ради изобличења и пали постаје свестан престапа. И уколико је његова спознаја била чистосрдачнија, то је хитрије добио исцелење. Наиме, исти тај пророк Натан који му је припретио, одмах је казао: *Господ је одузео сагрешење твоје.*[21] Видиш ли како Бог, који је хитар у човекољубљу, мења суд свој. Пророк му тада рече: *својим недеом дао си прилику непријатељима Господњим.* Много непријатеља имао си због твоје правде, али те је чувала твоја трезвеност. Када си уништио ово силно оружје, тада непријатељи твоји постадоше спремни да те нападну. Овако му је говорио Пророк.

12. Блажени Давид мада је скрушено саслушао речи: *Господ је укинуо грех твој,* није престао са кајањем; напротив, уместо порфире облачи кострет, а уместо позлаћеног престола седа на пепео и на земљу; не само да је седео на пепелу, него се пепелом хранио, што сам потврђује: *пепео, као хлеб,* једох.[22] Сузама својим исушио је похотно око; *сваке ноћи мијем постељу своју, сузама својим натапам постељу,* каже

он.[23] Када су му саветници казали да узме мало хлеба, он се оглушио о њихов савет те је продужио пост за наредних седам дана. Ако се цар на овакав начин кајао, зар ниси, човече, дужан и ти да се кајеш? У време Авесаломове буне многи су му указивали пут којим може побећи, али се он упутио гором маслинском, као да се тиме мишљу својом обратио Искупителу који је имао са ове горе да се узнесе на небо. Када га је Семеј злобно проклињао, он је одговорио, *опростите му*. [24] Добро је знао да ће свакоме ко опрашта, бити опроштено.

13. Видиш ли да је кајање врло умесно дело, а покајници да се спасавају. Соломон је такође пао, али како се понашао? *Најзад се покајах*, каже он.[25] Ахав, цар самаријски, био је идолопоклоник, постао је безакони човек, убица пророка, безбожан, похотљив на туђа поља и винограде.[26] Међутим, када је уз помоћ Језавеља убио Навутеја и када је дошао пророк Илија да му припрети казном Божијом, он се опаметио, поцепав је своју одећу и обукао се у кострет. Шта је после тога казао Бог пророку Илији: *видиш ли како се Ахав умилио пред лицем мојим?* [27] Он као да убеђује, запаљеног гневом, Пророка да снисходи покајнику. *Нећу пустити зло*, каже Господ, *током његових дана*. Мада се није сасвим ослободио греха, иако је од Господа добио опроштај, ипак га Господ и даље облива својим човекољубијем. Не због тога што није познао његова будућа дела, него што му је опростио због испољеног кајања. Праведни судија о сваком делу суди тек пошто се оно изврши.

14. Овако је и Јероваам приносио жртве идолима.[28] Рука му се осушила када је заповедио да ухвате Пророка који је био изаслан да га опомене и укори. Међутим, искусивши на себи силу ухапшеног човека, он му рече: *помоли се пред лицем Господа Бога Твога*. [29] Сходно пророковој молитви рука му је оздравила и постала као пре. Ако је Пророк исцелио Јероваама, неће ли Христос исцелити и ослободити тебе од греха? Манасија је такође био преступник закона; он је претестерисао пророка Исаију, упрљао је себе сваковрсним гресима и идолослужењем, натопио је Јерусалим невином људском крвљу, али када је одведен у робство у Вавилон, он се обратио Господу и покајањем се исцелио. Писмо каже да се *смирио Манасија пред лицем Господњим и помоливши се, услиша га Господ и врати га на царски престо његов*. [30] Ако се покајањем спасао тај који је претестерисао Пророка Божијег, зар се нећеш спасти ти који ништа слично ниси урадио?

15. Немој неразумно одбијати плодове покајања. Желиш ли да знаш колико је покајање силно? Желиш ли да познаш крепко оружје спасења и да познаш колико је снажна исповест? Језекија је *сто осамдесет пет хиљада* непријатеља обратио у бегство исповедањем. [31] Заиста је велико ово дело, али оно је још увек маловажно у односу на оно о чему ћемо тек говорити. Он је покајањем прекинуо Божију казну. У време његове болести Исаија му је казао: *заповеди дому своме, јер ћеш умрети и нећеш бити жив*. [32] Може ли се уопште после речи: *умрећеш, очекивати исцелење?* Језекија није заборавио на покајање него се опоменуо речи Писма: *ако се повратите и будете мирни, спашићете се*; [33] окренуо се према зиду и са кревета усмерио своје мисли небу (непробојни зид не може да задржи молитву која се побожно узноси) рекавши: *Госпode, сети ме се*. [34] Да би ме исцелио, довољно је да ме се сетиш. Ти ниси ограничен временом, него дајеш живот свакоме. Наш живот не зависи од распореда звезда, како многи у своме безумљу тврде, него Ти сам, својом силом и вољом, одлучујеш када ће ко од нас живети. И томе, коме по Пророковим речима више није било живота, продужен је живот на још петнаест година због чега је сунце добило супротни ход. Тада је сунце за Језекију отишло на починак, а за Христа је помрачено; није се вратило, него се упокојило сном; овим се и показала разлика између једног и другог, односно, између Језекије и Исуса. Ако је онај могао да прекине Божију казну, неће ли Исус моћи да опрости грехе? Отрезни се и заплачи сам за собом, затвори врата и помоли се

да би ти Он опростио и да би те ослободио од горећег пламена. Искрена и снажна исповест гаси и сам пламен ватре; моћна је и лавове да укроти!

16. Ако још увек не верујеш онда размисли шта се десило Ананији и онима са њим, који ископаше оне изворе. Која количина воде је могла да угаси пламен који се дизао девет лаката увис? Међутим, тамо где се прекомерно узвисује пламен, тамо се као река излива вера; тамо су се злу успротивили овим речима: *праведан си, Господе, у свему што си нам дао; сагрешисмо и безаконовасмо.*[35] Покајање је угасило пламен. Зар још увек не верујеш да покајање може угасити и геенску ватру? Ти веруј на основу примера са Ананијом. Можда ће неко казати како их је Бог сачувао због њихове праведности, јер нису хтели да се поклоне идолу; зато их је Бог наградио таквом силом. Ако тако мислите, онда ћу вам предочити и други пример.

17. Какво је твоје мишљење о Навукодоносору? Ниси ли из Писма сазнао да је он био крвожедан човек, свиреп, зверског расположења? Ниси ли сазнао, даље, да је из царских гробница све кости побацао напоље? Ниси ли чуо да је он цео народ одвео у робство? Ниси ли чуо да је он ослепео цара пошто га је натерао да гледа убијену децу своју? Ниси ли чуо да је он поломио херувиме? Не говорим о духовним херувимима, немој тако да схватиш ове речи, човече! Мислим на херувиме извајане, у очистилишту, из кога је Бог наглас говорио народу. Завесу светиње он је поцепао; узео је кадионицу и пренео је у идолско светиште; све дарове храму је покрао, а сам храм је спалио до темеља. Коју је он казну заслужио за све што је учинио: за убијене царе, за спаљене светиње, за поробљене народе, за посвећење идолима свештених сасуда? Није ли он заслужио хиљаде смрти?

18. Показао сам ти велико зло; сада познај још веће човекољубије Божије. Он се претворио у звер, у пустињи је проводио живот, био је бијен само да би се могао спасти. Имао је нокте као лав, јер је био насилан према светињи. Имао је гриву као лав, јер је уистину био лав који риче и граби. Јео је траву као во, јер је заиста био скот, који не познао Онога који му је даровао царство. Тело му је било орошено росом јер није веровао и познао шта значи виђење у коме је роса угасила ватру. *Ја, Навукодоносор, подигох очи своје небу,* каже он, *и Вишњег благослових и вечно живућег похвалих и прославићу.*[36] Када је он познао Вишњег Господа и узнео му благодарни вапај, када се раскајао због учињеног греха и познао немоћ своју, тада му Бог враћа царску част и достојанство.

19. Дакле? Навукодоносору који је толико зла починио, па се покајао, Бог дарује опроштај и враћа царство; а теби, који се кајеш, неће ли опростити грехе и даровати Царство небеско, ако будеш живео како приличи? Човекољубиви Господ брзо опрашта; спор је, међутим, када кажњава. Због тога нека нико не губи наду на спасење. Петар, врховни и првенствујући апостол, три пута се одрекао Господа пред служавком, али се раскајао и *заридао горко.*[37] Плач сведочи и потврђује срчано кајање. Стога он не само да је добио опроштај за своје одрицање, него је враћен у пређашње апостолско достојанство. Браћо, пошто сте видели много рђавих примера и покајањем спасених људи, похитајте и сами да се покајете пред Господом како бисте добили опроштај сагрешења ваших, али и Царства небеског да се удостојите и наследите небески дар, заједно са свима светима у Христу Исусу. Њему слава у све векове. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорена у Јерусалиму без припреме, онима који се спремају за просвећење: о покајању, отпуштању грехова и о непријатељима, на речи пророка Језекиља: правда праведнога на њему ће бити - 18:20
2. Јер 2:21
3. Проп 7:29
4. Еф 2:10
5. Проп. 10,7
6. Прича 6:27
7. Јн 8:44
8. I Јн 3:8.
9. Јез 28:12,13
10. Јез 28:15
11. Јез 28:17
12. Лк 10:18
13. Пс 31:20.
14. Пс 32:5.
15. Ис Нав 2:11
16. Пс 87:4
17. Изл 32:4
18. Пон зак 9:20, 26
19. II Цар 12:12
20. II Цар 12:13
21. II Цар 12:13
22. Пс 102:10
23. Пс 6:7
24. II Цар 16:10
25. Приче 24:32
26. III Цар 21:27
27. III Цар 21:29
28. III Цар 13:4
29. III Цар 13:6
30. II Паралип 33:13
31. IV Цар 19:35
32. IV Цар 20:1; Ис 38:1
33. Ис 30:15
34. IV Цар 20:3
35. Дан3:27, 29
36. Дан 4,31
37. Мт. 26, 75

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ТРЕЋА[1]

1. Веселите се небеса и радуј се земљо због оних који желе да се окропе исопом и да се очисте исопом духовним и силом Онога који је за време свога страдања исопом и трском био појен. Нека се радују небеске силе, а душе, којима предстоји сусрет са духовним Женихом, нека се достојно припреме. Глас у пустињи вапије: *припремите пут Господњи*. [2] Није ово мала ствар; није реч о обичном телесном сусретању, него сусрет изабраних по вери са свеиспитујућим Духом. Световна супружанства и брачни савези не могу се са овим адекватно поредити; младожења лако пристаје на женидбу када види богатство или телесну лепоту; а овде није реч о лепоти тела, него је у питању неупрљана савест душе; богатство се не осуђује, али се потражује богатство душевне побожности. Дакле, чеда одабрана, пазите на Јована који виче *исправите пут Господњи*; [3] настојте да уништите све препреке и саблазни како бисте ходили путем у вечни живот. Нелицемерном вером очистите душе ваше које су сасуд за примање Духа Светог. Почните покајањем да мијете одећу вашу да бисте били чисти када вас позову у брачну ложу. Мада Жених позива све, без изузетка, јер благодат је штедра и мада глас громогласника сабира све, ипак Он лично прави разлику међу званицама. Да се не деси некеме од сабраних, чија су имена унесена у небески списак, да чује оне речи: *пријатељу, како си ушао овамо без свадбеног руха?* [4] Нека сваки од вас чује: *добро, слуго верни и добри, у малом си ми био веран, над многима ћу те поставити; ући у радост Господа твога* [5]. Све до сада ти си стајао иза врата! О, када би сваки од вас могао казати: *увео ме је цар у ложницу своју. Нека се радује душа моја у Господу; обукао ме је у ризу спасења и у одећу весеља оденуо ме је; као на младожењу ставио ми је венац и као невесту ме је украсио лепотом*. [6] нека душа свакога од вас покаже своју чистоту, *да буде без прљавштине, без порока и томе сличног*; [7] не кажем вам да ово треба да буде пре примања благодати, јер, зашто бих вас онда позивао на опроштај грехова? Него, када вам се дарује благодат, нека са њом буде сагласна ваша савест и нека остане неупрљана.

2. Велико је ово дело, заиста, браћо! Због тога му приступите трезвено. Сваки од вас ће стати пред Бога кога окружују миријаде анђеоске војске. Дух Свети ће печатити ваше душе. Бићете одабрани за војску великога Цара. Дакле, орасположите и припремите себе, не облачите се у скупочену одећу, него у побожну душу која се огледа у чистој савести. Крштењу не приступај као обичној води, него као духовној благодати која се кроз воду и водом дарује. Као што се жртва, по природи својој проста, оскрнављује призивањем демона, тако и обична вода, добивши силу призивањем Духа Светог и Христа и Оца, постаје света. Пошто се човек састоји из две природе, душе и тела, очишћење такође мора бити двојако: бестелесно ради бестелесног и телесно ради тела. Вода чисти тело, а Дух печати душу, како бисмо Богу приступили окропљеним срцем и телом, умивеним чистом водом. Када будеш силазио у воду, немој о њој размишљати као о обичној, него уздањем у дејство Духа Светог надај се спасењу. Без једног и без другог немогуће је достићи савршенство. Не говорим ово ја, него Господ Исус Христос који у свему овоме има власт. Он каже: *ако се ко не роди ОЗГО*, и додаје речи: *водом и Духом, не може ући у Царство Божије*. [8] Ни онај ко се крсти само водом, а није удостојен Духа, нема на себи савршену благодат; међутим, ни онај који је по својим делима добар, али није запечаћен водом, неће ући у Царство небеско. Реч је смела, али није моја; тако је одредио Исус. Ево вам доказа из Писма: Корнилије беше праведан човек који се удостојио да види анђела; његове молитве и милостиња на небесима образоваше прекрасни споменик. Дошао је Петар и на верујуће се излио Дух и они почеше говорити другим језицима и пророковаше; Писмо тада сведочи да им је Петар и после ове духовне благодати заповедио да се крсте у име Исуса Христа, како

би након рођења душе вером, посредством воде, и њихово тело примило благодат. Ако неко баш жели да зна због чега се кроз воду, а не кроз неку другу стихију дарује благодат, пронаћи ће одговор у Писму божанском. Вода је нешто особено и најбоље од четири видљиве стихије света. Небо представља станиште анђела, али небеса су од воде. Земља је станиште човеково, али и земља је од воде. И пре шестодневног довођења у поредак творевине, Дух. Божији је лебдео над водом. Начело света је вода; начело еванђеља је Јордан. Ослобођење Израиља од Фараона извршило се кроз воду мора, а ослобођење света од грехова савршава се омивањем водом, дејством Речи Божије. Где год Бог ступа у савез са било ким ту је и вода. Са Нојем је закључен савез након потопа; на Синају је закључен савез са Израиљем, опет посредством воде и црвенице и исопа. Илија се узноси на небо, али и ту је вода присутна. Најпре је прошао кроз Јордан, а потом је узнесен на небо. Првосвештеник најпре пере руке, а потом приноси дим и кад на жртву. Аарон се најпре умио, а потом је произведен у чин првосвештеника. Како би он могао приносити молитве за друге, ако сам није опран водом? Умиваоница која се налазила у скинији симболизовала је Крштење.

3. Крштење је крај Старог завета и почетак Новог. Њега је почео Јован да врши, а од Јована нико није *већи од оних који су рођени од жене*;[9] Он је свршетак пророка: *сви пророци и закон до Јована су*; он је почетак еванђеоских дејстава пошто *зачало еванђеља Исуса Христа беше Јован Крститељ*. [10] Рећи ћеш да је Илија Тесвићанин узет на небо, али ипак знај да он није већи од Јована. Пренесен је на небо Енох, али ни он није већи од Јована. Мојсеј беше највеличанственији законодавац, али и сви остали пророци беху величанствени; међутим, ни они нису већи од Јована. Не усуђујем се да поредим пророке међу собом, али је сам Владика њихов и наш, Господ Исус Христос донео суд: *није рођен од жене већи од Јована*; Господ не каже рођени од дјева, него од жена. Велики служитељ се пореди са саслужитељима: превасходност и благодат Сина неупоредиви су са слугама. Видиш ли каквог је човека Господ одабрао за претечу ове благодати? Бедног, љубитеља пустиње, али не човека мрска и опадача; он је јео акриде и имао је окриљену душу; хранио се медом и речи му беху слађе и корисније од меда; носио је одећу од камиље длаке и у свему је био образац подвижничког живота; још у утроби мајке своје осветио га је Дух Свети. Истина, на исти начин је освећен био и Јеремија, али Јеремија није прорицао још у утроби мајке. Једино је Јован, још у утроби мајке своје, *заиграо од радости*. [11] Не видећи телесним очима, он је Владикау познао духом својим. Пошто је благодат Крштења велико дело, било је потребно да и њезин први савршитељ буде велик.

4. Он је крстио у Јордану, а долазио му је цео Јерусалим и примао почетак Крштења. Сва највећа блага су у Јерусалиму. Међутим, добро знајте, Јерусалимљани, на који начин су од њега добијали Крштење они који су му долазили: они су сви одреда исповедали грехе своје! Најпре су они открили ране своје, а потом је он давао лек; свима који повероваше он је даровао искупљење од вечног огња. Ако сам желиш да се увериш да Јованово крштење беше искупљење од претећег огња, онда чуј шта он каже: *породи аспидини, ко вам каза да бежите од предстојећег огња*. [12] Дакле, немојте више бити пород аспидин; иако то пре бејасте преобразите се и нека о томе сведочи ваш начин пређашњег и грешног живота. Свака змија користи уске процепе и када прође кроз њих остави иза себе своју стару кожу и скинувши са себе старост, излази подмлађена телом. Тако исто и ти, каже он, пођи уским путем и прођи кроз тесна врата; изнуравајући се постом, изгони из себе то што те упропашћује. *Свуци старог човека са свим делима његовим* [13] и кажи ове речи које се налазе у химнама: *скинух одећу своју, како да се обучем у њу*. [14] Али, да нема можда међу вама човека лицемера који се тобож упреподобио, али не од срца, па да опонаша Симона мага који није дошао да би примио благодат, него да би искушао то што се дарује? Нека

и такав чује речи Јованове: *већ је и секира код корена и свако дрво које не рађа род добри биће сасечено и у ватру бачено.*[15] Судија је овде неумољив: напустите лицемерје.

5. Шта, дакле, треба чинити? Који су плодови покајања? *Који има две хаљине, нека да оне ко нема.*[16] Тај који је учио овоме, стоји да му се верује. Он сам је први испунио то што је и рекао. Он је говорио без зазора: савест Га није прекоревала, нити је везивала његов језик. *И који има брашна, нека исто учини.* Ти желиш да примиш Духа Светога, а чувствену храну не делиш беднима? Тражиш велико, а не удељујеш у малом? Макар био цариник или блудник, надај се спасењу. *Цариници и блудници пре вас ће ући у Царство Божије.*[17] И Павле сведочи о овоме и каже: *ни блудници, ни идолослужитељи, ни они које он даље набраја неће наследити Царство Божије. И ви бејасте овакви, али се опрасте и посветисте.*[18] Он није казао *ви јесте*, него *ви бејасте*. Грех незнања се опрашта, али укореењено зло се осуђује.

6. Сам јединорођени Син Божији прославио је Крштење за тебе. Зашто да говорим само о човеку? Велик беше Јован, али не може се ни упоредити са Господом! Громогласан беше његов глас у пустињи, али шта је то у односу са овом Речју? Веома је знаменит претходник, али шта је он у поређењу са Царем? Знаменит је тај који крштава водом, али шта је он у поређењу са Оним који крштава Духом Светим и огњем? Спаситељ је Духом Светим крстио Апостоле када сеизненада чуо са неба шум, *као да дува снажан ветар и цела кућа у којој су се налазили испунила се дихањем, и над њима се појавише пламени језичци и седоше на свакога од њих. И сви се испунише Духа Светога.*[19]

7. Ко се не крсти, нема му спасења, осим мученика који и без воде примају Царство небеско. Спаситељ је искупио васељену Крстом и био је прободен у ребро и из утробе је потекла крв и вода да би се једни, у време мира, крстили водом, а други у време гоњења, својом сопственом крвљу. Да је Спаситељ и мучеништво назвао крштењем послушајте реч: *можете ли пити чашу коју ја пијем и крстити се крштењем којим се ја крстим?*[20] Мученици познаше ово и постадоше приказ и свету и анђелима и човеку; и ти ћеш благовремено дознати ово, али сада још није време да ти о томе говорим.

8. Својим крштењем Исус је посветио крштење. Ако се Син Божији крстио, који побожан човек онда може да презире крштење? Он се није крстио да би добио опроштај грехова (Он је безгрешан), него као безгрешан крстио се ради тога да би нама грешнима, који се крштавамо, даровао божанствену благодат и славу. Он сам је у оваплоћењу, као и сва деца, узео тело и крв да бисмо и ми, поставши учесници са њим у његовом оваплоћеном јављању, могли примити славу заједно са спасењем. По Јововим речима у води се налазио дракон који је могао прогутати цео Јордан. Дакле, пошто је требало скршити главу дракону Он је, сишавши у воду, везао осилилог се, да бисмо ми тиме примили силу да можемо стајати на главе змијама и скорпијама. То није била мала звер, него страшна и велика. Свеколики риболовачки прибор није могао да захвати и поднесе мали делић коже његове; испред њега је ишла погибао која је убијала све који му се нађу на путу. Настао је живот да би се, најзад, прекинуло деловање смрти, да бисмо сви ми, поставши спасени, могли углас казати: *Где ти је, смрти, жалац? Где ти је, аде, победа?*[21] Крштењем се иступљује жалац смрти.

9. Са својим гресима долазиш до воде. Међутим, благодатни призив који печати душу твоју неће дозволити да те страшни дракон прождере. Поставши мртав гресима, излазиш оживотворен правдом. Ако си се *уподобио* Спаситељевој *смрти*,[22] бићеш удостојени васкрсења. Као што је Христос, примивши на себе грехе васељене, умро да би умртно грех и васкрсао тебе правдом тако и ти, који силазиш на воду и на сличан начин се сахрањујеш у њој, као што је и Он био сахрањен у каменом гробу, поново

устајеш да би ходио у обновљењу живота.[23] Када се удостојиш благодати Он ће ти даровати снагу да се носиш са вражијим силама. Као што је Он четрдесет дана био искушаван после свога крштења, не што раније није могао победити ђавола, него што је желео да све учини у поретку и поступно, тако и ти који си раније, пре крштења, стрепио од сусрета са непријатељима, сада, примивши благодат и оснажење истином, охрабри се и ако желиш проповедај еванђеље.

10. Исус Христос је Син Божији. Међутим, проповед није почео пре крштења. Ако сам Владика уважава и указује на поредак времена, зар ми, слуге, да приступамо нечему без реда? Проповед је почео оног момента када је Дух Свети сишао на њега у телесном виду, у облику голуба; не ради тога да би Га Исус први пут видео и познао (Он је Духа знао и пре телесног рођења свог), него да би Духа видео и Јован Крститељ. Јован каже: *ја Га не видех, али Онај који ме је послао да крстим водом, тај ми рече: на кога видиш да силази Дух и на њему остаје, тај је.*[24] Ако и ти имаш нелицемерну побожност, знај да ће и на тебе сићи Дух Свети. Глас Очев сведочиће и о теби, али неће казати: *ово је Син*,[25] него: *сада је постао сином мојим.* Да буде Син, то само њему припада пошто у почетку беше Реч и Реч беше у Бога и Бог беше Реч.[26] За њега је казано: *јесте*, јер Он заиста свагда јесте Син Божији; за тебе се каже: *сада је постао*, пошто ти не поседујеш синовство по природи, него га примаш усыновљењем. Он је вечно Син, а ти такву благодат примаш у мери личног усавршавања.

11. Припреми духовни сасуд да би могао постати син Божији, наследник Божији, сунаследник Христов. Ово ћеш постати само ако се истински припремиш за примање овог дара, ако вером желиш да постанеш верник, ако добровољно скинеш старог човека. Биће ти опроштено све што си учинио, свеједно да ли је у питању блуд, прелјуба или неки други вид неуздржања. Шта је ужасније него распети Христа? Крштење и од овога чисти. Онима који се обратише Господу и упиташе, шта да учинимо људи браћо,[27] поразио си нас, Петре, нашим преступима, одговорено је: Началника живота убисте:[28] Чиме зацелити ову рану? Како очистити овакву прљавштину? Како се спасти од овакве погибљи? *Покајте се*, рече Петар, *и нека се сваки од вас крсти у име Исуса Христа, Господа нашег, ради опроштаја грехова; и примићете дар Духа Светога.*[29]

12. Необјашњиво је Божије човекољубије! Људи се не надају спасењу, а удостојавају се Духа Светога. Видиш ли силу крштења? Ако се неко од вас у незнању одрекао Христа пред људима, ако Га је неко богохулним речима разапео, ако је неко злоделима подвргао хули учење његово, такав нека се покаје и нека буде приљежан, јер та благодат је сада и у нама. Прени се, Јерусалиме, Господ ће са тебе скинути све неправде твоје; *омиће Господ прљавштину синова својих и кћери својих, духом суда и духом зноја*,[30] *излиће на вас воду чисту и очистите се од свих грехова ваших.*[31] Устрептаће због вас анђели Божији и упитаће: *ко је ова што усходи убељена, подржана братом својим?*[32] Јер душа, бивши раније слушкиња, сада за свога брата има самог Владика који прихвата нелицемерну слободну вољу и потврђује: *сва си добра, искрена моја, заиста си добра; зуби твоји су као острижена стада*,[33] по чистосрдачном исповедању, и *сва си двоплодна*,[34] по двојакој благодати која је савршена тј. водом и Духом. Окончавши поприште поста задржи у сећању казано, принеси плод добрих дела да би, представши духовном Жениху, био удостојен опроштаја грехова од Бога. Њему слава, заједно са Сином и Духом Светим, у све векове. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорена у Јерусалиму, без припреме, онима који се припремају за просвећење: о крштењу, на речи из посланице Римљанима: или зар не знате да сви који се крстисмо у Христа Исуса, у смрт његову се крстисмо? Тако се са њим погребосмо кроз крштење у смрт..., и даље (6:3-4)
2. Ис 40:3
3. Јн 1:23
4. Мт 22:12
5. Мт 25:21
6. Песма 1:3; Ис 61:10
7. Еф 5:27
8. Јн 3:3, 5
9. Мт 11:11
10. Мк 1:4
11. Лк 1:44
12. Мт 3:7
13. Кол 3:9
14. Песма 5:3
15. Мт 3:10
16. Лк 3:11
17. Мт 21:31
18. 1Кор 6:9-11
19. Дела 2:2-4
20. Мк 10:38
21. I Кор 15:55
22. Рм 6:5
23. Рм 6:4
24. Јн 1:33
25. Мт 3:17
26. Јн 1:1
27. Дела2:37
28. Дела 3:15
29. Дела 2:38
30. Ис 4:4
31. Јез 26:25
32. Песма 8:5
33. Песма 1:14; 4:2
34. Песма 4:2.

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ЧЕТВРТА[1]

1. Порок опонаша врлину и плева покушава да се покаже као пшеница. Међутим, способни су кадри да их препознају приликом једења: и ђаво се преображава у светлог анђела не ради тога да би се вратио у своје пређашње стање, него да би преварио људе (пошто му је срце тврдо као наковањ, сама воља је непоколебива и не жели да се покаје), да би, живећи слично анђелима, ширио мрак заслепљености и смртоносно неверје. Много је вукова који ходе у овчијим крзнима. Они имају овчију кожу, али немају овчије зубе и копита. Будући покривени крзном кротке животиње и својим изгледом варајући просте људе, они из својих чељусти пуштају погубни отров смрти. Дакле, потребна нам је божанствена благодат, бодра мисао и опрезне очи, да не бисмо у незнању сејали плеву уместо пшенице и тако претрпели штету; да не бисмо набасали на вука, сматрајући га за овцу; да не бисмо, најзад, постали храна злотворног ђавола, прихвативши га као благодатног анђела. По речима Писма он *ходи као лав који риче и тражи кога ће да прождере.*[2] Са тих разлога Црква препоручује поуку и због тога су и ова наша поучна сабрања; због тога се и чита Свештено Писмо.

2. Начин богопоштовања садржи се у овим двома припадностима: у тачном познању побожних догмата и у добрим делима. Догмати без добрих дела нису по вољи Божијој; Он чак ни дела не прима ако нису заснована на побожним догматима. Каква је корист ако се добро познаје учење о Богу, а срамотно се блудничи? Са друге стране, каква је корист ако се живи како треба, уздржљиво, а срамотно се богохули? Дакле, знање догмата и бодрост душе представљају велики добитак. Пошто је много оних који се саблажњавају философијом и штетним учењем: пагани привлаче на своју страну сладосним речима; *мед капље из уста жене блуднице*,[3] обрезани хватају у замку накарадним тумачењем божанственог Писма, трудећи се над овим од детињства до старости своје и остаре у незнању; следбеници јеретика лажљивим речима варају срца простих људи, скривајући под именом Христовим, као под медом, најодвратнији отров зловних правила; за све њих једновременно говори Спаситељ: *пазите, да вас нико не превари!*[4] Ради тога се врше поуке у вери, ради тога се објашњава Божија Реч.

3. Пре но што ступите у заједницу верних, чини ми се прикладним да вам у најкраћим цртама представим догмате, да не би обиље предмета и тема о којима треба да говоримо током Свете Четрдесетнице, у вама произвело заборав о најважнијим истинама о којима треба размишљати. Мада ћемо сада о свему говорити укратко, нећемо заборавити да о томе казујемо и опширније. Они који су међу вама савршенији у знању и који су већ стекли *навику да расуђују о добру и злу*,[5] нека стрпљиво поднесу слушање учења које више приличи малој деци и које је млечна храна, да би истовремено и они који имају потребе у оглашењу имали користи, а они који су већ стекли знање о овоме да се подсети о томе што су раније учили.

о Богу

4. Нека се најпре у вашој души укорени позитивно учење о Богу.

Бог је један, једини је нерођен, безпочетан, неизмењив, непролазан, ни од кога није рођен, нема никаквог претходника у свом постојању, није почео да живи (постоји) у времену, неће имати ни крај: Он је добар и правосудан; ако било када чујеш речи јеретика који тврде да је један бог правосудан, а други неки је благ, одмах се опомени овога и познај отров јереси која се усуђује да једног Бога раздељује нечастивим учењем. Други неки опет тврде да је он саздатељ и господ душе, а неки други да је саздатељ тела; то су безумни и зловни учитељи. Како човек може да буде слуга двојице

господара, као што Господ каже у еванђељу: *нико не може два господара служити.*[6] Један је само Бог, Творац душе и тела; Он је Саздаатељ многога, али је само једноме превечни Отац, само једног Сина свога јединорођеног, Господа нашег Исуса Христа, којим је створио све видљиво и невидљиво.

5. Тај Отац Господа нашег Исуса Христа није ограничен никојим местом, чак ни небом. Небеса су дело руку његових и сву земљу Он обујмљује; Он је у свему и изван свега. Немој мислити да је Он мањи од сунца или да му је једнак. Наиме, Тај који је првобитно створио сунце, треба да је несравњиво већи и светлији од њега. Он зна унапред све што ће бити у будућности и силнији је од свега; Он зна и ствара онако како хоће; Он не подлеже поретку ствари, нити утицају звезда, ни случају, ни судби; у свему је најсавршенији и у себи закључује пуноту савршенства; Он не узраста и не усавршава се пошто све то свагда поседује у најсавршенијем ступњу; Он припрема грешницима казну, а праведницима венац.

6. Многи су се на различите начине удаљили од једног Бога: неки су обожили сунце да би по његовом заходу, током ноћи, били без бога свога; други су обожили месец, па током дана су без бога; неки - поједине делове света; неки - науку; неки - храну; неки задовољства; други, пак, безумно острастише се женама и на пиједестал поставише кип наге жене називајући је Венера; кроз тај облик клањају се, уствари, својој страсти. Неки опет беху поражени блеском злата и обоготворише га; други обоготворише остале ствари. Ако неко у срце своје постави учење о једновласности Божијој и поверује у то, тај ће истребити било коју злоумишљеност идолопоклонства и јеретичке преваре. Дакле, ову истину побожности најпре постави у срце своје и у душу посредством вере.

о Христу

7. Веруј и у Сина Божијег, једног и јединственог, Господа нашег Исуса Христа, у Бога, рођеног од Бога, од живота рођеног у живот, у Светлост од Светлости рођену, који је у свему подобан родившем Га, који није у времену добио своје биће, него је од Оца рођен пре свих векова, вечно и несхватљивим начином. Он је премудрост Божија и сила и правда самобитна, који седи десно од Оца пре свих векова; Он није тек после страдања овенчан од Бога славом, као што неки мисле, него је самим његовим бићем престо његов десно од Оца; Он је рођен и свагда има своје достојанство, заједно са Оцем седи и јесте Бог и Премудрост и Сила, као што је то већ речено. Заједно са Оцем царује и све твори по Очевој вољи, не умањујући се у свом божанском достојанству; родившег Га познаје исто као што и родивши Га познаје њега. Укратко: памти записано у еванђељу: *нико не зна Сина до Оца, и Оца до Син.*[7]

8. Не одвајај Сина од Оца, нити их стапај у тзв. *синоочинство*; веруј да једини Бог има јединог Сина, Бог Реч, који је пре свих векова. Он није та реч која се, пошто се изговори, разлива по ваздуху, нити је налик на несамобитне речи, него је Он Реч Син, Творац словесних бића, Реч која слуша Оца и сама говори. О овоме ако Бог дозволи времена, биће касније опширније говорено, а сада вам само укратко износим поуку у вери.

о рођењу од Дјеве

9. Веруј да је јединорођени Син Божији, ради наших грехова сишао са небеса на земљу, да је примио на себе слично нашем човечанству и родио се од Свете Дјеве и Духа Светога. Није се родио као признак, него је истински савршио своје очовечење;

кроз Дјеву Он није прошао као кроз тунел, него стварно се оваплотио од Ње; стварно је јео, као и ми, и стварно је пио, као и ми. Ако је његово очовечење привид, онда је и спасење машта. Две природе је имао Христос: био је човек, као видљив и истовремено Бог невидљиви; као човек Он је заиста јео, као и ми (пошто је имао тело слично нашем), а као Бог, хранио је пет хиљада људи са пет хлебова; стварно је умро као човек, а четвородневног мртваца васкрсава као Бог; на броду је спавао истински, као човек, а по мору је ходао, као Бог.

о К р с т у

10. Он је стварно разапет ради грехова наших. Ако би ти хтео ово да оповргнеш, онда би те у томе изобличила ова блажена Голгота на којој се сабрасмо ради Распетога на њој, да би цела васељена имала делић крсног дрвета. Он није распет због својих грехова, него да бисмо се ми ослободили својих грехова. Тада су Га људи пљували и ружили и шамарали, као човека, али Га је цела твар гледала и познала као Бога. Сунце је, видевши посрамљеног Владику, потамнило, не могући да поднесе овакав приказ.

Опогребењу

11. Он је положен у камени гроб истински, као човек; али, ради Бога се развалише темељи камена; сишао је Он у подземна места да би и из њих ослободио праведнике. Кажи ми, да ли би ти волео да се живи наслађују благодаћу, док већину чине неправедници; а они који од Адама беху закључани, зар да не буду ослобођени? Пророк Исаија је громогласно и много благовестио о њему; зар ти не желиш да цар сиђе и ослободи свога благовесника? Тамо су били и Давид и Самуило и сви пророци, па и Јован који Га је кроз изасланике питао: *јеси ли ти месија или да чекамо другог?*^[8] Зар не желиш да Он, сишавши доле, све њих ослободи?

о васкрсењу

12. Иако је сишао доле, у подземље, Он је и изашао одатле и, погребени Исус, заиста је устао трећег дана. Ако те Јудејци било када оптуже, ти их без оклевања запитај: да ли је Јона трећег дана изашао из утробе кита? Због чега онда оспоравате Христу устајање из земље трећег дана? Ако је мртавац, у додиру са Јелисејевим костима устао, зар није Творац свега могао устати силом Оца свога? Дакле, заиста је Он васкрсао. После васкрса опет се показао ученицима својим, а сведоци његовог васкрса, дванаест ученика његових, непоколебљивим речима засведочише све што видеше; и не само речима, него подвргоше себе мучењу и смрти, подвизавајући се за истину васкрсења. Ако на *устима два или три сведока остаје свака реч*, као што тврди Писмо,^[9] онда памти да о васкрсењу његовом сведочи дванаесторица људи; зар и после тога нећеш веровати васкрсењу?

о вазнесењу

13. Савршивши подвиг трпљења и искупивши људе од грехова, Исус је поново ушао на небеса; носио Га је облак. Анђели су стали пред узносећег се да Га дочекају, а апостоли су све ово посматрали. Ако неко не верује овој повести нека верује догађајима које сада гледа. Сви цареви умиру и после смрти лишавају се све дотадашње

славе и силе своје; Распетом Христу, међутим, клања се цела васељена. Ми хвалимо име Распетога, а злodusи дрхте од страха. Многи су разапети и у различита времена; међутим, да ли је било када име било којег другог распетог прогонило злodusе?

14. Дакле, не стидимо се Крста Христовог; ако би неко хтео да га прикрије, ти храбро њиме осени своје чело како би злodusи, угледавши ово царско знамење, са страхом и трепетом побегли далеко од тебе. Знаменуј себе њиме, прекрсти се кад желиш да једеш, када пијеш, када седиш, када лежеш или устајеш из постеље, када говориш, корачаш, уопште у свакој прилици, јер Распети на Крсту живи високо на небесима. Да је распети и сахрањени остао у гробу, тада бисмо имали разлога да се стидимо: међутим, Распети на овој Голготи, узнео се на небеса са источне стране горе јелеонске. Сишавши са овог места у ад и опет дошавши међу нас, узнео се потом од нас на небеса уз речи Оца свога који Га је позвао себи: *седи десно од мене, док не положим непријатеље твоје подножју ногу Твојих.*[10]

о будућем суду

15. Тај узнесени Исус, поново ће доћи са небеса, а не из земље: кажем не из земље или са земље, пошто ће се на њој (са ње) појавити многи непријатељи Христови. Многи већ, као што и ви знате, тврде за себе: *ја сам Христос;*[11] на крају ће се јавити *гнусоба опустошења*[12] која ће неоправдано и неправедно присвојити себи име Христово. Међутим, ти очекуј правога Христа, Сина Божијег, јединорођеног, који неће доћи са земље, него са небеса; чекај Онога који ће се свима показати брже од муњиног блеска и зрака светлости, у пратњи анђела, да би судио живима и мртвима, да би се зацарио у Царству небеском, вечном и неокончивом. Ово памти јер је пуно оних који тврде да ће Царство Христово имати крај.

о Духу Светом

16. Веруј и у Духа Светог, задржавајући све оне мисли које имаш о Оцу и Сину, а не обраћај пажњу на богохулна учења. Знај да је овај Дух Свети један и једини, нераздељив, свемоћан, сведејствен, али у себи јединствен, који зна тајне, *све испитује - и дубине Божије;*[13] који је сишао у облику голуба на Господа Исуса Христа, који је дејствовао у Закону и у Пророцима, који и сада, у време крштења, печати твоју душу. Целокупна разумна природа има потребу за њим. Ако неко покуша да хули на њега, томе неће бити опроштено *ни у овом веку, ни у будућем.*[14] Једнаком славом божанства поштује се Он са Оцем и Сином: за њим имају потребу престоли и господства, начала и власти. Један је само Бог Отац Христов и један је Господ Исус Христос, јединорођени Син јединог Бога; један је и Дух Свети који све посвећује и обожавља, који је говорио у Закону и Пророцима, у Старом завету и у Новом.

17. Ово учење укорењуј у мислима својим непрестано: сада ти је оно презентовано укратко; ако Господ дозволи, оно ће бити изложено разложно, са доказима из Свештеног Писма. Ни једна божанствена и света тајна вере никада не треба да буде саопштена без потврде из божанског Писма, нити да буде заснована само на вери и одабраним речима; чак немој ни мени веровати, кад ти ја говорим о њему, ако моје речи нису поткрепљене доказима из божанског Писма. Спасоносна сила наше вере не зависи од избора речи, него од доказа из божанственог Писма.

о д у ш и

18. Пошто си познао чисту и славну и најсветију веру ову, упознај и себе самог: ко си и шта си! Познај то из две природе од којих се састоји човек: из душе и тела; недавно рекосмо да је Бог Саздатељ и душе и тела. Знај да имаш душу слободну, да је она прекрасни створ Божији, створена по обличју Саздатеља, да је Божијом благодаћу бесмртна и да је Он чини бесмртном, живим створењем, разумним, непропадљивим и да она по њему има власт да чини што жели и хоће. Ти не грешиш због тога што си се родио у ово или у неко друго време, нити те судба твоја нагони да блудничиш, или те положај звезда, као што неки празнословце, приморава да се препустиш страстима. Због чега, не желећи да признаш сопствено зло, невиним звездама приписујеш узрок свега овога? Немој се бавити читањем и одгонетањем звезда. Божанствено Писмо каже за њих: *нека стану сада звездари...* и даље: *они су као плева, огањ ће их спалити, ни сами себе неће спасти из пламена..*[15]

19. Знај и то да душа раније, пре појаве у овом свету, уопште није грешила, а дошавши у њега као безгрешни, ми грешимо по својој вољи. Не слушај оне који рђаво тумаче ово место: *ако ли чиним оно што нећу...*,[16] него памти речи: *ако хоћете слушати, јешћете добра земаљска; ако ли нећете, него будете непокорни, мач ће вас појести.*[17] Или на другом месту: *као што давасте уде своје да робују нечистоти и безакоњу за безакоње, тако сада дајте уде своје да служе правди за освећење;*[18] памти још и ове речи Писма: *како не марише да познају Бога;*[19] и још: *ушима тешко чују и очима зажмурише;*[20] или на другом месту речи самог Бога: *ја засадих виноград плодоносан, истинит; како ми се изметнуо и променио?*[21]

20. Душа је бесмртна и једнаке су душе мушкараца и жена; различити су само чланови тела. Душе нису устројене да би неке од њих по својој природи грешиле, а друге да би чиниле добро, не; и једно и друго зависи од слободне воље и хтења, а суштина душе иста је код свих. Још о многим бих вам могао говорити, међутим и време брзо пролази, па сматрам да ни о чему није толико сврсисходно говорити као о спасењу; није ли најбоље да говоримо о спасењу? Зар и ти не желиш да примиш поуке и упутство за борбу против јеретика? Не желиш ли да познаш све њихове искривљене путеве како не би пао са неке стрмени? За наставнике је велики успех ако будеш знао све то; па зар ниси и ти, који се тек поучаваш, дужан да са задовољством прихваташ све што ти се предаје, што ти се говори?

21. Душа је самовласна; због тога ђаво може само да је подстиче, али никако и да је принуди; против њезине воље нема власти. Он ти набацује мисао о блуду, ако ти желиш прихватићеш то, али ако не желиш, одбацићеш. Или: зар ти блудничиш услед неопходности? Због чега је онда Бог припремио геену? Ако ти по природи својој, а не по слободи, чиниш добро, због чега је онда Бог припремио венце слављеничке? Овца је кротка, међутим, због те своје кротости она никада неће бити овенчана! Из простог разлога што њезина кротост није дело слободе, него њезине природе.

о т е л у

22. Љубљени! Сазнао си колико треба о души; послушај сада и уважи моју поуку о телу свом. Немој слушати оног ко каже да тело није од Бога. Сви који верују да тело није од Бога, сматрају да је оно туђи сасуд и да се може слободно злоупотребљавати за блуд. Због чега они презиру тело ово које је достојно дивљења? Какав оно има недостатак у својој лепоти? Која је мањкавост у његовом изгледу? Зар имају неку примедбу на устројство својих очију? Зар ће устврдити да уши, пошто су косо

постављене, погрешно чују? Како је нос способан да разликује задах од мириса? На који начин језик има двојаку моћ да осети укус и да произноси словесно? Како органом, скривеним у нама, удишемо ваздух споља? Ко је устроји срце да буде у непрестаном покрету и раду? Ко је поставио безброј ситнијих и крупнијих жила и вена? Ко је толико мудро сјединио кости са нервима? Ко је одредио да један део хране служи за одржавање живота, а други део хране да се избаци изван тела и ко је стидне органе сместио на неупадљива места? Ко продужава људски род, да не изумре, актом прикладног сједињавања?

23. Немој мени говорити да је тело узрочник греха. Јер, ако је тело узрок греху, због чега и умрли не греше? Стави мач у руку умрле особе; неће бити убиства. Дозволи да се пред умрлим младићем појаве све лепоте овог света, жеље за блудом у њему неће бити. Зашто? Зато што тело не греша само по себи, него душа греша посредством тела. Тело је оруђе и одећа тј. окриље душе. Ако се душа одлучи на грех, тело мора бити нечисто; ако, пак, буде сједињено са светом душом, постаће храм Духа Светога. Ово не кажем ја, него је апостол Павле казао: *или, зар не знате да су тела ваша храм Духа Светог који је у вама?*[22] Дакле, чувај тело своје пошто је оно храм Духа Светога. Не прљај тело своје прељубама, не прљај ту прекрасну одећу своју. Ако га и запрљаш, одмах га очисти покајањем; опери се док има времена.

24. Чујте учење о трезвености најпре ви, који желите да се прибројите монасима и дјевама, који на земљи живе равноанђеоски живот; а потом и сви остали чланови Цркве. Велики венац вам се припрема, браћо; не трошите ваше достојанство на маловажна задовољства; чујте речи апостола Павла: *да ко не буде блудник или поганац, као Исав, који је за једно јело продао првородство своје.*[23] Ти си већ уписан у анђеоске књиге због одлучности да очуваш трезвеност и девичанство; пази да се опет не осрамотиш и не будеш крив за блудна дела.

25. Са друге стране, сваки који живи девствено, нека се не горди пред оним који је ступио у брак. *Брак нека буде у свему частан и постеља брачна чиста*, каже Апостол.[24] Ниси ли и ти, који чуваш невиност, рођен од брачних? Немој, дакле, презирати сребро због тога што имаш злато. Нека буду у благој нади и брачници који живе како приличи супружницима, који у брак ступају по закону, а не због острашћености, следећи необуздану вољу; који знају време за уздржање, да би се слободно занимали молитвом; који на црквеним сабрањима заједно са чистом одећом поседују и чисту веру и чиста тела; који ступише у брак ради рађања деце, а не због похоте.

26. Првобрачни нека не презиру оне који ступише и у други брак: уздржавање је у свему дивно дело, али се дозвољава и ступање у други брак да слабији не би блудничили. *Добро је ако буду као и ја*, каже апостол Павле; *ако не могу да се уздржавају нека се жене и удају. Боље је женити се, него упаливати се.*[25] Све остало - блуд, прељуба и било какво неуздржавање нека су далеко од тебе: нека се тело очува у чистоти Господу, да би и Господ погледао на тело. Нека се тело храни јелом за одржање живота и за неометано sluжење, а не да би се предавало задовољствима.

о х р а н и

27. Што се тиче хране, ево за вас правила пошто многи греше по том питању. Једни безразложно приступају жртвама идолским, док се други уздржавају од њих и осуђују оне који их једу, саблажњавајући душе неких који не знају основне ствари по овом питању: шта јести, а шта не јести. Ми постимо, уздржавамо се од вина и од меса не због тога што ове намирнице мрзимо као нечисте, него због тога што за такво

узддржаване очекујемо награду; да бисмо због презирања чувственог насладили се духовном и умном трпезом и да бисмо, посејавши овде са сузама, у будућем веку пожњели са радошћу. Дакле, немој презирати оне који једу и због телесне слабости узимају храну; немој осуђивати ни оне који умерено пију вино *стомака ради и честих* болести;[26] немој их осуђивати као грешнике; не гнушај се меса као теби непотребној храни. Овакве у виду има Апостол када каже: *који забрањују женити се и траже уздржавање од хране коју је Бог створио да је са захвалношћу узимају верни.*[27] Дакле, уздржавајући се од хране не чините то као да је у питању нечиста храна, јер у том случају то неће бити награђено; него, поштујући храну као добру материју, одбаците је због тога што више жудите за духовним. ...

28. Буди постојан душом и никада не једи храну принесену идолима на жртву. Ја се сада нећу о овоме много бринути, нити говорити, јер се тиме бавише већ и Апостоли и Јаков, епископ ове Цркве; Апостоли и Презвитери писаше о овоме целом народу саборну посланицу саветујући их да се уздржавају нарочито од идолске жртве, али и *од крви и удављеног.*[28] Многи од људи, налик зверима, који живе као пси, пију крв по примеру гладних звери и халапљиво једу удављено. Ти си слуга Христов и током јела буди трезвен и побожан. Оволико је довољно о храни.

29. На себи увек имај просту одећу, не ради украшавања, него ради неопходног покривања; не да би се одевао раскошно, него да би се зими огрејао и прикрио голотињу тела. Брини се о одећи под изговором да прикриваш срамоту, а не да би због превелике бриге потпао под другу срамоту.

о Васкрсењу

30. Молим те да чуваш тело твоје и знај да ћеш устати из мртвих и биће ти суђено заједно са тим телом. Ако не верујеш у ово, као у немогуће дело, ти на основу онога што видиш на себи самом закључи и о ономе што не видиш. Размисли и кажи ми, молим те, у какво м си изгледу ти био пре десет година или још боље: из каквог безизгледног и слабашног стања си достигао овакав узраст и овакву лепоту? Ако је небиће омогућило овакво биће, неће ли онда бити кадро да васкрсне то што већ постоји и што ће се разрушити? Онај који ради нас посејану пшеницу, која сваке године трули, наново оживљава, веома је моћан да васкрсне нас саме ради којих је и Он устао из мртвих. Зар не видиш да и дрвеће које толико времена стоји као мртво и беживотно, без лишћа и плодова, поново оживљава после зиме и враћа се из мртвих? Није ли много боље и претежније да и ми наново оживимо? Палица Мојсејева је вољом Божијом преобразена у њој туђу природу: у змију; а човек, који умре, неће ли опет бити враћен у пређашње стање?

31. Не обраћај пажњу на оне који тврде да ово тело неће више устати; устаће оно, а о томе сведочи Исаија који каже: *васкрснуће мртви и устаће из гробова;*[29] то потврђује и анђео у разговору са Данилом: *многи ће од ових који спавају у земном праху устати: једни за живот вечни, а други за казну вечну.*[30] Сви људи ће васкрснути; међутим, васкрсење неће бити свима једнако. Праведници ће примити награду ради вечног ликованја са анђелима, а грешници казну да би за грехе трпели вечну муку.

о Крштењу

32. Господ нам је унапред, по своме човекољубију, даровао искупљење кроз покајање да бисмо, збацивши са себе велику или још боље сву тежину греха и

примивши печат Духа Светога, постали наследници живота вечног. Пошто сам већ доста говорио о покајању, преостаје ми само да вам пренесем коначно учење.

о Божанственом Писму

33. Овако нас поучавају богонадахнута Писма Старог и Новог завета. Један је Бог обојих завета који је, јавившег се у Новом завету Христа, наговестио у Старом; који нас је приводио Христу кроз Закон и Пророке. *Пре него је дошла вера, бисмо чувани законом; закон нам је био учитељ за Христа*[31]. Ако икада чујеш јеретика како хули на Закон или Пророке, опомени га речима упита: *није ли Христос дошао да испуни закон, а не да разруши?*[32] Пажљиво испитај какве су књиге Старог завета, а какве Новог; књиге, пак, којима је богонадахнутост скривена и нејасна, сасвим одбаци и не читај. Ако ниси потпуно познао оно што сви исповедају, због чега залудно се мучити над оним што је сумњиво? Читај божанско Писмо: двадесет две књиге Старог завета које су превели седамдесет двојица тумача.

34. По смрти Александра Македонског и по деоби царства његовог на четири државе: вавилонску, македонску, азијску и египатску, један од египатских царева по имену Птоломеј Филадельф, цар веома привржен наукама, са свих страна је сабирао књиге и када је од Димитрија Фалерејског, началника библиотеке, сазнао да постоје божанска Писма Закона и Пророка он је, сматрајући превасходним делом поседовање ових књига, почео да наклонишћу или против воље владара који имају ове књиге, придобијањем њих на своју страну разним поклонима и дружењем (знао је он добро да сурова принуда, лишавањем слободе воље, може бити варљива; а све што се дарује по својој вољи, свагда је постојано), послао је Елеазару, ондашњем архијереју, богате дарове за овдашњи јерусалимски храм и од њега је измолио по шесторицу људи из сваког од дванаест колена Израилевих. Потом, ради искушавања и уверавања да ли су послане књиге заиста божанске, али и ради предострожности да изаслани људи не буду у договору током рада, он је за сваког од њих направио посебну кућу у такозваном Фару, близу Александрије, заповедивши сваком од њих да преводи цело Писмо. Када су они током наредна седамдесетдва дана потпуно окончали своје дело, он је упоредио њихове преводе и нашао да су они у свему истоветни, не само мислима, него и речима. Тако се он уверио у божанственост књига и у чињеницу да оне нису дело људске мудрости и лепоте, него да је божанско Писмо благовестио Дух Свети, а превод овај да је у свему руковођен истим Духом Светим.

35. Читај тих двадесет и две књиге које су они превели, док оне којима је богонадахнутост сумњива или сасвим скривена одбаци. Занимај се само тим књигама које ми читамо у Цркви. За тебе су много схватљивији Апостоли и древни Епископи, предстојатељи Цркве, који нам предадоше ове књиге. А ти, као син Цркве, не мењај њезин закон. Из Старог завета, као што је већ речено, читај двадесет и две књиге и ако баш желиш да знаш које су то књиге, ти на основу мојих речи запамти их поименце. Првих пет књига су књиге Мојсејеве, познате под именом закона, Постања, Изласка, Левита, Бројева, Поновљених закона; затим књига Исуса сина Навиновог; даље књига о Судијама са књигом о Рути, која је седма по реду; од осталих историјских књига, прва и друга Царства код Јевреја чине једну књигу, а трећа и четврта такође једну; исто тако је код њих и прва и друга књига Паралипоменона једна књига, као и прва и друга Јездрина што су једна књига. Дванаеста књига је о Јестири. То су, ето, историјске књиге. Следећих пет књига написане су у стиховима: Јов, Псалми, Приче, Еклезиаст и Песма над песмама, која је већ седамнаеста књига. Осим ових постоји и пет пророчких књига. Једну чини дванаесторица пророка, а по једна је Исаијина, једна Јеремијина,

заједно са Варухом, са Плачем и Посланицом, једна је Језекиљева и једна је Данилова, која је двадесетдруга књига Старог завета.

36. Књиге Новог завета јесу: четири Еванђеља; сва остала еванђеља су мањкава и штетна. Манихеји су такође написали еванђеље по Томи, које је имало еванђеоски миомирис, али је било намењено да заблуди душе простодушних људи. Као богонадахнуту прихвати књигу Дела дванаесторице апостола; осим ње још и седам посланица Саборних: апостола Јакова, Петра, Јована и Јуде. Печат свега овога и последње дело за ученике јесу четрнаест посланица Павлових; остала писма нека буду изван ових и имају се сматрати другоразреднима. Ништа од онога што се не чита у Цркви немој сматрати важним и немој читати. О овоме је довољно.

37. Избегавај сваки насртај и дело ђаволово; не дај се томе дракону, одступнику, који је својевољно изменио своју бит. Он себи може покорити само онога који то жели. Никога на то не може присилити. Не обраћај пажњу ни на звездочитаче, ни на оне који гатају по птицама, по знацима, нити по баснословним јелинским прорицањима; немој слушати о чарањима, волшебним гатањима и нагађањима и безбожним делима која се врше призивањем мртваца. Презри сваки облик похоте и неузддржавања, не угађај утроби, не уживај у задовољствима. Буди изнад среброљубља и лакомства. Немој посећивати паганска сабрања или позоришта, а у болести никада не користи чаробне речи и бајања. Потпуно одбаци излишности крчме; не нагињи ни самарићанству, ни жидовству: Христос те је већ искупио. Одбаци било какво поштовање суботе; нарочито се гнушај јеретичких скупова; непрестано снажи душу своју чувањем поста, давањем милостиње и читањем божанског Писма да би, проведши у побожности и трезвености преостали део живота, насладио се јединим спасоносним даром Крштења и тиме био прибројан небеским војскама и да те Отац и Бог удостоји небеских венаца у Христу Исусу, Господу нашем: њему слава у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорено у Јерусалиму, без припреме, онима који се припремају за просвећење, о десет догмата, на речи из посланице Колошанима: пазите да нико од вас не буде заробљен философијом и рђавом науком, по људском предању, по стихијама овог света..., и даље; Кол 2:8
2. 1 Петр5:8
3. Приче 5:3.
4. Мт 24:4
5. Јевр 5:14
6. Мт 6:24
7. Мт 11:27
8. Мт 11:3
9. Мт 18:16
10. Пс 110:1
11. Мт 24:5
12. Мт 24:15
13. 1Кор2:10

14. Мт 12:32
15. Ис 47:13-14
16. Рм 7:16
17. Ис 1:19-20
18. Рм 6:19
19. Рм 1:28-29
20. Мт 13:15
21. Јер2:21
22. 1Кор 6:19.
23. Јевр 12:16
24. Јевр 13:4
25. 1Кор 7:8-9
26. 1 Тим 5:23
27. 1 Тим 4:3
28. Дела 15:20
29. Ис 26:19
30. Дан 12:2
31. Гал 3:23-24
32. Мт 5:17

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ПЕТА[1]

1. Велико достојанство нам је даровао Господ преводећи нас из стања оглашених у стање верних. У томе смислу апостол Павле каже: *веран је Бог који нас је позвао у заједницу Сина његовог, Исуса Христа.*[2] Ако се Бог назива верним и ти ћеш добити то звање; примићеш велико достојанство. Као што се Бог назива благим, правосудним, сведржитељем и творцем свега, тако се исто назива и верним. Размисли на који степен достојанства ћеш бити уздигнут када постанеш учесник у имену Божијем?

2. Потрудите се да нађете међу собом мужа верног по савести; *велика је ствар пронаћи мужа верна.*[3] Не треба преда мном да откријеш своју савест (неће ти се судити људским судом); чистоту своје вере испољи и покажи пред Богом који испитује утробе и срца и који познаје човекове мисли: верни муж је нешто велико; он је богатији од било којег богаташа; *верноме је цео свет богатство*[4] које он презире и уништава. Сви који се богате видљивим добрима, бедни су душама. Јер што више сабирају блага, све се више муче жељом да придобију добра која још немају. А муж верни, што је нарочито интересно, богат је и у својој бедности. Он добро зна да му је за живот потребна само *одећа и храна, чиме се и задовољава,*[5] те све богатство одбацује.

3. Вера није нешто велико само код нас који носимо Христово име; све што се савршава у свету, чак и оно што чине људи који нису чланови Цркве, савршава се вером: вером брачни закони здружују лица која су међусобно одвојена једно од другог, а човек туђинац, посредством вере, у брачној заједници постаје владар туђег богатства и туђих слугу. На вери се темељи и земљорадња: ако неко не верује да ће из земље сабрати посејане плодове, неће се ни трудити над њезином обрадом. Вером се руководе и морепловци који поверавају своју судбу маленом дрвету од кога је изграђена лађа и која се на пучини бори са силним валима; вером они варљиву пучину предпостављају копну; саме себе препуштају неизвесности, али се руководе вером која је за њих постојанија и стабилнија од било каквог сидра. Дакле, веома много дела засновано је на вери; то се не односи само на нас, него и на оне који су изван Цркве, као што рекох напред. Они иако не прихватају Свештено Писмо, него се руководе неким својим учењима, ипак се руководе вером.

4. Истинитој вери призива вас и сада прочитани одељак, којим вам се показује начин угађања Богу. Апостол каже да је *без вере немогуће угодити Богу.*[6] Ако се човек сложи и пристане да служи Богу, зар неће веровати да ће му Он узвратити за ово? Ако девојчица одлучи да чува своју девственост; или: ако младић жели да живи трезвено и побожно, зар неће веровати да ће његова чистота бити овенчана непропадљивим венцем? Вера је око које озарује сваку савест; она човеку омогућава виђење и познање. Пророк каже: *ако не поверујете, нећете схватити.*[7] Вера затвара уста лавовима, као у Даниловом случају! Писмо сведочи: *изведен беше Данило из рова и ни једна огреботина не нађе се на њему, јер је веровао Богу своме.*[8] Има ли ишта страшније од ђавола? А против њега немамо никакво поуздано оружје осим вере - нематеријални штит против невидљивог непријатеља. Ђаво одапиње различите стреле и у тами поражава све који поклекну. Управо збогтога што је наш непријатељ невидљив, ми имамо снажну заштиту - веру, по речима Апостола: *изнад свега припремите штит вере којим ћете све стреле лукавога саломити.*[9] Ђаво често одапиње стрелу похоте која мами разним задовољствима; међутим вера, проценивши и расхладивши мисли, гаси похоту ове стреле.

5. Може се још много говорити о вери, тако да нам и цели дан не би био довољан у расуђивању о њој. Задовољићемо се само једним старозаветним примером, Авраамовим, чији смо ми и синови посредством вере; он се није само делима оправдао,

него и вером. Истина, велика су дела његова, али другом Божијим је назван тек када је поверовао и када је свако његово дело извршено вером. Вером је он напустио своје родитеље. Вером је оставио и своју отаџбину и земљу и кућу. Па, као што се он оправдао, настој и ти да се тако оправдаш! Његово тело беше мртво већ за рађање деце, пошто је био стар телом; жена његова Сара такође је била стара и није постојала никаква нада да ће родити дете. Бог је, међутим, обећао старцу сина. И Авраам није клонуо вером; истина, видео је он да му је тело већ престарило, али није се обазирао на слабост тела, него на моћ Обећавајућег, јер је *веровао Ономе који је то обећао*;[10] од скоро мртвог тела на чудесан начин добио је сина. Када је добио сина, иако је најпре чуо благослов да ће се у *Исааку благословити и умножити име* његово,[11] ипак је био спреман да истог тог сина принесе Богу на жртву, јер је имао исту ону веру којом је сада веровао да је Бог моћан да из мртвих васкрсне и подигне сина његовог.[12] Свезавши сина и положивши га на жртвена дрва, у својој души већ га је принео на жртву; међутим, благошћу Божијом који је уместо детета указао на жртвеног овна, он је опет имао свога сина живог. Пошто је и у осталим делима био веран, Авраама је Бог овенчао праведношћу, дајући му обрезање као печат *вере коју је имао у необрезању*,[13] и обећање да ће постати отац многих народа.

6. Размотримо како је Авраам отац многим народима? Јудејцима је он несумњиво отац по телесном наслеђу. Ако ми будемо гледали само на телесно наслеђе, мораћемо Божије обећање сматрати лажним. Наиме, по телу он никако није отац многим народима, али начин његове вере чини нас синовима Авраамовим. Као што је људима невероватно да било који мртац устане из мртвих, тако је исто невероватно да се од полуживог старца роди дете. Међутим, ми верујемо за Христа да је Он разапет на дрвету, да је умро и васкрсао. По сличности наше вере са Авраамовом, ми постајемо његова деца те и ми вером примамо, као и он, духовни печат, пошто смо у Крштењу обрезани Духом Светим, али не обрезањем тела, него обрезањем срца, како каже Јеремија: *обрежите Богу окрајак срца свога*,[14] и како каже Апостол: *обрезањем Христовим, пошто се са њим погребосте крштењем*, и даље.[15]

7. Ако ми очувамо овакву веру, оправдаћемо се пред Богом и украсићемо се сваковрсним врлинама. Вера је толико снажна да омогућава људима ход по води мора. Петар је нама сличан човек, који је имао тело и крв; хранио се нама сличном храном; али, када му је Исус казао: *дођи*,[16] он је вером пошао по води; вера је на води била њему исто што и тврди пут и телесна тежина је била ношена лакоћом вере. Све док је веровао, он је безопасно ходио по води. Када је посумњао, почео је да тоне. Што је вера мало по мало почела да слаби, то је тело његово бивало све теже и теже. Познавши ову слабост, Лекар душевних слабости му рече: *малOVERНИ! зашто си посумњао*.[17] Петра је оснажио Исус Христос када га је ухватио за руку и после тога он је поново поверовао и руковођен Господом, опет је на исти начин, по води, дошао до барке. Еванђеље сведочи да је уз помоћ Господа он дошао до лађе, а не да се пливајући вратио назад; на знање нам се даје да је он растојање од Исуса до лађе прешао на исти начин као и од лађе до Исуса ходајући.

8. Вера има толику силу да се неће спасти само једна личност, него ће се због вере једних спасти и други. Раслабљени у Капернауму није био верујући човек, али су веровали они који га донесоше и спустише кроз кров. Код болесника, заједно са телом, болује и душа. Немој мислити да га ја осуђујем; само еванђеље нам сведочи да, *видевши Исус веру*, не његову, него веру *њихову*, рече раслабљеном: *устани*![18] Веровали су они који су га донели, а исцелење је добио болесник.

9. На следећем примеру још јасније ћеш схватити како вера једних спасава друге. Умро је Лазар; прошао је један дан, па други, трећи; тело његово већ је почело да трули. На који начин је четвородневни мртац могао веровати и молити Искупителја за

себе? То што је недостајало умрломе, допуниле су његове рођене сестре. Када је стигао Господ, сестра је припала ногама његовим и на питање, *где га сахраните*, она одговори: *Господе, већ заудара, јер је четири дана у Гробу*; Господ јој рече: *ако верујеш, видећеш славу Божију*;[19] као да јој је рекао: недостатак вере у мртвацу допуни ти! Вера сестара толико је силна била да је дозвоља мртваца иза врата адових. На тај начин, једни су својом вером за друге могли и мртве васкршавати; а ти, ако сам за себе верујеш, зар нећеш још више напредовати и успети? Свеједно да ли си ти неверан или маловеран, Господ је човекољубив и милостиво ће те, као покајника, примити. Довољно је да искрено и чистог срца кажеш: *верујем Господе, помози моме неверју*![20] Ако себе сматраш верним, ипак немаш пуноту вере, те заједно са Апостолом треба да узвикнеш: *Господе! Додај ми вере*![21] Ако ти сам по себи нешто поседујеш и имаш, од њега ћеш добити још изобилније и у већој мери.

10. Реч вера је јединствена по своме имену, али се дели на два рода. Првом роду припада вера научена, када се душа саглашава са нечим. Она је корисна за душу, као што и Господ каже: *који слуша речи моје и верује ономе који ме је послао, имаће живот вечни и на суд неће доћи*;[22] а на другом месту: *који верује у Сина неће бити осуђен, него ће прећи из смрти у живот*. [23] Велико је човекољубије Божије! Праведници нису другачије могли угодити Богу, осим кроз дугогодишње подвизавање; међутим, то што су они остварили подвизима током многих година, то сада Исус Христос дарује за тили час. Ако поверујеш да Исус Христос јесте Господ и да *као Бог подиже из мртвих, спашићеш се*[24] и у рај ће те преселити Тај који је разбојника увео у рај. Немој сумњати у могућност овога. Онај који је на овој светој Голготи спасао у последњем моменту покајавшег се разбојника, спашиће и тебе ако будеш веровао.

11. Други род вере, својом благодаћу, дарује Христос. *Једноме се кроз Духа дарује реч мудрости, а другоме реч знања по истом Духу; другоме вера истим Духом, а другоме дарови исцељивања истим Духом*. [25] Дакле, ова вера, која се дарује благодаћу Духа Светог, није само научена и поучна вера, него и делотворна, која дејством премашује човекове моћи. Сваки ко има овакву веру казаће гори овој: *прећи са ове стране на ону и прећи ће*. [26] Ако неко ово каже верујући да ће тако бити, и не размисли у срцу своме, [27] заиста ће добити благодат. За ту веру је казано: *ако имате веру као зрно горушичино*. [28] Као што је горушичино семе мало својом величином, силно је дејством; иако се сеје на малом пространству, израста у много грана и када нарасте у пуној величини може чак и птицама да послужи као заклон; на исти начин и вера у души чини веома велика дела. Душа се мишљу узноси Богу и бива озарена вером у Бога, те у могућој јој мери сазерцава Бога; тако узнесена она стиже до краја света и пре окончања века овог већ види суд и обећану плату. Ти имај и чувај веру у њега да би и од њега добио веру која својим дејством премашује човекове силе.

12. Настој да у учењу и у исповедању држиш и уважавааш само ону веру коју си чуо у Цркви и коју ти Црква саопштава^ која је утемељена на Писму. Пошто не могу сви читати Писмо, једни због неписмености, а други због околности које их ометају да познају смисао, да не би и једни и други у незнању изгубили своје душе, ми ћемо у неколико кратких реченица заокружити учење о вери. Жеља нам је да ви приликом читања запамтите то учење и да га понављате са великом пажњом, печатећи све у срце своје, не пишући ништа на хартију и пазећи да нешто од тога не дође у руке оглашених или да нешто не чују од тебе. Жеља нам је да ви ово учење свагда имате као путоказ кроз живот свој и да осим њега ништа друго не прихватате и уважавате. Чак ако и ми будемо говорили вама другачије од овога што чувате и што вам протумачисмо, па ако и непријатељски анђео, узевши на себе лик анђела светлости покуша да те обмане, немојте слушати. *Ако би и анђео са неба благовестио вама другачије од овога што примисте сада, нека је анатема*. [29] Од свеколике поуке урежи у своје сећање истине

вере; а касније, у своје време, за свако од учења пронађи у божанственом Писму доказ и потврду; истина вере није састављена по људској логици и жељи, него најприкладнија места, сабрана из целог Свештеног Писма, чине учење вере. Као што малено горушичино семе рађа мноштво грана, тако истина вере у кратким мислима и речима сједињује и садржи свеколико знање побожности записано у Старом и Новом завету. Дакле, пазите, браћо, држите предања која сада примисте и запишите их у срцима својим.

13. Са страхопоштовањем их чувајте да их непријатељ не би могао уништити ако се деси да неко од вас ослаби; да вас ни један јеретик не би могао одвојити од преданог вам. Дело вере је да положи сребро на сто, што ми сада и учинисмо. А Бог од вас очекује да одговорите на овај залог. *Преклињем те, каже Апостол, пред Богом који све оживљава и Христом Исусом који је посведочио пред Понтијским Пилатом добро исповедање; сачувај предану ти веру неупрљану, док се не јави Господ наш Исус Христос.*[30] Сада ти је предата ризница живота, а у време свога јављања Господ ће од тебе тражити залог свој који ће у своје време показати блажени и једини Владар, Цар царева и Господар господара који једини има бесмртност и у неприступној светлости живи; њега од људи нико није видео, нити Га може видети.[31] Њему нека је слава и част и сила у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорена у Јерусалиму онима који се припремају за просвећење; говорено без припреме, о вери, на речи из посланице Јеврејима: а вера је основа свега чему се надамо, потврда ствари невидљивих, и даље - 11:1.
2. I Кор 1:9
3. Приче 20:6
4. Приче 17:6
5. I Тим 6:8
6. Јевр 11:6
7. Ис 7:9
8. Дан 6:23
9. Еф 6:16
10. Јевр 11:11
11. Пост 21:12
12. Јевр 11:19
13. Рм 4:11
14. Јер 4:4
15. Кол 2:11-12
16. Мт 14:29
17. Мт 14:31
18. Мт 9:2.
19. Јн 11:40.
20. Мк 9:24
21. Лк 17:5.
22. Јн 5:24
23. Јн 3:18 и 36
24. Рм 10:9
25. I Кор 12:8-9
26. Мт 17:20
27. Мк 11:23
28. Мт 17:20
29. Гал 1:8, 9.
30. I Тим 5:21; 6:13-14
31. I Тим 6:15-16

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ШЕСТА[1]

1. *Благословен је Бог и Отац Господа нашег Исуса Христа,[2]* благословен је и Син његов јединорођени. Јер, када ми у свом уму усхвалимо Бога, дужни смо да усхвалимо и Оца, да славослов Оца, Сина и Духа Светога не буде раздвојен. Отац нема неку другачију славу, а Син опет другачију; него је једна и иста слава као и код Духа Светог. Пошто је Син јединорођени у Оцу, када се прославља Отац, заједно са њим славу прима и Син. Пошто Синовљева слава происходи из части која се указује његовом Оцу, онда се узајамно са Сином величанствено поштује и Отац благог Сина.

2. Разум веома брзо закључује; међутим, језик има потребу у речима и у опширном тумачењу посредних појмова. Очи намах објумљују велику количину звезда: али, ако неко жели да објасни шта је то звезда деница, шта је зорњача или било која друга звезда, тај ће морати да употреби многе речи. Наш ум у трену објумљује земљу и море и све области света; али што он у трену замисли, многим речима се објашњава. Сви овИ примери веома су битни, али сви они једнако имају своје недостатке и веома су слаби да пруже пуно објашњење о Богу, пошто ми о њему не говоримо све, колико би требало казати (то је само њему једном познато), него само онолико колико је могуће човековој природи и колико наша слабост може понети. Ми не објашњавамо ко је Бог, него исповедамо да о њему немамо потпуно и савршено знање. У питањима о божанству велика је ствар свесност свога незнања. Дакле, *величајте Господа са мном и усхвалићемо име његово заједно*, заједничким силама сви (јер једноме само, немогуће је); уствари, ако се и сви удружимо, опет нећемо учинити оно што је и како је потребно. Ја не мислим само на вас, овде сабране, него кажем да, ако би се овце целе васељенске Цркве сабрале, и ове које су сада у животу и оне будуће, опет неће на достојан начин опевати Пастира свога.

3. Авраам је у свему био велик и частан, али само међу људима; када се појавио пред Богом срчано је исповедио истину: *ја сам земља и пепео.[3]* Рекавши за себе да је *земља*, није мислио на велику стихију, него је томе додао још и *пепео*, да би потврдио своју пропадљивост и слабост. Има ли ишта униженије и сићушније од пепела? Упореди пепео са кућом, кућу са градом, град са облашћу, област са римском империјом, а римску империју са целом земљом и са свим областима њезиним; а целу земљу упореди са небесима и свим оним што небеса садрже у себи; њезин однос према небесима је исти као однос главе точка са целим точком. Уз све то замисли да је ово видљиво небо много мање од другог, а друго од трећег; овај број помиње Писмо не због тога што има толико небеса, него што је за нас довољно да само овај број небеса познајемо. Ако би ти својим умом познао и сва небеса, ипак ни сва небеса не би на достојан начин могла да усхвале Бога Господа, па ма њихов глас био звучнији и јачи од грома. Ако толико пространа небеса не могу достојно да усхвале и поју Бога, зар ништавне материје као земља и пепео, могу бити у стању да узнесу достојну химну Богу или било шта достојно да кажу о Богу који *садржи цео земни круг, а њезини становници му делују као скакавци?[4]*

4. Ако неко жели да казује о Богу, нека најпре испита пределе земље. Ти живиш на земљи и не знаш крај земљин - своје станиште; на који начин ћеш познати њезиног Творца? Видиш звезде, али њиховог Творца не видиш. Изброј звезде које видиш на небесима и тек тада причај о невидљивом који *познаје свеколико мноштво звезда и свакој је име дао.[5]* Капи кише које су недавно пале само на овај град, умало нас нису потопиле; да не кажем на град, узећу у обзир само твоју кућу; изброј капи које су на твоју кућу пале само у току једног часа, ако ти је могуће. Али, то је немогуће; познај своју слабост и увери се у Божију моћ. *Он пушта капи кише[6]* по целој васељени, не само оне које су сада пале, него оне које се стално и свагде изливају. Сунце, као

творевина Божија, заиста је велико, али у односу према небу, веома је сићушно. Најпре погледај сунце отворених очију и тек потом истражуј о Господу његовом. *Не тражи што је узвишеније од тебе и што је моћније од тебе не истражуј; што ти је омогућено, то схвати.*[7]

5. Ако ти неко каже: па, ако је Божија суштина недостижна, због чега онда уопште говорити о томе? Међутим: ако не могу попити целу реку, зар да из ње не узмем онолико воде колико ми треба? Ако моје очи нису у стању да обујме цело сунце, зар да не гледам у њега ни онолико колико могу и колико ми користи? Зар да због тога што не могу појести све воће у великом врту у који сам ушао изађем гладан из њега? Хвалим и прослављам Онога који нас је створио. Таква је и Божија заповест која каже: *све што дише нека хвали Господа.*[8] Ја желим да прославим Владiku, а не да истражујем (суштину његову). Свестан сам да нисам кадар достојно да Га прославим; но, побожним делом сматрам и то што ћу бар покушати. Мојој слабости снисходи сам Господ Исус када каже: *Бога нико видео није никада.*[9]

6. Неко ће можда казати: зар није написано да *анђели ових малих једнако гледају лице Оца мога који је на небесима.*[10] Анђели виде Бога али не онако какав је Он сам по себи, него само онолико колико могу да појме и приме. Исус је казао да *нико није видео Оца осим онога који је од Бога; тај је видео Оца.*[11] Дакле, Анђели њега виде, али само колико могу да приме исто као и Арханђели или Престоли и Господства који виде Бога више од других, али много мање него је потребно. А видети колико је потребно може само Дух Свети са Сином. Јер Дух *све испитује* и *познаје и дубине Божије.*[12] Јединорођени Син познаје Оца заједно са Духом Светим - колико треба. *Оца нико не познаје,* каже Он, *осим Сина и коме Син жели да открије.*[13] Види Он Бога Колико треба и открива га заједно са Духом Светим кроз Духа колико сваки може да прими. Пошто јединорођени Син, као и Дух Свети, има заједничко божанство са Оцем, онда рођени без измене пре векова познаје родившег и родивши зна рођеног. Пошто ни анђели не знају Бога (јединорођени Син заједно са Духом Светим кроз Духа свакоме од њих открива по могућој мери примања), онда никоме од људи не треба да је непријатно да позна и исповеди своје незнање. Ја говорим сада и сви говоре у своје време; међутим, како говоримо, то не можемо описати; како ја да изрекнем Онога који ми је даровао реч? Ја имам душу и не могу да образложим њезина својства; како да образложим и изрекнем Онога који ми је даровао душу?

7. Нашој побожности довољно је да зна само да Бог постоји; Бог једини, Бог Суштаствени, који свагда постоји; који је свагда самом себи подобан; који нема Оца и од кога нико није силнији; кога никакав наследник не може лишити Царства; Бог многоименити и најсилнији и један по својој суштини. Иако се Он назива Благим и Правосудним и Сведржитељем и Саваотом, Он није различит и другачији. Него, будући је један и исти, Он открива безбројна дејства Божанства; Он није по једном својству већи, а по другом мањи, него је у свим својствима подобан самом себи. Он није само човекољубивошћу својом велик, а мали премудрошћу; његово човекољубије је једнако његовој премудрости. Не можемо казати да Он мало види, мало не види, пошто је Он сав Око, сав је Слух и сав је Ум. Он није као ми који делимично схватамо и делимично познајемо. Богохулна мисао је ово и божанске суштине недостојна. Он унапред зна шта ће се десити; Он је и Свет и Сведржитељ и све превазилази својом добротоу: од свих је бољи и од свих је премудрији; ми не можемо објаснити ни његова начела, ни његов изглед, ни његово обличје. *Његов глас нигде нисте чули, нити изглед његов видели*[14] каже божанствено Писмо. Због тога Мојсеј и каже Израиљцима: *припремите ваше душе веома, јер обличја не видесте.*[15] Ако је његово обличје сасвим немогуће описати, може ли онда његову суштину наш разум да појми?

8. Људи су многе измишљотине смислили и њима су многе заблудили. Једни су као бога поштовали ватру; други су за бога сматрали крилатог човека, базирајући се на добро написаним, али рђаво схваћеним речима: *окриљем крила твојих заштитићеш ме.*[16] Заборавили су они Господа нашег Исуса Христа, јединорођеног Бога, који за себе каже у Јерусалиму: *колико пута сам хтео да саберем твоју децу, као што кокош пилиће своје сакупља под своје окриље и ви не хтедoste.*[17] Не схвативши да се под окриљем подразумева заштитна сила његова, него расуђујући као да су у питању ствари човечанске, они несхватљиву силу представише себи човекообразно. Други се опет усудише да устврде како Он има седам очију јер на другом месту пише: *седам је очију Господњих које гледају на земљу.*[18] Ако Он има седам очију, онда је и његово гледање парцијално и појединачно, а не целовито: тврдити овако нешто равно је богохулству. Треба знати и веровати да је Бог у свему савршен, по Спаситељевој речи: *Отац ваш небески, савршен је.*[19] Савршен у гледању, савршен у сили, савршен величанством, савршен у предзнању, савршен у доброти, савршен у правосуђу, савршен у човекољубију; неограничен је местом, али је Творац места; у свему се Он налази, али ничим није садржан. *Престо му је небо,*[20] али Тај који седи на престолу узвишенији је од њега, *а подножије је земља;*[21] међутим његова сила протеже се и на подземље.

9. Једини је Он свудаприсутан, све види, све зна, све твори посредством Христа. *Све кроз њега постаде и мимо њега ништа није постало.*[22] Он је величанствени и неисцрпиви извор сваког добра, благотворна река, вечна светлост која непрестано сјаји, непобедива сила која снисходи слабостима нашим. Наш слух није у стању да поднесе ни само име његово. *Можеш ли ти тајне Божије докучити или савршенство свемогућег или последње што је створио Сведржителъ,* пита се у Јову?[23] Ако су последње од твари Божијих неиспитиве, како може бити схваћен Створитељ свега? *Око није видело и ухо није чуло и у срце човеково није ушло што је Бог припремио онима који Га љубе.*[24] Ако то што је Бог припремио не може бити схваћено мишљу нашом, можемо ли мишљу обухватити Онога који је све то припремио? *О, дубино богатства и премудрости и разума Божија! Неиспитиви су судови његови и неистраживи путеви његови,* каже Апостол.[25] Ако су путеви и судови неистраживи, може ли сам Он бити схваћен?

10. Толико је велик Бог наш и још већи је (ако бих све биће своје усмерио у језик и тада не бих био у стању да се о њему изразим и о њему кажем како треба; ако се и сви анђели удруже, ни они неће казати о њему исправно). Толико је Он благ и велик; међутим, човек се усудио да исклеше камен и за њега да каже *ти си мој бог!*[26] Велико је слепило од таквог величанства доћи до оваквог ништавила. Дрво које је Бог засадио, а киша залила те је израсло, које ће на крају крајева завршити у ватри претварајући се у огањ и пепео, то дрво свенародно именују богом, а Бога истинитог презиру. Мало по мало и зло идолослужења се укоренило: и мачки и псу и вуку и свакој животињи почеше се клањати као богу уместо Богу; и лаву који прождире људе, поклонише се уместо најчовекољубијем Богу; поклонише се змији и аждаји који нас изагнаше из раја, а Онога ко је засадио рај презреше. Стидим се да кажем, али ћу казати: неки се чак луку поклонише. Вино је дато да би веселило срце човечије,[27] а они се и вину поклонише уместо Богу. Бог је пшеницу створио речју својом: *нека пусти земља траву, биље које даје семе по своме роду,*[28] да би хлеб снажио срце човечије; а они се поклонише Церери? И сада искачу варнице када се удари камен о камен; одакле се, дакле, појавио творац пламена - Вулкан?

11. Од куда су многобожне обмане јелинске? Бог је бестелесан; како се у прељубнике претворише ти које они сматрају боговима? Прећутаћу Јупитерова претварања у лабуда, срам ме је да говорим о његовим преображајима у вола, јер

мукање је недостојно Бога прелјубнички бог се појавио код Јелина и они се не стиде због тога. Ако је он прелјубник, не може се онда називати богом! Они нам причају о смрти својих богова, о њиховој беди, о њиховим поразима и убиствима муњом; видиш колико су далеко одпали од овог величанства. Зар је залудан онда силазак Сина Божијег са неба, кад је рана толико велика? Зар је залудно дошао Син, који је дошао да би нама Отац постао познат? Видиш ли шта је покренуло јединорођенога да сиђе са Престола на коме је десно од Оца? Отац је постао презрен и Син је имао потребу да одврати заблуделе; требало је да Тај који је створио све, све принесе Владици свега; било је потребно зацелити рану. Шта је рђавије и теже од те болести у којој се људи клањају камену уместо Богу?

о јересима

12. Ђаво није настојао да овакве заблуде распространи само међу паганима; многи и међу хришћанима, додуше лажним, недостојно носе најслађе име Христово, пошто се усудише да нечастиво удаље Бога од његове творевине. Ја вам говорим о јеретичкој деци, срамотној и безбожној, која се претварају да љубе Христа, али у суштини Га мрзе. Сваки који хули на Оца Христовог, непријатељ је Сину. Они се осмелише да тврде како постоје два божанства: једно добро, а друго злобно. Велико је слепило то! Ако је Божанство, онда је оно несумњиво добро. А ако није добро, због чега га онда уопште називати божанством? Ако само Богу припада благод и доброта, онда њему припада и човекољубије, благотворност, свемогућство; овде је у питању следеће: или нека Бога називају именом или сходно његовом деловању; ако већ желе да Га лише његових божанских дејстава, онда нека Га Богом називају само по имену.

13. Осмелише се јеретици па тврде да постоје два бога, два извора добра и зла, и да су они нерођени. Ако су оба нерођени онда су бесумње једнаки, исте моћи; како се тама може помешати са светлошћу? Затим: да ли се они налазе на истом месту, да ли су заједно или су одвојени? Заједно, свакако, не могу бити, *јеркако је заједништво светлости и таме*, [29] пита Апостол? А ако су далеко један од другог, онда несумњиво и један и други имају неку своју област и засебно место; ако се налазе на засебним местима онда смо ми у извесној области под дејством и влашћу једног бога, и у том месту ми се клањамо само једном богу; овим схватањем ми попуштамо пред њиховом безумношћу. Испитајмо, стога, шта они кажу о добром Богу? Да ли је Он силан или немоћан? Ако је силан, како се онда могло родити зло против његове воље? И како може да постоји зла суштина када он то не жели? Ако он, знајући све ово, не може да се успротиви, онда морамо признати да је он немоћан! А ако ипак може да се успротиви, а то не чини, онда га морамо оптужити да је у сагласју са злим богом. Погледај сада њихово безумље; некад кажу да зли бог нема учешћа са добрим богом у управљању светом, а некад тврде да он управља само четвртином. Они кажу да је добри Бог Отац Христов, а Христа називају овим (видљивим) сунцем. Дакле, ако је по њиховој речи, свет настао од злог бога, а сунце се налази у свету, како онда Син доброг Бога, против своје воље, служи у владавини злог бога? Ми грешимо и прљамо себе ако овако говоримо; уосталом, говоримо због вас да не би неко од присутних, због незнања, пао у јеретичку заблуду. Знам да ћу овим речима упрљати уста своја и слух слушалаца својих, али то чиним ради користи. Много боље је слушати ружне ствари којима се изобличавају јеретици, него ли из незнања поклекнути пред заблудама. За тебе је много боље да се упознаш са јеретичким учењем и да га омрзнеш, него да из незнања паднеш у њега. Различито је учење јеретичког безбожја. Јер када се неко суноврати са јединог исправног пута; тада он већим делом својим пада у стрмен.

14. Изумитељ свих јереси јесте Симон маг. То је онај Симон који се помиње у Делима апостолским, који је хтео новцем да купи непродавиву благодат Духа Светога и који је чуо речи: *нема ти удела у овим речима...*[30] За њега је написано да *од нас изађе, али не беше од нас*. [31] Пошто су га апостоли одбацили од себе, он је дошао у Рим, водећи са собом Јелену, неку блудницу, тврдећи својим богохулним устима о себи као да се већ јавио на гори Синај као Отац; касније се код Јудејаца јавио као Исус Христос, али не у телу, него привидно, да би се најпосле јавио као Дух Свети којег је Христос обећао послати као Утешитеља. Град Рим се тако обмануо пошто је Клаудије поставио статуу у његову част са натписом на римском језику: *Симону, богу светом!*

15. Када се ова саблазан раширила, њу су изобличили два добра човека, Петар и Павле, старешине Цркве, који стигоше у Рим и умишљеног бога Симона поразише изненадном смрћу. Наиме, када је Симон обећао да ће се узнети на небо и да ће га узносити на ваздуху кола злих духова, тада су ови служитељи Божији клекнули и потврдили своју сагласност у жељи, по речи Господњој: *ако се двојица или тројица од вас сложите у ма чему на земљи, даће вам се оно што тражите*. [32] Својом молитвом они стрелу јединомислија одапеше на чаробњака и збацише га на земљу. Ништа није чудно, иако је дело веома дивно. Петар је имао код себе кључеве неба; недостојно дивљења, јер и Павле беше човек, узнесен до трећег неба у рај где је чуо *неизрециве речи које језик човеков не може исказати*. [33] Он је из ваздуха спустио умишљеног бога који је заслужио да буде низведен у преисподњу. Он је први змај злобе; но, пошто је одсечена једна глава, корен злобе је поново пустио многобројне главе своје.

16. Керинт је разграђивао Цркву Божију истом силом као и Карпократ, Евионеј и Маркион - безбожни језик. Он је проповедао различите богове од којих је један био добар, други праведан, противуречећи тиме Сину који каже: *Оче Праведни!* [34] Проповедао је при том другог Оца и другог творца света упркос следећим речима Сина: *ако траву која се данас осуши, а сутра се у неј баца Бог тако украшава;* [35] такође: *ако сунце Божије једнако греје добре и зле и ако киша пада и праведнима и неправеднима*. [36] Он је изумитељ другог зла. Друга змија злобе јесте Маркион. Пошто су га изобличавала сведочанства Старог завета која се налазе у Новом завету, први се осмелио да оповргне сведочанства и благовештено учење вере да остави без сведочанстава, пошто је он најпре оставио Бога.

17. Након њега појавио се други - Василид, човек безобразан и нечастан, пргаве нарави који је јавно проповедао раскалашност. Ово зло је покушао да прошири и Валентин који је проповедао тридесет богова. Као Јелин није поштовао много богова; а када је постао хришћанин он је пао у заблуду те је дозволио постојање чак тридесет богова. Он је тврдио да је Вит (=бездан - сасвим приличи њему као бездану зла да своје учење започне безданом) родио Сигену (ћутање) и од ње родио Логоса (реч) што је код Јелина Јупитер. Његов Вит је гори од онога ко се сјединио са својом сестром. Јер Сигена је била његова ћерка. Видиш ли срамоту прикривену видом хришћанства? Он тврди да се од Вита родило осам Еона (векова), а од њих осамдесет, а од њих стодвадесет, мушког и женског пола. Одакле су они настали? Уочаваш ли пустословност њихових мисли? Где ћеш пронаћи доказе и сведочанства о постојању тридесет Еона? Пише да се Христос крстио у тридесетој години живота. Шта тих тридесет година уопште доказују, иако се Он крстио у тридесетој години? Није ли Он преломлио пет хлебова ради пет хиљада људи? Па зар ћемо због тога казати да постоји пет богова? Или: зар због тога што је Он имао дванаест ученика својих, смемо тврдити како мора бити и дванаест богова?

18. Ово је све још неважно у поређењу са осталим срамотним учењима. Он тврди да последње божанство мора бити мушког и женског пола и то је, како се он усудио да каже, Софија (премудрост). О, безбожја! Та Премудрост је Христос, јединорођени Син

Божији; а он је ту премудрост у свом учењу поштовао као жену, са тридесет стихија и последњу из реда богова. Он каже да је Софија зажелела да види првог бога и не плашећи се блеска његовог, пала је са неба и извргнута из броја тридесет; потом је почела да стење и у стењању је родила ђавола, а ридањем својим због пада, створила је море. Увиђаш ли нечастивост? Како се од мудрости може родити ђаво, од разума злоба, од светлости тама? Валентин наставља и тврди да је први ђаво затим породило друге ђаволе од којих су неки створили овај свет; тврдио је да је Христос сишао да би људе одвојио од Творца света!?

19. Да би их ти још више омрзао, чуј шта они говоре о Христу Исусу. Они уче да је после пада Софије, а да се број тридесет не би нарушио, сваки од двадесетдевет Еона, уступивши малену честицу од себе, произвео Христа; за њега устврдише да је и мушко и женско. Има ли ишта нечастивије од овога? Да ли је ико нечастивији од њих? Ја ти казујем о њиховим заблудама да би их ти што више омрзнуо. Избегавај и бежи од нечастивости и не поздрављај таквог човека да не би постао учесник бесплодних дела таме. Чак се ни не распитуј за њих и не настој да са њима ступиш у разговор.

20. Избегавај сваког јеретика, а нарочито оног који носи име маније (беснило) и који се недавно појавио у царству Прова (седамдесет година је прошло како је ово беснило и заблуда почело); још увек су живи људи који су својим очима видели ту јерес. Ипак, ти немој због тога што је он живео у скоро време да га избегавааш, него због злих догмата које он проповеда; одврати се од узрочника зла и ризнице сваке нечистоте; избегавај тога ко је прихватио најскрнавију од свих јереси. Он себе сматра важним у злу, те је сабрао све јереси и саставио их је у једну јединствену јерес, препуну богохулства и безакоња, којима разграђује Цркву (а највише оне који су у Цркви) и као лав прождире све на путу. Не обраћај пажњу на њихове ласкаве речи, ни на тобожњу смерност. Они су у души змије, пород аспидин. И Јуда је казао *здраво, Учитељу!* - да би Га потом издао. Не наседај на њихове целиве, него се чувај њиховог отрова.

21. Да не бисте помислили да га ја изобличавам напамет, укратко ћу вам казати ко је тај Манес, а понешто ћу казати и о науци његовој, пошто о том мрском учењу за цео живот не бих могао испричати све што треба. Казаћу само онолико колико ће теби бити од користи. Што рекох пре овога то ћу и сада казати да би они који не знају сазнали, а они који знају да памте. Манес није хришћанин: не! Нити је избачен из Цркве, као Симон; ни он, нити сви они који том учењу служе. Он је себи присвојио сва туђа учења, а како и на који начин, о томе треба пажљиво слушати.

22. Неки Скитиан, пореклом Сарацен, живео је у Египту; са јудејством, а ни са хришћанством, никакве везе није имао. Настанио се у Александрији и свој живот је проводио по угледу на Аристотела, написавши за то време четири књиге: једну, названу *еванђеље*, која не описује дела Христова, него је само назив исти; другу, названу *Главе*; трећу - *тајне*; четврту, коју његови следбеници и данданас имају у рукама, названу *ризница*. Имао је једног ученика по имену Теревинт; али када је Скитиан прешао у Јудеју и почео заводити ову област, Господ га је страшном болешћу усмртио прекративши тако деловање ове страшне заразе.

23. Ученик зла, Теревинт, као наследник злата и књига и јереси, када је дошао у Палестину и у Јудеји га почеше хвалити и кудити, одлучи да се пресели у Персију. Међутим, да га овде не би препознали по имену, он се прозвао Вуда. Уосталом, овде је он имао много противника у личностима жречева Митре^[37] и после многих сукобљавања и препирки, он беше изобличен. Пошто су сви почели да га прогоне, он се скрасио код неке удовице. Ту је у највишим одајама њезине куће почео да призива духове ваздуха које манихејци и дан-данас, под проклетим смоквиним дрветом, призивају и пошто га је Бог поразио, пао је са врха куће и испустио дух свој. На такав начин је истребљена и ова друга звер.

24. Иза њега остадоше, као спомен, нечастиве књиге његове; удовица код које је живео постала је наследница и књига и иметка његовог. Пошто никаквих сродника није имала, нити кога ближњег, она је одлучила да за наслеђени новац купи себи дете; дететово име беше Куврик; посинивши га, она се својски трудила да га научи персијским наукама као рођеног сина свог, изоштривши тако злобни мач против човечанства. Куврик, несрећни роб, одрастао је међу философима; по смрти дотичне удовице постао је наследник и књига и новца њезиног. Да му његово робовско име Куврик не би наносило срамоту, он је себе прозвао Манес, што на персијском језику значи беседа. Пошто се он издавао за неког научника и беседника, он је себе и назвао Манесом, као да је у питању неки врсни беседник. Међутим, у време када је он покушао да придобије себи славу на персијском језику, Божији промисао, мимо његових намера, преобратио га је у свог личног обличитеља; желевши да својим именом прослави себе у Персији, он је тим истим именом Грцима потврдио да је своје име узео од појма беснило.

25. Он се дрско усудио да себе назове Утешитељем. Написано је да сваки који хули на Духа Светога, неће му се опростити.[38] Управо ту хулу он је посведочио прозвавши се Духом Светим. Слуга је узбунио целу васељену пошто се од *тропог потреса земља, а четвртога не може поднети, јер се слуга зацарио*.[39] Иступивши свом силом, немогуће је обећао човеку. Син персијског цара се разболео; много је лекара долазило да га лечи, а Манес је обећао да ће га он излечити посредством молитве, као побожан човек. Лекари престаше да га лече и убрзо након тога дете је умрло; одмах се пронео глас о несрећи, а онај човек је ухваћен и бачен у тамницу, али не због тога што је преварио цара или што је склонио идоле, него због тога што је обећао да ће излечити болесно дете, а обмануо је, уствари, цара, односно, ако ћемо истину, због тога што је усмртио дечака. Јер то дете, које су лекари својом медицином и трудом могли излечити, он је убио, јер је удаљио од њега све лекаре и лекове и што се о болеснику није довољно бринуо.

26. У моме казивању о премногим његовим злоделима најпре упамти његово богохулство, а потом и његово робовско порекло; робовско порекло није срамотно, али је поступак, којим се роб прогласио слободним, веома будаласт; као треће памти његову обману учињену обећањем; као четврто смрт болесног детета; као пето његово затварање у тамницу и не само то, него и његово бегство из тамнице. Тај који је себе дрско називао утешитељем и подвижником истине побегао је; није он ни близу наследник Христа Исуса који је достојанствено ишао на Крст, него је он био противник Христов, побегуља. Персијски цар је одмах заповедио да се убију стражари тамнице којима је он побегао. Манесова гордост је узроковала дететову смрт, а његово бегство из затвора узроковало је смрт стражара. Зар томе, који је узроковао толике смрти, треба да се клањамо? Није ли требало да он, који се прогласио подражаватељем Исусовим, каже: *ако мене тражите, пустите ове*.[40] Није ли и он требао по примеру Јоне да каже: *узмите мене и баците у море, јер због мене је сва ова пометња!*[41]

27. Побегавши из тамнице Манес је дошао у Месопотамију где га је са оружјем правде дочекао епископ Архелај; раскринкавши га пред судијама одабраним од философа, он је сабрао и слушаоце из јелинства, како судије из хришћанства не би били сувише снисходљиви. Кажи нам, упита Архелај Манеса, шта ти то проповедаш? А он, имајући уста као отворени гроб, најпре је почео да хули на Створитеља свега, говорећи: Бог Старог завета јесте изумитељ зла који за себе каже: *Ја сам огањ који пали*.[42] Мудри Архелај доскочио је његовој хули овим речима: ако је Бог Старог завета, по твојим речима, огањ, чији је онда Син тај који за себе каже *дођох да бацам огањ на земљу*?[43] Зар ти опонираш ономе који каже да *Господ умртвљује и оживљава*?[44] Због чега поштујеш Петра који је васкрсао Тавиту, а Сапфиру усмртио?

Ако ти поричеш Бога због тога што је припремио огањ, због чега онда не поричеш и Онога који каже идите *од мене у огањ вечни!*[45] Ако поричеш Онога који каже: *Ја сам Бог који твори мир и уништава зло,*[46] објасни онда због чега Исус каже: *не дођох да донесем мир, него мач?*[47] Дакле, ако тај и други говоре једно исто, онда је дужан да се и определи за једнога; или су добри и један и други ако су у сагласју; или, ако Исус није заслужио да Га поричу због његових речи, због чега онда хулити на Онога који то исто говори у Старом завету?

28. На ово Манес одговори: који Бог ослепљује? А Павле каже: *у њима бог овога света ослепи разум неверника, да им не засветли светлост еванђеља.*[48] Архелај га је на ово врло добро изобличио, одговоривши: прочитај претходне речи које гласе: *ако ли је и покривено еванђеље наше, покривено је онима који пропадају.*[49] Видиш ли да је оно скривено само за оне који гину? Није добро давати *светиње псима!*[50] Сем тога, зар је само Бог Старог завета заслепио разум неверних? Није ли сам Исус казао: *због тога вам говорим у причама да слушајући не разумете.*[51] Зар је Он из мржње према њима желео да они не схвате? Или је у питању њихова недостојност, јер *очи своје затворише?*[52] Тамо где је зло самопроизвољно, ту нема благодати. *Који има даће му се, а који нема или мисли да има, одузеће му се.*[53]

29. Може се, као што неки тумаче (образложење никако није рђаво), казати и ово: ако је и ослепљен разум неверника, то је са добрим циљем, да би се они окренули светим делима. Није речено да је Он ослепио њихове душе, него разум неверних. Речено значи следеће: ослепи зле помисли, блудне мисли и човек је спасен. Међутим, ти не желиш то на такав начин да схватиш. Постоји и друго тумачење. И сунце ослепљује људе који имају тупи поглед и болесни очима ослепљују због јаког светла, али не због тога што је својство сунца да ослепљује, него због тога што очи нису у стању да виде. Тако исто и они који болују неверјем срца нису у стању да гледају светлост Божанства. Није казано да је ослепљен разум дане би слушали еванђеље, него *да им не засветли светлост еванђеља славе Господа нашег Исуса Христа.*²²⁴ Свима је дозвољено да слушају блавест, али слава те блавести намењена је искључиво искреним служитељима Христовим. Свима који нису могли да слушају Господ је говорио у причама, а својим ученицима насамо растумачио је смисао приче. Блистање славе је намењено просвећенима, а неверне ослепљује. Ове тајне Црква открива свима који су оглашени; не постоји обичај да се ово открива паганима. Ми никада паганима не откривамо тајну о Оцу и Сину и Духу Светом. Чак ни пред оглашенима не говоримо отворено о тајнама, него колико је могуће, прикривено, да би верници који знају ово, размишљали о томе, а они који не знају да не би трпели штету.

30. Овим и многим другим речима змија је била поражена; Архелај је победио Манеса. Побегавши из тамнице, он сада бежи и одавде; бежећи од супарника он је стигао у неко забачено село слично змији која је, заобишавши Адама, приступила Еви. Архелај као добри пастир који брине о своме стаду, када је сазнао за Манесово бегство, истога часа је похитао за вуком не би ли га што пре ухватио. Манес, видевши свога неочекиваног прогонитеља, сакрио се, а потом и побегао; ово му је био последњи бег. Онај суд који је имао да прими пред Архелајем донели су му царски војници. Ухватили су Манеса и довели га цару. Цар га је прекорео због обмане и бега, исмејао је његов робовски статус, оптужио и стражарно проследио на смрт. По персијском закону Манесу је требало да се огули сва кожа са тела, а тело потом да се баци зверима као храна; кожа, као средиште злобних мисли била је, као мех, окачена на капији града јер се називао утешитељем и зналцем будућих догађаја, а није могао да предвиди своје бегство и хапшење.

31. Манес је имао тројицу ученика: Тому, Вада и Јерму. Никако не читај еванђеље по Томи, јер то није дело једног од дванаесторице апостола, него једног од тројице злих

ученика Манесових. Нико се не дружи са душепогубним манихејцима који себе сматрају строгим испосницима, хранећи се плевом скуваној у води; који поричу Творца хране, а најбољу храну халапљиво прождиру; који уче да сваки који трга траву сам се у њу претвара. Ако они који тргају траву или неко друго зеље сами се у то претворе, у чега ће се онда претворити земљорадници и шумари? Колико су шумари и садничари посекали садница, а ко се од њих претворио у дрво? Заиста је смешно и достојно осуде овакво учење, па чак и срамно! Један и исти човек, као пастир овцама, који узме па закоље овцу на жртву или убије вука: у чега ће се он претворити? Много људи је ловило рибу или птице; у чега они треба да се претворе?

32. Нека на све ово одговарају Манесова деца и нека се труде над испразним умотворинама својим. Све који им донесу храну они радосно примају, али уместо благослова проклињу их. Ако им неки неразумни човек донесе било шта, (Манихеј) им каже да почекају мало код врата и ја ћу те благословити: затим, узевши у руке хлеб (ово су испричали сведоци, који су то гледали) Манихеј му рече: ја те нисам створио, да би одмах затим произнео клетву на Најузвишенијег и кунући се, почне да једе створено. Ако већ мрзиш храну, због чега се радујеш доносиоцу хране? А ако благодариш доносиоцу, због чега хулиш на Бога који је створио храну? Затим каже: ја те нисам сејао; нека буде посејан тај ко је тебе сејао! Ја те нисам жњао српом, нека буде пожњевен тај ко је тебе жњео! Ја те нисам пекао на ватри; нека буде испечен тај ко те је пекао. Врло лепо благодарење!?

33. И до сада речено велико је злодело, али ништа није у поређењу са другим. У присуству мужева и жена ја не смем говорити о њиховом крштењу; не смем говорити у чега они умачу смокву и дају је жалосним људима. Покушаћу да наговештајима то објасним и опишем. Нека мушкарци замисле оно што им се дешава у сновима, а жене нека имају у виду шта им се дешава при месечним чишћењима. Заиста су скверна уста која говоре ово! Зар су презренији Јелини? Јесу ли безбожнији Самарјани? Јесу ли Јудејци злобнији? Да ли је блудник већи грешник од њих? Блудник у једном трену савршава дело похоте; оскврниатељ осуђује свој поступак и жели да се умије, јер је свестан гнусности поступка. А манихејци своју срамоту стављају посред њиховог жртвеника поштованог и прљају њоме и језик и уста, а ти, човече, из таквих уста уважавааш и прихваташ учење њихово!? Са таквим човеком се сусрећеш, грлиш и љубиш!? Ниси ли дужан да поред остале њихове нечастивости избегавааш и такве људе који су гори од раскаланих и гнуснији од општепознате блуднице?

34. О томе ти Црква благовести и поучава те; она се дотиче њихове прљавштине да би тебе сачувала од прљавштине. Говори о ранама да ти не би био рањен. За тебе је довољно да само оволико знаш, а чувај се да не искусиш то све опитом. Бог грми; ми сви дрхтимо, а они богохуле. Бог шаље муњу; ми сви падамо ничице, а они својим језиком псују небеса. Исус казује за свога Оца да *његово сунце једнако обасјава зле и добре и да киша једнако пада и праведницима и грешницима.*[54] А они тврде да киша долази од љубавне насладе; они се усуђују да тврде како на небу постоји нека лепа дјева и лепи младић; они у своје време, као камиле или вуци, имају свој срамотни нагон и у зимском периоду младић похотљиво кидише на дјеву; још кажу да она бежи од њега, а он је непрестано јури, због чега долази до знојења од кога настаје киша. Ово је све записано у манихејским књигама; ми смо то прочитали, јер нисмо веровали њиховом казивању. Ради предострожности ми вас упознасмо са њиховим погубним учењем.

33. Нека нас избави Господ од такве заблуде, нека у вама побуди непријатељство против змије да би ви, као што оне вребају пету вашу, сатирали главе њихове. Памтите казано вам: какво сагласје ви треба да имате са њима? Шта је заједничко *светлости и таме*?[55] Шта је заједничко Цркви и манихејској прљавштини? Овде је поредак,

доброчинство, светост, непорочност, овде се осуђује чак и *срамотно гледање на жену*[56] ради похоте, овде је брак чист, овде је уздржање постојано, девственост је равноанђелска, овде се узима храна са благодарењем, овде се исказује побожност Творцу свега; овде се клањају Христу, овде вас уче страху и трепету пред оним који излива кишу; овде уносимо славослов онемој који грми и који шаље своју муњу.

34. Оједини се са овцама; не одвајај се од Цркве, избегавај чак и оне који су некад били оптужени за ово. Ако се ниси уверио да су дуго времена провели у кајању, немој им веровати. Предана ти је истина о једновласности Божијој; распознај, као траве, учење. Постани искусни купац, *добро држи, од зла бежи*. [57] Ако је и на теби некада било ово зло ти, познавши заблуду, одбаци га од себе. Тада ћеш ступити на пут спасења ако избљујеш бљувотину и ако је свим срцем омрзнеш; ако се одрекнеш ње, али не само устима, него и душом; ако се будеш клањао Христовом Оцу - Богу Закона и Пророка; ако познаш да Благ и Правосудни Бог јесте један и исти Бог који све вас да сачува од заблуда и саблазни и да вас одржи постојане у вери, у Христу Исусу Господу нашем; њему слава у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорена без припреме у Јерусалиму онима који се припремају за просвећење: о једноначалности Божијој, на речи: Верујем у једнога Бога... и о јересима; на речи Исајине: обнављајте се у мени острва Господ ће спасти Израил спасењем вечним; неће се постидети, ни посрамити до века, и даље; Ис 41:1; 45:16,17.
2. 2 Кор1:3
3. Пост 18:27.
4. Ис 40:22
5. Пс 147:4
6. Јов 36:27
7. Сирах 3:21, 22
8. Пс 151:6.
9. Јн1:18
10. Мт 18:10
11. Јн 6:46
12. 1Кор2:10.
13. Мт 11:27
14. Јн5:37
15. Пон зак 4:15.
16. Пс16:8.
17. Мт 23:37
18. Зах4:10
19. Мт 5:48
20. Ис 66:1
21. Дела7:49
22. Јн 1:3
23. Јов 11:7
24. Ис 64:4; И Кор 2:9
25. Рм 11:33
26. Ис 44:17
27. Пс 104:15.
28. Пост1:11.
29. II Кор 6:14.
30. Дела 8:21, и даље
31. I Јн 2:19
32. Мт 18:19
33. 2 Кор12:4
34. Јн 17:25
35. Лк 12:28
36. Мт5:45
37. Тако се назваше поклоници сунца.
38. Мк. 3, 29
39. Приче 30:21-22
40. Јн18:8
41. Јона 1:12.
42. Пон зак 4:24.
43. Лк 12:49.
44. I Цар 2:6.
45. Мт 25:41.
46. Ис 45:7.
47. Мт 10:34.
48. II Кор 4:4.
49. II Кор 4:3.
50. Мт 7:6.
51. Мт 13:13
52. Мт 13:15
53. Мт. 25:29.
54. Мт5:45.
55. II Кор 6:14.
56. Мт5:28
57. I Сол 5:21, 22

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА СЕДМА[1]

1. Синоћ сам вам довољно говорио о једновласности Божијој; када кажем довољно, не мислим да су моје речи биле савршене (овако шта немогуће је смртном бићу), него да сам казао довољно у односу на моју маленкост и слабост. Говорио сам вам и о многим јеретичким обманама и многоразличитим заблуделим мишљењима. Данас ћемо, изобличивши њихову срамоту и душевни отров, и образложивши њихово учење (ово не чиним да бих им нанео штету, него да бих их спасао), поново своју реч усмерити против њих кроз спасоносне часове поуке у правоверју, сједињујући са достојанством једновласности Божије достојанство Очинства, верујући у једног Бога Оца. Ми нисмо дужни да верујемо само у једнога Бога, него смо у исто време обавезни да побожно признамо како је Он и Отац јединорођеног СиНа, Господа нашег Исуса Христа.

2. Наше расуђивање је узвишеније од јудејског; они, истина, признају једног Бога Оца (мада су и ово врло често поништавали падањем у идолослужење), али не признају да је Он и Отац, Господа нашег Исуса Христа, умствујући против својих пророка који у божанственом Писму јасно кажу: Господ ми рече: *ти си мој Син, Ја те данас родих*.^[2] Међутим, они непрестано *устају и ропћу на Господа и на Христа његовог*,^[3] мислећи да се Оцу може угодити и без поштовања Сина; они једноставно не знају да се *Оцу не може доћи осим кроз Сина* који за себе каже: *Ја сам врата...* и: *Ја сам пут*.^[4] Како се неко уопште може удостојити да приђе Богу ако избегава пут који приводи Оцу и бежи од самих врата? Они противурече и ономе што пише у 88. псалму: он ће ме звати: *ти си отац мој, Бог и заступник спасења и ја ћу га учинити првенцем, вишим од царева земаљских*.^[5] Пошто они упорно настоје да докажу како се ове речи односе на Давида или Соломона, или на неког другог, онда нека нам објасне на који начин престо овог Цара, којег благовесте њихови пророци, *јесте као дани небески, као сунце пред лицем Божијим и као месец постојани*?^[6] Како се не постиде написаног: *из утробе пре денице родих Те*;^[7] као и: *бојаће се Тебе док је сунца и месеца*;^[8] бесмислено је све ово односити на некога од људи.

3. Али, нека их; нека Јудејци по свом уобичајеном неверју блуде када то већ желе, како по питању ових речи, тако и по питању сличних. Ми ћемо прихватити правоверје, клањајући се једном Богу, Оцу Исуса Христа. (Тврдити да ће Тај који свима дарује силу рађања, ове сили лишити себе самог, јесте безбожно и срамотно дело). Верујем у *Једнога Бога Оца*; нека се на овај начин вера у Христа, још пре но што почнемо да је износимо и образлажемо, усели у срца ваша, не одступајући ни мало од онога што је казано за Оца.

4. Чим се изговори, име Отац већ подразумева и Сина, као и кад се изговори име Син, одмах се замишља и Синовљев Отац. Ако је Он Отац, онда је Отац, свакако, свога Сина и ако је Син, онда је Син свога Оца. То је разлог што смо речима: *у једног Бога Оца, Сведржитеља, Творца неба и земље и свега видљивог и невидљивог*, пре но што исповедисмо да је Он створио небо земљу, најпре назвали Бога Оцем да не би неко погрешно закључио, када касније исповедимо: *и у једнога Господа Исуса Христа*, да Јединорођени заузима друго место, тек после неба и земље; наименовањем Бога Оцем, сваки од нас у свом размишљању о Оцу одмах подразумева и Сина, пошто између Оца и Сина не постоји ништа што би их раздвајало.

5. Иако је Бог Отац многих, ипак то не треба схватати у личном смислу; по природи и по самој истини, Он је Отац само јединорођеног Сина, Господа нашег Исуса Христа, али не тако да је у времену Он почео да постоји као Отац, него је од вечности Отац Јединорођеном; Он није прво био без Сина, а касније тек, пошто је сам о себи

размислио, родио је Сина. Отац пре сваког бића, пре сваког знања, пре времена и пре свих векова има достојанство Оца; Отац је дужан да се поштује због свога очинства више него због било ког другог свог савршенства и достојанства; Он је постао Отац не услед страсти или незнања или сједињавања; Он је Отац без истицања, без умањивања, без измењивања. Јер, *сваки дар је савршен и озго је, долази од Оца светова и у њему нема измене или пролазности* светиње;[9] савршени Отац рађа савршеног Сина и све предаје рођеном; *све је мени предао Отац мој*,[10] каже Син. Јединорођени због тога и поштује свога Оца: *Ја поштујем свога Оца*, каже Син; и још: *Ја одржах заповести Оца мога и боравим у његовој љубави*. [11] Због тога и ми, заједно са Апостолом понављамо: *благословен је Бог и Отац Господа нашег Исуса Христа, Отац штедрости и Бог утехе; тога ради преклањамо колена Оцу Господа нашег Исуса Христа од кога свако очинство и на небу и на земљи потиче*, [12] и прослављамо Га заједно са Јединорођеним. *Сваки који пориче Оца пориче и Сина, а који исповеда Сина зна и за Оца и ми знамо да је Господ Исус Христос, на славу Бога Оца*. [13]

6. Дакле, клањамо се Христовом Оцу, творцу неба и земље, Богу Авраамовом, Исааковом и Јаковљевом, у којег част је и раније овде био подигнут храм. Нећемо се освртати на јеретике који одвајају Стари завет од Новог, него ћемо веровати у Исуса Христа који пита: *зар не знате да мени треба бити у ономе што је Оца мога?* [14] А на другом месту: *склоните то одавде; не чините од дома Оца мога тржницу*. [15] Овим речима Он јасно потврђује да је храм, који је раније постојао у Јерусалиму, дом његовог Оца. Ако неко по своме неверју жели да има још неке јаче доказе о томе да Христов Отац јесте и Творац света, нека чује онда његове речи: *не продају ли се две птице за један динар? Али ни један од њих неће пасти без воље Оца мога који је на небесима*. [16] Или: *погледајте на птице небеске које нити сеју, нити жању, нити сабирају у житнице, него их Отац ваш небески храни*. [17] И још: *Отац мој до сада дела и Ја дела*. [18]

7. Међутим, да не би неко од вас, било из незнању или по злурадости, из следећих Христових речи: *усходим Оцу своме и Оцу вашем* [19] закључио како је Он једнак са праведним људима, сматрам нужним да одмах кажем како је овде, иако је помињање Оца јединствено, смисао различит. Знајући ово и Христос предострожно каже: *усходим Оцу своме и Оцу вашем*, а није просто казао *усходим Оцу нашем*, него прво говори за себе: *Оцу своме*, који је његов Отац природом, а потом додаје и *Оцу вашем*, који је наш Отац по усыновљењу. Мада ми примисмо пуно право да у молитви кажемо *Оче наш, који си на небесима*, [20] треба знати да је то само дар Божијег човекољубија. Ми не називамо њега Оцем у смислу да смо од њега рођени природним начином, него смо његовом човекољубивошћу удостојени да Га тако ословљавамо, пошто смо Очевом благодаћу преведени из стања слуге у стање усыновљења кроз Сина и Духа Светога.

8. Ако неко жели да зна због чега Бога називамо Оцем, онда нека послуша добродучитеља Мојсеја који каже: *није ли те сам Отац овај задобио, начинио и створио?* [21] Такође и Исаија каже: *сада, Господе, ти си наш Отац, а ми смо блато, сви смо дело твојих руку*. [22] Благодат коју благовестише Пророци јасно нам открива да ми њега називамо Оцем не по природи, него по божанској благодати и усыновљењу!

9. Да би ти још боље познао да се у божанском Писму под Оцем не подразумева свагда небески Отац, чуј речи Павлове: *ако и многе учитеље имате у Христу, ипак нису многи очеви: ја вас својом благовешћу родих у Христу Исусу*. [23] Павле је био отац Коринћанима, али не телесним рођењем, него поуком у вери и рађањем духом. Послушај и Јовове речи: *ја бејех отац немоћнима*. [24] Овде он не назива себе оцем који је родио бедне, него што је он водио бригу. Сам јединорођени Син Божији, пошто је био прикуцан на крсно дрво, спазивши Марију, своју Мајку по телу и Јована, љубљеног ученика свога, рече: *ево ти Мајке*, а Марији: *ето ти сина*, [25] желећи да их

науци дужној љубави. То што пише код Луке: беху ту отац и мајка његова чудећи се, не треба схватати у буквалном смислу. Јеретици су се управо за ове речи качили тврдећи да је Он рођен од мужа и жене. Међутим, као што је под крстом Марија названа мајком Јовановом из љубави према њему, а не у смислу да га је родила, тако је исто овде, код Луке, Јосиф назван оцем Христовим због старања према њему, а не у смислу да Га је родио (еванђеље сведочи да *Јосиф није познао Марију док не роди сина свога првенца*)[26].

10. Ово вам говорим у даху, као у пролазу, ради спомена и напомене. Сада ћемо додати и друго сведочанство из кога ћете познати да се Бог не назива Оцем људи у правом смислу речи. Код Исаије налазимо ове речи усмерене на Бога: *Ти си Отац наши иако Авраам не зна за нас и Сара нас не роди.*[27] Треба ли овоме било шта додати? Псалмопесник такође каже: *нека се постиде од лица његовог, Оца убогих и судија удовицама.*[28] Није ли сваком јасно да се Бог овде назива Оцем убогих, који недавно изгубише родитеље, у смислу његовог старања и бриге о њима, а не у смислу да се они родише од њега?! Дакле, Бог је Отац људима по усыновљењу, а не по рођењу; по рођењу и природи, а не по усыновљењу, Он је Отац само јединорођеном Христу; Оцем људи Он постаје у времену, а Отац Христов је пре времена и векова, као што сам каже: *прослави сада мене Оче славом која је у теби и коју имадох у теби пре но што свет постаде.*[29]

11. Ми верујемо у једног Бога Оца, неиспитивног и неизрецивог, кога од људи нико видео није; јединорођени Син његов показује Га.[30] Он је од Бога и Он је видео Оца којег ни лице анђела не може да гледа на небесима;[31] они могу да Га виде само у сразмери свога чина, а у пуном сјају Оца могу да виде једино Син и Дух Свети.

12. Рекавши све ово и указавши укратко на сва места у којима се Бог назива Оцем, ја не могу да се не узбудим због неблагодарности људи. Бог, по своме неизрецивом човекољубију, благоизвољева да се назове Оцем људи; небесни, Оцем земних; Творац векова, Оцем оних у времену; Сведржитељ целе земље, Оцем оних који на земљи наликују скакавцима; а човек, напустивши небеског Оца, рече дрвету: *ти си мој бог, и камену: ти си ме родио.*[32] Стога и ја мислим, као што пише у псалму за род људски: *и заборави људе твоје и дом оца твога,*[33] кога си ти изабрао за оца и кога си примио у твоју погибао.

13. Не само дрво и камење, неки одабраше за оца свога чак и Сатану, душегубца. Изобличавајући такве Господ је казао: *ви творите дела оца вашег, ђавола!*[34] Он није отац људима по природи, него по томе што их обмањује. Као што се Павле назива и сматра оцем Коринћана због предатог им учења, тако исто и ђаво се назива оцем оних који му се добровољно предадоше и сјединише са њим. Ми се нећемо сагласити са онима који рђаво схватају речи: *тога ради познају се деца Божија и деца ђаволова.*[35] Неки ове речи схватају у смислу да ће се поједини људи спасти, односно, погинути, по природи. У ово свето усыновљавање ми не ступамо услед неопходности, него добром и слободном вољом. Јуда није својом природом постао син ђавола и син погибељи. Јер, како би он онда пре но што је то постао, могао у име Христово изгонити злодухе и бесове; ђаво не изгони ђавола. Такође ни Павле не би постао проповедник еванђеља, с обзиром да је претходно био гонитељ. Добијање и стицање усыновљења зависи од воље свакога, како каже Јован: *онима који га примише даде власт да буду деца Божија, онима који верују у име његово.*[36] Не пре вере, него кроз веру, добровољно, удостојисмо се да постанемо деца Божија.

14. Дакле, знајући све ово, живимо духовни живот да бисмо се удостојили усыновљења Богу. *Они који се руководе Духом Божијим, јесу синови Божији.*[37] Никакве користи немамо ако се називамо хришћанима, а то звање не посведочавамо хришћанским делима; у том случају и на нас ће се односити прекор

Христов, да сте деца Авраамова, чинили бисте дела Авраамова.[38] Јер, ако Оцем називамо онога који нелицемерно суди свакоме по делу, онда треба у страху да проводимо дане живота; не љубећи света ни што је у свету: ако неко љуби свет, нема Очеве љубави у њему.[39] Дакле, љубљена децо, приносимо славу небеском Оцу делима својим да сви виде добра дела наша и прославе Оца нашег који је на небесима;[40] сву своју бригу препустимо њему, јер зна Отац наш шта нам је потребно.[41]

15. Поштујући Оца небеског, поштујмо и наше оце по телу, јер Господ сам заповеда у пророцима: *поштуј оца свога и матер своју да дуго поживиш и срећан будеш на земљи.*[42] Нека ове заповести памте нарочито они којима су родитељи живи; децо, *слушајте своје родитеље у свему: то је угодно Господу.*[43] Господ није просто казао: *који љуби оца или матер* није мене достојан, да ти не би по својој лакомислености погрешно закључио да њих не треба поштовати, него је додао: *више него мене.*[44] Ову заповест треба уважавати када наши земаљски оци мудрују противно Оцу небеском, али ако они нама ниучему не ометају дело побожности, а ми својом лакомислености паднемо у разврат и заборавимо њихова добротина према нама, тада на нас пада изрека: *који опсује оца или мајку, нека смрћу погине.*[45]

16. Превасходно и прво дело хришћанске побожности јесте поштовање родитеља и узнаграђивање њихово током нашег васпитавања. Ако бисмо им ми, за њихов труд, узвратили у великој мери, ипак их никако не можемо родити. Они треба да буду спокојни и задовољни нама и да нас утемеље у добру својим благословима, као што је учинио спотакнути Јаков, како би нас Отац небески, примивши ову благодарност и расположење наше воље, удостојио заједничког места са праведницима *који у царству Оца нашег блистају као сунце.*[46] Њему нека је слава са јединорођеним и Спаситељем Исусом Христом и са Светим и животворним Духом, сада и свагда и у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорена у Јерусалиму онима који се припремају за просвећење; говорено без припреме на речи посланице Ефесцима: тога ради приклањам колена своја Оцу..., и даље (Еф 3:14).
2. Пс2:7
3. Пс 2:2.
4. Јн 14:6; 10:7
5. Пс 89:26-27.
6. Пс 89:29, 36-37.
7. Пс 110:3
8. Пс72:5
9. Јак 1:17
10. Мт 11:27
11. Јн 8:49; 15:10
12. II Кор 1:3; Еф 3:14,15.
13. I Јн2:22, 23
14. Лк2:49.
15. Јн2:16
16. Мт 10:29.
17. Мт 6:26
18. Јн 5:17
19. Јн 20:17.
20. Мт6:9.

21. Пон зак 32:6
22. Ис64:8
23. I Кор4:15
24. Јов 29:16
25. Јн 19:27, 26.
26. Мт1:25
27. Ис 63:16
28. Пс68:5
29. Јн 17:5
30. Јн 1:18
31. Јн6:46
32. Јер2:27
33. Пс 45:11
34. Јн 8:41
35. I Јн 3:10
36. Јн 1:12
37. Рм8:14
38. Јн8:39
39. I Петр 1:17; I Јн 2:15
40. Мт5:16
41. I Петр 5:7; Мт 6:8
42. Изл 20:12
43. Еф 6:1
44. Мт 10:37.
45. Мт 15:4
46. Мт 13:43

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ОСМА[1]

1. Вером у једнога Бога ми одбацујемо заблуде многобожаца и боримо се против пагана и против сваког непријатног агитовања јеретичког; када томе додамо: у једнога Бога Оца, ограђујемо се и наоружавамо против обрезањих, који одбацују јединорођеног Сина Божијег. Синоћ смо казали оно што и пре рекосмо о Господу нашем Исусу Христу да, кад год кажемо - *Отац*, уједно показујемо да је Он Отац Сина, да бисмо тако у своме уму представили и схватили како Бог има и Сина. Сада ћемо свему реченом додати још и то да је Он и *Сведржитељ*. Ово вам говоримо имајући у виду и пагане и Јудејце, али и све јеретике уопште.

2. Неки пагани називају Бога душом света; други мишљаху да се његова власт протеже само на небу, а на земљи ни мало; неки опет поврх свега грешише, јер накарадно схватише речи: *и до облака је истина твоја*,[2] те се усудише да Божије провиђење ограниче облацима и небом, а све што се налази на земљи удаљише од Бога заборавивши речи псалма: *ако узађем на небо, Ти си тамо; ако сиђем у ад, и тамо си Ти*. [3] Ако нема ничега изнад неба, а ад је испод земље, онда владалац преисподњим местима држи у својој власти и земљу.

3. Јеретици, међутим, као што и пре рекох, не признају Једног Сведржитеља Бога. Сведржитељ је тај који влада свиме, који над свиме има власт; они који тврде да постоји један Господ душе, други Господ тела, оваквог Господа називају несавршеним. Како Он може бити савршен, када је неком другом оставио нешто у власти? Зар се Сведржитељем може сматрати неко ко има власт над душом, а над телом нема? Зар је Сведржитељ неко ко има власт над телом, а над душом нема? Господ изобличава све који овако мисле говорећи им: *бојте се онога који може и душу и тело погубити у геени*. [4] Ако Отац Господа нашег Исуса Христа не би имао власти над обојим, како би онда и једно и друго могао подвргнути казни? На који начин Он може тело, које није под његовом влашћу, бацити у геену, *ако најпре не свеже осилилог се и оружије његово не расточи*? [5]

4. Божанствено Писмо и учење истине признају једног Бога који силом својом влада над свиме, али и који много трпи својом вољом. Он влада и над идолопоклоницима, али их трпи својом незлобивошћу. Влада и над одметнувшим се јеретичима, али их трпи својом неизмерном снисходљивошћу; влада и над ђаволом, али и њега трпи: не трпи га због личне слабости или немоћи пред њим или да је савладан њиме. Ђаво је *почетак Господњег стварања*, [6] али је постао предмет поруге и саблазни, али не за Бога (ово је недостојно Бога), него за његове анђеле, које је Он створио. Бог је омогућио ђаволу даљи живот из два разлога: да би ђаво био побеђен и да би се подвргао већој осуди, а са друге стране да људи задобију венце победе. О, најмудрије Божије Провиђење! Зловољу Он преобраћа у средство спасења верујућих. Као што је мрску намеру Јосифове браће, да га продају у робство, преокренуо у средство личног плана искупљења, тако је и ђаволу дозволио да војује против људи како би победници били достојни венаца победе, а ђаво, изгубивши од слабијих, био изложен већој порузи и сраму; људи би постали величанственији, јер су победили онога који је у почетку био арханђел!

5. Дакле, ништа није изузето из власти Божије што и Писмо тврди: *све служи теби*. [7] Једино су Син његов и Дух Свети његов изузети из свега. Све што служи, служи Господу кроз Сина у Духу Светом. Бог господари над свима; Он трпи убице, разбојнике и блуднике, јер је својом дуготрпљивошћу одредио извесно време за кајање, после кога ће узвратити свакоме по делима да би они, који се користише дугорочним временом, а остадоше нераскајаног срца, били теже кажњени. Мада они који владају на

земљи јесу и цареви над људима, ипак они то не могу постати без власти дате им одозго. Ово је Навукодоносор опитно познао и због тога је казао: *јер његова власт јесте вечна власт и царство његово је из рода у род.*[8]

6. Богатство, злато и сребро, не припадају ђаволу, како то неки мисле. *Вернику је цео свет богатство; невернику ни новац.*[9] Међутим, ништа није толико заражено неверјем као ђаво. Бог јасно каже кроз пророка: *моје је сребро и моје је злато,*[10] а ђаво каже: *коме ја хоћу, даћу га.*[11] Ако у толикој мери будеш користио сребро, онда се ово не може порећи. А када добру ствар будеш користио на зло: тада, ако не желиш да оптужиш своје лично одушевљење оним, нечастиво ћеш бацити кривицу на њезиног Творца. Човек се помоћу имања може учинити праведним. *Бејак гладан и нахранисте ме.*[12] Нема сумње, посредством имања. *Наг бејак и оденусте ме.*[13] Свакако, и ово посредством имања. Желиш ли да знаш на који начин имање може да послужи за улазак у Царство небеско? *Продај, каже, имање своје и подели га убогим; и добићеш ризницу на небесима.*[14]

7. Ово сам казао против јеретика који се труде да стекну што веће имање и што више робова. Ја не желим да и ти постанеш роб богатству, нити желим да на то, што ти је Бог дао на корист, гледаш као на нешто непријатно. Никада немој казати да богатство припада ђаволу. Мада је ђаво казао: *све ћу теби дати што је мени предато,*[15] ипак ове речи могуће је порећи, а лажац не мора веровати; јер, може се учинити да је он на ово био принуђен због присуства Онога који је био ту, те је казао истину. Он није казао: све ово даћу теби, јер је све то моје; него: јер је мени предато. Он није себи присвојио право владања, него је само признао да је он повереник и распоредитељ. Нека тумачи у своје време испитају да ли је он казао истину или је слагао!

8. Један је Бог Отац, Сведржитељ, кога јеретици почеше да омаловажавају. Они се усудише и дрзнуше да омаловаже Бога *који седи на херувимима.*[16] Дрзнуше се да хуле на Адонај Господа. Дрзнуше се да хуле Сведржитеља Господа кога проповедаху Пророци. Али ти се клањај једном Бог Сведржитељу, *Оцу Господа нашег Исуса Христа;*[17] избегавај многобожачке заблуде; бежи од сваке јереси и по примеру Јова кажи: *Господа свега Владику ћу призвати, који чини велика и неистражива дела, славна и ванредна, којима нема броја. У њима је велика слава и част Сведржитељева.*[18] Нека му је слава у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорена онима који се припремају за просвећење; говорено без припреме, на тему: Сведржитељ. На речи пророка Јеремије: Бог велики и силни, Бог великог савета и силан у делима, Бог велики сведржитељ и великоименит Господ, и даље. Јер 32:19
2. Пс 108:5.
3. Пс 139:8
4. Мт 10:28.
5. Мт 12:29
6. Јов 40:14

7. Пс 119:91
8. Дан4:31
9. Приче17:6
10. Агеј 2:9
11. Лк4:6
12. Мт 25:35
13. Мт 25:36
14. Мт 19:21
15. Мт4:9
16. Пс80:2
17. Рм15:6
18. Јов 5:8, 9

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ДЕВЕТА[1]

1. Бога је немогуће видети телесним очима: бестелесно никако не може бити предмет телесног гледања што је посведочио и јединорођени Син Божији речима: *Бога нико видео није никада;*[2] истина, на основу записаног код Језекиља могуће је имати неко виђење, али шта нам, уствари, говори Писмо? Видео је Језекиљ подобје славе Господње, а не самог Господа; подобје и обличје славе, а не саму славу каква је она по себи. И видевши само обличје славе, а не саму славу, пао је од страха на земљу ничице. Ако је виђење обличја славе довело Пророка у такво стање, свакако, да би живота био лишен ко се усуди да гледа самог Бога, као што пише: *не може човек видети лице моје и жив остати.*[3] Због тога је Бог, да нас не би погубио, по своме неизрецивом човекољубију, радиприкривања свога Божанства, раширио небо. То нису моје речи, него Пророк каже: *ако отвориш небеса дрхтаће и трептаће од тебе Горе.*[4] Дивиш се што је Језекиљ, видевши обличје славе, пао ничице, а исто тако је и Данило, видевши Гаврила, Господњег служитеља, тога трена пао на лице своје дрхтећи, и док анђео није на себе узео обличје човеково, пророк није смео реч прозборити. Дакле, када је јавивши се анђео произвео толики страх у пророку, зар не бисмо сви ми погинули када бисмо видели самог Бога у његовој суштини?

2. Немогуће је видети суштину Божију телесним очима; међутим, сасвим је могуће на основу дела божанственог бића усходити у сазерцавању његовог свемогућства, као што сведочи Соломон: *на основу величанства и лепоте створеног света познаје се донекле њихов створитељ.*[5] Он није казао да се на основу створења може познати Творац, него је додао да се *донекле* може познати; Бог се открива сваком човеку који са пажњом истражује и упознаје творевину; што твоје срце више буде истраживало, то ће више упознавати Бога.

3. Желиш ли да се увериш у немогућност достизања природе Божије? Поменућу ти три младића који су у ужареној пећи славили Бога: *благословен си видевши бездане, седећи на херувимима.*[6] Кажи ми каква је природа херувима и тек тада ми одговори о природи Онога који седи на њима. Иако је Језекиљ дао каквотакво објашњење и опис, казавши да сваки од њих има четири лица: човеково, орлово, лавово и телеће, и сваки има по шест крила и очи са свих страна и под сваким се налази четвороточкашка кочија,[7] ипак размишљајући о томе што нам пророк описује, ми не можемо Бога потпуно познати; ако нам је несхватљив Престо о коме говори пророк, како ћемо схватити Онога који седи на њему? Немогуће је истражити природу Божију, али му се може узносити славослов због видљивих дела његових.

4. Ово вам казујем због тога што сада следи учење вере по коме ми *верујемо у једнога Бога Оца, Сведржитеља, Творца неба и земље и свега видљивог и невидљивог* и на основу кога смо дужни да памтимо да је Отац Господа нашег Исуса Христа у исто време Тај и исти који је створио небо и земљу и да бисмо себе оградили од заблуда безбожних јеретика који се усудише да нечастиво говоре о Премудром Уметнику целог света и који желе да Га виде телесним очима, а лишени су духовног гледања.

5. Шта они могу оспорити у овом великом делу Божијем? Сагледавајући пространство небеса они су били дужни да остану поражени виђеним и да се поклоне томе ко је *разапео небо као шатор*[8] и из житког воденог састава створио тврди небески свод; јер казао је Господ *нека буде свод посред воде.*[9] Господ је само једну реч казао и постао је свод који траје вавек; небо је састављено из воде; сунце, месец и звезде, који су у њему, јесу огњене природе: на који начин ове огњене природе врше свој ход у природи воде? Ако неко сумња у ово због супродстављених природа огња и воде, нека се сети огња који се у Мојсејево време појавио у Египту и блештао током

невремена и одмах ће познати премудро дело Божије. Пошто је касније, ради обраде земље, била потребна вода, Бог је на висини устројио водено небо са циљем да, уколико земља буде имала потребу за водом тј. кишом, небо је спремно пуштало кишу.

6. Зар се не треба дивити сунцу? Оно је релативно мали сасуд који у себи садржи велику силу; јављајући се на Истоку и идући према Западу, оно шири своју светлост; описујући јутарње његово јављање псалмопесник каже: *оно, као жених, излази из свога обиталишта.* [10] Он је описао и умерену, прву јутарњу светлост сунчеву: као што се у време подневне јаре сви скривамо од сунца, због прекомерног знојења, тако је оно у свом јутарњем јављању налик на младожењу који својом појавом све радује. Погледај још мудри поредак његов, односно, не његов него Онога који му је својом заповешћу одредио ток и путању; током лета оно узлази много више у висину и чини да дан буде дужи, чиме се људима омогућава довољно времена за рад; зими, међутим, сунчани ход је краћи, а хладноћа је већа; ноћи су дуже и тиме је човеку дато више времена за одмор, док се земља припрема за давање својих плодова. Видиш ли како је исправна размера међу данима: летом су дужи, а зими се скраћују, док пролеће и јесен карактерише равнодневица; ноћи имају једнак ток који се у свему уклапа са оним што каже псалмопевац: *дан дану доказује и ноћ ноћи јавља.* [11] Ноћи немају уши јеретичке, те собом проповедају да нема другог Бога осим Творца који господари и располаже временом.

7. Нека се нико не саглашава са онима који тврде да је један творац светлости, а сасвим други је творац таме, него нека памти речи пророка Исаије који каже: *Ја сам Бог који је дао светлост и створио таму.* [12] Зашто, човече, негодујеш кад чујеш ово и због чега неразумно проводиш време дано ти за одмор? Слуга не би добио одмор од свога господара да ноћ, сама по себи, не доноси одређено време за одмор. Што се више замарамо током дана, то нам је ноћ потребнија за одмор и свако ко је увече био преморен од посла, ујутро устаје одморан. А за мудрост, има ли драгоценијег времена од ноћи? Већим делом током ноћи ми размишљамо о Богу и бавимо се читањем и тумачењем Светог писма. Када је наш ум најспособнији и најспремнији за молитву и појање псалама? Није ли ноћу? У које време најчешће размишљамо о сагрешењима својим? Не чинимо ли то током ноћи? Дакле, немојмо прихватати јеретичко умовање и учење по коме је ноћ створио неки други творац, јер нам опит доказује да је и ноћ веома добра и за нас корисна.

8. Треба да смо одушевљени сунчевим и месечевим устројством; међутим, распоред и смисао звезда, њихов ток и благовремени ход, такође треба да нас задиви; на који начин неке од њих показују лето, а неке зиму; како неке, опет, показују време сетве, а друге време жетве; друге опет одређују време путовања и човек, седећи на броду свом и пловећи по неизмерним ширинама мора, руковођен звездама, управља бородом? О свему овоме Писмо врло лепо каже: *и биће знаци временима и годинама,* [13] а никако да се на основу њих врше гатања и чарања и празнословна предвиђања. Погледај како Он осмишљено даје дневну светлост која се поступно појављује; сви се можемо осведочити да се на небу не појави одмах цело сунце, него појави сунца претходи слабија светлост како би се наше очи навикле и поднеле сунчеву јаку светлост; или, како Он месечевом светлошћу осмишљава и умеравља ноћну таму?

9. *Ко је Отац кише? Ко је родио капи росе?* [14] Ко је згуснуо ваздух у облаке и заповедио им да носе капи кише? Некада Он са севера доведе златозарне облаке, а некада их претвори у истоветну боју и опет их претвара у различите нијансе, кружне или неке друге облике. Чија премудрост може пребројати облаке? Или: *знаш ли како висе облаци* - како пише код Јова? И још: *ко ће избројати облаке мудрошћу и мехове небеске ко ће излити; ко је небо приклонио земљи; облак се неће расцепити од воде?* [15] Толики је терет воде у облацима, а они ипак не пуцају, него вода се излива на

земљу у одређеном времену и поретку. *Ко изводи ветрове из њихових склоништа?*[16] *Ко је родио*, као што већ рекосмо, *капи росне? Из чије утробе исходи лед?*[17] Суштина његова је водена, а својство камено! Уз то, вода се понекад чини снегом, слично вуни; некада се чини маглом, као пепео; понекад, опет, претвара се у камено стање, јер Бог од ње чини што год хоће. Јединствена је природа њезина, али је разноврсно дејство. Вода у виноградским лозама постаје вино које весели срце човеково; у маслинама постаје уље, које масти лице човеково; претвара се такође и у хлеб, који храни и снажи срце човеково; од ње постају и сваки други плодови.

10. Дакле? Зар због свега овога треба хулити Творца или му се треба клањати? Ја вам до сада још ништа нисам казао о скривеним делима његове премудрости. Погледај пролеће и разнобојне цветове; види како је прекрасан бели и рози љиљан; он настаје од исте кише и рађа се из исте земље; ко га је, дакле, обојио различитим бојама? Ко их је створио? Размисли о очигледној бризи и избирљивости: дрво има јединствену природу, али је једним делом претворено у кору, а други део чине различити плодови, а Уметник је један! Једна је виноградска лоза, али један део чине гранчице, део је корен, део је лишће, један део је грозд, а један опет зрно. Диви се томе коликим деловима је Уметник опасао лозу. Из једне исте земље настају гмизавци и звери и животиње и дрвеће и храна и злато и сребро и бакар и железо и камен. Једна је природа воде, али из ње се рађају и рибе и птице; као што ове пливају у води, тако ове лете у ваздуху.

11; *Ово море велико и пространо: у њему је безброј животиња.*[18] Ко може да исказе лепоту риба које пливају у мору? Ко може одредити број китова и особину водеземних животиња које могу да живе и у води и на копну? Ко може одредити дубину и ширину мора или прекомерно таласање валова? Али, море се налази у својим границама, јер је Бог казао: *довде ћеш доћи и нећеш моћи прећи даље, него ће се у теби ломити валови твоји.*[19] Оно собом и потврђује ову заповест; када се валови устреме према обали, они дођу само до одређене границе, остављајући на обали белег, показујући посматрачима границу коју нису преступили.

12. Ко ће исказати природу птица небеских? Једне од њих имају језик и способне су да певају, док су друге ишаране различитим бојама; једне лете у висину и тамо непомично стоје у ваздуху, јастреб на пример; по Божијој заповести *јастреб је раширио крила своја и стоји непомично, мотрећи на југ.*[20] Који човек може очима пратити орла који се винуо у висину? Ако ниси кадар да видиш бесловесну птицу која се винула у висину, на који начин ћеш видети Творца свих ствари?

13. Ко од људи зна имена свих звери? Или ко ће истражити учење о сваком од њих? Ако су нам непозната имена звери, како ћемо познати њиховог Творца? Бог је једном изрекао заповест *да изведе земља звери и животиње и гмизавце по њиховим врстама.*[21] Од те једне заповести, из једног извора, настадоше животиње различитих својстава; кротка овца и крвожедни лав; бесловесна створења са различитим побудама које одражавају различита расположења људи, као што, на пример, лисица одражава лукаве људе; змија, на пример, означава оне који бљују отров на своје пријатеље; коњ који рже представља дрчне младиће; марљиви мрав подстиче лењивца и опуштеног човека. Сваки онај који улудо проводи летње дане, нека се опамети посматрањем животиња, јер их у томе изобличава и божанствено Писмо: *иди мраву, лењивче, и ревнуј видећи његов труд и постани мудрији од њега.*[22] Кад будеш видео да он на време сабира себи храну, ти га просто опонашај и за себе прикупљај плодове добрих дела за будући живот. Или: *пођи пчелама и види колико међу њима има радилица?*[23] Као што она облеће сваки цветић не би ли прикупила полен за свој мед, тако се и ти потруди у читању божанских Писама, не би ли постигао савршенство и наситивши се казао: *колико су слатке мојим устима твоје речи, слађе од меда и шећера.*[24]

14. Није ли Уметник достојан да Га хвалимо? Ако теби нису знана имена свеколике творевине, зар су оне због тога рђаве? Можеш ли знати дејство свеколиког растиња? Можеш ли познати корист која долази од сваке животиње? Чак и од змија отровница дато је људима превентивно средство за исцелење. Ти ћеш ми можда казати: змија је страшна; бој се Господа и змија ти ниучему неће наудити. Смртоносан је шкорпион; бој се Господа и он ти неће наштетити. Лав је крвожедан; бој се Господа и лав ће седети са тобом, као са Данилом. Заиста, треба се дивити животињама: неке од њих имају оштре жалце, као шкорпион; другима је сила у зубима; неке се боре канцама својим, а сила василиска је у изоштреном погледу; дакле, од различитих створова закључи о сили Творчевој.

15. Можда ти ово не разумеш: ти немаш ничег заједничког са туђим ти животињама. Удуби се у себе самог и на основу тајни у теби познај Уметника. Да ли у твоме телу постоји нешто што треба порећи? Управљај самим собом и нећеш имати ни једног члана сувишног! Адам у почетку беше наг и живео је у рају са Евом, али није изагнан због својих удова. Нису удови тела његовог узроковали грех, него је грех настао злоупотребом удова; Творац удова је премудар. Ко је припремио утробу за рађање деце? Ко оживљава безживотни плод у њој? Ко жилама и костима везује нас, кожом и телом облачи нас и тек што се беба роди, из дојки изводи млеко? На који начин беба расте и развија се у дете, затим у младића, па у одраслог човека, да би се на крају изменио у старца? Међутим, нико не може да примети ову неминовну измену. На који начин се једна и иста храна претвара једним делом у крв, други део се избацује из организма, а једна део се претвара у тело? Ко без престанка покреће срце човечије? Ко је прекрасно омеђио нежне очи наше обрвама и трепавицама? Различито и предивно устројство очију једва да могу објаснити многобројне књиге лекара. Ко омогућава једнократно давање духа целом телу? Познајеш ли, човече, Уметника? Видиш ли премудрог Творца?

16. Дакле, ово сам ти све предочио својим речима, остављајући још много другог без речи, што се односи на свет, бестелесни и невидљиви, све из разлога да ти омрзнеш све који хуле на премудрог и благог Творца и да ти, на основу онога што си чуо и што сам још можеш прочитати и дознати, као и *на основу величанствености и лепоте творевине* донекле познаш *рододелатеља?*^[25] и да са страхопоштовањем приклониш колена пред узрочником свеколике творевине, чувствене и духовне, видљиве и невидљиве и да са чистим, и пуним хвале, језиком, неућутивим устима и срцем, опеваш Бога, говорећи: *колико су чудна дела твоја, Господе! Све си премудро створио!*^[Пс 104:24] Јер теби приличи част, слава и величанство, сада и у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорено без припреме онима који се припремају за просвећење, на речи: Творца неба и земље, и свега видљивог и невидљивог. Као и на речи Јова: Ко је то што замрачује савет речима неразумно? (Јов 38:2.).
2. Јн 1:18
3. Изл 33:20
4. Ис64:1
5. Прем Сол 13:5
6. Дан3:54
7. Јез 1:6, 10; Ис 6:2; Јез 10:12; 1:15, 17
8. Ис 40:22
9. Пост 1:6.

10. Пс19:5
11. Пс19:2
12. Ис 45:7.
13. Пост 1:14
14. Јов 38:28
15. Јов 37:16; 38:37; 24:8
16. Пс 135:7
17. Јов 38:28 и 29
18. Пс 104:25.
19. Јов 38:11
20. Јов 39:26
21. Пост 1:24, 25
22. Приче 6:6
23. Приче 6:8
24. Пс. 119:103
25. Прем Сол 13:5

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ДЕСЕТА[1]

1. Они који се научише вери у једнога Бога Оца, Сведржитеља, дужни су да верују и у *Сина јединорођеног: ко се одриче Сина, нема ни Оца.*[2] *Ја сам врата*, каже Исус; *нико не може доћи Оцу, сем кроз мене.*[3] Ако избегаваш та врата, нећеш познати Оца. *Нико не зна Оца до Син и коме Син изволи открити.*[4] Ако одбациш Откровитеља, остајеш у незнању. У еванђељу пише: *ко не верује у Сина, неће видети живота и Гнев Божији пребива на њему.*[5] Отац се гневи кад се пориче Син његов јединорођени. Цару врло тешко пада када срамоте и руже његовог обичног војника; његов гнев се повећава када се ружи његов телохранитељ или близак пријатељ; али, ако неко ожалости и осрамоти јединорођеног Сина Царевог, ко ће бити у стању да умилистави и умоли Оца, разљућеног због срамоћења Сина свога?

2. Ако неко жели да буде побожан поштовалац Бога, тај нека се клања Сину; у противном, Отац неће прихватити његово служење. Отац са небеса поручује: *ово је Син мој љубљени који је по мојој вољи.*[6] Отац је веома снисходљив према своме Сину; ако ти не будеш имао љубави према њему, нећеш окусити живота. Не слушај Јудејце који погрешно тврде да постоји само један Бог, него ти, поштујући једног Бога, знај да постоји и јединорођени Син Божији. Нисам ја ово први казао, него је још псалмопесник у име Сина казао: *Господ ми рече: Син мој јеси Ти.*[7] Дакле, не обраћај пажњу на оно што говоре Јудејци, него уважи оно што кажу пророци; Јудејци су камењем засули и поубијали своје пророке.

3. Веруј у једног Господа Исуса Христа, Сина Божијег, јединорођеног; у *једног* кажемо, да Синовство буде јединорођено; у *једног*, да не би помислио како постоји и неки други; у *једног*, да његова разноврсна и многобројна дејства не би доделио и приписао многим синовима! Он се назива Вратима, али немој да подразумеваш дрвена врата, него под тим схвати разумна и жива Врата која препознају оне који прођу кроз њих. Назива се Путем који се не проходи ногама, него који води Оцу небеском. Назива се и *Јагње*,[8] али не неразумно, бесловесно јагње, него Јагње које чисти свет од греха својом часном крвљу; Јагње које се води на заклање и које зна када треба ћутати.[9] Ово Јагње још се назива и Пастирем који за себе каже: *Ја сам Пастир добри.*[10] Јагње, човечанском природом, Пастир, пак, по божанском човекољубију. Желиш ли да знаш ко су словесне овце? О томе Спаситељ каже: *Ја вас шаљем као овце међу вукове.*[11] Још се назива Лавом, али не оним који прождире људе, него се тим именом посведочава његова царска и снажна и неизмењива суштина. Назива се Лавом, насупрот лаву и непријатељу нашем који риче около и прождире саблажњене. Иако је Спаситељ сишао на земљу, Он није изменио своју кротку природу, пошто је Он силни и моћни Лав, од колена Јудиног, који спасава верујуће, а непријатеље уништава. Назива се и Каменом, али не безживотним, који се обрађује рукама људи, него *Каменом крајеугаоним, темелјним*, због кога се неће *постидети они који верују у њега.*[12]

4. Назива се Он још и Христом који није помазан рукама људским, него кога је Отац превечно помазао[13] на Првосвештенство, много узвишеније од људског.[14] Назива се Мртвацем који није остао у аду, као што тамо остају обични смртници и мртваци, него је једини који је *слободан од смрти.*[15] Назива се Сином Човековим који није од земље добио своје биће и живот, као што га добија сваки од нас, него који долази *на облацима*[16] да би судио живима и мртвима. Назива се Господом, али не у обичном смислу речи,[17] како се људи међу собом ословљавају, него у смислу да Он има природно и вечно владичанство. Он се назива адекватно самој ствари Исус, добивши то име од исцелитељског и спаситељног дејства. Назива се Сином, али не на основу усиновљења, него на основу природног рођења. Многа имена има наш

Спаситељ. Дакле, да множина његових имена не би код тебе створили осећај многих синова, као што заблудели јеретици тврде, учећи да је један Исус, а други је Христос и други је Врата, и тако даље: нека те вера сачува и определи да исправно кажеш: у *једнога Господа Исуса Христа*, јер, иако су многа имена, само је једна личност.

5. Спаситељ на различите начине користи свакоме од нас. За оне који љубе весеље, Он је Виноград; који желе да прођу, Он постаје Врата; који желе да узнесу молитве, Он је Заступник и Архијереј; за грешнике бива Јагње које се, ради њих, приноси на жртву. За све је Он све, остајући природом себи својствен. Остајући неизмењивим и имајући неизмењиво достојанство истинитог Сина, као неки добри лекар и састрадални учитељ, Он снисходи нашим слабостима. Он је Господ самом истином, а није преимућством својим примио господство, него природом својом има право владичанства; и не да се у обичном смислу, као ми, назива Господином и Господом, него у самој природи јесте Господ и Господин, пошто вољом Оца господари својом творевином. Ми имамо власт над људима који су нам у свему једнаки и подобни, а врло често и над старијима од нас, и често млади господин господари старим слугама. Није такво владичанство и господарство Господа нашег Исуса Христа: Он је најпре Творац, а потом је Господ. Најпре је испунио вољу Оца свога, а потом влада својом творевином.

6. *Христос је Господ који се родио у граду Давидовом.*[18] Желиш ли да знаш да је Христос Господ са Оцем још пре него је примио човечанство? Да ове речи не би прихватио само вером, него да би нашао доказ и у књигама Старог Писма, отвори књигу Постања где Бог каже: *створимо човека, не по обличју моме, него по обличју нашем,*[19] а када је створио Адама Писмо каже: *н створи Бог човека, по обличју Божијем створи га.*[20] Писмо не односи и не закључује достојанство Божанства само у Оцу, него га приписује и Сину да би показао да човек није створ само Бога Оца, него и Господа нашег Исуса Христа који је истинити Бог. Тај Господ, који је све створио заједно са Оцем, садејствовао је своме Оцу и у кажњавању Содоме, по речи Писма: *и Господ пусти сумпорну кишу на Содому и Гомору и огањ од Господа санебеса.*[21] Тај исти Господ јавио се и Мојсеју,[22] колико је њему било могуће да Га види. Човекољубиви Господ свагда и вазда снисходи нашим слабостима.

7. Да би схватио да је Он један и исти који се јавио Мојсеју, чуј Павлово сведочанство: *сви исто пиће духовно пијаху од стене: стена та би Христос.*[23] А на другом месту: *вером Мојсеј остави Египат, сматрајући поругу Христову за веће богатство од свега блага египатског.*[24] Мојсеј му каже: *покажи ми себе самог.*[25] Видиш ли да су и пророци видели Христа, али само колико су били кадри да Га виде. *Покажи ми себе самог да разумно могу да те видим.* Бог одговара: *нико не може видети лице моје и жив остати!*[26] Дакле, пошто нико од живих не може видети божанско лице, Он је примио на себе изглед човека да бисмо гледајући Га, остали живи. Када је у одређено време зажелио да покаже своје лице у слави, тада је *лице његово сијало као сунце,*[27] а ученици његови попадале ничице на земљу од страха; ако је телесно лице после просвећења светлошћу, али не суштинском, него онаквом каквом су ученици могли да поднесу, уплашило ове последње да су пали ничице на земљу, како се онда може гледати на славу Божанства? Много желиш, каже Господ Мојсеју, али ја ћу уважити твоју жељу и удовољити ти, но само у мери у којој можеш поднети; *ево, ставићу те у ову камену пукотину.*[28] Пошто си сам мален, бићеш постављен у малени простор.

8. Сада се устали у вери, против Јудејаца, на основу онога што ће ти бити казано. Намера ми је да ти покажем да је Господ Исус Христос био у Оца. Господ овако говори Мојсеју: *Ја ћу ићи испред тебе славом мојом и призиваћу име Господа пред тобом.*[29] Пошто је Он сам већ Господ, кога другог Господа ће још призвати? Видиш

ли како ти је на прикривен начин предочено учење о Оцу и о Сину? Потом стоји написано: и сиђе Господ у облаку и стаде пред њега и призва име Господње: и прође Господ пред лицем његовим и узвикну: *Господ, Господ је штедар и милостив, дуготрпљив и многомилостив и истинит и правдољубив и чини многу милост, одузима безакоње и неправду и грехе.*[30] Потом Мојсеј паде ничице пред Господом призивајући Оца речима: *нека иде Господ са нама.*[31]

9. Чуо си први доказ; послушај сада и други, много снажнији и јаснији. *Рече Господ Господу моме, седи десно од мене.*[32] Ово говори Господ Господу, а не служи, него Господу свега; говори своме Сину коме је *све покорио под ноге; а када каже све је покорио, мисли се на све осим Онога који му је покорио све, да буде Бог све у свему.*[33] Јединорођени Син јесте Господ свега; Син је послушан Оцу и није отео господарство од њега, него га је природно наследио од Самовластитеља. Син није уграбио, нити је Отац био шкрт у давању. Син каже: *све је мени предао Отац мој; предао,*[34] али не у смислу као кад се даје ономе који пре тога није имао; све предано ћу сачувати пажљиво и ништа нећу отети од Даваоца.

10. Син Божији јесте Господ; Господ који се родио у Витлејему јудејском, као што је анђеоло благовестио пастирима: *благовестим вам радост велику, јер вам се данас родио Христос Господ у граду Давидовом.*[35] На другом месту неко од апостола каже за њега: *реч коју посла синовима Израљевим благовештећи мир кроз Исуса Христа: Он је Господ свију.*[36] Када Он каже *свију*, значи да ништа није изузето из његове власти, свеједно да ли су Анђели или Арханђели или Начела или Власти или било шта друго које апостол подразумева од твари: све је под влашћу Сина. Он је Господ анђела, као што и пише у еванђељу: *тада Га остави ђаво и анђели приступише и службаху Му,*[37] није казано да су му помагали, него да су му служили, што подразумева служинско стање. Када је Он захтевао да се роди од Дјеве, тада је Гаврило имао улогу слуге; када је хтео да иде у Египат да би тамо поломио кипове идола и рукотворених богова египатских, опет је анђеоло јавио Јосифу предстојеће. Након распећа и васкрсења, анђеоло благовести и јавља женама радосну вест, као добри служитељ: *идите и кажите ученицима његовим да је устао из мртвих и да ће вас чекати у Галилеји; ето, рекох вам.*[38] Ни ја не нарушавам заповест, него потврђујем да вам је то благовештено; *ако ви то презрете, нећу ја бити крив, него они који су речено презрели. Дакле, тај Исус Христос јесте једини Господ и на њега се односи данашње читање: ако и има тако званих многих богова, на небу или на земљи ... ми имамо само једног Бога Оца од кога је све и за кога смо ми и једног Господа Исуса Христа кроз кога је све и ми кроз њега.*[39]

11. Исус и Христос - два имена; Исус, јер спасава, Христос, јер свештенствује. Предвиђајући ово божански пророк Мојсеј даје ова имена двојници мужева који су изабрани између многих: један је наследник Мојсејеве власти, син Навинов, кога је назвао Исус;[40] другог, пак, брата свога, назвао је *Христос.*[41] Тиме је желео да двојица одабраних мужева буду представници првосвештеничког и царског достојанства које ће се испољити у долазећем и једином Исусу Христу. Христос је првосвештеник као и Аарон. Он није *сам себи дао славу да буде првосвештеник, него Онај који му рече: ти си свештеник вавек, по чину Мелхиседекову.*[42] Исус Навин је у многоне био његова праслика. Примивши управу над народом, он је своје владање почео од Јордана; са Јордана, после крштења, Христос почиње своју проповед еванђеља. Навинов син је одредио дванаест мужева да буду носиоци власти; Исус шаље дванаесторицу апостола својих у цео свет, да буду проповедници истине. Исус Навинов спасава покајану блудницу Рааву, а Исус Христос каже: *цариници и митарима пре вас ће ући у царство Божије.*[43] Зидови Јерихона падоше од поклика народног, а сходно Исусовим речима: *неће остати ни камен на камену,*[44] пао је јудејски храм који је

овде био пандам нашем храму. Његове речи нису узроковале рушење јудејског храма, него грех који су учинили многи преступници.

12. Један је Господ Исус Христос; чудновато име о коме пророци скривено проповедају. Пророк Исаија каже: *ево, Спаситељ твој долази, носећи плату.*[45] Код Јевреја име Исус означава Спаситеља, јер пророчка благодат, предвидевши у Јудејцима убицу Господа, прикрила је ово име да не би они, знајући све јасно, убрзали своју зломисао. Њега је анђеол назвао Исусом, а не људи; тај анђеол није дошао сврјом вољом, него је изаслан Божијом силом да каже Јосифу не *бој се узети Марију жену твоју, јер дете које ће се од ње родити свето је. Родиће Сина и надени му име Исус.*[46] Разлог свега одмах је обелоданио: Он *ће спасти народ свој од Греха њихових.* Помисли, како Он може имати народ свој, а још се није ни родио? Осим, ако Он није постојао и пре рођења на земљи? У његово име пророк управо то каже: *од утробе матере моје помену име моје.*[47] Зато је анђеол унапред казао да ће се Исусом назвати. А за Иродову злобу каже: *под окриљем руке своје сакри ме.*[48]

13. Дакле, Исус код Јевреја означава Спаситеља, а на грчком језику Лекара. Он заиста јесте Лекар душа и тела и Исцелитељ духова: Исцелитељ слепих код очију и Просветитељ умова. Лекар хромих и Путеводитељ грешника. Раслабљеном каже: *зато не греши више; и: узми одар свој и ходи.*[49] Пошто је тело постало болесно због душевног греха, Он је најпре излечио душу да би и телу даровао здравље. Ако некоме страда душа због грехова, знајте да постоји Лекар. И ако је неко међу вама маловеран, нека му завапи: *помози моме неверју.*[50] Ако је неко подложен телесним болестима нека не очајава, него нека му приступи, јер Он лечи и тело; нека свако позна да Исус јесте Христос.

14. Јудејци Га признају за Исуса, али Га не признају и за Христа. Зато апостол и каже да је *сваки онај лажов који не признаје да Исус јесте Христос.*[51] Христос је првосвештеник који *непрестано има свештенство,*[52] који није у времену почео да свештенствује, нити је пре себе имао претходника у првосвештенству; ово кажем због речи *по чину Мелхиседекову.*[53] које си чуо да читамо на недељном богослужењу. Своје првосвештенство није добио телесним наслеђем, нити припремљеним уљем, него Га је превечно помазао Отац његов и због тога Он премашује све, пошто је његово првосвештенство клетвом утемељено: *они без заветне постадоше свештеници, а Ова са заветом Онога који му каже: закле се Господ и неће се покајати.*[54] Довољна би била само воља Оца, али је начин утемељења двојак; вољи се придодаје и клетва *да бисмо у два непоколебљива стварима, у којима је немогуће да Бог превари, имали моћну утеху вере,*[55] примавши Христа Исуса, Сина Божијег.

15. Тога Исуса Христа Јудејци одбацише, а демони исповедише. Уосталом, Он није био скривен од праоца Давида који каже: *припремих светилник помазанику моме.*[56] Једни под светилником подразумевају светлост пророчку, а други тело које је Он примио од Дјеве, сходно речима апостола: *ово благо имамо у земљаним судовима.*[57] Он није био скривен ни од другог пророка који каже: *и благовести Христа свога међу људима.*[58] Знао је њега и Мојсеј, знао Га је и Исаија и Јеремија. Сваки пророк је њега познао. Познали су га и беси, јер пише: *претећи, не допушташе им да говоре да знају да је Он Христос.*[59] Првосвештеници Га не познаше, а демони познаше. Првосвештеници не познаше, а жена Самарјанка је проповедала говорећи: *дођите да видите човека који ми рече све што учиних: да није Он Христос?*[60]

16. Тај Исус Христос јесте *Архијереј будућих добара*[61] који је богатством свога божанства свима нама даровао своје име. Овоземаљски цареви немају заједничко име *цар* са свим људима, а Исус Христос, као Син Божији, удостојио је све нас именом хришћанин. Можда ће неко казати како је име хришћанин сасвим ново и раније се није

користило, а све што је ново тек се открива и због тих разлога одбацују само име; у том случају опомиње нас пророк који каже: *ономе који ради са мном даће се ново име које ће бити благословено на земљи.*[62] Упитајмо Јудејце да ли они раде Господу или не? Дакле, покажите нам ново име ваше. Ви сте се називали Јудејцима и Израиљцима за време Мојсеја и у време осталих пророка и по повратку из Вавилона и све до дана данашњег. Дакле, где је ту ново име? А ми, пошто радимо Господу, носимо ново име. *Ново, и уз то, име које ће бити благословено на земљи!* Ово име се прочуло и пронело целом васељеном; Јудејци су до одређених граница, а хришћани до краја васељене распрострањени. Хришћани благовесте име јединорођеног Сина Божијег.

17. Желиш ли да се увериш како су име Христово знали и проповедали апостоли његови и како су самог Христа имали у себи? Павле каже својим слушаоцима: *зар желите да искушате Христа који је у мени?*[63] Или: *не проповедамо себе, него Христа Исуса Господа; ми смо ваше слуге Исуса ради.*[64] Ко ово каже? Онај који је пре тога прогонио Христа. Велико чудо! Тај који је пре прогонио Христа, сада Га проповеда! Шта је разлог томе; зар је новцем поткупљен? Њега није лако поткупити. Или Га је можда видео док је био оборен на земљу? Међутим, тада је Христос већ био узнесен на небо! Пошао је у лов и прогон хришћана, а само после три дана прогонитељ Га проповеда у Дамаску и то са каквом силом? Неки ће ти за сведоке навести светитеље, а ја ти указујем на прогонитеља и непријатеља хришћанства. Зар ћеш још увек остати у твојој сумњи? Веома је важно Петрово и Јованово сведочанство; за неке, међутим, оно ће изазвати подозрење, јер они беху блиски Христу. Али када тај, који је раније био непријатељ Христов, сада умире за Христа, ко још може сумњати у истинитост?

18. Говорећи о овом предмету ја се заиста дивим Духу Светом који је благоизволео да остали апостоли напишу толико мало посланица у односу на Павла који је најпре био непријатељ, али је касније добио силу да сам напише четрнаест посланица! Немојте погрешно схватити да је Петру или Јовану Бог ускратио дар писања, да би били мањи од Павла. Не! Него да учење не би подлегло сумњи. Зато је бившем прогонитељу и непријатељу дата сила да напише много, како бисмо и на основу тога поверовали у истинитост написаног учења. Сви се дивљаху Павлу и говораху: *није ли овај раније прогонио и није ли дошао овамо да нас ухапси и везане одведе у Јерусалим?*[65] Не плашите се и не чудите се, одговара Павле; *знам ја да ми је тешко против бодила праћакати се и знам да сам недостојан да се назовем апостолом, јер Гоних Цркву Божију,*[66] *ипак то учиних у незнању.*[67] Ја мишљах да је проповед о Христу рушење закона и не знадох да је Он дошао да испуни закон, а не да га укине: *умножила се благодат Божија у мени.*[68]

19. Много је, љубљени, истинитих сведочанстава о Христу! Са неба о њему сведочи Отац. Сведочи и Дух Свети који је сишао у облику голуба.[69] Сведочи арханђел Гаврило у радосној висти Марији. Сведочи Дјева Богородица. Сведочи блажена пећина и јасле у њој. Сведочи Египат који је примио Владику као бебу у телу. Сведочи Симеон који Га је узео на руке своје и казао: *сад отпусти слугу твога по речи твојој, с миром, јер видеше очи моје спасење твоје које си припремио пред лицем свих народа.*[70] Сведочи о њему пророчица Ана, побожна испосница и подвижница. Сведочи Јован Крститељ, највећи међу пророцима који отвара Нови завет, и оба Завета, Стари и Нови, на неки начин сједињује у себи. Сведочи река Јордан, Тивериадско море; сведоче слепци, хроми, умрли који васкрсоше; сведоче и злодуси речима: *шта је теби до нас Исусе, знамо да си Светац Божији!*[71] Сведочи ветар који се на његову реч смирио; сведочи пет хлебова који су умножени да би се наситило пет хиљада људи; сведочи свето дрво крста које смо све до недавно могли да видимо код нас, а које су у делићима разнели људи по целој васељени. Сведочи и палма која се налазила у долини

и правила хлад свима онима који су славили Господа.[72] Сведочи Гетсиманија која је свима који желе да виде показивала Јуду; сведочи и ова света Голгота; сведочи најсветији гроб и камен који је све до недавно лежао разваљен; сведочи и ово сунце које данас сија, а које је у време распећа потамнило; сведочи тама која је обавила земљу од шестог до деветог часа; сведочи светлост која се после деветог часа поново јавила и сијала до вечери; сведочи света гора маслинска са које се Он узнео и отишао Оцу своме; сведоче и кишовити облаци који примише на себе Владику; сведоче небеска врата која примише и кроз која прође Господ, о чему псалмопесник каже: *узмите врата ваша и узмите врата вечна да прође Цар славе*. [73] Сведоче бивши непријатељи, а међу њима и Павле, који није дуго непријатељствовао колико је дуго служио Христу; сведочи дванаест апостола његових који истину нису проповедали само речима, него и својим мукама и смрћу; сведочи Петрова сенка која је именом Христовим целила болесне; сведоче *убруси и омотач главе* [74] Христове који су на чудноват начин, силом Христовом, лечили болесне Павловим посредством; сведоче Персијанци и Готи и сви пагани који се обратише Христу и умреше за Онога кога нису видели телесним очима; сведоче беси које верни и сада изгоне именом Христовим.

20. Таква су, ето, и тако разнолика, сведочанства и сведоци; зар још увек не верујеш Христу о коме сви они сведоче? Ако је неко пре овога био неверник, нека сада поверује; ако је неко раније био верник, нека се још више утемељи и утврди у вери у Господа нашег Исуса Христа. Нека сваки од вас позна и схвати чије име носи на себи! Називаш се хришћанином; чувај то име да не би ти сам хулио Господа нашег Исуса Христа, Сина Божијег, него да светле добра дела твоја пред људима и да људи видећи њих, прослављају у Христу Исусу, Господу нашем, Оца небескога, [75] коме нека је слава и сада и у све векове. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорено онима који се припремају за свето просвећење, на речи: и у једнога Господа Исуса Христа, као и на речи прве посланице Коринћанима: ако и има такозваних богова, било на небу, било на земљи, ми имамо само једног Бога Оца од кога је све и за кога смо ми и једнога Господа Исуса Христа, кроз кога је све и ми кроз њега. I Кор 8:5-6
2. I Јн 2:23
3. Јн 10:9; 14:6
4. Мт 27:27
5. Јн 3:36
6. Мт 3:17
7. Пс 2:7
8. Дела 8:32
9. Ис 53:7
10. Јн 10:11
11. Мт 10:16
12. Ис 28:16
13. Дела 4:27
14. Јевр 7:5

15. Пс 88:6
16. Мт 16:13; 24:30
17. Лк 2:11
18. Лк 2:11
19. Пост 1:26
20. Пост 1:27
21. Пост 19:24
22. Изл 3:2, 6; 34:5, 6
23. I Кор 10:4.
24. Јевр 11:27, 26
25. Изл 33:13
26. Изл 33:20
27. Мт 17:2
28. Изл 33:17
29. Изл 33:19
30. Изл 34:5-7
31. Изл 34:9
32. Пс 110:1
33. I Кор 15:27, 28
34. Мт 11:27
35. Лк 2:10, 11
36. Дела 10:36
37. Мт 4:11
38. Мт 28:7
39. I Кор 8:5-6.
40. Број 13:17
41. Лев 4:5
42. Јевр 5:5 и 6

43. Мт 21:31
44. Мт24:2
45. Ис 62:11
46. Мт 1:20, 21
47. Ис49:1
48. Ис49:2
49. Јн 5:14, 8
50. Мк9:24
51. 1Јн2:22
52. Јевр7:24
53. Пс 110:4
54. Јевр7:20и21
55. Јевр6:18
56. Пс 132:17
57. 2 Кор4:7
58. Амос4:13
59. Лк4:41

60. Јн4:29
61. Јевр9:11
62. Ис 65:15 и 16.
63. 2 Кор13:3
64. 2 Кор4:5
65. Дела9:21.
66. Дела 9:5; I Кор 15:9.
67. 1 Тим1:13
68. 1Тим1:14
69. Лк 3:22
70. Лк2:28 и 29
71. Мк 1:24
72. Јн. 12,13
73. Пс 23:7.
74. Дела 19:12
75. Мт5:16

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ЈЕДАНАЕСТА[1]

1. Да се ми једино уздамо у Исуса Христа, о томе смо довољно говорили у синоћној поуци. Међутим, није довољно само веровати у Исуса Христа, као што Га не треба сматрати једнаким са било киме од оних који су се називали христосима: они су били симболизовани христоси, а овај је прави Христос који није из броја људи ушао у свештенство, него свагда има достојанство свештенства које је добио од Оца. Због тога нас вера и предупредује да не тражимо правог Христа међу простим помазаницима и додаје: *једног*, поучавајући нас у Символу вере да ми верујемо у *једног Господа Исуса Христа, Сина Божијег, јединорођеног*.

2. Кад чујеш име Син, немој подразумевати посињеног Сина, него природног, Сина јединорођеног, који нема још неког брата. Јединорођеним се Он назива пошто, на основу божанског достојанства и рођења од Оца, нема брата; Сином Божијим Га не називамо тек тако, него што је сам Отац назвао Исуса Христа Сином Божијим. Име које отац даје деци својој јесте право име.

3. Господ наш Исус Христос се оваплотио, али Га многи не познаше. Када су зажелели да открију непознато, Он је сабране ученике упитао: *шта кажу, ко је Син Човечији?*[2] (Ово питање није поставио због сујете, него у намери да им покаже истину како би они, живећи заједно са Богом, са Јединорођеним Божијим, о њему размишљали исправно, а не као о обичном човеку). Када му ученици одговорише: *неки мисле да си Илија, други да си Јеремија*,[3] Он им рече: онима који ме не познају може се опростити, али вама, апостолима, који мојим именом лечите болесне, изгоните бесове, васкршавате мртве, не приличи да не знате тога чијом силом све ово вршите. Док су сви још ћутали (ово сабрање беше надразумно) Петар је, као први међу апостолима и врховни проповедник у Цркви, не својим умним закључком и људском логиком, него просвећењем озго, од Бога Оца, казао: *ти си Христос*, али не обичан, *него Син Бога живог*а.[4] Због оваквог исповедања Петар је назван блаженим. Заиста, он је премашао људско схватање и запечатио је истину Очевином откровењем. Спаситељ је, наиме, казао: *блажен си Симоне, сине Јонин, јер ти ово није открило тело и крв, него Отац мој који је на небесима*. [5] Дакле, сваки који признаје Господа нашег Исуса Христа за Сина Божијег, има част да се назове блаженим, а који Га не признају за Сина Божијег, биће несрећни и бедни.

4. Када чујеш да Христос јесте Син Божији, немој ово схватити у неком неодређеном смислу, него веруј да Он заиста јесте Син, природни Син, беспочетни, који није из робства дошао и примио достојанство синовства, него Син који је превечно рођен неизрецивим и несхватљивим начином рођења. Када чујеш да је Он прворођени, немој мислити да је Он такав по људском начину рођења. Првенци код људи имају и другу браћу, као што је некада у Писму написано да *син мој првенац јесте Израиљ*. [6] Како првенац Рувим, тако се и првенац Израиљ лишио свога првенства. Онај је узашао на постељу оца свога, а Израиљ је изагнао Очевог Сина из винограда и разапео Га. Писмо и на другим местима говори: *синови сте Господа Бога вашег; Ја рекох: сви богови сте и синови Вишњега*; [7] само је казао, а није родио. Они речју Божијом примише усыновљење које пре тога нису имали. Христос, међутим, није најпре био нешто друго, да би после рођења опет постао нешто сасвим друго, него се од почетка родио као Син, Очев Син, у свему подобан своме Родитељу; родио се као живот од живота, светлост од светлости, истина од истине, премудрост од премудрости, Цар од Цара, Бог од Бога.

5. Дакле, када чујеш речи еванђеља: родослов Исуса Христа, сина Давидовог, сина Авраамовог, подразумевај овде његово рођење по телу. Давидовим Сином Он је

постао пред крај века; а Син Божији је био пре свих векова, беспочетно. У првом случају Он је примио то што није имао; а овде што има, то има свагда, као рођени од Оца. Он има два оца: Давида по телу и Бога Оца по божанству. Рођење у времену од Давида подлеже родословном истраживању и разматрању, а рођење по божанству не подлеже ни времену, ни простору, ни родословном разматрању. Јер, *род његов ко ће исказати?*[8] Бог Дух, као Дух, као бестелесни, духовно је родио неистраживим и несхватљивим рођењем. Син лично каже за Оца: *Господ ми рече: Ти си Син мој Ја те данас родих;*[9] ово данас не значи нешто скоро, недавно, него вечно и безвремено; *данас* - пре свих векова; *из утробе пре данице родих те.*[10]

6. Веруј у Исуса Христа, Сина Бога Живога, Сина јединорођеног, по еванђеоској речи: *Бог је толико заволео свет да је и Сина свога јединорођенога дао да сваки који поверује у њега не погине, него да има живот вечни;*[11] на другом месту: *који верује у Сина неће доћи на суд, него је прешао из смрти у живот, а који не поверује у Сина, неће видети живота, него ће гнев Божији обитавати на њему, јер није веровао Сина Божијег јединорођеног,*[12] о коме сведок Јован каже: *и видесмо славу његову као јединорођеног од Оца, препун благодати и истине.*[13] Демони, дрхтећи пред њим, говораху: *остави, шта је теби до нас Исусе, Сине Бога живога?*[14]

7. Он је по природи Божији Син, рођен од Оца, а не посињен. *Свако ко љуби Рађајућег, љуби и Рођеног од њега;*[15] а који одбацује Рођенога жалости и Родившег. Када чујеш да се говори о Богу који рађа, немој себи дочарати ништа телесно, не подразумевај трулежно и пропадљиво рођење да се не би показао нечастивим. Бог је Дух те је и рођење духовно. Тело је од тела и телесно се рађа, а за овакво рађање потребан је извесни период времена. Међутим, рођење Сина од Оца бива изван времена. Тамо што се рађа, рађа се као несавршено; Син Божији родио се као савршен. То што Он сада јесте, то је и од почетка, пошто је рођен беспочетно. Ми када се рађамо, из младеначког и неразумног стања прелазимо узрастом у стање разумно. Твоје рађање, човече, је несавршено, а узрастање бива поступно. Међутим, о оном рођењу немој овако размишљати и немој Рађајућег да оптужујеш у слабости. Ако је Рођени нешто примио касније, током времена, онда, свакако, по твоме мишљењу, то њему Рађајући није дао од почетка.

8. Ово рођење немој поистовећивати са људским рођењем, онако како је Авраам родио Исаака. Авраам је родио Исаака, али није родио онога кога је хтео да роди, него је родио онога кога му је други даровао. Када рађа Бог Отац, ту нема места ни незнању, ни размишљању. Тврдити и говорити да Он не познаје Оног који се рађа од њега, велико је безумље; говорити како је Он након размишљања, у времену, најзад постао Отац, такође је велико безумље. Бог није прво био без Сина и није постао Отац током времена, него свагда има Сина кога није родио онако како човек рађа човека, него начином који је само њему познат: родио Га је пре свих векова, родио је истинитог Бога.

9. Отац, истинити Бог, рађа и Сина подобног себи, Бога истинитог; није Га родио ни тако како учитељи рађају ученике, нити као што Павле каже неким: *ја вас проповеђу родих у Христу Исусу.*[16] Овде је неко, ко није био Павлов син по природи, постао његов син по науци; тамо је, међутим, природни Син, истинити Син, не овако као ви што се спремате за просвећење којим ћете постати синови Божији. Ви такође постајете синови Божији, али усыновљењем, кроз благодат, као што пише: *онима који Га примише и повероваше у име његово даде власт да постану деца Божија, који се не родише од крви, ни од жеље телесне, ни од похоте мужевљеве, него од Бога.*[17] Ми се исто рађамо водом и Духом, али не као што се Христос родио од Оца који је на његовом крштењу громогласно засведочио: *ово је Син мој;* није рекао: сада

је постао Син мој, него; ово је Син мој, да би тиме посведочио да је Он и пре крштења био његов Син.

10. Отац је родио Сина, али не онако како ум у човеку рађа реч. Ум је у нама неизмењив, а реч када се изговори губи се у ваздуху. Ми знамо да рођени Христос није произнесена Реч, него постојана Реч која непрестано живи; Реч која није устима исказана, него је вечна на непојмљив начин, као личност рођена од Оца. У почетку беше Реч и Реч беше у Бога и Бог беше Реч.[18] Реч која седи десно од Оца и која зна вољу Очеу и на његов миг све чини; Реч која је сишла и која је ушла; реч која се устима изрекне, међутим, нити нисходи, нити усходи; Реч која каже: *Ја говорим оно што видех у Оца мога*.[19] моћна Реч, која влада над свима: *јер све Отац даде Сину*.[20]

11. Отац није родио Сина онако како би било ко од људи могао да помисли, него само њему знаним начином. Како Га је Он родио, обећавам да ћу вам објаснити, а да Га није родио тако, то ћу опет да потврдим. Нисмо само ми ти који не знамо начин рођења Сина од Оца, него то не зна ни сва створена природа. *Разговарај се са земљом, да ли ће ти казати?*[21] Ако почнеш да истражујеш од било чега што је на земљи, нико и ништа неће ти моћи казати о томе. Земља није у стању да каже било шта о суштини Онога који ју је створио и обликовао. И не само земља, него ни сунце не зна ништа о томе. Сунце, које је створено четвртог дана, не зна шта се дешавало у претходна три дана; самим тим ништа не може казати о суштини Створитељевој. Ни небо ово не може објаснити. И небо је на заповест Очеу, кроз Христа, као *дим утврђено*.[22] И небеса над небесима не могу ово исказати, ни воде које су *над небесима*[23] не знају ово. Због чега се ти, човече, бунеш ако не знаш оно што и небеса не знају? Не само небеса, него ни свеколика анђеоска природа то не зна. Ако би неко (само када би било могуће да узађе на прво небо и размотри стање тамошњих анђела) приступио тамо и упитао их како је Бог родио Сина свога, мислим да би они одговорили: над нама су већи од нас, иди питај њих. Узађи потом на друго и на треће небо, дођи ако можеш и до Престола и Господства, Начела и Власти. Ако би и до њих дошао, што је немогуће, они ће се одрећи одговора и неће ти казати ништа, јер и они то не знају.

12. Увек сам се дивео одважности љубопитљивих који кроз тобожњу побожност падају у нечастивост. Ни Престоли, ни Господства, ни Начела и Власти, које је Христос створио, не усуђују се да се распитују о свом Творцу. Кажи ми ти, љубопитљивче, најпре каква је разлика између Престола и Господства? Тек после тога мудруј и интересуј се за Христа. Кажи ми шта је то Начело, Власт, Сила, Анђео? Тада мудруј о њиховом Творцу. Јер, све кроз њега *постаде*.[24] Међутим, ти не желиш или не можеш да о томе приупиташ Престоле или Господства. Ко други познаје *дубине Божије*,[25] осим Духа Светог који је изрекао божанско Писмо? Међутим, ни сам Дух Свети није у Писму објаснио рођење Сина од Оца. Па што се ти интересујеш о ономе што ни Дух Свети није казао у Писму? Не знајући у правој мери ни оно што је записано, ти се интересујеш за оно што је незаписано. У божанском Писму има много предмета достојних истраживања, а ми не можемо ни све записано да појмимо. Због чега онда разглабати оно што је незаписано? Довољно је да знамо да је Бог родио само једног Сина!

13. Немој се стидети да признаш своје незнање, јер не знаш оно што ни анђели не знају. Једино Родивши познаје Рођенога, а Дух Свети у Писму сведочи да Родивши нема почетак. *Ко од људи зна шта је у човеку осим духа човечијег који је у њему? Тако и Бога нико не зна до Дух Божији. Као што Отац има живот у себи тако даде и Сину да има живот у себи; да сви поштују Сина као што поштују Оца и као што Отац оживотворава све што жели, тако исто и Син*.[26] Нити се Рађајући нечега лишио, нити Рођени има било какав недостатак (свестан сам да сам вам о овоме много пута

говорио, али то чиним ради вашег добра); нити Родивши има свога Оца, нити Рођени има себи брата; нити се Родивши претворио у Сина, нити је Рођени постао Отац. Од једног Оца родио се јединорођени Син; нити су двојица нерођених, нити су двојица јединорођених. Само је Отац једини нерођен (нерођен је Онај који нема Оца) и само је Син једини вечно рођен од Оца, не у времену, него пре векова, који није поступно узрастао, него је рођен онаквим какав и сада јесте.

14. Ми верујемо у *Сина Божијег јединорођеног, од Оца рођеног, Бога истинитог*. Истинити Бог не рађа лажног, како је већ казано. Он Га није родио на основу претходног размишљања и премишљања, него Га је вечно родио; родио Га је неупоредиво брже него што се у нама рађају мисли и речи. Када ми произносимо речи у времену, трошимо извесно време за то; међутим, рођење силом Божијом не потражује време. Бог, као што је већ много пута казано, није привео Сина свога из небића у биће, нити је усыновљење примило од њега лице које није било Син; будући вечни Отац, Он је вечно и неизрециво родио једног само Сина, који нема брата. Нису два Начела, него једно: Отац је глава Сину. Отац је родио Бога истинитог, названог Емануил. А Емануил значи: *са нама је Бог*.^[27]

15. Ако желиш да се увериш да је Рођени од Оца остао Бог и после оваплоћења, послушај речи пророка који каже: *ово је Бог наш који се не мења. Он је пронашао пут хитрости и даде га Јакову отроку своме и Израиљу љубљеном његовом. Затим се на земљи јавио и са људима поживео*.^[28] Видиш ли да се Бог оваплотио после Мојсејевог законодавства? Послушај и друго сведочанство о Христовом божанству које недавно прочитамо: *престо твој, Боже, у векове векова*.^[29] Да не би неко помислио или посумњао да је Он касније, због свог оваплоћења на земљи, током времена примио достојанство Божанства, јасно је казано: *тога ради помаза те, Боже, Бог твој уљем радости више него другове Твоје*.^[30] Видиш ли да је Христа помазао Отац његов!

16. Желиш ли да упознаш и треће сведочанство о божанствености Христа? Чуј речи Исаијине: *труд египатски и трговина етиопска, и: теби ће се клањати, теби ће се молити говорећи: доиста Бог је у теби и нема другог Бога - Бог Израиљев, спаситељ*.^[31] Видиш ли да Бог Син има у себи самом Бога Оца, као што и говори у еванђељу: *Отац је у мени и Ја у Оцу*?^[32] Није казао: *Ја сам Отац*, него: *Отац је у мени и Ја сам у Оцу*. А на другом месту не каже: *Ја и Отац један смо*, него: *Ја и Отац једно смо*,^[33] да не бисмо делили Једног од Другог, нити да их мешамо кроз Сино-Очинство. Они су једно по достојанству божанства, јер Бог је родио Бога; једно су по царственој власти, јер не влада Отац над једним, а Син над другим (као Авесалом који се побунио против свога оца), него над чиме влада Отац, над тиме влада и Син - тиме су једно; међу њима нема разногласја или растојања пошто није воља Оца једно, а воља Сина друго - тиме су једно; нису једне ствари Христове, а једне Очево, пошто јединствено стварање свега јесте стварање Очево кроз Сина: Он *рече и би, Он заповеди и постаде*,^[34] каже псалмопесник. Говорник говори слушаоцу и заповедник заповеда ономе који је са њим.

17. Син је истинити Бог који у себи самом има Оца, не изменивши се у Оца. Није се Отац оваплотио, него Син. Разјаснимо ову истину мало слободније. Није Отац пострадао за нас, него је Отац послао Онога који ће пострадавати за нас. Не треба да говоримо како је Он некада постојао и да није био Син; немојмо допуштати ни Сино-Очинство, него идимо царским путем, не нагињући ни лево, ни десно. Не називајмо Сина Оцем мислећи да ћемо му тако одати част; такође не сматрајмо Сина за било какво створење сматрајући да ћемо тиме указати част Оцу. Треба да се клањамо једном Оцу кроз једног Сина, не делећи клањање. Нека се проповеда један Син који је пре векова и који седи десно од Оца, али не током времена, након страдања, сходно мери савршенства да је примио ово место, него то достојанство има од вечности.

18. *Који види Сина види Оца.[35]* јер Син је у свему подобан Родившем Га; рођен је животом од живота, светлошћу од светлости, силом од силе, Богом од Бога. Божанствена својства у Сину ни у чему се не разликују. Због тога сваки који се удостоји гледања божанства Сина наслађиваће се гледањем Родившег Га. Ово нису моје речи, него речи јединорођеног Сина: *толико времена сам са вама и ниси ме познао, Филипе? Који види мене, види Оца.[36]* Кратко речено ми не треба ни да их делимо, ни да их сједињујемо, мешамо. Немој казати да је Син некада био без Оца и не слушај оне који тврде да је у једно време Отац био Отац, а у друго Син. Ово је туђе учење, нечастиво и не припада Цркви. Отац, који је родио Сина, био је Отац и није се изменио. Он је родио Премудрост, али није остао без личне премудрости; родио је силу, али није изнемогао; родио је Бога, али се није сам лишио божанства и није ништа изгубио, нити се умањио, нити се изменио; на исти начин и Рођени нема никаквог недостатка. Савршен је Рађајући, савршен је и Рођени. Који је родио Бог је и који је рођен Бог је. Он је Бог иако Оца сматра својим Богом. Он се није стидео да каже: *одлазим Оцу своме и Оцу вашем, Богу своме и Богу вашем.[37]*

19. Да не би помислио како је Он у једном истом смислу Отац и Сина и творевине, Христос чини ову деобу. Он није казао *одлазим Оцу нашем*, него: *Оцу моме Оцу вашем*; једно је *моме* Оцу, по природи, друго је *вашем*, по усиновљењу; и опет: *Богу моме и Богу вашем*; једно је *моме*, јер сам Ја Син истинити и јединорођени; друго је *вашем*, јер сте ви твар. Син Божији је истинити Бог, неизрециво рођен пре свих векова. Често вам понављам једно исто да би се то утврдило у вашем уму. Да Бог има Сина, то веруј; а на који начин га има, не истражуј, пошто истраживањем нећеш пронаћи тражено. Не прекорачуј меру да не би пао. *Што ти је предато то једино схвати.[38]* Кажи ми најпре ко је Рађајући и тек тада познај да је Он родио. Ако не можеш да одгонетнеш природу Родившег, немој се интересовати за својства Рођенога.

20. За побожност је довољно да знаш, како већ рекох, да Бог има само једног Сина, по природи рођеног, који није почео да постоји онда када се родио у Витлејему, него постоји пре свих векова. Чуј речи Михеја пророка: *и ти, Вилејеме, доме Ефратов, ако си и најмањи међу хиљадама Јудиним, из тебе ће изаћи старешина који ће пасти народ мој Израљ, коме су изласци од вечности.[39]* Не гледај на њега као на Онога који се родио у Витлејему, него му се клањај као превечно рођеном од Оца. Не слушај ако неко каже да Син има временски почетак, него знај да је његов почетак ванвремен - Отац. Начело Синовијево је безвремено, несхватљиво, беспочетни Отац, Извор реке истине, Отац јединорођеног, који Га је родио онако како је једино њему знано. Ако желиш да сазнаш да је наш Господ Исус Христос вечни Цар, чуј опет његове речи: *ваши отац Авраам био би рад када би ме видео; и видео би и обрадовао би се.[40]* Пошто су Јудејци са огорчењем примили ове речи Он им је још рескије одговорио: *пре него Авраам постаде, Ја сам постојао.[41]* На другом месту, обраћајући се Оцу, Он каже: *сада прослави ти мене, Оче, славом која је у теби самом и коју сам имао у теби пре но што је свет постао.[42]* Јасно је казао да пре него је свет створен, Он је имао славу у Оцу. На исти начин и тамо, где каже да Га је Отац љубио пре него свет постаде, јасно каже да је у Оцу имао вечну славу.

21. Ми верујемо у једног Господа Исуса Христа, Сина Божијег, јединорођеног, од Оца рођеног, Бога истинитог пре свих векова, кроз кога је све постало: *ако су Престоли, ако Господства, ако Начела, ако Власти, све је кроз њега постало[43]* и ништа од створеног није изузето из власти његове. Нека умукне свака јерес која уводи разне створитеље и светотворитеље. Нека умукне језик који хули на Христа, Сина Божијег. Нека умукну сви који кажу да је сунце Христос, јер Он је створитељ сунца. Нека умукну сви који желе да одузму достојанство Јединорођенога тврдећи да су

анђели створили свет. *Све видљиво и невидљиво - било Престоли, било Господства, или како већ да се назове, све је Христос створио.*[44] Он влада над свим оним што је створио; не влада тако као да је туђе себи присвојио, него влада над својом собственом творевином, као што каже еванђелиста Јован: *све је кроз њега постало и без њега ништа није постало од онога што је створено.*[45] Све је кроз њега, пошто Отац ствара кроз Сина.

22. Жеља ми је да вам примером објасним речено, али знам да ће мој пример бити веома слаб. Шта од видљивих ствари може послужити као пример за објашњење божанствене и невидљиве силе? Међутим, од слабих за слабе, ја ћу ипак изнети бледунав пример. Као када би неки цар, који има сина цара, желео да сагради град, те је у томе смислу препустио сину своме, сацару, да сагради град према плану који је од оца добио и на основу плана привео је градњу крају; тако и када је Отац зажеleo да створи све што је створено, његов Син је актом Оца све устројио и тако испунио и очувао власт Оца да и Син заједно са њим има власт над свом његовом творевином и као што Оцу није туђа владавина над овим тварима, тако и Син царствује над творевином коју је сам створио, а не неко други. Нису анђели, као што рекох, створили свет, него јединорођени Син који је рођен пре свих векова: *кроз кога је све постало*, не изузимајући ни једну од твари. И ово што рекох благодаћу Христовом, сасвим је довољно.

23. Осврнувши се опет на Символ вере окончаћемо данашње казивање. Христос је све створио: и Анђеле, и Арханђеле, и Господства, и Престоле, не због тога што их Отац није сам могао створити, него што је желео да и Син влада са њим заједно над целом творевином, показујући му образацтвари. Указујући част Оцу своме Јединорођени каже: *не може Син ништа чинити сам по себи, ако није видео од Оца; све што је Он створио и Син ствара такође; Отац мој дела до сада, дела и /а;*[46] ничега противног нема у њиховим делима. *Све што је моје и твоје је,*[47] каже Господ у еванђељу, што је евидентно на основу Старог и Новог завета. Тај који је рекао: *створимо човека по лику и обличју нашем,*[48] несумњиво да је разговарао са онима који су у заједници са њим. Ово је много очитије исказао псалмопевац Давид речима: *Он рече^ и постаде, Он заповеди и створи се.*[49] Отац је заповедао и говорио, а Син је покретом све створио. О томе је и Јов тајанствено казао: *разапео је небо сам и гази по валима морским као по земљи,*[50] показујући свима који желе да схвате да онај који је ходио по мору као по суви, током свога боравка на земљи, пре тога је био творац небеса. На другом опет месту Господ каже: *да се она промени као блато печатно, а они да стоје као хаљина?* Потом: *хоће ли се теби отворити врата смртна и јеси ли ти видео врата смртне сени и да ли су се они уплашили од Тебе?*[51] Овим је показао да тај који је својим човекољубијем сишао у ад, створио је у почетку човека из блата.

24. Христос је јединорођени Син Божији и створитељ света. *У свету би и свет кроз њега постаде;*[52] и: *својима дође,*[53] како нас учи еванђеље. Христос није створио само видљиво, него и невидљиво. *Њиме је све створено*, како каже Апостол, *што је на небу и на земљи, видљиво и невидљиво: било Престоли, било Господства, било Начела, било Власти, све је њиме и за њега саздано. Он је био пре свега и све у њему постоји.*[54] Ако би хтео да говориш и о вековима, знај да је и њих Исус Христос створио, вољом Оца. *У последње дане ове говорио нам је кроз Сина кога постави за наследника свему, кроз кога је и векове створио.*[55] Нека му је слава, част и сила, са Оцем и Духом Светим, сада и свагда и у векове векове. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорено без припреме онима за просвећење на речи: Сина Божијег, јединорођеног, од Оца рођеног пре свих векова, Бога истинитог кроз кога је све постало. Као и на речи посланице Јеврејима: Бог који је из давнине много пута и разним нанинима говорио оцима преко пророка, у ове последње дане говорио је нама преко Сина, и даље - Јевр 1:1-2.
2. Мт 16:13
3. Мт 16:14
4. Мт 16:16
5. Мт 16:17
6. Изл4:22
7. Пон зак 14:1; Пс 82:6
8. Ис53:8.
9. Пс2:7.
10. Пс 110:3
11. Јн3:16
12. Јн 3:18; 3:36
13. Јн 1:14
14. Лк 4:34; Мк 5:7
15. I Јн 5:1
16. I Кор 4:15
17. Јн 1:12-13.
18. Јн1:1
19. Јн 8:38.
20. Јн 13:3.
21. Јов 12:8
22. Ис 51:6.
23. Пс 149:4
24. Јн 1:3
25. I Кор2:10
26. I Кор2:11; Јн 5:26, 23, 21
27. Мт1:23
28. Вар 3:36-38
29. Пс45:7.
30. Јевр1:9
31. Ис 45:14-15
32. Јн 14:20
33. Јн 10:30
34. Пс 149:5
35. Јн14:9
36. Јн14:9
37. Јн 20:17
38. Сир. 3:22
39. Мих5:2.
40. Јн8:56.
41. Јн8:58.
42. Јн 17:5.
43. Кол 1:16; Јн 1:3.
44. Кол 1:16
45. Јн1:3
46. Јн 5.19, 17.
47. Јн 17:10.
48. Пост 1:26.
49. Пс 149:5.
50. Јов9:8.
51. Јов 38,14,17.
52. Јн 1:10.
53. Јн 1:11.
54. Кол1:16,17.
55. Јевр1:2.

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ДВАНАЕСТА[1]

1. Васпитаници чистоте и ученици трезвености! Прославимо Бога устима пуним чистоте - Бога рођеног од Дјеве. Пошто смо удостојени да једемо *месо духовног Јагњета*, [2] окусимо сада од главе и од ногу; под главом подразумевам божанство, а под ногама примљено човечанство. Будући слушаатељи светог еванђеља, верујте Јовану Богослову. Он, рекавши, *у почетку беше Реч и Реч беше у Бога и Бог беше Реч*, [3] додао је и следеће речи: *и Реч постаде тело*! Није свето дело ако му се клањамо као обичном човеку, као што није побожно називати Га само Богом, неоваплоћеним. Ако Христос јесте Бог, што је истина, и ако није примио човечанство, онда је нама спасење туђе. Њему се треба клањати као Богу и веровати да се Он оваплотио и очовечио. Нема користи ако кажемо да је Он човек без божанства; исто тако нема спасења ако у њему не признајемо божанство и човечанство заједно. Исповедајмо долазак Цара и Лекара. Цар Исус, желећи да лечи, исцелио је болесне, опасавши се лентом човечанства. Савршени Учитељ младенаца, младенствовао је са младима да би умудрио неразумне. Хлеб небески силази на земљу да би нахранио гладне.

2. Јудејска деца, не признајући и одбацујући дошавшег, него и даље очекујући месију који ће пострадали, одрекоше се истинитог Христа и у својој заблуди прихватише лажног. И у овом случају показује се истинитост Спаситељевих речи: *Ја дођох у име Оца свога и не прихватише ме: ако вам неко дође у своје име, њега ћете прихватити*. [4] Сасвим је умесно Јудејцима поставити питање: да ли су Исаијине речи, да ће се Емануило родити од Дјеве, истините или лажне? Ако њега назову лажовом, то ни мало није похвално. Они су имали обичај да своје пророке не само назову лажовима, него и да их камењем убију. Ако је пророк исправан, онда покажите Емануила и реците: тај кога ви још увек очекујете, да ли ће се родити од дјеве или неће? Ако се не роди од Дјеве, онда окривите у лажи пророка; али ако ви очекујете да се то догоди по речима пророка, због чега одбацујете оно што се већ догодило?

3. Оставите Јудејце у њиховој заблуди, јер сами то желе, а Црква Божија треба да се узвишава. Ми признајемо Реч Божију која се истински очовечила, не од похоте мужевљеве и женине, како тврде јеретици, не привидно, него стварно. Да се Он стварно родио од Дјеве, саслушај наставак беседе па ћеш се уверити. Јеретичке заблуде веома су сложене и разноврсне. Неки тврде да се ова Реч уопште није родила од Дјеве; други - Реч се родила, али не од Дјеве, него од жене, из редовног брака; неки опет тврде да оваплоћени Христос није Бог, него обожени човек. Они се усудише да устврде да се није превечна Реч оваплотила, него је неки човек, због личне побожности и труда, добио од Бога венац правде.

4. Ти памти оно што синоћ казасмо о његовом божанству. Веруј да је Он прави јединорођени Син Божији који је рођен од Дјеве. Веруј речима еванђелисте Јована: *Реч постаде тело и усели се у нас*. [5] Вечна Реч је рођена од Оца пре свих векова, а на крају је примила од нас тело. Многи оспоравају ово и питају: који је разлог да Бог сиђе међу људе и унизи се до човечанства и да ли Божија природа уопште може да се сједини са човеком? Да ли Дјева може да роди без мужа? С обзиром да има веома много различитих примедби, разјаснимо сваку од њих уз помоћ Христове благодати и молитвама свих вас сабраних.

5. Испитајмо најпре због чега је Христос сишао на земљу? Не обраћај пажњу на моју речитост, јер се човек некада може преварити у мудрости. Ако за сваку моју реч не чујеш потврду из Пророка, немој веровати речима. Ако и о Дјеви, и о месту, и о времену, и о начину рођења, не чујеш потврду из божанског Писма, не прихватај

сведочанство човеково. Увек се може сумњати у онога ко вас поучава; али ко може сумњати у оно што је проречено за хиљаду и више година? Дакле, ако тражиш узрок Христовог доласка, отвори прву књигу Писма. Бог је створио свет за шест дана: створио је свет за човека. Сунце блиста сјајним зрацима и створено је да би светлило човеку; све што је створено постоји да би нама служило. Трва и биље такође служе нашој потреби. Све што је створено добро је; међутим, ни једно створење не носи у себи лик Божији осим човека. Сунце је створено на само једну реч Божију, а човек је створен рукама Божијим. *Створимо човека по лику нашем и обличју.*[6] Материјални лик земаљског Цара се веома поштује; колико тек треба поштовати духовни лик Божији? То најмилије створење које је обитавало у рају, завист ђаволска је изагнала из раја.[7] Непријатељ се радовао паду онога коме је завидео: он није могао да трпи свога непријатеља који живи у благостању и радости. Не усудивши се да му директно приступи, због његове постојаности, он приступа жени као слабијој, која је у то време још била дјева. Наиме, *Адам је познао жену своју*[8] тек после изгнања из раја.

6. Друго колена рода људског чинили су Кајин и Авел; Кајин је постао први човекоубица. Касније, због умножавања грехова и злобе људи, киша је потопила земљу;[9] на Содомљане је, због њиховог греха, огањ пао са неба. Током времена Бог је себи изабрао Израил; међутим, и он се развратио и род изабрани је окривљен. Мојсеј је на брду стајао пред Богом, а народ се, уместо Богу, клањао телету. Тада је Мојсеј, као Законодавац, казао; не чини *прељубу*,[10] а човек је почео *даблуднички*,[11] осмелио се на прељубу. После Мојсеја, ради лечења Израиља, беху изаслани Пророци; међутим, ови лекари су заплакали, јер нису били у стању да излече болест њихову, те неки од њих рекоше: *неста побожнога са земље и нема правога међу људима; сви вребају крв, сваки лови брата свога мрежом*;^[12] а на другом месту: *помагај Господе, јер неста светих, јер је мало верних међу синовима човечијим*;^[13] или: *убијају, краду и чине прељубу по земљи*.^[14] *Синове своје и кћери своје приносише на жртву ђаволима*;^[15] *почеше гатати, чарати, погађати судбину, и још: на хаљинама, у залог узетим, легаше код сваког олтара*.^[16]

7. Веома је велика била рана која је покривала човечанство. *Од ногу његових до главе није било целине; није се могао завој ставити, нити уље помазати*.^[17] Зато су пророци са сузама и тугом говорили: *ко ће од Сиона дати спасење?*^[18] И: *нека буде рука твоја на мужу деснице твоје и на сину човечијем које си оснажио за себе и нећемо одступити од Тебе*.^[19] Други пророк се молио и вапио: *Господе, приклони небеса и сиђи*;^[20] *ране људске премашују наше лекарство: твоје пророке изубијаше, олтаре твоје раскопаше*.^[21] Зло, које ми нисмо кадри силама својим да уништимо, потребује твоје лекарство.

8. Господ је услишао молитву пророка: Отац није презрео пропадајући род наш; са неба је послао Лекара, Сина свога, Господа нашег. Пророк каже: *Господ кога тражите долази; доћи ће ненадано - где? У Цркву своју*^[22] у којој сте Га каменовали; други пророк, чувши ово одговара му: *ти, говорећи о спасењу које долази од Бога, благовестиш о томе тихо! Ти, благовештећи долазак Бога ради нашег спасења, говориш о томе тајно! На гору високу узађи и благовести Сиону; кажи градовима Јудиним*.^[23] Шта треба казати? *Ево, Бог ваш; ето, Господ ваш смело иде*;^[24] *ево, Ја долазим и населићу се међу вама*, говори Господ.^[25] *Многи народи ће припасти Господу*.^[26] Израиљци су одбацили спасење извршено кроз мене: *идем да сакупим сва племена и народе, јер својима дође и своји Га не прихватише*.^[27] Ти долазиш и шта ћеш даровати народима? *Долазим да саберем све народе и да ставим на њих своје знамење*.^[28] Сваком свом војнику, после мога подвига на крсту, дароваћу печат који ће носити на челу. Други опет пророк каже: *приклонио је небеса и сишао и мрак је под ногама његовим*.^[29] Његов долазак са небеса човеку је несхватљив.

9. Слушајући све ове речи Соломон је саградио чудесни храми пророковао Онога који ће се населити у њему: *је ли истина даће Господ поживети са људима на земљи?*[30] Предупређујући ово питање Давид, у своме псалму надписаном Соломоновим именом, каже: *сићи ће као киша на руно.*[31] Киша - овим се благовести његово небеско порекло; *на руно* - његово човечанство. Киша када пада на вуну, пада без икаквог шума и звука; тако су и мудраци, пошто је неизвесна била тајна његовог рођења, говорили: *где је Цар јудејски који се родио?*[32] Ирод који се на ово питање узбунио, распитујући се о детету, упита: *Где ће се Христос родити?*[33]

10. Ко је тај који силази? Давид на истом месту каже: *бојаће се тебе док је сунца и месеца, од колена до колена.*[34] Други пророк каже: *радуј се веома кћери Сионова, проповедај кћери Јерусалима; ево, Цар твој долази теби праведан, да спасе.*[35] Царева има много; на којег Цара ти мислиш, пророче? Дај нам неки знак који остали цареви немају. Ако ти говориш о цару који се одева у порфиру, онда нема разлике - сви цареви је носе; ако мислиш на цара који иде у пратњи својих војника и кога носе на златној носилци - сви цареви то раде. Покажи нам неки особени знак долазећег Цара о коме говориш. Одговарајући на ово пророк каже: *ето, Цар твој долази теби праведан, да спасе: Он је кротак и доћи ће на магарету и на младунчету његовом, а не на златним кочијама. Ето ти јединственог знака долазећег Цара. Од свих царева једини је Исус дошао на магарету које до тада није било презано у јарам, дочекан усклицима и хвалом у Јерусалиму, као Цар. Шта ће Он учинити? И ти за крв завета твога пустио си сужње твоје из јаме, где нема воде.*[36]

11. Међутим, могао је и неко други сести на магаретово младунче. Покажи нам због тога пророче још веродостојнији знак који ће нам потврдити Цара; немој нам указати на неки далеки знак, него на неки нама близак, који је у граду, како бисмо га могли видети и уверити се. Пророк је и на ово одговорио речима: *стаће ногама својим, у онај дан, на гори Јелеонској која је наспрам Јерусалима, према Истоку.*[37] Свако у граду може да види то место.

12. Сада имамо два доказа, међутим, желимо да сазнамо и трећи. Кажи нам шта ће учинити Господ када дође? Други пророк одговара: *ево, Бог наш; и потом: Он ће доћи и спашиће нас. Тада ће се отворити очи слепима и уши глувих слушаће. Хроми ће поскакивати као јелен и мутави ће разговетно говорити.*[38] Нека нам буду још нека сведочанства предочена. Ти пророче, говорећи о долазећем Господу, представљаш Га као чудотворца који чини знаке каквих до тада није било. Који ћеш нам знак још изнети? *Сам Господ ће доћи на суд са старешинама људи и са кнезовима њиховим.*[39] Знак је јединствен! Господ се подвргава суду слугу старешина и страда.

13. Када се ово чита Јудејци не желе да слушају; они су затворили уши својих срдаца да не би слушали. Међутим, ми верујемо у Исуса Христа који је дошао и оваплотио се; другачије Га не можемо схватити. Пошто ми нисмо били у стању да гледамо на њега какав је по природи, Он је постао то што смо и ми, како бисмо се удостојили да Га гледамо. Ако не можемо у пуном облику гледати у сунце које је Бог створио четвртог дана, како можемо гледати Бога, Творца сунца? Господ је у пламену сишао на гору синајску; народ није могао ово да поднесе те је казао Мојсеју: *разговарај ти са нама, а ми ћемо слушати, да не бисмо помрли када нам Бог буде говорио.*[40] На другом месту: *ко може, када чује глас Бога живог како Говори из пламена, да остане жив?*[41] Ако слушање Божијег гласа узрокује смрт, шта ће нам се десити ако гледамо у самог Бога? Дивећи се овоме и сам Мојсеј каже: *устрашен сам и дрхтим.*[42]

14. Да ли ти желиш да тај који је дошао ради нашег спасења постане узрочник наше пропасти, пошто људи не могу да гледају његову појаву или желиш да нам Он саопшти своју благодат? Данило није могао поднети да гледа анђела; можеш ли ти

гледати Господа анђела? Јавио се Гаврило и Данило је пао ничице. Какав је био анђеол и у ком облику се показао? *Лице му беше као муња, а не као сунце; очи као светила пламена, а не као пећ ужарена; глас његов као глас народа, а не као глас дванаест пукова анђеолских.* Свеједно, пророк је пао ничице. Приступивши му, анђеол рече: не бој се, Данило! Устани, *услишане су речи твоје.* Данило сведочи: *устадох уплашен.*[43]^ Међутим, он није ништа почео да говори све док га се није дотакло нешто налик на руке људске. Када се јављени преобразио у *изглед човека,*[44] тада је Данило почео разговор. Шта је казао? *Госпode, видевши те, утроба ми се преврнула: изгубио сам дах и снагу.*[45] Ако је појава анђела лишила пророка гласа и снаге, неће ли и Божије јављање у теби одузети дах твој? Док се, сведочи Писмо, *није мене дотакао неко у човечијем изгледу*[46] Данило је био изван себе. Дакле, када је опитом потврђена наша немоћ, Господ је на себе узео оно у чему је човек имао потребу. Пошто је човек могао да слуша само њему сродно лице, Спаситељ на себе узима сродну природу да би се људи лакше научили.

15. Чуј и ово. Дошао је Христос да се крсти и да освети крштење; дошао је да би чинио чуда, да хода по морским валовима. Пошто пре његовог јављања у телу *море виде и побеже, Јордан се обрати напразно:*[47] Господ је стога примио тело да би море, видевши Га, остало и да Га Јордан без страха прихвати. То је један разлог; постоји још један. Кроз дјеву Еву дошла је смрт; кроз Дјеву или још боље из Дјеве је требало да просија живот да би, као што је ону преварила змија, ову благовестио Гаврило. Људи, напустивши Бога, начинише себи идоле са ликом човековим; када су почели да се клањају лажном идолу у људском облику као Богу, Бог је стварно узео изглед човека да би уништио лаж. Ћаво је против нас употребио наше тело, а Павле, знајући ово, каже: *видим други закон у удовима мојим који војује против мога ума и поробљава л*е...*[48] Дакле, којим оруђем нас је ћаво поробио и преварио, тим истим оруђем смо и спасени. Господ је од нас примио подобје наше да би спасао човека; примио је наш изглед да би потребитом даровао велику благодат, да би грешно човечанство ушло у заједницу са Богом. *Где се умножава грех, ту изобилује благодат.*[49] Господ је требао да пострада ради нас; међутим, ћаво му не би смео приступити да је са овим био упознат. *Да су то знали, не би Господа славе разапели.*[50] Тело је постало мамац смрти да би дракон, када се устреми на њега да га прождере, избљубао са њим и све оне које је већ прождерао. *Уништиће смрт заувек; и опет: обрисаће Господ сузе са сваког лица.* 4"

16. Зар се Христос залуд оваплотио? Зар је наше учење измишљотина и људско мудровање? Није ли божанско Писмо наше спасење? Нису ли пророчка предсказања истинита? Чувај верно овај залог да те нико не би могао поколебати. Веруј у Бога који је постао човек. Да је њему сасвим могуће било да се оваплоти, то већ доказасмо. Ако Јудејци у ово још увек не верују, упитајмо их: шта ми тако страшно и туђе проповедамо када тврдимо да се Бог оваплотио, кад и ви сами тврдите да је Авраам угостио Господа? Шта страно ми проповедамо вама када је Јаков устврдио: *видех Бога лицем к лицу и спасена је душа моја.*[51] Исти тај Господ који је јео Авраамову храну, јео је и нашу. Дакле, шта је у свему томе чудно? Указаћемо вам и на двојицу светитеља који су на гори синајској стајали пред Господом. Мојсеј се налазио у пукотини стене, а Илија је у своје време такође ушао у пукотину стене. Он се на гори Тавор налазио заједно са Господом који се преобразио и пред тројицом ученика Христових разговарао са њим о свему што ће се догодити у Јерусалиму, и о његовом страдању.[52] Могућност његовог оваплоћења већ је доказана напред. Остале доказе препуштам знатижељнима да пронађу.

17. Својевремено сам вам обећао да ћу вам открити време и место Спаситељевог јављања. Да се не бисмо прекоревали због обмане, опростите пропуст, нарочито ви који

недавно ступисте у Цркву. Дакле, истражимо време у које је Господ дошао, пошто је долазак био недавно и пошто је *Христос Исус јуче и данас један и исти у векове*.^[53] Пророк Мојсеј каже: *поставиће вам Господ Бог пророка између браће ваше, као мене*.^[54] За сада нећемо говорити о ономе: *као мене*; то ћемо објаснити у своје време. Када ће доћи обећани и очекивани Пророк? Осврни се, каже Он, на моје Писмо: растумачи Јаковљево пророштво казано Јуди: *Јудо, тебе ће похвалити браћа Твоја*.^[55] Нећемо говорити: *неће оскудевати кнез од Јуде и вожд из утробе његове док не дође онај коме припада*^[56] и тај је чекање, не Јудејаца, него пагана. Губитак власти међу Јудејцима он је ставио као знак доласка Христовог. Да они нису пали под власт Римљана, Христос још не би дошао. Да они још увек имају кнеза из племена Јудиног и Давидовог, Очекивани још не би дошао. Стидим се да поменем редослед њихових садашњих Патријараха. Ко су и каквог порекла, то препуштам знацима да утврде. Али овај који долази, *Који је надање пагана*, који још знак на себи има? Јаков даље каже: *привезаће за лозу младунче своје*.^[57] Ето, то је оно младунче о коме разговарно говори Захарија!

18. Постоји још много сведочанстава о времену. *Господ ми рече: Син мој јеси ти, Ја Те данас родих*; и нешто касније: *напасаћеш их палицом железном*.^[58] Раније сам већ казао да се железна палица односи на римско царство; на основу Даниловог пророштва поучимо се шта још треба казати о свему. Он, благовештећи и објашњавајући Навукодоносору смисао кипа, говори и о дотичном виђењу и о камену одсеченом од горе без руку човекових, који није уобличен људским искуством, који влада целом васељеном. Веома јасно се каже: *и у дане оних царева установиће Бог небески царство које неће пропасти на векове, и његово царство неће припасти другим људима*.^[59]

19. Међутим, нама треба још јачи доказ о времену његовог доласка. Човек, будући неповерљив, ако не сазна тачан број година, не верује у оно о чему се говори. Дакле, колико је времена и колико година како је, након престанка Царства из племена Јудиног, почео да влада иноплеменик Ирод? Разговарајући са Данилом анђео је казао: (обрати пажњу на оно што говори) *зато знај и разуми, од кад изиђе реч да се Јерусалим опет сазида до Христа старешине, биће седам недеља и шездесет и две недеље*.^[60] Шездесет и девет недеља године чине четири стотине осамдесет и три године. Дакле, речи анђела значе да ће након четири стотине осамдесет и три године од оснивања Јерусалима и после владавине кнезова, владати иноплеменик и туђинац у чије време ће се родити Христос. Дарије Мид^[61] је окончао градњу Јерусалима шесте године своје владавине, а по рачунању Грка, у прву шездесет шесту Олимпијаду. Олимпијадом се код Грка називају свечане игре и такмичења која се одржавају сваке четврте године, у дан који се појави након четворогодишњег сунчевог тока, остајући од сваке године по три. Ирод је почео да влада сто осамдесет шесте Олимпијаде, четврте године њезине. Сходно томе, између шездесет шесте и сто осамдесет шесте Олимпијаде има замало сто двадесет Олимпијада. Тих сто двадесет Олимпијада дају нам четири стотине осамдесет година. Остале три године вероватно подразумевају време између прве и четврте године. Сад имаш доказ заснован на Писму: *од кад изиђе реч да се опет сазида Јерусалим до Христа старешине седам недеља и шездесет две недеље*. Ето ти тумачења времена, мада постоје и другачија тумачења о предсказаним Даниловим седминама.

20. Сада чуј Михејеве речи о месту рођења: *и ти Витлејеме, земљо Ефратова, мада си најмањи међу хиљадама Јудиним, из тебе ће изаћи Старешина који ће бити Кнез у Израиљу, коме су почели од вечних времена*.^[62] Пошто си и сам Јерусалимљанин, онда ти је познато, јер си већ слушао, и оно што пише у 132. псалму: *ево чусмо да је у Јефремовој земљи, нађосмо га на пољима*.^[63] Ово место је

доскора било шумовито. Слушао си такође шта је казао Авакум у разговару са Господом: *познаћеш се када се приближи година; када настане време јавићеш се.*[64] Који је знак долазећег Господа, пророче? *Усред година објави Га*, јасно говорећи кроз ово Господу да ћеш Ти, који долазиш у телу, поживети и умрети, и васкрсавши из мртвих опет жив бити. Са које стране Јерусалиму ће Он доћи? Од Истока или са Запада, са Севера или Југа? Кажи нам отворено. Он одговара веома прецизно и каже: *Бог ће доћи од Темана* (Теман, по тумачењу, значи Југ) *и светац са горе Фарана: слава његова напуни небеса.*[65] Сходно овоме и псалмопевац каже: *нађосмо Га на пољима.*

21. Још желимо да знамо од кога ће се Он родити и на који начин? О овоме нам казује Исаија: *ето, Дјева ће затруднети и родиће сина и наденуће му име Емануил.*[66] Јудејци ово поричу (они од вајкада имају лош обичај да се злобно противе истини) и кажу: није написано *Дјева*, него *млада жена* (ὑεανίς). Допустићу и ово, па ћу доћи до истине. Довољно је упитати их: Дјева, ако је напастована, да ли ће дозивати у помоћ после или пре напастовања? Када Писмо на једном месту каже: *завани отроковица* (ὑεανίς) *и не нађе се ко ће јој помоћи,*[67] зар не мисли овде на Дјеву? Да би ти било јасније да се у божанском Писму и Дјева назива младогодишњом (ὑεανίς), чуј у књизи Царства о Ависаги Сунамки: *и би млада жена* (ὑεανίς) *веома лепа.*[68] А сасвим је познато да је она, након што је одабрана, као дјева доведена Давиду.

22. Јудејци упорно тврде да је оно пророштво казано Ахазу о Језекији. Чујмо речи Писма: *ишти знак од Господа Бога свога, ишти оздо из дубине или озго са висине.*[69] Тај знак несумњиво мора бити ванредан. Вода која је потекла из камена такође је извесно знамење, као и деоба мора, заустављање сунца, и томе слично. Међутим, ово што ће бити казано најбоље ће изобличити Јудејце. Свестан да сам преопширан у казивању и да сте се већ заморили, ипак послушајте пажљиво моје опширно излагање, јер се оно износи због Христа и није баш неважна ствар. Исаија је ово пророштво казао у време цара Ахаза; Ахаз је владао само шеснаест година и ако је у тим годинама њему казано то пророштво, онда приговор Јудејаца изобличава Ахазов наследник Језекија који се зацарио двадесет пете године. Пророштво се односи на шеснаесте године, а Ахаз је родио Језекију девет година пре пророштва. Зашто је требало изнети пророштво о ономе који је рођен још пре владавине Ахаза, оца свога? Пророк није казао да је дјева *зачела већ*, него о томе говори на основу предзнања.

23. Да ће се Господ родити од Дјеве јасно смо видели. А каквог је порекла и из каквог рода је та Дјева, то ћемо објаснити: *заклео се Господ Давиду истином од које неће одступити; од порода твога посадићу на престолу Твоме.*[70] И на другом месту: *продужићу семе његово довека и престо његов као дане небеске; и потом: једном се заклех светошћу својом; зар да слажем Давиду; семе његово трајаће довека и престо његов као сунце преда мнош.*[71] Видиш да је реч о Христу, а не о Соломону? Соломонов престо није био као сунце. Ако неко оспорава ово због тога што Христос није сео на овоземаљски престо Давидов, нека чује следеће речи: *на престо Мојсејев седише књижевници и фарисеји.*[72] Овде се не мисли буквално на престо, него на власт учења. И под престолом Давидовим немој схватити материјални престо, него само царство. Нека те у ово увере деца која су викала: *осана сину Давидовом: благословен је Цар Израиљев!*[73] Слепци такође кличу: *Сине Давидов! помилуј нас!*[74] Гаврило је јасно посведочио Марији: *даће му Господ Бог престо Давида, оца његовог;*[75] Павле каже: *памти Исуса Христа васкрслога из мртвих, од семена Давидовог, по еванђељу моме;*[76] у почетку посланице Римљанима он каже: *који је по телу од семена Давидовог.*[77] Дакле, поштуј Га као рођеног од Дјеве, верујући пророштву које каже: *у то ће се време за корен Јесејев, који ће бити засава народима, распитивати народи.*[78]

24. Јудејци и даље тврдоглаво оспоравају ово. Исаија је такво њихово понашање предвидео, јер каже: *зажелеше да огњем сажежени буду. Јер дете нам се роди, а не њима, Син, и даде нам се.*[79] Овим показује да је Он најпре био Син Божији, а потом се нама даде; нешто касније каже: *царству његовом нема краја*[80] Римско царство има свој крај, а Царство Сина Божијег нема. Персијанци и Миђани имају свој крај, а Син Божији нема. Затим долазе речи: *на престолу Давидовом и на царству његовом исправиће их.* Дакле, света Дјева је родом од Давида.

25. Пречистом Учитељу чистоте предстојало је и приличило је да се роди из чистих сасуда. Јер ако се добри Свештенослужитељ Исусов уздржавао од жена, како је онда сам Исус могао да се роди од мужа и жене? *Јер ти си ме,* каже он у псалму, *извадио из утробе*Р0 Проникни пажљиво у ово што је речено: *извадио из утробе;* то нам сведочи да се Он родио без мужа и да је истргнут из утробе и тела девичанског. Људи се иначе рађају из брачне заједнице.

26. Он се не стиди да прими тело од ових чланова пошто је сам Творац свих тих удова и чланова. Ко нам сведочи о томе? Господ каже Јеремији: *пре него те саздах у утроби, знах те; и пре него што си изашао из утробе, посветих те.*[81] Ако се није стидео тих чланова када је стварао свет, због чега би сада требао да се стиди када за себе самог ствара свето тело као покривало свога божанства? Бог и сада образује бебе у утроби мајки, као што пише у књизи о Јову: *ниси ли ме као млеко измузао и усирио као сир? Кожом и телом обукао си ме, костима и жилама прожео си ме.* У саставу човековог тела не постоји ништа срамотно, сем ако се удови не осрамоте прељубама и блудничењем. Онај који је створио Адама, створио је и Еву, тако да су и мушки и женски пол једнако рукама Божијим створени. Ни један уд тела у почетку није створен срамним. Нека умукну сви јеретици који поричу тело, или још горе, самог Творца. Ми памтимо речи апостола Павла: *зар не знате да су телеса ваша храм Божији у коме обитава Дух Свети?*[82] Пророк у име Исусово такође тврди: *тело моје је од њих.*[83] На другом месту пише: *зато ће их оставити докле не роди она која ће родити.*[84] Какав ће бити знак овоме, он касније износи: *родиће и вратиће остатак браће његове.* А какво ће бити обручење Дјевино, свете Невесте? *Заручићу те себи у вери.*[85] Јелисавета, разговарајући са њом, каже: *благо оној која је веровала да ће се извршити што јој је казао Господ.*[86]

27. Нама опонирају и Јелини и Јудејци говорећи да је немогуће да се Христос родио од Дјеве. Јелинима ћемо затворити уста њиховим личним баснама: ви који тврдите да су од баченог камења настали људи, поричете могућност рађања од Дјеве? Ви баснословите да се из мозга родила ћерка. А због чега тврдите да је немогуће Сину да се роди из девичанске утробе? Ви тврдите да је Бахус настао из бедра вашег Јупитера. Због чега поричете нашу истину? Свестан сам да вам говорим оно што не би требало да слушате, али ја то чиним управо сада да би на основу овога што рекох и ви могли изобличити Јелине, а њихове сопствене басне употребити против њих самих.

28. Обрезанима опонирај следећим питањем: да ли је теже да неплодна и стара жена роди или млада Дјева? Сара беше неплодна и није јој се више дешавало оно што се женама обично дешава, али родила је упркос својој природи и стању. Ако старица може да наруши ток природе, онда то може, свакако, и Дјева. Или одбаци и једно и друго или прихвати и једно и друго. Исти Бог је устроји и ово и оно. Немој дрско да кажеш како је Богу тамо било могуће да учини, а овде му није могуће. Или: по коме закону се десило да је рука једног човека истог часа била преображена у сасвим другачије стање? На који начин се рука Мојсејева убелела као снег, а одмах потом, у трену, добила пређашњи и уобичајени изглед? Рећићеш да је то Бог вољом својом учинио. Тамо је вољи Божијој то било могуће, а овде не? Уз то, оно знамење беше само ради Египћана, а ово знамење је учињено ради васељене. О, Јудејци! Да ли је теже да

Дјева роди или да се железо претвори у живо биће? Ви верујете да је Мојсејев жезал био претворен у змију, од чега се и сам Мојсеј уплашио; заиста се штап претворио у змију и тај који је држао у својој руци дотични жезал бежао је од њега као од праве змије; Мојсеј је бежао не због тога што се уплашио свога штапа, него змије. Штап његов имао је очи и зубе змијине. Дакле, обичан штап добија изглед змије која шара својим очима, а из Дјевине утробе, вољом Божијом, немогуће је да се роди Дете? Прећутаћу шта се са Аароновим штапом све десило за само једну ноћ: осталом дрвећу овакве појаве дешавају се током многих година. Које није познато да штап, коме је огуљена кора, ако се засади усред реке неће процветати никада? Ако се Бог не саобрази са природом дрвета, него само остане Творац природе, оно ће остати бесплодно и сухо, док ће суви штап, ма и сасвим огуљен, Божијом силом, процветати и донети плод. Дакле, тај који је сувом штапу даровао натприродну силу и плод, да би потврдио првосвештеника, не може ли даровати Дјеви силу рађања, ради истинитог Првосвештеника?

29. Ове речи требало би свакога да убеди. Међутим, тврдоглави Јудејци и даље противурече и не желе да се увере на основу повести о штапу, уколико се не увере на основу сличних чудеса о надприродним рођењима. Стога ћу им поставити и овакво питање: од кога је Ева у почетку рођена? Која мајка је њу зачала безматерно? Писмо нам сведочи да се она родила из Адамовог ребра. Дакле, зар се из ребра мужевљевог, без мајке, Ева могла родити, а из Дјевине утробе, без мужа, не може да се роди Дете? Женски род треба да буде захвалан мужевљевој благодати, јер Ева је рођена од Адама, а није зачета од мајке, него је настала само од мужа. Марија је одужила овај дуг благодарности јер није родила од мужа, него од себе саме на непорочан начин, кроз Духа Светога, силом Божијом.

30. Замислимо нешто још битније од реченог: иако је рађање тела од тела чудновато, ипак је могућно. Још је чудноватије рађање од праха и образовање човека; да безлична маса добије свој облик и очи боју, то је још чудноватије. Чињеница да се из једног истог праха рађа и снага костију и гибкост хрскавице и разноразни други удови, заиста је чудновато. Да одушевљено блато опходи васељену, да се креће и обликује, такође је чудновато. Да то исто блато учи, говори, гради, влада, заиста је све то чудесно. Неразумни Јудејци! Ко је родио Адама? Зар није Бог узео прах земаљски и обликовао ово тајновито створење?[87] Зар блато може да добије очи? Ако може, због чега Дјева не би могла да роди Сина? Ако се дешава оно што је код људи обично немогуће, због чега онда да се не деси оно што је могуће?

31. Ово смо, браћо, дужни да памтимо како би се овим, као оруђем, штитили. Не трпимо јеретичке заблуде који уче да се све то десило само наизглед, привидно; игноришимо и оне који тврде да се рођење извршило од мужа и од жене, односно, да се Он родио од Јосифа и Марије, пошто је тобоже написано *и узео жену своју*. [88] Сетимо се да је и Јаков, пре него је добио Рахилу за жену, казао Лавану: *дај ми жену моју* P[89] Као што је Рахил, пре брака, на основу обећања, названа женом Јаковљевог, тако је и Марија, као заручена, већ названа Јосифовом женом. Уочи прецизност еванђеља које каже: *шестог месеца би изаслан од Бога арханђел Гаврило, у Град галилејски Назарет, Дјеви зарученој мужу по имену Јосиф*, и даље. [90] На другом месту, у вези пописа, када је Јосиф пошао да се упише, Писмо каже: *пође и Јосиф из Галилеје да се упише са Маријом, зарученом за њега женом, која беше трудна*? [91] Она беше већ трудна. Међутим, тамо не пише *са женом својом*, него: *са зарученом за њега женом*. Посла Бог Сина свога, каже Павле, који *није рођен од мужа и жене, него рођеног од жене*. [92] Односно, рођеног само од Дјеве. Већ смо доказали да се и Дјева назива женом. Од Дјеве се родио Творац девствених душа.

32. Ти се, можда, чудиш овом догађају?! Томе се чудила и сама Дјева, јер је упитала Гаврила: *како ће ми ово бити, кад ја не знам за мужа?*[93] Он одговори: *Дух Свети сићи ће на тебе и сила Вишњегос осениће те; зато ће се и оно што ће се родити назвати Син Божији!*[94] Чисто и непорочно рођење. Где дише Дух Свети нема никакве нечистоте. Непорочно је телесно рођење Јединорођеног од Дјеве, иако јеретици негирају ову истину. Изобличиће их Дух Свети; ожалостиће се због њих сила Вишњегос која је осенила Дјеву; против њих ће сведочити Гаврило у дан суда; посрамиће их јасле које у себе прихватише Господа. Ућуткаће их пастири који су онда радосно благовестили; небројена војска анђела која је у хору појала и хвалила: *слава Богу на висини и на земљи мир, међу људима добра воља.*[95] Сведочиће Храм у који је Он унесен у четрдесети дан од рођења; две грлице које су принесене на жртву за њега и Симеон, који Га је тада прихватио на руке своје старачке, као и присутна пророчица Анна.

33. Дакле, када Бог сведочи, заједно сведочи и Дух Свети и Христос који каже: *зашто хоћете да ме убијете: зар што вам истину говорим?*[96] Зато нека умукну јеретици који говоре против његовог човештва. Они противурече Ономе који каже: *пипните ме и видите: дух нема тело и кости као што видите да ја имам.*[97] Зато, поклонимо се рођеном од Дјеве Господу; нека све дјеве познају венац свога девичанства; нека и монашки ред позна славу чистоте; ми се не лишавамо достојанства чистоте иако је Спаситељ девет месеци обитавао у утроби Дјеве; уосталом, као муж поживео је 33 године. Ако је Дјева примила част због деветомесечног времена, онда је ми имамо због много дужег времена и година.

34. Тецимо поприштем чистоте уз помоћ благодати Божије, *младићи и дјеве, старици са младићима.*[98] Не препуштајмо се лакомисленој неузддржљивости, него славимо име Христово. Познајмо славу чистоте; она је анђеоски венац који премашује човека. Чувајмо тело које треба да засија као сунце. Немојмо га оскрнавити ради маленог задовољства. За тили час, у моменту, учини се грех, док срамота остаје за дуго година. Они који брину о чистоти јесу анђели који живе на земљи. Дјеве добијају исту част заједно са Дјевом Маријом. Нека све оне одбаце непотребно и сувишно украшавање, похотљив поглед, недоличан поступак, сјај одеће и примамљиво сладострашће - мирис који заудара. Нека свима миомирис буде телесна светост, сједињена са молитвом и добрим делима да би, рођени од Дјеве, Господ, како за нас мушкарце који чувамо чистоту, тако и за достојне венаца жене, казао: *радујем се због њих и походићу их и бићу им Бог и они ће бити моји људи.*[99] Слава њему у све векове. А м и н.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорено катихуменима у Јерусалиму, без припреме, на речи: оваплотившег се и очовечившег се; такође и на Исаијине речи: и још рече Господ Ахазу: ишти знак од Господа Бога свога, ето, девојка ће затруднети и родиће Сина и наденуће му име Емануило; и даље, Ис 7:10-11, 14.
2. Изл12:9.
3. Јн 1:1.
4. Јн5:43.
5. Јн 1:14.
6. Пост 1:26.

7. Прем Сол 2:24.
8. Пост 4:1.
9. Пост 6:13.
10. Изл 20:14.
11. Број25:8.
12. Мих7:2.
13. Пс12:3
14. Ос4:2.
15. Пс 106:37.
16. Амос2:8.
17. Ис1:6.
18. Пс12:7.
19. Пс 80:18,19.
20. Пс 144:5.
21. III Цар 19:10.

22. Мал3:1.
23. Ис40:9
24. Ис 40:10.
25. Зах2:10.
26. Зах2:11.
27. Ис 66:18; Јн 1:11.
28. Ис 66:18-19.
29. Пс 17:10.
30. III Цар 8:27.
31. Пс72:6.
32. Мт2:2.
33. Мт 2:4.
34. Пс 72:5.
35. Зах9:9.
36. Зах9:11.
37. Зах14:4.
38. Ис 35:4-6,
39. Ис3:14
40. Изл 20:19.
41. Пон зак 5:26.
42. Јевр 12:21.
43. Дан 10:12,11.
44. Дан 10:18.
45. Дан 10:16-17.
46. Дан 10:18.
47. Пс 114:3.
48. Рм7:23.
49. Рм5:20
50. I Кор2:8.
51. Пост 32:30.
52. Лк. 9:31
53. Јевр13:8.
54. Пон зак 18:15.
55. Пост 49:8.
56. Овако стоји у грчком изворнику ових поука. Пост 49:10.
57. Пост 49:11.
58. Пс2:7, 9.
59. Дан. 2,44
60. Дан9:25.
61. Свети Кирило вероватно под именом Дарија Мида подразумева овде Дарија Истаспа.
62. Мих 5:2
63. Пс 132:6
64. Ав3:2.
65. Ав3:3.
66. Ис7:14
67. Пон зак 22:27
68. 3 Цар1:4
69. Ис7:11
70. Пс 132:11.
71. Пс 89:29, 35, 36.
72. Мт 23:2.
73. Мт21:9.
74. Мт9:27.
75. Лк1:32.
76. 2 Тим2:8.
77. Рм1:3.
78. Ис 11:10.
79. Ис9:5, 6.
80. Ис9:7.
81. Јер1:5.
82. I Кор6:19.
83. Ос9:12.
84. Мих5:3
85. Ос2:20
86. Лк1:45
87. Пост2:7.
88. Мт1:24.
89. Пост 29:21.
90. Лк 1:26.
91. Лк 2:4, 5.
92. Гал4:4.
93. Лк1:34.
94. Лк1:35.
95. Лк2:14.
96. Јн2:14.
97. Лк 24:39.
98. Пс 149:12
99. II Кор 6:16; Лев 26:11,12

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ТРИНАЕСТА[1]

1. Сваки поступак Христов представља славу васељенској Цркви, али Крст представља ванредну и особиту славу. Знајући ово Павле каже: *не приличи ми да се хвалим осим Крстом Христовим.*[2] Веома је чудесно прогледавање слепца у Силоаму,[3] али шта је то у односу прогледавања слепаца целе васељене? Заиста је чудновато и знаменито васкршавање четвородневног мртваца Лазара, али овде је благодат само на њега једног ограничена:[4] шта је то у поређењу са мртвима грехом у васељени? Чудесно је нахрањивање пет хиљада људи са пет хлебова и још је преостало хлеба;[5] али шта је то у односу са гладнима, због незнања, по целој васељени? Чудновато је то што је исцељена жена која је осамнаест година боловала, јер је сатана везао: али шта је то у поређењу са нама који смо везани стегама греха? Крсни венац просвећује и заслепљене незнањем, али ослобађа и све друге који су на било који начин у власти ђавола и греха, односно, искупљује цео људски род.

2. Не чуди се што је цео свет искупљен, јер за њега није умро обичан човека, него Син Божији, јединорођени. Грех једног човека, Адама, могао је донети смрт целом свету. Ако се смрт зацарила у свету сагрешењем једнога,[6] зар није превасходније да се правдом Једнога живот укорени у свету? Ако су у оно време због једења плода са дрвета прогнани из раја, зар није приличније да посредством Исусовог дрвета верници уђу у рај? Ако је првостворени из земље узроковао свесветску смрт, онда Саздавши га из земље, који је сам живот, зар не може да донесе живот вечни? Ако је Финес својом ревношћу у убиству човека прекинуо постојећи гнев Божији,[7] зар Исус, који није неког другог убио, него је сам себе принео ради искупљења, није кадар да укине постојећи гнев на људе?[8]

3. Не стидимо се Крста Спаситељевог, него се хвалимо њиме! Реч о *Крсту саблазна је Јудејцима*, паганима је безумље, а нама спасење; *лудост онима који гину, а сила Божија нама који се спасавамо.*[9] Умрли за нас није био обичан човек, као што већ рекох, него Син Божији, оваплоћени Бог. Ако је јагње у време Мојсеја могло да удаљи Анђела који је носио смрт,[10] зар Јагње Божије, које узео грехе света, није кадро да људе ослободи греха?[11] Крв бесловесног јагњета доносила је спасење: зар нас неће спасти крв Јединорођенога? Ако неко не верује сили Распетог, нека упита злодухе. Ако неко не верује речима, нека поверује ономе што види: много је распетих у васељени, али злодуси се ни једног од њих не плаше. Сви они умреше за своје грехе, а Исус је умро за туђе грехе; *Он греха не учини и не нађе се лажи у устима његовим; Он вређан, није узвраћао увредом.*[12] Ово не тврди само Петар, иначе бисмо га могли оптужити да се додворава и ласка Учитељу; исто каже и Исаија који телом није живео у време Христово, али је у своје време духом био присутан и предсказао његов телесни долазак.[13] Но, зашто да само овог једног пророка наведем као сведока? Навешћу и сведочанство самог Пилата који Га је разапео: *не нађох кривице на овом човеку.*[14] Предавајући Га другима на суд, он је опрао руке своје и рекао: *ја сам невин у крви овог праведника.*[15] Постоји још један сведок Исусове невиности, а то је разбојник који је пре свих ушао у рај, који је прекорео другог разбојника разапетог са њима, речима: *ми смо праведно распети због дела својих, а Овај ни једног зла не учини,*[16] ја и ти смо заслужили казну.

4. Дакле, заиста је Христос пострадао за све људе; Крст није привиђење, нити је наше спасење илузија. Ако је смрт привид, онда су у праву они који кажу: *сетимо се да онај лажац рече још за свога живота...*[17] Страдање је истинито и стварно, јер је Он заиста разапет и ми се овога не стидимо; распет је и не поричемо; напротив, ја се хвалим говорећи о томе. Ако бих то порицао изобличио би ме ова Голгота у чијој близини се и сада налазимо; изобличио би ме крсно дрво чије частице су предате целој

васељени. Исповедам Крст, јер сам свестан васкрсења. Да је Христос остао на Крсту разапет, ја Га, можда, у том случају не бих исповедао; можда бих о свему ћутао заједно са својим Учителем. Али, пошто је за Крстом следовало Васкрсење, ја се не стидим да сведочим о томе.

5. Он је разапет на исти начин као и сви у телу, али није био њима сличан у греху. Није одведен у смрт због грамзивости, јер Он беше Учитель убогости; није осуђен због телесних похота, јер сам јасно каже: *ако неко погледа на жену са жељом за њом у срцу свом, учинио је прелјубу са њом*,^[18] није разапет због тога што је мучио или тукао друге, пошто је сам окренуо и други образ свој ономе који га је шибао; није осуђен због нарушавања закона, јер га је у свему испунио; није се ругао пророцима, пошто Га сами пророци предсказаше; није никоме закинуо плату, јер је и сам служио без плате и награде; није осуђен због увреде речима или делима или мислима; Он *греха не учини и не нађе се лажу у устима његовим; Он вређан, не узвраћаше увредом, нити је страдајући претио*. Он није био приморан да пође на страдање, него је пошао добровољно. Ако би неко и сада покушао да му лицемерно каже: *заиста си милосрдан, Господе*, Он би свакако одговорио: *иди од мене, сатано*.^[19]

6. Желиш ли да се недвојбено увериш у чињеницу да је Он на страдање пошао добровољно? Други умиру јер морају или зато што не могу да предвиде, док је Он предсказао своје страдање: *сада се предаје Син Човечији на страдање*.^[20] А да ли знаш због чега Човекољубац није избегао смрт? Ради тога да свет не би потпуно пропао због својих грехова. *Ето, улазимо у Јерусалим и Син Човечији биће предан и разапете Га*;^[21] на другом месту: *чврсто одлучи да уђе у Јерусалим*}^[22]* Желиш ли сигурно да знаш да је Крст слава Исусова? Чуј онда, не моје, него његове речи. Јуда Га је подказао и предао, поневши се тако врло неблагодарно према Домовладици; убрзо после тога удаљио се од трпезе; тек што је испио чашу благослова, он је пошао да пролије крв праведну: *тај који је јео хлеб његов, подиже пету своју на њега*.^[23] Тек што је из руку његових примио благослов, он Га због сребра предаје на смрт. Иако је био изобличен речима: *ти каза*^[24] ипак је пошао на своје дело. После тога *Исус рече; дође час да се прослави Син Човечији*.^[25] Видиш ли да Он у Крсту налази своју славу? Није срамотно за Исаију што га претестерише; зар је срамотно за Христа што је умро за свет? *Сада се прославио Син Човечији*.^[26] Ово не значи да Он, тобоже, није имао славу и раније; Он је славом био овенчан и пре стварања света и као Бог прославља се свагда; сада је, међутим, Он прослављен тако што је овенчан венцем трпељивости. Он није приморан да напусти живот, нити је насилно убијен; чуј шта Он каже: *власт имам положити душу и власт имам узети је*.^[27] Својевољно се препуштам својим непријатељима, јер да Ја ово нисам хтео, не би се ништа од тога десило. Дакле, својом вољом полази на страдање, радујући се предстојећем делу, веселећи се због венца, тешећи се спасењем људи; Он се није постидео Крста, јер њиме је спасао васељену; Страдајући не беше обичан човек, него оваплоћени Бог који се подвизавао подвигом трпљења.

7. Овоме, међутим, противурече Јудејци, који су свагда спремни на противљење, а према вери су врло нерасположени; пророк пита: *Господе, ко верова речи нашој?*^[28] Персијанци верују, а Јевреји не верују. *Видеше Га они којима није проповедано и познаше Га они који не чуше за њега*.^[29] Одбацују Га они који су припремани за њега и нама опонирају питањем: зар ће Господ страдати? Могу ли савладати Господа руке људске? Прочитајте књигу Плача, јер Јеремија, оплакујући вас, написао је ствари достојне плача; видео је он вашу пропаст, гледао је ваш отпад; оплакивао је ондашњи Јерусалим који је разапео Христа, док садашњи не треба оплакивати пошто се садашњи Јерусалим клања Христу. Дакле, уплакани пророк каже: *дух лица нашег, помазаник (Христос) Господњи ухвати се у јаме наше*.^[30] Јесам

ли ја ово измислио? Не! Пророк сведочи да Христа Господа ухватише људи. Шта ће из овога изаћи? Кажи ми, пророче! Он одговара: *за њега рекосмо да ћемо живети под сеном његовом међу народима.*[31] Пророк погађачки тврди да благодат живота неће бити у Израиљу, него међу народима.

8. Пошто са стране Јудејаца чујемо многе противуречности, сада ћемо помоћу ваших молитава, колико дозволи време, благодаћу Божијом, изнети неколико сведочанстава о страдањима његовим. Све што се односи на Христа записано је и нема у том погледу никакве сумње, јер ништа од тога није без потврде. Све је записано у пророчким књигама, али не на плочама каменим, него јасно, Духом Светим. Када чујеш речи еванђеља о Јуди, зар не треба да имаш и одговарајућу потврду тога? Чуо си да је (Христос) прободен копљем у ребро; зар не треба да знаш где је то записано? Чуо си да је разапет у врту; зар не треба да знаш и којем? Чуо си да је продан за тридесет сребрњака; зар не треба да истражиш који пророк је предсказао о овоме? Чуо си да Га напојише сирћетом; истражи где о томе пише. Чуо си да је тело његово положено у каменом гробу и да је камена плоча наваљена на улаз гробни; зар не треба да и о овоме имаш сведочанство пророчко? Слушао си да Га разапеше са разбојницима; ниси ли знатижељан где то пише? Чуо си да је сахрањен; зар не желиш да знаш тачно место сахране? Чуо си да је Он васкрсао; ниси ли дужан да се увериш да те не обмањујемо ми који ти о томе говоримо? Наиме, реч наша и *проповед* наша *није у препирању и мудровању људским речима*[32] не предлажемо вам добро смишљене приче, не наоружавамо се речима против речи да бисмо их оповргли, *него проповедамо Христа* распетог,[33] кога су најпре проповедали прор3боци. А ти, примивши сва ова сведочанства, запечати их у срцу свом. Њих је много, а времена је мало, због тога послушај најважније, колико је могуће, и прихвативши их као основу, сам се потруди да пронађеш и остала сведочанства. Рука твоја не треба само да је испружена за примање, него и на труд мора бити спремна. Бог све дарује, јер *ако је неко од вас лишен (пре)мудрости, нека тражи од Бога*[34] и добиће је. Нека Он, молитвама нашим, дарује силу и нама који проповедамо реч да бисмо проповедано испунили делима, а ви који слушате да верујете.

9. Истражићемо сада сведочанства о страдању Христовом, али не да бисмо спекулативно тумачили Писмо, него да бисмо се уверили у оно у чега верујемо. Сведочанства о Исусовом доласку чуо си већ раније, као и о његовом ходању по мору, као што је написано: *на мору су путеви твоји.*[35] У своје време чуо си сведочанства о најразличитијим исцелењима, а сада ћу почети од догађаја којима су започела његова страдања. Њега је предао Јуда који је дошао пред њега, стао и изговорио мирне речи, али је учинио наопако дело.[36] Псалмопевац о томе каже: *другови моји и пријатељи моји приближише ми се и стадоше наспрам мене.*[37] А на другом месту: уста су им мека као уље, а на срцу им је рат.[38] *Радуј се, Учитељу!*[39] - а предаје Учитеља смрти; није се постидео Онога који га је упитао: *зар пољубцем издајеш Сина Човечијег, Јудо?*[40] Као да га подсећа: опомени се твога наименовања и звања; Јуда значи исповедање, ти си га омогућио и узео сребро, али сада немој хитати када то и исповедаш: *Божје, славо моја, немој ћутати, јер се уста безбожничка и уста лукава на ме отворише; говоре са мном језиком лажљивим. Речима зловним гоне ме са свих страна и наоружавају се на мене бадава.*[41] Да су оване догађају присутни били неки и од архијереја и да је Он био везан пред градским вратима, о томе си чуо раније; надам се да памтиш тумачење псалма који говори о том времену и месту, о томе како се вратише увече и лајући као пси обилазе град тражећи храну.[42]

10. Чуј и о тридесет сребрњака: *н рекох им: ако вам је драго, дајте ми моју плату, ако ли није, немојте,* и даље.[43] Другачију плату сте дужни да ми дате за исцелења слепаца и хромих, а Ја добих незаслужено: уместо благодарности бејаш унесрећен;

уместо поклона добих поругу. Видиш ли како је у Писму све прецизно предсказано? *Одредише ми плату тридесет сребрњака.*[44] Колико тачности код пророка! Колико је величанствено и непогрешиво руковођење и знање Духа Светога! Није казано десет или двадесет, него тридесет, управо колико је и било. Сада чуј где је отишао тај новац. Да ли је Јуда задржао сребрњаке за себе, да ли их је вратио, а ако их је вратио шта учинише са њима? Пророк каже: *и узев тридесет сребрњака баци их у дом Господњи лончару.*[45] Упореди еванђеље са пророком: *Јуда се раскаја и бацивши сребрњаке у храму отиде.*[46]

11. Пошто у погледу овога постоји извесна сумња, бићу јаснији. Они који не признају пророке кажу: код пророка пише: *и баци их у дом Господњи лончару*, а еванђеље: *и дадоше их за њиву лончарева.*[47] Да је и једно и друго у сагласју, послушај. Ондашњи архијереји, као строги Јудејци, видевши да се Јуда покајао, јер је казао: *сагреших што издадох крв невину*, одговорише му: *шта ми имамо са тим; ти ћеш видети.*[48] Зар не видите у томе пример вама који разапињете? Тај који је добио плату своју због убиства враћа вама новац да схватите ужас, а ви који вршите убиство то не схватате? Затим међу собом рекоше: *није добро да их ставимо у црквену касу јер су плата за крв.*[49] Из ваших уста излази осуда ваша: ако је нечиста плата, онда је нечисто и дело; али ако тврдите да је разапињање Христа исправно дело, због чега онда не узмете и новац? Ми треба да докажемо да између еванђеоске речи: *лончарева њива* и пророкове тврдње: *у дом Господњи лончару*, нема противуречности. Немају само златари пећ за топљење, нити само они који се баве обрадом бакра. Да би се очистили меки и гојазни делови земље од каменчића и да би се она пречистила од сувишних састојака и добила глина, она се најпре у пећи облива водом и потом се прави посуђе. Због чега се онда треба чудити што еванђеље директно каже *лончарева њива*, а пророк о томе говори симболично, када знамо да се код пророка у највећој мери говори у симболима?

12. Везаше Исуса и одведоше Га у двор архијереја. Желиш ли да сазнаш и да се увериш како је и о овоме предсказано? Исаија каже: *тешко њима! Смислише савет лукави који иде против њих самих, јер рекоше; везимо праведника јер нам је непотребан.*[50] Заиста, тешко душама њиховим. Погледајмо због чега. Исаију су претестерисали, али је након тога излечен народ. Јеремија је бачен у провалију, али је излечена рана Јудејаца. Нзихова рана не беше толико велика пошто је грех њихов био против човека, а Јудејци сагрешише против Бога који се оваплотио. Због тога, тешко душама њиховим! Везаше праведника. Можда ће неко упитати: зар није могао тај који је ослободио смртних стега четвородневног Лазара и који је ослободио Петра окова у тамници,[51] сам себе ослободити? Анђели стоје приправни, говорећи: *раскинемо окове њихове,*[52] али се уздржавају пошто Владика жели све ово да истрпи. Због тога је Он и изведен на суд пред старешине. У томе смислу имаш још и ово сведочанство: *сам Господ долази на суд са старешинама људи и са кнезовима њиховим.*[53]

13. Архијереј је врло негодовао када Га је испитао и у одговору чуо истину, а зли слуга Га тада шамара; лице које блиста као сунце подноси шамар безаконих руку; други, пак, приступају и пљују лице Онога који је блатом исцелио слепорођенога.[54] *Зар тако узвраћате Господу? Ови људи зловни и немудри.*[55] Чудећи се овоме пророк пита: *Господе! Ко верова проповеди нашој?*[56] У свему је ово нечувено дело: једино Бог, Син Божији и мишица Господња све ово трпи. Да они који се спасавају не би посумњали, Дух Свети унапред о томе пише у име Христово; Он који је онда казао: *плећа своја дадох на ране,*[57] јавио се касније. Пилат Га је дао да се разапне.[58] *И образе своје онима који ме шамарају; не склоних лице своје од руга, нити пљувања.*[59] Он као да каже: знајући унапред шта ће ми се све десити Ја нисам окренуо лице своје од свега тога; како бих Ја могао храбрити

и подстицати ученике своје на смрт за истину, када се сам тога плашим? Ја сам казао: *који љуби душу своју изгубиће је*.^[60] Ако бих Ја после тога више ценио живот свој, како бих могао учити некога ономе што сам нисам испунио? Са тих разлога Он први најпре испуњава и доживљава страдања од људи да се ми не бисмо касније стидели страдања за њега. Видиш ли да су и о свему овоме пророци јасно написали. Уосталом, постоје многа друга сведочанства Писма о којима ми, због краткоће времена, нећемо говорити, као што већ рекох. Ако неко жели да прецизно и савесно све испита, увериће се да ни једно дело из Христовог живота неће остати без одговарајућег доказа и потврде Писма.

14. Везаног Га одведоше од Кајафе Пилату;^[61] зар није и о овоме записано? *Везавиши Га, одведоше Га на поклон цару Јариму*.^[62] Можда ће неко од пажљивих слушаалаца приметити и казати: Пилат није био цар. Оставићемо на страну опширна истраживања и упитаћемо како Га *везаше и одведоше на дар цару Јариму*? У еванђељу пише: саслушавши га и сазнавши да је из Галилеје, Пилат Га *посла Ироду*.^[63] У то време Ирод је био цар и живео је у Јерусалиму. Видиш ли тачност пророчку? Због тога је Он био послан на дар; *и у тај дан измирише се Пилат и Ирод међу собом; раније беху у завади*.^[64] Томе који је желео да измири небо са земљом, сасвим приличи да најпре измири међу собом оне који Га осуђиваху: у томе је Господ лично био учесник *јер је изменио срца кнезова земаљских*.^[65] Видиш ли истинитост сведочанства и прецизност пророка?

15. Диви се осуђеном Господу; много је Он истрпео док су Га војници водили и вукли улицама. Пилат, који Га је осудио, седео је на столици, а Онај који седи код Оца, стајао је пред њим и трпео. Народ, кога је Он ослободио из Египта и из других робовања, раздражено је викао против њега: *узми, узми га, распни Га*.^[66] Због чега, Јудејци? Због тога што излечих ваше слепце? Или што оздравих ноге ваших парализованих и хромих или разне друге болести што излечих? Поражен овим ужасом пророк каже: *на кога отвористе уста ваша? На кога исплазисте језик свој?*⁶⁷ Сам Господ каже код пророка: *наслеђе моје поста ми као лав у шуми, пушта глас свој на мене, зато ми омрзну*.^[67] Нисам се Ја њих одрекао, него се они одрекоше мене. Зато и рекох: *оставих дом свој*.^[68]

16. Док су ми судили, Ја сам ћутао, тако да се Пилат избезумио и запитао: *зар не чујеш шта ови говоре против Тебе*.^[69] Ово Га није упитао што је познао оптуженог, него што се уплашио сновиђења жене своје. Исус је ћутао. Псалмопевац због тога каже: *постадох као човек који не чује и у устима својим нисам имао осуде*. И још: *ја као Глув не слушах и као нем не отварах уста своја*.^[70] О свему овоме већ си раније чуо, само ако добро памтиш.

17. Војници који Га окружише, подсмеваху му се; Господ им је био предмет исмевања; Владика трпи њихов подсмех: *видевши ме, климаху главама својим*.^[71] Међутим, на њему је и даље остао знак царске власти: исмевају Га, али му се клањају, разапињу Га, али Га најпре обукоше у порфиру и ставише му венац на главу. Шта има у томе ако је венац од трња? Свакога цара крунишу војници: Исусу је приличило да на сликовит начин буде крунисан од стране војника. Зато и Свето писмо каже у Песми над песмама: *изађите и видите кћери јерусалимске венце којима га овенча мајка његова*.^[72] Венац представља тајну, јер дарује слободу од грехова и слободу од предвиђене казне.

18. Адам је осуђен; *нека је проклета земља коју обрађујеш; трње и коров рађаће* Ши.^[73] Исус прима трње да би ослободио човека ове осбуде; у земљу је погребен због тога што је земља била проклета - уместо проклетства сада прима благослов. Кад прародитељи сагрешисе, покрише се смоквиним лишћем; Исус последње знамење чини над смоквом. Док је ишббављао на страдање Он је проклео

смокву:[74] не све смокве, него једну једину, познату, да би тимедочарао (рајску) смокву, говорећи: *нека нико не окуси од твог плода.*[75] Пошто су се прародитељи покрили листовима смокве, Он је дошао у оно време када на њој није било плода. Кома није познато да током зиме смоква не доноси плод, само је покривена лишћем? Зар су то сви знали осим Исуса? Знао је Он ово добро, али је пошао према њој не би ли пронашао плод, а све са циљем да проклетство искаже само лишћу.

19. Поменувши догађаје из раја ја се заиста дивим предоченој праслици; у рају се десио пад, у врту је спасење; од дрвета је грех, у дрвету је и спасење.[76] Прародитељи се пред вече сакрише од Господа који је ходио по врту; у поподневним часовима Господ је разбојника увео у рај.[77] Ако ми неко пребаци: све ово ти измишљаш! Нећу поверовати док ми не укажеш на место код пророка везано за Крст. Дакле, чуј шта каже Јеремија и увери се: *а ја бејаш као незлобиво јагње које се води на заклање, јер не познадох да се договарају против мене?*[78] Читај као да се питаш, јер и ја тако нагласих! Зар онај који говори не зна шта пита: *знате да ће за два дана бити Пасха и Син Човечији биће предан да се разапне?*[79] А ја бејаш као незлобиво јагње које се води на заклање, јер не познадох да се договарају против мене? Какво јагње? Јован Крститељ објашњава говорећи: *гле, јагње Божије, које узме грехе света. Смислише против мене лукаву намисао.*[80] Зар тај који је знао и помисли није могао предвидети шта ће се догодити? Шта они одговорише? *Приступите и ставимо дрво у хлеб његов.* Ако те Господ удостоји, касније ћеш сазнати да се тело његово, по еванђељу, представља као хлеб: *приступите и ставимо дрво у хлеб његов и истребимо Га са земље живих.*[81] Живот не можете уништити; што се залудно трудите? *Име његово биће увек;* штетан је савет ваш, пошто његово име постоји и пре сунца[82] у Цркви. Мојсеј са плачем казује да је живот висио на дрвету: *висиће живот твој пред очима твојим и плашићеш се дању и ноћу и нећеш бити миран у животу своме.*[83] Писмо које малопре прочитамо каже: *Господе, ко верова проповеди нашој?*[84]

20. Изглед крста дочарао је Мојсеј у разапетој змији да би рањени живом змијом, погледајући на бакарну змију, били излечени вером.[85] Дакле, ако је распета бакарна змија спасавала људе, зар неће оваплоћени и разапети Син Божији спасти? Живот се свагда дарује кроз дрво. И у Нојево време, посредством дрвеног ковчега, био је сачуван живот. У Мојсејево време море, угледавши облик жезла, уплашило се онога који је ударао по њему. Дакле, Мојсејев жезал поседовао је силу; зар ћемо казати да је Спаситељев Крст немоћан? Ради недостатка времена оставићу на страну многа друга сведочанства и праслике. За време Мојсеја дрво је учинило воду питком, а на Крсту, из Исусовог ребра, потекла је вода.

21. Почетак Мојсејевих знамења беше крв и вода; ове материје окончавају и сва Исусова знамења. Најпре је Мојсеј претворио воду реке у крв,[86] а Исус је после свега страдања испустио из ребра свога воду и крв, ради два гласа: гласа Судије и гласа вапијућих; или због верујућих и неверујућих.[87] Пилат је опрао руке водом и казао: *невин сам;* а вапијући говораху: *крв његова на нас.*[88] Дакле, две материје истекоше из ребра: судији вероватно вода, а вапијућима крв. Ово можемо схватити и овако: за Јудејце крв, а за Хришћане вода; првима, због њихове злобе, осуда због крви, а теби који верујеш, водом долази спасење. Ништа случајно није учињено. Тумачи Писма - Оци наши, дадоше нам и други разлог овог догађаја. Спаситељно Крштење, по еванђељу, поседује двојаку силу: једна се дарује просвећенима посредством воде, а друга се дарује мученицима посредством њихове сопствене крви. Због тога се из Спаситељевог ребра излива крв и вода које утврђују благодат када Христа исповедају у време просвећења и мучеништва. Постоји још једно тумачење везано за ребро: узрочница греха беше жена, створена из ребра, те је због тога Исус дошао да дарује

опроштај грехова једнако и мужу и жени, а у ребро је прободен због жене, да би уништио грех.

22. Знатижељан може пронаћи и многа друга тумачења у вези реченог, али за сада је сасвим довољно казано, како због краткоће времена, тако и због оптерећења слушаца; истина, никада не треба бити обременен и заморен слушањем истине о Владици, нарочито слушаоцима на овој најсветијој Голготи. Други су у прилици самода чују, док ми и чујемо али и видимо и дотичемо; стога, немојте бити заморени слушањем. Против непријатеља наоружај се Крстом. Против оних који те прекоревају постави, као победно знамење, веру у Крст. Кад год да се будеш препирао са неверницима у вези Крста Христовог, најпре руком начини на себи знак Крста Христовог и твој препирач ће занемети. Не стиди се да исповедаш Крст, јер ће тако небески анђели похвално за тебе казати: *знамо ми кога тражиш; Исуса распетог!*^[39] Није ли анђео могао казати: *знам кога ви тражите, мога Владику?!* Међутим, он каже отворено: ја знам Владику! Крст, наиме, представља венац, а не срамоту.

23. Вратимо се сада на поменута пророчка указања. Да је Господ разапет, о томе имаш довољно сведочанстава. Видиш место Голготе и у томе се саглашаваш похвално. Пази само да се овога не дрекнеш када наступе гоњења. Немој се само у мирно време валити Крстом, него једнаку веру у њега испољи и у време гоњења. Не будимо пријатељ Исусов само у време мира, а у време невоље непријатељ. Сада ћеш добити опроштај свих грехова твојих и царске аграде духовног Дара. Када, пак, настане време невоље и рата против Христа, тада се одважно подвизавај за Цара свога. Исус, будући без греха, разапет је за тебе; зар не треба да се и ти разапнеш за Онога који се разапел за тебе? Никакав дар тиме ти не дајеш, јер Он је најпре тебе даривао, а ти само уздарјем враћаш Распетом на Голготи за тебе. Голгота значи место лобање. Није ли исправно пророковао тај који је Голготом назвао то место на коме је истинита глава Христос претрпео Крст, како каже Апостол: *који је обличје Бога невидљивог ... и Он је глава телу Цркве?*^[89] А на другом месту: *сваком мужу Христос је глава; Он је Глава сваком начелу и власти.*^[90] Та глава је пострадала на месту лобање. Како је знаменито ово пророчко предсказање? Само име те довољно упућује и убеђује и говори: на Распетог не гледај као на обичног човека, јер распета глава јесте глава сваке власти, глава која има Оца. *Сваком човеку глава је Христос, а глава Христу је Бог.*

24. Христос је разапет за нас; пошто је осуђен ноћу, када је обично хладније него дању, на ватру су стављена дрва. Разапет је у трећи час: *од шестог, пак, часа би тама до деветог.*^[91] Од деветог опет се разданило. Зар није и о овоме предсказано? Захарија каже: *онога дана несташе светлост и биће веома хладно и мраз; биће једандан.*^[92] Било је хладно и због тога се Петар грејао. *Биће један дан познат Господу...* Дакле? Зар Он не познаје остале дане? Много је дана, али овај један је дан страдања Господњег; дан који је створио Господ. *Биће један дан који је познат Господу; неће бити дан и ноћ.*^[93] Каква је ово загонетка коју износи пророк: тај дан није ни дан ни ноћ? Како да га назовемо? Одговара нам еванђеље тумачењем овог догађаја. То није био обичан дан, пошто сунце није светлило непрестано од свога рађања до заласка, него је од шестог до деветог часа, усред дана, била тама. Средишњи део дана заузимала је тама, а Бог је таму назвао ноћ. Стога онај дан није био ни дан ни ноћ, јер није целог дана сијало сунце да бисмо га могли назвати даном; ни тама није била цело време, те га не можемо назвати ни ноћ, пошто је после деветог часа поново засијало сунце. И о овоме је предсказао пророк, рекавши: *неће бити дан и ноћ*, и додавши: *увече ће бити светлост*. Уочаваш ли тачност пророковог казивања, видиш ли истину у написаном?

25. Међутим, ти желиш прецизно да знаш у који час је сунце потамнило: да ли у пети или у шести или девети. Кажи, пророче, упорним Јудејцима када ће сунце престати да светли? Пророк Амос одговара: *и у онај дан, говори Господ Бог, учинићу да сунце зађе у подне, јер од шестог часа би тама и помрачила је земља за белог дана.*[93] Које је то време и кога дана, пророче? *И претворићу празнике ваше у жалост.*[94] Поменути догађај збио се у празник опреснока и у време празновања Пасхе. Пророк даље каже: *и учинићу да буде жалост као за јединцем и крај ће јој бити као горак дан.*[95] Тога дана беше празник опреснока и Пасхе, али жене јудејске су ипак плакале и ридале, а скривени апостоли туговаху. Заиста је дивно ово пророштво!

26. Ако неко каже: дај ми и неки други доказ, ја ћу упитати: који други доказ може бити важнији и превасходнији за овај догађај? Исус је разапет, а на себи је имао једну доњу и једну горњу одећу; војници разделише горњу одећу на четири дела, а доњу не поцепаше, јер поцепана ничему не би служила. Због тога војници за њу бацише коцку. Није ли и о овоме написано? Ово веома добро знају прилежни црквени химнографи; опонашајући анђеоску војску и свагда прослављајући Бога, они се удостојише да на Голготи запоју: *разделише хаљине моје међу собом и за одећу бацише коцку; коцка та*[96] беше коцка коју бацише војници!

27. Пошто је осуђен пред Пилатом, Исуса обукоше у пурпурну хаљину; тамо *Га обукоше у пурпурну хаљину.*м⁹ Није ли и ово записано? Исаија каже: *ко је оно што иде из Едома, из Восора у црвеним хаљинама?*[97] Ко је тај који је у знак срамоте обучен у пурпурну хаљину? Восор код Јевреја означава нешто ванредно. *Зашто ти је црвена одећа и хаљине као у онога који газу у капи?*[98] А он одговарајући каже: *пружих руке своје према непокорним и тврдовратим људима.*

28. Он је раширио своје руке на Крсту да би обухватио њима целу васељену: Голгота се налази у средишту земље! Нису ово моје речи, него пророкове: *учинио си спасење посред земље.*[99] Раширио је човечије руке Тај који је духовним рукама утемељио небо. Прикуцаше их да би у том трену, кад је његово човечанство прикуцано на дрвету са свим људским гресима, заједно умро и грех, а ми васкрсли у правди и истини. Пошто је од једног човека смрт, онда је од једног човека и живот; од човека Спаситеља који је својом вољом умро. Сети се речи његових: *власт имам положити душу моју и власт имам опет узети је.*[100]

29. Он је све ово претрпео јер је дошао ради спасења свих: међутим, народ му је злом узвратио. Исус каже: чекал".[101] Тај који им је из тврдог камена извео воду, моли плодове из винограда који је сам засадио. Шта је тај виноград који је рођењем настао од светих отаца, а вољом од Содомљана? *Виноград њихов је од винограда содомских и поља гоморских.*[102] Наквасивши сунђер и натакнувши га на трску, он ожеднелом Господу приноси сирће: *дадоше ми жуч и напојише ме сирћетом.*[103] Видиш ли прецизност предсказаног? Какву жуч дадоше устима мојим? Дадоше му, каже еванђеље, вино са смирном.[104] Смирна је горка као и жуч. *Зар то дајете Господу*[105] Зар виноград то да дарује Владици? Заиста је у праву Исаија када вас оплакује: *виноград беше на плодном брдашцу.*[106] Ми нећемо казати: чеках да сазри грозђе, јер сам жељан вина његовог, а он даде трње.[107] Видиш ли венац који је стављен на мене? Какав суд да донесем после тога? *Облацима ћу заповедити да из њега не лине киша.*[108] И облаци тј. пророци, одузеше се од њих. Пророци су сада у Цркви Христовој, како каже апостол Павле: *а пророци два или три нека говоре, а други нека расуђују.*[109] На другом месту: *Бог је дао да су у Цркви једни апостоли, други пророци.*[110] Агав, који је себи везао руке и ноге, био је пророк.

30. За разбојнике који са њим беху разапети казано је: *и би метнут међу безаконике.*[111] Пре овог догађаја обојица њих беху безаконици, али од тога времена један од њих више није то био. Само један од њих је и до смрти остао исти, не желећи

да прими спасење. Руке његове беху разапете, а језик је био злобан у хули. Јудејци климаху главама својим, ругајући се Распетом. На њима се испунило пророштво: *видевши ме, климаху главама својим.*[112] Са њима заједно хулио је и овај разбојник; други, међутим, прекоревао је његов поступак те му је крај живота постао почетак преображаја, а душа му је спасена. Пошто није успео да умири свога друга, он је казао: *сети ме се, Господе!*[113] Не обазирати се на њега, јер су му духовне очи помрачене, а мене се опомени; не кажем да се опоменеш мојих дела, јер се ја њих плашим. Сваки човек је наклоњен своме сапутнику, а ја путујем заједно са тобом у смрт. Помени свога сапутника, али опет не кажем помени ме сада, него *када дођеш у царство твоје.*[114]

31. Која сила те је уразумила, разбојниче? Ко те је научио да се клањаш ономе кога сви презиру и који је са тобом заједно разапет? О, светлости вечна, која просвећујеш помрачене! Због тога је сасвим исправно и чуо речи: не надај се милости због дела својих, него што је поред тебе благодатни Цар. Твоја молба би требала да буде дуготрајна; међутим, благодат ти је дарована намах: *заиста ти кажем, данас ћеш бити са мношвом у рају.*[115] Данас си чуо мој глас, али ниси срце своје испунио гневом. Одмах сам изрекао осуду Адаму, али сам одмах и теби опростио. Адаму беше казано: *у онај дан у који окусите са дрвета, умрећете.*[116] Ти си се, међутим, сада покорио вери и данас ти је дошло спасење. Он је пао окусивши плод, а ти се посредством дрвета уводиш у рај. Не плаши се змије, неће те прогутати; прогнана је она са неба. Ја ти не кажем данас да ћеш отићи у рај, него данас ћеш бити са мношвом. Уздај се, нећеш бити одбачен, не плаши се огњеног мача: он устукњује пред Владиком. Колико је ово велика и неизрецива благодат! Верни Авраам још није отишао тамо где се разбојник упутио. Још нису у рај ушли ни Мојсеј, ни Пророци, а безбожни разбојник улази. Дивећи се овоме Павле каже: *тамо где се умножи грех, умножава се и благодат Божија.*[117] Они који су трпели зној још нису ушли, а у једанаести час он улази. Нико не ропће на Домовладику због његових речи: *пријатељу, не чиним ти неправду.*[118] Зар немам ја власт да раздељујем своје како хоћу? Разбојник жели добро да чини, али се смрт испречила. Ја не само да очекујем и потражујем дела, него и веру уважавам и примам. *Дођоше да пасу по вртovima, а Ја пасем и међу љиљанима.*[119] Пронађох погинулу овцу, узимам је на рамена, јер посрнули сам каже: *заблудех као овца; помени ме Господе, када дођеш у царство Твоје.*[120]

32. Ја сам лично својој невести у песми о винограду изговорио речи: *дођох у врт свој, сестро моја, невесто.*[121] *А беше врт где Га разапеше.*[122] Шта си ти ту пронашао? *Пронађох смирену моју,*[123] када попих помешано вино и сирће. Примивши ово, рече: *сврши се.*[124] Наиме, испунило се тајанство, испунило се написано, уништен је грех: *дошао је Христос, Првосветитеник будућих добара, кроз већу и савршенију скинију, нерукотворену, то јест не од ове творевине, не са крвљу јарчијом, ни јунчијом, него са својом крвљу уђе једном за свагда у Светињу извршивши вечно искупљење; јер ако крв јараца и јунаца и пепео од јунице којом, када се кропе нечисти, освећује их да буду телесно чисти, колико ли ће више крв Христова?*[125] На другом месту: *имајући дакле, браћо, слободу за улазак у Светињу крвљу Исусовом, путем новим и живим, који нам је Он отворио завесом то јест телом својим.*[126] Пошто је завеса, његово тело, обешчашћена, због тога се црквена завеса, која праобразује завесу скиније, раздрала на двоје, као што пише: *и гле, раздера се црквена завеса на двоје, од горе до доле.*[127] Тек је мали део остао непоцепан. Пошто је Владика казао: *остаће вам дом пуст,*[128] дом њихов се и разрушио.

33. Претрпевши све ово Спаситељ је *измирио*[129] крвљу Крста небеско и земаљско. Ми бесмо непријатељи због греха и Бог је грешнику одредио смрт. Шта је од двога требало да буде: да ли је требало по правосуђу усмртити или по човекољубљу

нарушити одредбу? Погледај премудрост Божију: *Он је очувао и истину одредбе и силу човекољубља. Узнео је Христос грехе на телу на дрво, да смрћу својом избави нас од греха и да правдом поживи.*[130] Није маловажан тај који је умро за нас; није реч о чувственом јагњету; није Он обичан човек; није анђео, него оваплоћени Бог. Није толико важно безакоње грешника, колико је важна правда умрлога за њих. Нисмо ми толико сагрешили, колико је учинио правде Тај који је положио душу своју за нас; положивши, када је зажелио и опет, када је зажелио, примио ју је. Желиш ли да се увериш да Он није насилно окончао живот и да није против воље своје предао Дух? Он је Оцу своме овако казао: *Оче! - у руке твоје предајем дух свој;*[131] Предајем да бих га опет примио; *рекавши ово, испусти дух свој;*[132] али на кратко време, јер је убрзо васкрсао из мртвих.

34. Сунце је потамнило ради сунца правде; распало се камење ради камена Духовног; гробови се отворише и мртви васкрсоше ради Тога који је слободан од смрти.[133] Он је ослободио заробљене из безводног рова.[134] Дакле, не стиди се Распетога, него одважно усклики: *Овај грехе наше носи и ради нас болује и раном његовом ми се исцелисмо.*[135] Не будимо неблагородни Доброчинитељу. И још: *ради безакоња људи мојих води се на смрт: и одредише му гроб са злочинцима, али на смрти би са богатим.*[136] Апостол Павле стога јасно каже: *Христос умре ради грехова наших, по писму, и би погребен и устаде у трећи дан, по писму.*[137]

35. Жеља нам је да тачно сазнамо где је Он погребен, сахрањен. Да ли је његов гроб рукама начињен? Да ли је, по примеру царском, његов гроб изнад земље? Да ли је постављен на гробу камени споменик? Шта је стављено на улаз? Кажите нам о томе, пророци, нешто одређено: где је гроб и где ћемо га пронаћи? Они одговарају: *погледајте на тврди камен који су исекли,*[138] погледајте и посрамите се. Чуј шта каже еванђеље: *гроб је у камену исечен.*[139] И шта даље? Каква су врата гробна? На ово одговара други пророк: *свалише у јаму живот мој и набацаше камење на мене.*[140] Ја, камен крајеугаони, изабрани, часни, лежим међу камењем, али за кратко; камен спотицања Јудејцима, а спасоносни верујућима. Дакле, на земљи је засађено дрво живота да би земља, која је у древности проклета, примила благослов и да би се мртви ослободили.

36. Не стидимо се да исповедамо Распетога; храбро знаменујмо себе знаком Крста, на челу и свагде: на хлебу који једемо, на чашама из којих пијемо, приликом доласка или одласка, када полазимо на спаваше и када устајемо из постеље, када путујемо и док се одмарамо. Он нас снажно чува и дарује се беднима на поклон и слабима без труда. То је благодат Божија: знамење за верне и страх за злодухе. Крстом је Он победио њих, жигосао и јавно изобличио.[141] Када злодуси спазе Крст, одмах се опомену Распетога на њему. Они се плаше Тога који је саломио главе драконске. Не горди се због овог знака јер ти је он дат на поклон: због тога још више поштуј Доброчинитеља.

37. Ако ти се некада деси да истражујеш све ово и не пронађеш ваљан доказ, нека те тврда и непоколебива вера оснажи; а када пронађеш правоваљане доказе, одважно затвори уста злобних Јудејаца помоћу Пророка, а Јелинима њиховим баснама. Они се клањају пораженима муњом, а муња долази са небеса и не долази на такве без разлога. Ако се они не стиде клањања богомрским идолима, зар ћеш се ти стидети што се клањаш Сину Божијем кога љуби Бог и који је разапет због тебе? Ја се стидим да говорим о боговима које они поштују и призивају, да би их убрзо и напустили: нека о томе казују они који ту област добро познају. Нека умукну уста свих јеретика; ако неко устврди да је Крст обична машта, ти га не слушај. Избегавај оне који тврде да је његово распеће илузија, уобразиља. Ако је његово распеће илузија, а од Крста је спасење, онда је и спасење уобразиља. Ако је Крст илузија, онда је илузија и Васкрсење. *Ако Христос*

није устао, још смо у гресима својим.[142] Ако је Крст уобразиља, онда је и Вазнесење његово нестварно; а ако Вазнесење није стварно, нема сумње да ће и његов други долазак бити машта и ако идемо даље ништа онда није реално и постојано.

38. Нека ти Крст послужи као прва и најбитнија основа на којој ћеш градити све остало учење. Не одричи се Распетога; ако Га се одрекнеш, многи ће те у томе изобличити. Први ће те укорети Јуда издајник: када Га је издао, јасно је видео како Га Архијереји и старци осудише на смрт. Против тебе ће сведочити и тридесет сребрњака. Сведочиће против тебе и Гетсиманија у којој се десило издајство и хватање. Ја још ни поменуо нисам гору Јелеонску на којој се Он молио. Сведочиће против тебе и ноћни месец, одређени дан и помрачено сунце: оно није могло да гледа на актере безакоња. Изобличиће те огањ поред кога се грејао Петар. Ако се одрекнеш Крста, надај се вечном огњу. Жестоко говорим ја, али због тога да ти не би пострадао жестоко. Опомени се мачева гетсиманских са којима су пошли на Христа, да не би и ти био посечен мачем вечним. Изобличиће те Кајафин дом који је сада пуст и собом посведочава силу Онога који је својевремено био осуђен у њему. Устаће против тебе Ирод и Пилат, који као да те питају: зашто се одричеш Онога који је разапет због нас од Јудејаца и за кога поуздано знамо да ништа није сагрешио? Јер ја, Пилат, опрао сам тада руке своје. Устаће против тебе лажни сведоци и војници који Га оденуше у пурпурну одећу и који ставише на његову главу трнов венац и који Га разапеше на Голготи и бацише коцку за хаљину његову. Изобличиће те Симон Киринејски који је понео Исусу Крст.

39. Посрамиће те помрачено сунце, а од ствари земних вино помешано са смирном, као и трска и исоп, а од морских ствари сунђер, од дрвећа крсно дрво. Посрамиће те војници, као што рекох, који прикуцаше клине и бацише коцку за одећу његову; војник, који му је пробо ребро; жене, које су томе присуствовале; црквена завеса која се тада расцепила; Пилатова преторија која је сада опустела силом Распетога; ова Голгота коју и данас видимо и која показује и сведочи како се онда распало камење; гробница, која је у близини, у коју је положен, као и камен који је наваљен на улаз, који и данас стоји поред гробнице; анђели који се тада појавише; жене које му се поклониле после васкрсења; Петар и Јован који потрчаше ка гробу; и Тома који је ставио прст свој у ребра његова и у ране од клинова. Он је истовремено за све нас опипао њега како ти, који у то време ниси ни постојао, не би морао тражити да учиниш исто; Тома је божанским промислом све то учинио.

40. О Крсту сведоче дванаесторица апостола, целокупиа васељена и свет, који постоји вером људи у Распетога. Чак и чињеница да си ти дошао овамо нека те убеди у силу Распетога, или: ко те је довео овамо? Зар војници? Којим оковима си доведен? Који суд те је на ово приморао? Победоносно и спасоносно знамење Крста Исусовог: Крст је све нас сабрао. Он је покорио Персијанце; укротио је Ските; он је уместо мачака и паса и многих других заблуда даровао Египћанима истинско богопознање. Он и до сада цели болести, прогони злодухе и развејава преваре разних мага и чаробњака.

41. Крст ће се опет појавити са небеса заједно са Исусом. Победнички знак предходиће Цару овом, да би Јудејци који Га прободоше и познавши Га по Крсту, заплакали у знак кајања. Заплакаће они, плакаће свако колена, јер ће се покајати тада када више неће бити времена за кајање. А ми, усхићено хвалимо се Крстом; клањајмо се посланоме и распетоме за нас Господу; клањај се и пославшем Га Богу Оцу, заједно са Духом Светим. Њему нека је слава у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорено без припреме оглашенима у Јерусалиму, на речи: распетог и погребеног, као и на речи Исајине: Господе! ко верова речи нашој и мишица Господња коме се откри?... Као овца води се на заклање. Ис 53:1, 7.
2. Гал. 6:14
3. Јн 9:7.
4. Јн 11:39, 44.
5. Мт 14:21.
6. Рм 5:17.
7. Број 25:8.
8. 1 Тим2:6.
9. 1 Кор1:18
10. Изл 12:23.
11. Јн 1:29.
12. 1 Петр 2:22-23
13. Ис53:9.
14. Лк 23:14
15. Мт 27:24
16. Лк 23:41
17. Мт 27:63
18. Мт5:28
19. Мт 16:22, 23
20. Мт26:2
21. Мт 20:18.
22. Лк9:51.
23. Пс41:9.
24. Мт 26:25
25. Јн 12:23
26. Јн 13:31
27. Јн 10:18.
28. Ис53:1
29. Ис 52:15.
30. Плач4:20
31. Тамо
32. 1 Кор 2:4.
33. 1 Кор1:23.
34. Јак1:5.
35. Пс 77:20.
36. Мт 26:49.
37. Пс 38:12.
38. Пс 55:21.
39. Мт 26:49.
40. Лк 22:48
41. Пс 109:1-3.
42. Пс 59:6,14-15.
43. Зах 11:12.
44. Тамо.
45. Зах 11:13
46. Мт27:3, 5.
47. Зах 11:13; Мт 27:10.
48. Мт 27:4
49. Мт27:6.
50. Ис 3:9,10
51. Јн 11; Дела 12:7.
52. Пс2:3
53. Ис3:14.
54. Мт 26:67.
55. Пон зак 32:6
56. Ис53:1.
57. Ис50:6.
58. Мк15:5.
59. Ис50:6.
60. Јн 12:25.
61. Јн 18.
62. Ос 10:6.
63. Лк 23:7
64. Тамо. стих 12
65. Јов 12:24
66. Јн 19:15.
67. Ис 57:4.
68. Јер 12:7
69. Мт 26:62.
70. Пс 37:15,14.
71. Лк 23:36; Пс 108:25.
72. Песма3:11.
73. Пост 3:17, 18.
74. Мт 21:19.
75. Мк 11:14.
76. Пост3:8.
77. Лк 23:43.
78. Јер 11:19.
79. Мт26:2.
80. Јн 1:29; Јер 11:19.
81. Јер 11:19.
82. Пс 72:17.
83. Понзак 28:66.
84. Ис53:1.
85. Број21:9.
86. Изл7:17.
87. Јн 19:34.
88. Мт 27:24, 25.
89. Кол1:15,18.
90. Кол 11:3; 2:10
91. Мт 27:45
92. Зах14:6.
93. Амос 8:9
94. Амос 8:10.
95. Тамо.
96. Пс 22:19.
97. Ис63:1.
98. Ис 63:2.
99. Пс 73:12.
100. Јн 10:18.
101. Јн 19:28.
102. Понзак 32:32.
103. Пс 69:22.
104. Мк 15:23.
105. Пон зак 32:6.
106. Ис5:1.
107. Ис5:2.
108. Ис 5:6
109. 1 Кор 14:29.
110. Еф4:11.
111. Ис 53:12; Лк 23:32
112. Пс 109:25.
113. Лк 23:42.
114. Тамо.
115. Лк 23:43
116. Пост2:17.
117. Рм5:20.
118. Мт 20:13
119. Песма 6:1-2.
120. Пс 119:176; Лк 23:42.
121. Песма5:1.
122. Јн 19:41
123. Песма5:1.
124. Јн 19:30
125. Јевр 9:11-14
126. Јевр 10:19, 20.
127. Мт 27:51.
128. Мт 23:38
129. Кол1:20
130. 1 Петр2:24.
131. Лк 23:46.
132. Мт 27:50.
133. Пс88:6.
134. Зах9:11.
135. 70 Ис53:4, 5.
136. Ис53:8, 9
137. 1 Кор15:3, 4.
138. Ис51:1.
139. Лк 23:53; Мк 45:46.
140. Плач3:53.
141. Кол2:15
142. 1 Кор 15:17.

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ЧЕТРНАЕСТА[1]

1. *Весели се Јерусалиме и славите сви који љубите Исуса*, јер Он је васкрсао. *Радујте се сви који раније плакасте*,[2] слушајући о дрскости и безакоњу Јудејаца. Тај коме се они наругаше, васкрсао је. Као што је реч о Крсту произвођила извесну жалост, тако и радосна вест о васкрсу нека весели присутне. Нека се плач преобрати у весеље и сета у радост; нека се уста ваша испуне радошћу и весељем, пошто је Васкрсли казао: *радујте се!*[3] Током прошлих дана приметио сам код многих, који љубе Христа, извесну тугу, јер сам само говорио о смрти његовој и сахрани, а нисам поменуо васкрсење; усмерите сада мисли ваше према ономе што желите да чујете. Дакле, васкрсао је Тај мртвац *који је слободан од смрти*[4] и постао је Ослободитељ смрти Тај на кога је, након ругања, захваљујући његовој дуготрпљивости, стављен трнов венац; васкрсавши сада Он се овенчао дијадемом победе над смрћу.

2. Као што смо вам о Крсту његовом предочили многасведочанства, тако ћемо и у вези васкрса његовог пружити свима веродостојна сведочанства и доказе. Апостол кога сада читасмо каже: *би сахрањен и устаде трећег дана по писму*. [5] Пошто нам је апостол указао на сведочанство из Писма, потребно је да оснажимо наду у наше васкрсење и најпре да истражимо да ли намбожанско Писмо казује ишта о времену његовог васкрсења: да лиће бити у лето или у јесен или после зиме? Затим, у коме месту је Спаситељ васкрсао? Којим именом пророци називају место његовог васкрса? Да ли су се радовале жене које су пошле да Га траже и које Га најпре нису нашле, а потом су Га виделе? Све ово је потребно да не бисмо приликом читања еванђеља казану повест сматрали за басну или поетично казивање.

3. Да је Спаситељ сахрањен, јасно сте чули у пређашњим беседама и речима пророка Исаије: *његов погреб биће у миру*. [6] Он је измирио небо и земљу, привевши грешнике Богу. И још: *лице неправде узме праведника; његов погреб биће у миру; одредише му гроб са злочинцима*. [7] Јаковљево пророштво, записано у Писму, каже: *легавиши заспа као лав и као скимен; ко ће Га пробудити?* [8] Слично налазимо и у књизи Бројева: *легавиши заспа као лав и као скимен*. [9] Много пута си већ чуо речи псалма: *и у прах смрти си ме увео*. [10] Само место већ смо одредили и назначили навођењем речи: *погледајте на камен којег исекоше*. [11] Сада нам предстоји да укажемо и наведемо места која говоре о самом васкрсу његовом.

4. О томе Он најпре говори у једанаестом псалму: *ради страдања ништих и уздаха убогих васкрснућу, говори Господ*. [12] Ове речи неки схватају једнострано, тврдећи да је Он много пута већ устајао у гневу против непријатеља. Стога, обратите пажњу на шеснаести псалам у коме се недвојбено тврди: *сачувај ме, Господе, јер се у тебе уздам*; и даље: *нећу им ливати крвавих налива, нити ћу поменути њихова имена устима мојим*. [13] Они одбацише мене - Цара, и прихватише - Ћесара. Нешто ниже: *свагда видим пред собом Господа; томе ме и ноћу учи утроба моја*; и после овога веома јасно каже: *нећеш оставити душе моје у паклу, нити ћеш дати да светац твој види трулење*. Није казао: *нећеш дозволити да твој праведник окуси* [14] - смрт; у том случају могло би се закључити да Он није ни умро, те каже: *трулежи ја нећу видети, нити ће ме смрт задржати у својој власти. Показао си ми путеве живота*. [15] Види са коликом јасношћу наговештава живот после смрти. Осврни се сада и на тридесети псалам: *хвалићу те, Господе, јер си ме уздигао и ниси дозволио непријатељима мојим да ми се свете*. [16] Шта то значи? Јеси ли се ти сам избавио од непријатеља и јеси ли се сам ослободио? На ово питање Он сам одговара: *Господе! Извео си душу моју из ада*! [17] Најпре каже пророчки: *нећеш оставити*; а потом: *извео си*; овде се говори као о нечем што се десило, што се имало десити. Спасео си ме од

пакла. Када је ово имало да се деси? *Увече ће се чути плач, а ујутро радост.*[18] Вече је за ученике било тужно, а ујутро их је осенила радост због васкрса.

5. Желиш ли да чујеш и о месту? У Песми над песмама Исус каже: *сиђох у врт орахов.*[19] Тамо где је Он распет и сахрањен беше врт. Иако је ово место сада украшено многим царским даровима, знајте да је оно најпре било врт, што се може видети по извесним знацима и сада још видљивим. *Врт је затворен, извориште је запечаћено*[20] од стране Јудејаца који рекоше (Пилату): *сетимо се да онај лажца за живота још свога каза да ће после три дана устати. Нареди да се гроб обезбеди.*[21] После тога они дођоше и обезбедише гроб, *навалише велики камен и поставише стражу.*[22] Добро је неко казао против њих: *сваки час кушаи га.*[23] Шта значи запечаћен извор? Или: *извор воде живе?*[24] То је Спаситељ лично за кога је написано: *јер је у Теби извор живота.*[25]

6. Шта нам Софоније говори у име Христово? *Они уранише и покварише сва дела своја*[26] тј. Јудејци, код којих није остао ни грозд спасења, чак ни мали гроздић, јер је посечен виноград њихов. Чујте шта Он каже ученицима: *чекајте ме до јутра дана и тада очекуј васкрс. Чекајте ме до јутра када ћу се подигнути на плен, говори Господ?*[27] (у Мартириону). Видиш ли да је пророк тачно предвидео и место васкрса које се назива Мартирион? Који би други разлог могао бити да се место Голготе и Васкрсења не назива црквом, као и друге цркве, него Мартирион? Вероватно на основу пророчких речи: *у дан васкрса мога за сведочанство* (на Мартирион).

7. Ко је још такав? Који је знак Васкрслога? У наведеном пророштву Он о томе јасно каже: *тада ћу променити народима језик.*[28] Након васкрсења, када је сишао Дух Свети, обнародован је дар језика *ради служења Господу сложним раменима.* Који још знак налазимо у том пророштву осим што ће се *служити Господу сложним раменима?* *Из крајева етиопских донеће ми дарове.*[29] Да ли знаш шта пише у Делима? *Дошљаци из крајева етиопских.*[30] Дакле, када Писмо говори и о времену и о карактеристикама места и о знацима васкрсења: ти се увери у васкрсење и нека те нико не поколеба у исповедању Христа који је васкрсао из мртвих.

8. Ево ти и други доказ који налазимо у осамдесет осмом псалму, а пружа нам га лично Христос који говори устима пророка (сам тај који говори касније се и јавио): *Госпode Боже, спасења мога, дан и ноћ вапих пред тобом;* нешто ниже: *бејах као човек без помоћи, бачен међу мртве?*[31] Није казао, *човек без помоћи,* него: *као човек без помоћи.* Он није разапет због тога што је био обеснажен и немоћан, него добровољно, а смрт није била неопходан исход његове немоћи. *Као убијени, који леже у гробу.* Знак? *Удаљио си од мене познанике моје.* Наиме, ученици његови се разбежаше. *Зар ћеш мртвима чинити чуда?* Затим нешто касније: *и Ја ти, Госпode, вапих и ујутро те моја молитва предухитрује.*[32] Видиш ли како се указује на околности и време, и страдања и васкрсења.

9. Одакле је Спаситељ устао? У Песми над песмама Он говори: *устани, приђи најближца моја;* и потом: *у постељи каменој.*[33] Каменом постељом Он је назвао пећину која се налазила пред вратима гроба Спаситељевог, у којој је и исклесан гроб, као што је и данас обичај на гробљу. Сада се све ово не види, али онда је то било уобичајено ради украшавања. Пре него што је побожна царска љубав украсила гроб, пештера се налазила пред каменом. Али, где је тај камен? Да ли се он налази усред града или под зидинама његовим? Да ли су у питању старе зидине или касније дограђене и сазидане? На ово Он одговара у Песми: *у раселинама каменом, у заклону врлетном.*[34]

10. У које време васкрсава Спаситељ? Да ли у лето или у неко друго доба? У напред поменутој Песми над песмама Он директно каже: *зима прође, кише*

престадоше, појавише се цветови на земљи, наступило је време обрезивања.[35] Није ли ово време, у коме смо ми сада, период када земља пушта разне цвеће, када се обрезују виноградске лозе? Видиш како је јасно казао да је и зима прошла? Када дође месец март већ настаје пролеће. А то доба године и тај месец представљају почетак године код Јевреја; то је први месец године и у њему се прославља Пасха; у њихово време праобразна, а сада истинска. Овај период јесте време стварања света. Бог је тада казао: *нека земља пусти зеље и биље по њиховим врстама, које доносе семе у своје време?[36]* И сада кад боље погледаш, видећеш да трава даје семе у своје време. Као што је онда Бог, створивши сунце и месец, установио за њих равнодневицу и временски ток, тако је исто баш у ово време, недавно, била равнодневница. Потом је Бог казао: *створимо човека по лику и облику нашем.[37]* Оно што се подразумева под ликом, то је човек *задржао*; а што се тиче *облика*, то је човек својим преступом унаказио. Дакле, у то време у које је човек изгубио даровано, настало је искупљење. Када је створени човек због преступа свог изагнан из раја, у то исто време је, пошто је поверовао, уведен у рај. Значи, спасење се савршило у исто доба године у које се десио и пад његов тј. *када се цвеће појавило на земљи и када је настало време обрезивања.*

11. Врт је био место погребња у коме беху засађене виноградске лозе. Исус каже: *Ја сам лоза.[38]* Дакле, Он је насађен на земљи да би искоренио проклетство које је узроковао Адам. Земља је била осуђена да рађа трње и коров; из земље је изашла лоза како би се испунило написано: *истина засија из земље и правда са небеса дође.[39]* Шта ће говорити онај кога сахрањују у врту? *Узех смирену своју са мирисима мојим.[40]* Затим: *смирна и алоја са свим првим мирисима.[41]* Све ове ствари користе се о сахрани; и у еванђељу пише: *дођоше жене на гроб носећи мирисе; и Никодим носећи помешане смирену и алоју.[42]* Потом пише: *једох хлеб мој са медом мојим.[43]* У време страдања окушао је горко, а у време васкрса слатко. Васкрсавши, ушао је Он кроз затворена врата; ученици нису веровали и *мишљаху да виде духа.[44]* На ово Он рече: *опипајте ребра моја и видите; ставите прсте у ране моје као што је Тома опипао. Док се они још чуђаху од радости, рече им; имате ли овде шта за јело? Они му дадоше меда у саћу.[45]* Видиши ли како се тачно испунише све речи: *једох хлеб мој са медом мојим.*

12. Пре но што је Он ушао кроз затворена врата, честите и побожне жене су тражиле Жениха и лекара душа. Дођоше блажене жене на гроб тражећи Васкрслога, а сузе су текле из очију њихових у време кад је више приличила радост и весеље због Васкрслога. Марија је дошла на гроб тражећи, као што пише еванђеље, и није Га пронашла. Нешто касније је чула вест од анђела и напослетку је и сама видела Христа. Није ли и о овом пророчки написано? У Песми над песмама пише: *на постељи својој тражах онога кога је заволела душа моја.[46]* У које време? На постељи својој током ноћи тражах онога кога је заволела душа моја. (Марија, каже еванђеље, *дође на гроб још док беше мрак[47].* На постељи својој тражах током ноћи и не нађох Га. У еванђељу Марија каже: *узеше Господа мога и не знам где Га положише.[48]* Анђели који се ту појавише одагнавају њезину недоумицу и незнање. Они кажу: *што тражите живог међу мртвима?[49]* Не само да је Он васкрсао, него је васкрсао са мртвима! Марија то није знала и због тога се у Песми над песмама у њезино име каже: *видите ли Онога кога љуби душа моја? Мало раније дођох од њих тј. од два анђела, док не пронађем онога кога љуби душа моја: пронађох Га и не оставих Га.[50]*

13. Након јављања анђела сам Исус благовести о себи, како нам сведочи еванђеље: *и сретете их Исус и рече им: радујте се; они припадоше ногама његовим.[51]* Ухватише се за ноге Његове и испунише пророчке речи: *пронађох Га и не оставих Га.* Иако је тело жене слабашно, дух њезин је одважан: *много воде не може угасити љубав, нити је реке могу потопити.[52]* Мртав беше тај кога су тражили, али

нада шихова у васкрсеше није угасла. Анђео поново каже женама: *не плашите се ви*:^[53] не кажем војницима: не плашите се, него вама! Они нека се плаше да би, уверивши се опитом, посведочили и казали: *заиста беше Син Божији*,^[54] ви немате разлога за страх, пошто *савршена љубав одгони страх*.^[55] *Идите и кажите ученицима његовим да је устао из мртвих...*^[56] Они отидоше у радосном страху. Зар није и о томе написано? Други псалам, који благовести о Христовом страдању, каже: *радите Господу са страхом и радујте му се с трепетом*.^[57] *Радујте се*, јер је васкрсао Господ, али *радујте се са трепетом*, због земљотреса који је пропратио његов васкрс и анђела који се појавио у виду муње.

14. Архијереји и фарисеји запечатише по вољи Пилатовој гроб, али жене ипак видеше Васкрсавшег. Исаија који је предвидео и окарактерисао труд архијереја као залудан, а веру жена као постојану, каже: *жене ће долазити ...јер су људи (народ) неразумни*.^[58] Архијереји не схватају, а жене својим очима виде. Када се војници вратише у град и известише старешине о свему што се десило, архијереји им казаше: *реците да ученици његови дођоше ноћу и украдоше тело његово док смо ми спавали*.^[59] Исаија је и ово врло добро предвидео и као да у њихово име говори: *али кажите и разгласите другу причу*.^[60] Васкрсли је устао, а они новцем поткупљују војнике, али не могу да преваре оне који сада владају. У оно време војници продадоше истину, али садашњи цареви, подстакнути побожношћу, изградише и украсише сребром и златом ову свету цркву Васкрсења Спаситеља Бога у којој се ми налазимо и обогатише је драгоценим утварама од сребра и злата. *Ако за ово сазна начелник, ми ћемо га већ умирити*.^[61] Истина, ви сте убедили војнике, али нисте убедили васељену и свет. Због чега, када је Петар изашао из тамнице, стража беше осуђена, а војници који су чували Христа нису били осуђени? Овима је од Ирода следовала казна јер нису умели да се заштите и одбране, а ови други иако казаше истину, прихватише да је сакрију због понуђеног новца те их архијереји заштитише. Иако малобројни Јудејци тада повероваше у речено, ипак се свет умирио. Они који сакрише истину и сами постадоше непознати, а они који је прихватише појавише се на виделу силом Спаситеља који не само да је сам васкрсао из мртвих, него је са собом васкрсао и друге мртваце у чије име пророк Осија недвојбено каже: *исцелиће нас после два дана и у трећи дан ћемо васкрснути и живи бити пред њим*.^[62]

15. Пошто Јудејци остадоше непокорни и неубеђени божанским Писмом, пошто заборавише све записано и противурече тј. оспоравају васкрсење Исуса, добро је упитати их: због чега ви, који тврдите да су Јелисеј и Илија васкрсавали мртве, оспоравате васкрсење нашег Спаситеља? Зар због тога што ми данас немамо никога од живих сведока из онога времена? У том случају и ви нама укажите на сведоке из онога времена. Ви ћете можда казати: о томе пише; па и о овоме пише! Због чега ви једно од записаног уважавате, а друго записано оспоравате? О ономе су писали Јевреји; па и апостоли беху Јевреји! Због чега не верујете Јудејцима? Матеј, писац еванђеља, написао га је на јеврејском језику, а проповедник Павле је *Јеврејин од Јеврејина*;^[63] та сви од дванаесторице беху Јевреји! Даље: петнаесторица епископа јерусалимских беху по наслеђу постављани из јеврејског рода. Због чега, дакле, оно што је лично ваше прихватате, а све што је наше одбацујете, па чак и оно што написаше ваши Јевреји?

16. Ако неко остане упоран па каже: немогуће је васкрсавање мртвих! Одговорите: ипак је Јелисеј у два наврата васкрсавао и за време свога живота и после смрти своје. Ми верујемо да је мртавац, дотакавши се мртвог Јелисеја васкрсао; зар није и Христос могао устати из мртвих? Уосталом, у оном случају, мртавац који се дотакао Јелисеја оживео је, али је Јелисеј и даље остао мртав; овде, међутим, и сам Мртавац је васкрсао и још са њим мноштво других мртваца васкрсоше иако Га нису ни дотакли! *Тела многих светих устадоше и изишавиши из гробова по васкрсењу његовом*

уђоше у свети град,[64] (очигледно у овај град у коме ми живимо и у коме се сада налазимо) и јавише се многима. Јелисеј је васкрсао мртваца, али није покорио васељену; Илија је такође васкрсао мртваца, али именом Илијиним не изгоне се злодуси. Кад овако говоримо ми не омаловажавамо пророке, него тиме много више хвалимо њиховог Владику. Ми, када хвалимо своје, не осуђујемо при том оно што они имају, јер и то је наше, односно, оним што налазимо код њих ми потврђујемо наше.

17. Упорни Јудејци опет тврде да је мртви (Исус), пошто је недавно умро, могао да васкрсне због тога што је у њему било још живота: покажите нам, међутим, на који начин тродневни мртац може да устане; како је могуће да већ сахрањени човек после три дана устане? Кад ми тражимо на ово одговор, нама га већ пружа сам Исус у еванђељу, речима: *као што је Јона провео три дана и три ноћи у утроби кита, тако ће и Син Човечији провести у срцу земље три дана и три ноћи.*[65] Разматрањем сторије о Јони можемо пронаћи велику сличност. Исус је био послан да проповеда покајање; и Јона је ради тога послан. Али он је бежао од послања не знајући шта ће му се десити; а Исус добровољно полази на проповед спасоносног покајања. Јона је спавао у броду и дрхтао током буре; а Исус, док је по вољи Божијој спавао, десила се бура на мору којом је потврђена сила Спавајућег. Ономе су казали: *зашто дрхтиш? Устани и моли свога Бога да нас спасе!*[66] Владици, међутим, кажу: Господе! Спаси нас![67] Тамо рекоше: моли Бога свога; а овде: спаси нас! Онај је одговорио: *узмите ме и баците у море и умириће се,*[68] овде је сам Исус *запретио мору и ветру и настаде велика тишина.*[69] Онај је бачен у утробу кита; овај, међутим, добровољно силази тамо где је умни кит добровољно сишао, да би смрт избљувала прогутане, као што пише: *из руку адових ћу их избавити и од смрти ћу их искупити.*[70]

18. Пошто се већ дотакосмо овог питања, размотримо шта је немогућије: сахрањеном човеку устати из утробе земље или човеку у утроби кита да остане жив и несварен у телу животиње? Ко од људи не зна да утробе животиња имају јаку киселину и температуру тако да се у њој свари и нестане све, па чак и кости поједеног? Како је Јона могао да остане три дана у утроби кита, а да га овај не свари? Природа свих људи је иста, па ако човек не удише ваздух, једноставно умире; како је Јона остао жив, иако три дана није удисао ваздух? Јудејци на ово одговарају: Јони је у аду била пружена сила Божија; па зар Господ, који му је ниспослао такву силу и даровао живот слуги своме, није могао сам себи даровати такву силу? Ако је тачно оно, онда је тачно и ово. Верујем да је Јона сачуван, јер *Богу је све могуће.*[71] Верујем, међутим, да је и Христос васкрсао из мртвих. О томе ја налазим мноштво доказа како у божанском Писму, тако и у сили Васкрслога која се све до сада показује; Он је у ад отишао сам, а из ада је изашао са многима. Он је сишао у смрт, а *многа тела светих усташадоше*[72] кроз њега.

19. Смрт се уплашила видећи необичну новину како силази у ад; видела је Онога који није везан узама смрти и ада. Због чега се ви, чувари ада, уплашисте и ужаснусте? Какав је то необичан страх овладао вама? Смрт је побегла потврђујући свој страх. Стекоше се свети пророци и Мојсеј законодавац и Авраам, и Исаак, и Јаков, и Давид, и Самуило, и Исаија и Крститељ Јован, који је посведочио говорећи: *јеси ли ти Тај који треба да дође, или да чекамо другога?*[73] Сви праведници, које је смрт прогутала, сада су искупљени. Благовештени Цар дужан је био да буде Искупитељ добрих гласника својих. Тада је сваки праведник казао: *смрти, где ти је жалац? Аде, где ти је победа?*[74] Све нас је искупио Победоносац!

20. Обличје овог Спаситеља нашег представио је пророк Јона који се у утроби кита молио овако: *заваних у невољи својој ... из утробе адове.*[75] Иако се он налазио у киту, он за себе тврди да се налази у аду. Он је, наиме, праобразовао Христа који је имао да сиђе у ад. Нешто касније он у име Христово говори и пророкује веома

јасно: *оптекоше ме воде до душе, бездан ме опколи.*[76] Међутим, он се налазио у утроби китовој: какав бездан те је опколио (пророче)? Добро знам, каже он, да ја собом дочаравам онога који има бити положен у гробницу исечену у камену. Јона, налазећи се у мору, каже: *сиђох у земљу*, из разлога што он праобразује Христа који је сишао у средиште земље. Предвиђајући да ће Јудејци наговорити војнике да протуре лаж: *реците да Га украдоше*, рече: *који држе лажне таштине остављају своју милост.*[77] Дошао је милосрдан и умилоствљив кога разапеше, али Он устаде, давши своју часну крв за Јудејце и пагане. Међутим, они говоре: *реците да Га украдоше* (они) *који држе лажне таштине*. О његовом васкрсењу Исаија каже: *изведи из земље великог Пастира овцама.*[78] Још је додао: великог, да Га не би поштовали и сматрали равним пређашњим пастирима који су постојали.

21. Имајући пророштва, останимо у вери. Нека падну посрнули и пали због неверја, јер то и желе; а ти стој на камену вере, утврди се у васкрсење да те ни један јеретик не би могао поколебати по том питању. Манихејци и сада говоре да је Спаситељево васкрсење машта, а не реалност, не уважавајући Павлове речи: *који је из семена Давидовог по телу.*[79] А мало касније: *из васкрсења од мртвих Исуса Христа Господа нашег.*[80] На другом месту опет, обраћајући се њима, каже: *да не кажеш у срицу своме ... ко ће сићи у бездан тј. да изведе Христа из мртвих?*[81] Са истим циљем он је још негде написао ово: *памти Исуса Христа васкрслога из мртвих.*[82] И опет: *ако Христос није устао, залудна је проповед наша, па залудна и вера ваша. А показујемо се и лажни сведоци Божији што сведочисмо против Бога да васкрсе Христа, којега не васкрсе.*[83] Затим каже: *али Христос устаде из мртвих и постаде првина умрлима; и јави се Кифи, а потом и једанаестици.*[84] Ако не верујеш једном сведоку, поверуј једанаестици сведока. *Потом се јави више од пет стотини браће.*[85] Ако не верујеш дванаестици, онда уважи сведочење пет стотина људи. Потом се јави Јакову,[86] брату своме, првом Епископу пастве ове. Дакле, ако је тај Епископ видео васкрслога Исуса Христа у његовом правом изгледу онда ти, као ученик његов, не можеш бити у недоумици. Можда ћеш казати да је Јаков, као брат његов, због уљудности засведочио; али, *напоследку јави се и мени,*[87] Павлу, његовом противнику. Да ли сведочење непријатеља може изазвати подозрење? Тај који је негда био гонитељ, сада благовести васкрсење.

22. Много је сведока Христовог васкрса: ноћ и светлост пуног месеца (то беше шеснаеста ноћ); камен гробни који Га је прихватио - камен ће се успротивити Јудејцима, јер је видео Господа. Одваљени камен, који све до сада лежи на оном месту, сведочиће о васкрсењу. Анђели Божији, који се јавише, сведочиће о васкрсењу Јединорођенога. Петар и Јован и Тома и сви остали апоСтоли, од којих неки дођоше на гроб и видеше погребне повоје у које је Он био увијен, који су остали у гробу после васкрса; други повоји су обмотали руке и ноге његове и видели су ране од клинова; сви они примише спаситељну моћ дувањем да силом Духа Светога опраштају грехе; жене које су Га држале за ноге и које су биле сведоци јаког земљотреса, и светлост јавившег се анђела, и повоји у које је био увијен и које је по васкрсу оставио, и војници, и новац који су добили, и само место које се и сад још види, и неизмерно украшени дом ове свете цркве коју је подигла христољубива ревност блажене памјати цара Константина: (све ово сведочи о васкрсењу)!

23. И Тавита сведочи о васкрсењу Исусовом, јер је и сама васкрснута из мртвих именом његовим. Како да не верујемо у његово васкрсење кад чак и његово име има моћ да васкрсава из мртвих? И море сведочи о васкрсењу Исусовом: сведоче и риболовци, и ужарена ватра, и риба положена на жар. Сведочи и Петар који Га се три пута одрекао да би Га потом три пута исповедио и добио заповест да напаса духовне овце. Све до сада постоји Јелеон и као да и данас очима верника показује Узносећег се

на небо и врата небеска која се пред њим отварају. У Витлејему је Он сишао са небеса, а са горе јелеонске се узнео на небо. Тамо је започео своје подвиге, а овде је овенчан због својих подвига. Дакле, имаш веома много сведока. За сведока можеш узети и ово место Вазнесења, као и место Васкрсења. Ту су и анђели који се појавише у облацима, као и сами облаци на којима се узнео, и ученици који се након Вазнесења његовог вратише кући.

24. Поредак учења вере потребује да нешто кажем и о Вазнесењу, међутим, благодат Божија је устројила да си ти снисходљивошћу ове благодати веома довољно, колико наше силе дозвољавају и омогућавају, о томе слушао уочи дана Господњег Васкрса, у догађају о коме смо читали и који у себи већ садржи казивање о Вазнесењу Спаситељевом на небеса. Иако се тада казано односило на све присутне вернике, ипак је оно најпре теби (који се спремаш за просвећење) упућено! Питање је, међугим, да ли си потпуно проникао у казано? Познато ти је да те поредак Символа вере учи да верујеш *у васкрслога у трећи дан, који се вазнео на небеса и сео десно од Оца*. Иако мислим да ти пажљиво пазиш и памтиш све што је речено, ипак ћу сада тек овлаш да поновим казано. Опомени се да пише у псалмима: *иде Бог уз подвикивање*.^[88] Опомени се да су и божанске Силе говориле једна другој: *узмите врата кнезови*.^[89] Опомени се речи: *узашао си на висину и запленио плен*.^[90] Сети се речи пророка: *саградио је себи келије на небу*.^[91] Сети се и свега осталог што ти је синоћ говорено против Јудејаца који непрестано опонирају.

25. Пошто они и Вазнесење Господње сматрају немогућим, ти се сети шта је казано о преносу Авакумовом. Ако је анђеол могао да пренесе Авакума држећи га за косу главе његове, тим пре је Владика, и пророка и анђела, који се на облацима узнео са горе јелеонске, могао да узађе на небеса. Опомени се и сличних чудеса: првенство свакако дај Владици који чини чуда. Сви они беху ношени, а Овај носи све. Сети се да је Енох *нестао*,^[92] а Исус се узнео. Сети се шта је синоћ казано за Илију: *узет је и узнесен на ватреној кочији*; Христова кочија *су тушта и тма и хиљаде*.^[93] Илија је узнесен са иСточне стране Јордана, а Христос се вазнео са источне стране потока кедарског; онај *ка небу*,^[94] а Исус директно у небо. Онај је казао да ће Дух Свети даровати ученику сугубе дарове, а Христос је у толикој мери даровао ученицима својим благодат Духа Светога да они не само да су Га имали за себе, него су Га даривали и верујућима, полагањем руку својих на њих.

26. Када се на овакав начин будемо спорили са Јудејцима и победимо их у расправи навођењем ових и њима сличних примера, тада се обратимо узвишености славе Спаситељеве, због тога што су они слуге, а Он је Син Божији. Те узвишености се ти опомени и када будеш читао да је Христов слуга, Павле, *био узнет до трећег неба*.^[95] Ако је Илија достигао само до првог неба, а Павле до трећег, свакако, да је Павле удостојен веће части. Не стиди се својих апостола. Они нису туђи Мојсеју, нити су мањи од пророка; они су добри међу бољима и још бољи од бољих. Иако је Илија узнет на небо, ипак Петар има кључеве Царства Небеског и он је чуо ове речи: *што свежеш на земљи биће свезано и на небу*.^[96] Илија је само на небо узнесен, а Павле и на небо и у рај (ученицима Исусовим приличи да добију много већу благодат): *слушао је неизрециве речи које човек не може да искаже*.^[97] Павле је враћен са ове висине не што је био недостојан да остане на трећем небу, него да би, пошто се сам насладио оним што премашује човеково поимање, сишао у слави и проповедао Христа, да би после тога пострадао за њега и примио венац мученички. Више нећу говорити ни о чему што се тиче овог предмета и што рекосмо о томе синоћ. За трезвене слушаоце довољно је казати оволико и они ће схватити.

27. Сети се и свега онога што смо много пута већ говорили о седању Сина десно од Оца, о чему се по поретку у Символу вере говори: *који се узнео на небо и сео десно*

од Оца. Нећемо много расправљати о својству престола, јер нам је то недостижно; нећемо много говорити ни о примедбама злонамерних који тврде да је Син почео да седи десно од Оца тек после Распећа и Васкрсења и узласка на небеса, јер Он није после извесног времена тек добио престо, него од када постоји. Он свагда постоји као рођени Син и седи са Оцем. И тај престо, до доласка Спаситељевог у телу, видео је пророк Исаија који каже: *видех Господа како седи на престолу високом, преузнешеном...*[98] Наиме, Оца нико никада видео није. Тај који се тада јавио пророку био је Син. Псалмопевац каже: *Готов је престо твој од вајкада, од вечности ти постојиш.*[99] О овоме постоје многа сведочанства и докази, па због краткоће времена задовољићемо се само казаним.

28. Сада је ред да у неколико речи проговоримо о свему што се тиче седења Сина десно од Оца. Сто десети псалам јасно каже: *рече Господ Господу моме: седи десно од мене док не положим непријатеље твоје подножју ногу твојих.* Спаситељ, потврђујући казано у еванђељу, каже да Давид није ово казао сам од себе, него по надахнућу Духом Светим: *како Давид духом назива Га Господом, јер каже: рече Господ Господу моме, седи десно од мене...*[100] У Делима апостолским је казано да је у дан Педесетнице Петар стао са једанаесторицом апостола и разговарајући са Израјљцима истим овим речима подсетио на сведочанство које се налази у сто десетом псалму.

29. Треба указати и на друге доказе који се односе на седење Сина десно од Оца. У еванђељу по Матеју пише: *заиста вам кажем да ћете од сада видети Сина Човечијег како седи десно у сили...*[101] И апостол Петар каже у својој посланици: *васкрсењем Исуса Христа који, отишавши на небо, седи десно од Оца.*[102] Апостол Павле пише Римљанима: *Христос Исус умревши и васкрсавши, седи десно од Бога.*[103] А у посланици Ефесцима каже: *каква је неизмерна величина силе његове на нама који верујемо дејством силе његове коју учини у Христу васкрсавши Га из мртвих и посади себи с десне стране на небесима.*[104] Колошане овако поучава: *ако сте васкрсли са Христом, тражите оно што је горе где Христос седи с десне стране Бога.*[105] У посланици Јеврејима пише: *очистивши грехе наше седе десно на престолу величанства; а касније: коме је од анђела рекао некада: седи десно од мене док не положим непријатеље твоје подножју ногу твојих.*[106] И још: *Он принесавши за све једну жртву, свагда седи десно од Бога чекајући док се не положе непријатељи његови подножју ногу његових; даље: гледајући на Начелника вере и Савршитеља Исуса, који уместо предстојеће му радости претрпи крст, не марећи за срамоту и седе с десне стране престола Божијег.*[107]

30. Постоје и други докази о седењу Јединорођенога с десне стране Оца, али за сада ћемо се задовољити реченим, напомињући вам још једном да Он није ову част добио после оваплоћења тек, него је пре свих векова јединорођени Син Божији, Господ наш Исус Христос, имао свагда престо десно од Оца. Сам Бог свега, Отац Христа и Господ наш Исус Христос, сишавши и узнесавши се и седнувши заједно са Оцем, нека чува душе ваше и нека очува вашу веру тврдом и непоколебивом; нека вас васкрсне од смртоносних грехова ваших и удостоји наднебесног дара; нека вас удостоји да будете узнесени на облацима у сретанье Господу у ваздуху,[108] у време најпријатније; док не дође то време другог и славног доласка његовог, нека запише имена ваша у књизи живота и записавши их, нека их никада не избрише. (Многима који отпадну бришу се имена); нека вас удостоји вере у Васкрслога и Вознесавшег се, који ће опет доћи, али не са земље (буди опрезан, човече, јер ће доћи преваранти), који седи на висини и који се налази сада заједно са нама, који види обличје и постојаност вере свакога од вас. То што Он сада одсуствује од нас својим телом нека те не збуну да не помислиш да је Он одсутан и духом. Он је међу нама; Он чује све што ми говоримо о њему, зна помисли твоје и испитује срца и утробе. Он је и сада већ спреман да све вас

који се припремате за крштење представи Оцу у Духу Светом и да каже: *ето, ја и деца коју си мидао*,^[109] Боже! Нека буде слава његова у векове. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорено у Јерусалиму оглашенима, без припреме, на речи: који је васкрсао из мртвих трећег дана и узнео се на небо и сео десно од Оса; као и на речи апостолске: благовестим вам, браћо, оно што већ рекох, и дакле... да је устао трећи дан по писму, и даље... I Кор 15:1, 4.
2. Ис 66:10.
3. Мт28:9.
4. Пс88:6.
5. Кор15:4.
6. Ис57:2.
7. Ис57:1, 2, 9
8. Пост49:9
9. Број24:9
10. Пс 21:16.
11. Ис. 51, 1
12. Пс11:6
13. Пс. 16, 1;4
14. Пс16:8, 7,10.
15. Пс 16:11
16. Пс 30:1.
17. Тамо. стих 4.
18. Пс30:5
19. Песма 6:10
20. Песма 4:12
21. Мт 27:63, 64
22. Тамо. стих 66
23. Јов7:18.
24. Песма4:15.
25. Пс 36:10
26. Соф 3:7
27. Тамо. стих 8
28. Соф3:9
29. Соф3:10
30. Дела 3:9-10.
31. Пс88:2, 5.
32. Пс88:5, 9,11,14.
33. Песма 2:10, 14
34. Песма2:14
35. Песма 2:11-12
36. Пост 1:11
37. Пост1:26
38. Јн 15:1
39. Пс 85:12
40. Песма 5:1
41. Песма 4:14
42. Лк 24:1; Јн 19:39
43. Песма5:1
44. Лк 24:37
45. Лк 24:3742
46. Песма 3:1
47. Јн 20:1
48. Јн 20:13
49. Лк 24:5
50. Песма 3:3, 4
51. Мт28:9
52. Песма 8:7
53. Мт 28:10
54. Мт 27:54
55. I Јн 4:18
56. Мт 28:7
57. Пс2:11.
58. Ис 27:11
59. Мт 28:13
60. Ис 30:10
61. Мт 28:14
62. Ос6:3
63. Флп 3:5.
64. Мт 27:52, 53.
65. Мт 12:40
66. Јона 1:6
67. Мт8:25.
68. Јн 1:12.
69. Мт8:26
70. Ос 13:14
71. Мт 19:26
72. Мт 27:52
73. Мт11:3
74. I Кор 15:55
75. Јона2:3.
76. Јона2:6.
77. Јона2:9
78. Ис63:11
79. Рм1:3
80. Рм1:4
81. Рм10:7
82. 2 Тим2:8
83. I Кор 15:14,15
84. Тамо. стих 20, 5
85. стих 6
86. IКор15:7.
87. стих 8.
88. Пс47:5
89. Пс23:7
90. Еф4:8.
91. Амос9:6.
92. Пост 5:24
93. Пс 68:18
94. IVЦар2:11.
95. 2 Кор12:2.
96. Мт. 16:19
97. 2Кор12:4
98. Ис6:1
99. Пс93:2
- 100.Мт 22:43, 44
- 101.Мт 26:64
- 102.I Петр 3:21, 22.
- 103.Рм8:34.
- 104.Еф 1:19, 20.
- 105.Кол 3:1.
- 106.Јевр 1:3, 13
- 107.Јевр 10:12,13; 12:2.
- 108.I Сол4:17.
- 109.Јевр2:13.

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ПЕТНАЕСТА[1]

1. Ми не проповедамо само један долазак Христов, него и други који ће бити много славнији од првог. У првом доласку Он је посведочио своју дуготрпљивост, а у другом доласку показаће се у слави Бога Цара. Код Господа нашег Исуса Христа највећим делом све је двојако. Двојако је рођење: једно од Бога, превечно, друго од Дјеве. Двојак је силазак: један тих, као киша на руно, други, будући, славан. У првом доласку Он је лежао у јаслама, повијен у пелене, док ће у другом оденути се *светлошћу као хаљином*. [2] У првом доласку *претрпео је Крст, иако није зло учинио*, [3] а у другом доласку доћи ће у пратњи анђеоске војске, у слави својој. Са тих разлога ми својим мислима не остајемо само на првом доласку, него очекујемо и други његов долазак. Приликом првог доласка клицано је: *благословен који долази у име Господње*, [4] док ћемо у другом доласку исто ово поновити, али сада заједно са анђелима који се у сретању са Владиком поклонише и кликнуше: *благословен који долази у име Господње*. [5] Спаситељ ће поново доћи не да би био осуђен, него да суди својим судијама. Тај који је својевремено, када су га осуђивали, ћутао и прихватио на себе клевету осилилих се под крстом да је преступник закона, сада ће казати: *то учинисте и ја ћутах*. [6] Онда је дошао као Промислитељ, да поучи људе, а сада ће се услед неопходности, иако то не желе, сви подчинити његовом Владичанству.

2. О овим двама доласцима говори пророк Малахија: *ненадано ће доћи у цркву своју Господ кога ви тражите*. [7] То је први долазак. Потом говори и о другом доласку: *и Анђео завета кога ви хоћете*; [8] *ево долази, говори Господ Сведржитељ и ко неће задрхтати у дан његовог доласка? Или, ко ће опстати када Га види? Он долази као огањ пламени и као сапун који чисти; и сеиће палећи и чистећи*... Спаситељ каже: *доћи ћу вам као судија и бићу сведок ваших чарања и гатања и прељуба и лажних клетви у име моје*... [9] Да би нас опоменуо Павле поручује: *ако неко зида на овом темељу злато, сребро, драго камење, дрво, сено, трску, свачије ће дело изаћи на видело; дан ће показати, јер ће се огњем видети*. [10] Ова два доласка апостол Павле, у посланици Титу, описује овако: *јер се јави благодат Божија спасоносна свима људима, која нас учи да се одрекнемо безбожности и земаљских пожуца и да поживимо разборито, праведно и побожно у садашњем веку, очекујући блажену наду и јављање славе великога Бога и Спаса нашег Исуса Христа*. [11] Као што видиш он говори и о првом доласку, на коме благодари, али и о другом, који исчекујемо. Због тога и Символ вере, који ми сада исповедамо, заповеда да овако верујемо: *који се узнео на небеса и сео десно Оцу и који ће опет доћи са славом да суди живима и мртвима, чијем царству неће бити краја*.

3. Доћи ће са небеса Господ наш Исус Христос, у слави својој, када се оконча овај свет, у последњи дан. Доћи ће крај овог свету и створени свет опет ће се обновити. Пошто се разврат, *кривоклетство и прељуба* и сваки други грех *умножише на земљи, и једна крв стиже другу*, [12] да творевина не би стално остала препуна безакоња, проћи ће овај свет да би се наново показао бољим. Желиш ли о свему овоме да имаш потврду Писма? Послушај шта каже Исаија: *и савиће се небеса као свитак и све звезде спаиће као лишће са смокве што отпада*. [13] Еванђеље такође говори: *сунце ће се помрачити и месец неће давати светлост и звезде ће спасти са небеса*. [14] Не треба да тугујемо, јер нећемо само ми помрети, пошто ће и звезде згаснути, а можда ће се и оне поново појавити. Савиће Господ небеса не да би их истребио, него да их покаже у још бољем изгледу. Чуј речи пророка Давида: *Госпode, ти си у почетку створио земљу и небеса су дело руку твојих. Она ће нестати, а Ти ћеш постојати*. [15] Међутим, ако било ко упита: због чега он тако јасно каже: *нестати*? Одговор ћеш наћи из потоњег: *све је као одећа овештало и ја ћу их савити као одећу и изменити*. И за човека се каже да ће

погинути, јер пише: *видите како праведник гине и нико то не прихвата срцем*,^[16] али ипак знамо да човек исчекује васкрсење, па на исти начин очекујемо и неко васкрсење небеса. *Сунце ће се изменити у таму и месец у крв*.^[17] Нека се отрезне придошлице из манихејства и нека не боготворе више небеска светила и нека не сматрају Христа недостојним због тога што ће сунце помрачити. Послушај реч Господњу: *небо и земља ће проћи, али речи моје неће*.^[18] Створења немају такву вредност као речи Владике.

4. Дакле, све видљиво ће нестати и настаће ново и боље од претходног. Међутим, тај датум нико не зна. *Није ваше да знате времена и године које је Отац задржао у власти својој*.^[19] Немој се одважити па истраживати времена у која ће се ово догодити, али немој ни очајавати: *стражите*, каже Христос, *јер у онај час, када не мислите, доћи ће Син Човечији*.^[20] Пошто треба да познајемо знаке краја света и пошто очекујемо Христа, а да не бисмо умрли у заблудама или да не паднемо у замку антихристову, Апостоли Христови беху подстакнути вољом Божијом те приступише Христу и запиташе: *кажи нам када ће се ово догодити и шта ће нам предсказати твој долазак и свршетак света?*^[21] Ми се надамо да ћеш опет доћи; међутим, знамо да се и сатана *преображава у светлог анђела*,^[22] те нам због тога дај знак, сачувај нас да се не бисмо поклонили њему, уместо теби! Он, отворивши уста своја божанска и света, рече: *пазите да вас нико не превари!*^[23] И ви, слушаоци, као да Га сада гледате очима ума свога послушајте Га, јер Он и вама то исто говори: *пазите да вас нико не превари*. Ове речи вас опомињу да пазите на све што вам се говори. То није историја неких прошлих дела, него пророштво о будућем, о нечем што ће се догодити. Ми не пророкујемо јер смо недостојни, али знаке који се налазе у Писму откривамо и разјашњавамо. Води рачуна о ономе што се догодило и што има тек да се догоди и саветуј самог себе.

5. *Пазите да вас неко не превари. Многи ће доћи у име моје говорећи: ја сам Христос и многе ће преварити*.^[24] Ово се делимично већ догодило; тврдили су за себе ово већ и Симон маг и Менандар и још неки други зловни зачетници јереси. Још ће они говорити и у наше време и после нас.

6. Други знак: *чућете ратове и гласове о ратовима*.^[25] Да ли се и сада већ води рат између Рима и Персије или не? *Устаје ли народ на народ и царство на царство*, или не? Хоће ли бити глади и невоље и земљотреса на земљи? То је све било. На другом месту: *велики знаци и страхоте јавиће се на небу*. *Стражите*, дакле, говори Христос, *јер не знате у који час ће доћи Господ ваш!*^[26]

7. Међутим, нас занимају знаци који се тичу његовог доласка; обратићемо се Цркви и потражити црквени знак. Спаситељ каже: *тада ће се многи саблазнити и једни друге ће предавати и омрзнуће једни друге*.^[27] Ако будеш чуо да епископи иду против епископа све до крвопролића, клирици против клирика, мирјани против мирјана, немој да се збуниш; о свему овоме је предсказано у Писму; ти се не обазирати на то што се дешава, него пази на оно што је написано. Ако и ја, који те поучавам, погинем, ти нећеш погинути заједно са мном; може слушаоцу да буде боље него учитељу и ко је дошао касније може да постане први; све ово због тога што Владика једнако прима и оне који су дошли у једанаести час. Ако је међу апостолима пронађен издајник, због чега се чудити ако међу епископима уочиш мржњу? Знаци се не односе само на управитеље Цркве, него и на мирјане. Христос каже: *због умножавања безакоња усахнуће љубав многих*. Може ли се неко од присутних похвалити да према ближњем гаји несебичну и нелицемерну љубав? Не јавља ли се много чешће целив само устима и не видимо ли само на лицу радост и весели осмех, док је срце пуно лукавства, зломишља, говорећи истовремено речи мира?^[28]

8. Ево још једно знамење: *и проповедаће се ово еванђеље по целој васељени, за сведочанство народима; и тада ће наступити крај.*[29] Ми већ видимо да је цео свет испуњен учењем о Христу.

9. Шта ће бити после овога, о томе се даље каже: *када, дакле, угледате гнусобу опустошења, о којој говори пророк Данило, где стоји на месту светом - који чита да разуме. И још: тада ако вам ко каже; овде је Христос, или онде је, не верујте.*[30] Мржња међу браћом омогућава слободан простор антихристу. Ђаво унапред ствара раздоре међу народима да би, када дође антихрист, лакше био прихваћен. Не дао Бог да се било ко од служитеља Христових, овде или у неком другом месту, припоји овом непријатељу. (У вези са овим апостол Павле у својој посланици истиче јасан знак следећим речима: *да вас нико не превари ни на који начин; јер неће доћи док најпре не дође човек безакоња, син погибљи, који се противи и преузноси изнад свега што се зове Бог или светиња, тако да ће сам сести у храм Божији као Бог, тврдећи за себе да је Бог. Зар не памтите да сам ово казивао још док сам био код вас? И сад знате шта га задржава да се не јави до у своје време. Јер тајна безакоња већ дејствује, само док се уклони онај који сад задржава. И тада ће се јавити безаконик којег ће Господ Исус убити духом уста својих и уништити појавом свога присуства; Онога је долазак по дејству сатанину са сваком силом и знацима и чудесима лажним и са сваком преваром неправде међу онима који пропадају).*[31] Ето шта каже Павле. Отпадања и данас има, пошто људи одступише од истините вере: неки проповедају Сино-Очинство, а други се усуђују да тврде како је Христос приведен из небића у биће. Раније су постојали јавни јеретици, а сада је Црква препуна скривених јеретика. Људи одступише од истине, јер их *чешу по ушима.*[32] Самољубива реч прија и сви је слушају са великим задовољством. Реч о обраћењу и сви се одвраћају. Већина је одступила од исправног резонувања и радије прихвата зло него што се саглашава са добрим. То је, ето, одступање у коме треба очекивати непријатеља. Он је већ изаслао своје претходнике који ће му припремити пут ради лакшег лова када дође. Због тога чувај самог себе, човече, и снажи душу своју. Црква ти непрестано сведочи пред Богом живим, упозорава те на антихриста пре но што се он појави. Да ли ће се то догодити за време нашег живота, ми не знамо. Уосталом, добро ће веома бити ако ти знаш ово и пазиш на себе самог.

10. Истинити Христос, јединорођени Син Божији, неће доћи са земље. Ако се неко у лажном облику појави у пустињи, ти не одлази тамо. Ако ти кажу: *ево, овде је Христос, или онде је*, немој веровати. На земљу и према доле немој да упиреш поглед, јер Владика ће доћи са небеса, али не сам, као раније, него у пратњи многих миријада анђела; неће доћи у тајности као киша на руно, него ће јавно засветлити, као муња. Он сам каже: *као што се муња јави на истоку и иде према западу, такав ће бити долазак Сина Човечијег; и видеће Сина Човечијег како долази на облацима небеским у сили и слави многој; и послаће анђеле своје са снажним звуком трубе, и даље.*[33]

11. Уосталом, као што је пре његовог оваплоћења и очовечења, док су исчекивали његово рођење од Дјеве, ђаво злобно унаказио истину ову бајновитим учењем идолопоклоника тврдећи да се лажни богови њихови рађаху и рађају од жена да би тако, поверовавши у обману, када се објави истина људи посумњали у њу, тако ће и пред други долазак истинитог Христа противник његов на своју страну окренути и придобити просте људе, нарочито обрезане, истуриће неког мага врло спретног у злом и обмањивом искуству чарања и гатања, који ће задобити власт над римским царством, лажно називајући себе Христом; прозивањем себе Христом обмануће и преварити Јудејце који још увек исчекују Месију, док ће пагане обманути својим гаталачким способностима.

12. А доћи ће предсказани антихрист када се оконча трајање римског царства и када се приближи крај света. Истовремено ће се појавити десет римских царева, у различитим местима, и владаће једновременно. После њих појавиће се једанаести и то ће бити антихрист који ће сву власт над римским царством преузети у своје руке, посредством свог злобног и мађијског искуства и науке. Тројицу од царева зацарених пре њега он ће лако свргнути са престола, док ће осталу седморицу имати у својој власти. Најпре ће се свету приказати као разуман, здравомислећи и човекољубив човек и преваривши Јудејце, као очекивани Христос, великим знацима и чудесима и чаролијама, показаће потом своје право лице премашујући све претходеће му неправедне и злобне људе; против свих, а нарочито против нас Хришћана, он ће смишљати убојите планове, у најразличитијим и немилосрдним жестинама. Током три године и шест месеци он ће владати на овакав начин; после тога ће бити уништен другим и славним доласком са небеса јединорођеног Сина Божијег, Господа и Спаситеља нашег Исуса, истинитог Христа који ће, убивши антихриста духом уста својих,[34] предати га геенском огњу.

13. Овоме вас не поучавамо на основу свог размишљања или, пак, измишљања, него на основу божанственог Писма које се чита у Цркви, а нарочито на основу недавно прочитаног пророштва Даниловог које је арханђел Гаврило протумачио овако: *четврта звер, царство четврто појавиће се на земљи и оно ће премашити сва царства.*[35] Црквени тумачи сматрају да то царство јесте римско. Прво познато и знаменито царство беше асирско; друго је мидијско заједно са персијским, док је треће македонско; четврто царство је сада постојеће - римско. Тумачећи даље, Гаврило каже: *оно ће имати десет рогова и десет царева ће устати, а после њих појавиће се нови који ће премашити зломом све пређашње цареве;*[36] он не каже да ће премашити само ових десет, неко све пре њега постојеће цареве. Тројицу царева ће свргнути, вероватно из броја ових десет и он сам ће се зацарити. *Потом ће да говори против Вишњега,* каже се даље;[37] постаће човек богохулник и преступник закона који царство неће наследити од својих предака, него ће чарањем и магијом преотети царство и власт.

14. Ко је та особа и којом силом ће деловати, објашњава нам Павле! *Његов је долазак по дејству сатанином са сваком силом и знацима и чудесима лажним.*[38] Овим се потврђује да ће сатана њега искористити као своје оруђе и кроз њега ће лично дејствовати. Он зна да на суду неће бити милости за њега и опроштаја, због тога ће наочиглед да посведочи своју силу, али не кроз служитеље своје, него ће лично да се потврди у свеколиким знацима и чудесима лажним. Као отац лажи, он ће лажним делима преварити народ и овај ће у заблуди гледати васкрснуте мртваце који, уствари, неће бити васкрснути и гледаће исцелење хромих и слепих, иако се та исцелења у збиљи нису догодила.

15. Павле још каже: он се *противи и преуноси изнад свега што се зове Бог или светиња. Изнад сваког бога:* односно, он ће, као антихрист, омрзнути идоле и *сам ће сести у храм Божији.*т У који храм? У разрушени јудејски храм, а не у овај у коме се ми сада налазимо. Због чега ово тврдимо? Немојте мисли да ми сами себи ласкамо! Ако он дође Јудејцима под именом Христос и зажели да му се они клањају тада, свакако, да би превара била потпуна, он ће се побринути и за храм показујући тиме да он, будући је из Давидовог рода, жели да поново сазида храм који је Соломон подигао. Антихрист ће доћи онда када од јудејског храма не остане ни камен на камену, као што је казао Спаситељ; доћи ће он или кад храм пропадне сам, због овешталости, или буде плански разрушен уз образложење да ће се саградити нови, или из неког другог разлога, због кога ће камење бити растурено. Ја не говорим само о видљивом и материјалном храму, о његовој околини и изгледу, него мислим на унутрашњи храм у коме беху херувими. Тада ће доћи антихрист са свим чудесима својим и знацима лажним. Наоружаће се он

против свих идола пројављујући собом најпре лажно човекољубије, да би најзад показао своју жестокост и дрскост, нарочито против Божијих Светитеља. Данило каже: *видех и гле, тај рог започе бој против Светитеља.*[39] А на другом месту: *настаће време жалости и туге какве није било у свету од када је народа на земљи све до оног времена.*[40] Страшна је то звер, велики дракон, кога људи не могу савладати, спреман све да прогута; о њему ћемо још много говорити на основу божанског Писма; за сада, због недостатка времена, довољно је и ово.

16. Знајући колико је велика сила непријатељска, саветујући побожне, Господ каже: *нека тада они из Јудеје беже у горе.*[41] Ако неко осети у себи силу да се може успротивити сатани, нека остане и успротиви му се (не очајавам ја у силама Цркве) и нека каже: *ко ће нас раздвојити од љубави Христове?*[42] Ако смо слаби, морамо се чувати; ако смо, пак, сигурни у себе онда ћемо се успротивити њему. *Настаће тада велика жалост каква није била од почетка света, нити ће икада бити.*[43] Међутим, нека је хвала Богу који ће ипак ублажити и прекинути муку ову. Он сам сведочи да ће због *изабраних прекинути време ово.*[44] Антихрист ће владати само три и по године. Не говоримо ово на основу непознатих и сумњивих књига, него на основу онога што пише код Данила, који каже: *и даће му се у руке за време и за времена и за по времена.*[45] Под временом се подразумева једна година у којој ће се он појавити и осилити; под временима - наредне две године његовог законпреступног владања које заједно са првом годином чине три године, а под половином подразумева се шест месеци. На другом месту Данило каже: *и закле се оним који живи вечно да ће се све ово испунити у време и за времена и за пола времена.*[46] Неки у овом истом смислу прихватају и схватају и следеће речи: *биће хиљаду и двеста деведесет дана; или: блажен је који истрпи и доживи хиљаду три стотине и тридесет пет дана.*[47] Због свега овога потребно је бежати и сакрити се. Може да се деси да не *обиђемо градове Израљеве док не дође Син Човечији.*[48]

17. Ко је тај блажени човек који ће се због своје побожности тада мучити за Христа? Тадашњи мученици, по мом мишљењу, узвишенији су од свих мученика. Пређашњи људи борили су се само са људима, док ће мученици у време антихриста борбу водити са самим сатаном; пређашњи цареви који су подизали своја гоњења само су убијали људе, нису обмањивали друге и уверавали их да ће васкрсавати мртве, нити су вршили било каква чуда и знаке; а овде ће се зацарити и страх и обмана, *не би ли и изабране преварили.*[49] Нека тада никоме не падне на ум мисао: да ли је Христос чинио већа чуда? Каквом силом он ово чини? Ако то није по вољи Божијој, не би му било допуштено да све то чини! Апостол те упозорава на ово и каже: *тога ради послаће им Бог силу обмане.*[50] Послаће, значи исто што и допустити, али не да би они тиме били оправдани, него да би били осуђени. Због чега? *Јер нису веровали истини*, односно, истинитом Христу, *него лажима* тј. антихристу.[51] Бог оваква времена неће допустити због своје личне немоћи да им се успротиви, него да би због трпељивости многи подвижници били награђени и због свог ововременог и маловременог страдања наследили вечно царство небеско као пророци и апостоли његови, као што тврди Данило: *у то време спаиће се сви људи твоји који беху записани у књизи - наравно, у књизи живота.*[52] Многи који спавају у земаљском праху устаће; *једни за живот вечни, а други за муку и страдање вечно. И разумни ће се сијати као светлост небеска и који многе приведоше правди као звезде, вазда и довека.*[53]

18. Због свега чувај и снажи себе, човече! Познати су знаци доласка антихристовог. Немој само ти да их памтиш него их са љубављу разгласи и свим осталим људима. Ако имаш сина по телу, и њега отрезни. Ако си поуком родио неког у вери, чувај и њега и опомени га да не прими лаж у име истине. *Тајна безакоња већ дејствује.*[54] Мене брину народни ратови, црквени раздори, мржња једног брата на

другог. Нека ово буде само реч; не дај, Боже, да се све то деси у наше време! Ипак, дужни смо свагда бити опрезни. Оволико је довољно о антихристу.

19. Ми се надамо и очекујемо да Господ дође са небеса, на облацима. *Анђеоске трубе ће се огласити и најпре ће мртви у Христу васкрснути.*[55] Побожни, који тада буду међу живима на земљи, биће узети на облацима и узнесени у част; то ће им бити награда за све трудове своје; та част ће премашити сваку човечанску част, јер и њихови трудови беху узвишенији од свега човечанског. Апостол Павле у посланици лепо каже: *сам Господ ће са заповешћу, са Гласом арханђела и са трубом Божијом сићи са неба и мртви у Христу васкрснуће најпре; потом ћемо ми живи, који останемо, заједно са њима бити узнесени на облацима у сретање Господу у ваздуху и тако ћемо свагда са Господом бити.*[56]

20. Овај Господњи долазак и окончање света предсказао је Проповедник речима: *весели се младићу у младости твојој ... и избаци јарост из срца свога и одбаци лукавство од тела твога. И сети се створитеља свога докле не наступе дани злобе, докле не потамни сунце и светлост и месец и звезде ... пре него се прекине уже сребрно ...*(под овим се подразумева распоред звезда, јер оне се дочаравају сребрнима), докле се не разбије златна чаша (под овим се подразумева сунце златно, јер се и на чашама шарају разне фигуре које наликују сунчевим зрацима) и *устајаће се на глас птице (врабца) и плашиће се високог места и видеће ужас на путу.*[57] Шта ће видети? *Тада ће видети Сина Човечијег како долази на облацима небеским и заплакаће сва племена.*[58] Шта ће се десити након доласка Господа? *Бадем ће процветати и скакавац ће отежати и жеља ће проћи.*[59] Шта значи цветање бадема? По речима тумача то значи да је зима прошла. Након зиме наша тела ће засјати небеском светлошћу. Отежаће скакавци, односно, окриљена душа ће се обући у тело. *И проћи ће воља, односно, законпреступници ће се разбити и уништити као трње.*

21. Видиш како се на сваком кораку предсказује долазак Господњи; видиш како се и цвркут врабца сврсисходно користи. На који начин: *јер ће сам Господ са заповешћу, са гласом арханђела и трубом Божијом сићи са небеса.* Арханђел ће свима обнародовати: устајте у сретање Господу. Страшан је долазак Владике! Давид каже: *Бог ће јавно доћи, Бог наш, и неће ћутати: огањ ће се пред њим распламсати и око њега велика бура...*[60] Син Човечији ће на облацима доћи Оцу, као што каже прочитано Писмо, и тећи ће река огњена у којој ће су људи испитати. Ако се у некога нађу златна дела, тај ће светлети; у кога дела буду мека као трска, тај ће се запалити у ватри. А Отац ће седети м одећа ће му бити бела као снег и власи главе његове као чиста вуна. Све је ово представљено антропоморфно. Због чега? Због тога што Он јесте Цар људи неупрљаних гресима. Он каже: *Ја ћу убелети грехе ваше као снег и као вуну.*[61] Овим се означава опроштај грехова или чак безгрешно стање. Доћи ће Господ са небеса, на облацима, као што се на облацима и вазнео. Сам је казао: *и видеће Сина Човечијег како долази на облацима небеским са силом и славом многим.*[62]

22. Који знак ће његов долазак поседовати да му противничка сила не може приступити, односно, да му се не послличи? *Тада ће се јавити знак Сина Човечијег на небесима,* каже Христос. Својствени и сопствени знак Христов јесте знамење Крста. Светлећи знак Крста претходиће Цару који је био разапет да би Јудејци, када спазе овај знак, заплакали горко јер су Га проболи и распели, умишљајући зло против њега; плакаће сви, из нараштаја у нараштај, говорећи: то је Тај кога су шамарали; то је Тај кога су везали; то је Тај кога су разапели, али су Га најпре понижавали. Куда да побегнемо од гнева Твога? Пошто ће бити окружени анђеоским силама, нигде неће моћи да побегну. Знак Крста јесте страх непријатељу Исусовом, а радост пријатељима који верују у њега или Га проповедаше или пострадаше за њега. Да ли ће тада ико бити блаженији од оних који се покажу као пријатељи његови? Славни и толико велики Цар

неће презрети пријатеље своје иако долази у пратњи толике војске небеске и седи на престолу са Оцем. Да се пријатељи његови не би измешали са непријатељима Он ће послати анђеле своје са снажном трубом и сабраће се избраници његови са све четири стране.[63] (Та Он ни Лота није презрео, како да презре многобројне праведнике?). Приђите благословени Оца мога,[64] казаће им Он, ношен на небеским кочијама.

23. Ако било ко од сабраних тада каже: ја сам бедан или можда болестан лежим на постељи; или: хоће ли и презрена жена бити узета од својих жрвњева? Нећемо ли ми бити одбачени, заборављени? Охрабри се, човече! Судија не гледа на лице: неће судити по слави, нити ће по туђем сведочењу казнити.[65] Он неће образоване предпоставити необразованима, нити богаташе сиротима. Ако будеш и у пољу, анђели ће те свеједно узети. Немој мислити да ће Он само владоце земље узети, а тебе земљоделца да ће изоставити. Био ти слуга, био убог, уопште се не плаши: тај који је узео обличје слуге неће презрети слуге; не плаши се и ако будеш тада лежао болан на постељи својој; Писмо каже: тада ће два бити на постељи: један ће се узети, а други ће се оставити.[66] Ако по нужди будеш продан као слуга да радиш на жрвњевима, свеједно да ли си мушко или женско; или ако си женско и имаш дете, а непрестано радиш на жрвњевима, неће те заборавити онај који изводи оковане мужаством.[67] Тај који је извео Јосифа из тамнице и поставио га да влада, избавиће и тебе од жалости и увешће те у царство небеско. Само се тврдо надај, труди се и подвизавај усрдно. Ништа неће пропасти. Свака твоја молитва, сваки славопој је овековечен, записана је свака милостиња, пост, сваки чедно сачувани брак; записано је уздржавање за Бога сачувано. Од свега што је записано, превасходно ће бити овенчано девство и чистота: и ти ћеш засијали налик анђелу. Али, као што си одважно слушао о добром, сада послушај и о супротном. Записана је свака блудња твоја, свака прељуба, свако кривоклетство и богохулство и гатање и крађа и убиство. Све ово ће се опет записати, уколико после крштења будеш исто чинио: оно пре крштења ће се избрисати.

24. Када дође Син Човечији, каже Христос, у слави својој и сви анђели са њим. Погледај човече пред коликим бројем сведока ћеш ступити на суд: цео људски род налазиће се тамо. Стајаће тамо многобројно племе римско; многи други дивљи народи, који сада постоје и сви они који су током протеклих сто година умрли; појавиће се тамо и они који су умрли током хиљаду година; појавиће се људи рођени почев од Адама до дана данашњег: то је велико мноштво људи, али још увек мало у односу на број Анђела којих је много више. Њих је деведесет и девет оваца, а цео људски род је само једна овца: пошто је обимно место, биће и много обитељи, а небеса над небесима садрже необујмљиви број њих. Записано је: хиљаду хиљада му служи и тушта и тма стоји пред њим;[68] ово није записано због тога што је њихов број толики, него због тога што пророк није могао другачије да искаже њихову бројност. На суду ће бити Бог, Отац свих, са њим ће седети и Христос и заједно са њима Дух Свети. Труба анђеоска ће позвати све нас, заједно са нашим делима. Зар се нећемо од свега овога уплашити? Немој мислити, човече, да је ово мала ствар или нешто неважно за тебе што ћеш бити суђен пред оволиким бројем присутних. Зар не пожелимо некада пре да умремо него да пред нашим друговима будемо осуђени?

25. Дакле, плашимо се, браћо, да нас Бог не осуди. За свој суд Он нема потребе ни у каквим сведоцима или истраживањима. Немој казати: током ноћи сам блудничео или чарао или било шта друго нечасно чинио, тако да сведока није било. Он ће ти судити по твојој савести: пошто се мисли њихове међу собом оптужују или оправдавају на дан када Бог узасуди тајне људске.[69] Страшно лице Судијино присилиће те да кажеш истину; али ако је ти и прећутиш Он ће те изобличити. Ти ћеш се на суду појавити или обучен у грехе своје или у праведна дела. То нам показују и речи самог Судије, а

Судија је сам Христос: *Отац неће судити никоме, јер сав суд предаде Сину.*[70] Отац тиме не лишава себе власти, него суди кроз Сина. Дакле, вољом Оца, судиће Син, пошто је једно воља Оца, а друго - Сина, али је све једно исто. Шта каже Судија по питању доношења дела својих? *Сабраће се пред њим сви народи.*[71] Пред Христом се мора поклонити *свако колено небеских и земних и преисподњих, и разлучиће их једне од других, као што пастир раздваја овце од јараца.*[72] На који начин их пастир раздваја? Руководи ли се он књигом да би видео шта је овца, а шта коза? Или их разликује по изгледу? Мека и танана вуна показује овцу, а оштра и крута козу. Ако се и ти сада очистиш од грехова својих, тада ће ти дела бити мека као вуна: одећа твоја ће блештати и ти ћеш непрестано говорити речи: *свукох хаљине своје, како ћу се обући у њих?*[73] По одећи својој бићеш прихваћен као овца. Ако ли се покажеш космат, као Исав, са густом длаком и ниским мислима или се понашаш као Исав који је због хране продао и изгубио право првенства, бићеш постављен на леву страну. Уосталом, не дао Бог да било ко од вас овде сабраних буде одлучен од благодати и због рђавих дела буде постављен на леву страну, у броју грешника!

26. Суд је заиста страшан; сама мисао о њему ствара трепет. Царство небеско предстоји и огањ вечни је припремљен. На који начин можемо, питаће неко, да избегнемо огањ? И како да уђемо у Царство небеско? *Гладовах, и нахранисте ме,* каже Христос. Познајте пут; није потребно тумачити ово, него испунити казано. *Бејах гладан и нахранисте ме; бејах жедан и напојисте ме; болестан, и обиђосте ме; у тамници бејах и посетисте ме.*[74] Уколико ово будеш чинио зацарићеш се заједно са њим; ако не чиниш, бићеш осуђен. Почни све ово да твориш и остани непоколебив у вери па нећеш, као немудре дјеве које одоше да купе уље, бити остављен са оне страна врата. Не надај се само у то што у рукама својим имаш светионик, него га чувај да би он у право време светлио. *Нека се прослави светлост* добрих дела твојих *пред људима* и нека се Христос не хули због тебе. Обуци се у одећу нетрулежности, украси се добрим делима и који год начин да примиш од Бога ради исправљања дела својих исправљај их на корист. Поверено ти је имање? Употреби га како приличи. Поверена ти је поука других? Поучавај их свесрдно. Имаш дар да придобијаш за Бога душе својих слушаца? Чини то темељно. Много је случајева помоћу којих можемо потврдити добро служење: само да нико од нас не подлегне осуди, него да смело дочекамо вечног Цара Христа који царује у векове. Вечно царује Тај који буде судио живима и мртвима; који је за живе и мртве умро, како каже Павле: *због тога је Христос и умро и оживео да влада и живима и мртвима.*[75]

27. Ако било када од било кога чујеш да ће царство Христово некада имати свој крај, слободно омрзни ову јерес; она представља другу главу змије недавно јављене у Галатији. Неки се усудише да тврде како Христос после краја света неће више царствовати; усудише се тврдити да ће се Реч, која је изашла из Оца, поново вратити у Оца и више неће постојати. Богохулник овим расуђује на своју пропаст, јер не памти речи Господње: *Син постоји вечно.*[76] Заборавио је и речи Гаврилове: *зацариће се у дому Јаковљевом у векове и царству његовом неће бити краја.*[77] Добро размотри питање о коме говорим. Људи јеретици уче против Христа иако је арханђел Гаврило говорио о вечном постојању Спаситељевом. Ко ме ћеш ти више веровати? Зар нећеш Гаврилу? Послушај прочитано Данилово сведочанство: *видех ноћу у сну и Гле на облацима небеским као Син Човечији да долази и Старац данима. Њему се даде власт и част и царство и сви људи, племена и народи њему служе: власт његова је власт вечна која неће проћи и царство неће нестати.*[78] Овога се држи, једино овом веруј, а јеретичко учење избегавај, јер веома јасно си чуо сведочанство о неокончивости Христовог царства.

28. Слично овоме чуо си и у тумачењу о оном камену који се без руку отргнуо од горе, а то је Христос у телу: *и царство његово неће остати другим људима.*[79] Давид на једном месту каже: *престо твој, Боже, постоји у векове векова; на другом: ти си, Господе, у почетку створио небо и земљу... Они ће проћи, а ти ћеш остати... Ти свагда постојиш и Године твоје не пролазе.*[80] Павле је ово казао за Сина.

29. Желиш ли да сазнаш на основу чега су они који погрешно уче дошли до таквог закључка? Они су добре речи Апостола: *њему приличи да царствује док не положи све непријатеље своје под ноге своје,*[81] читали са злобном намером те злобно устврдише да, када Он буде покорио све непријатеље под ноге своје, више неће царствовати. Ово је лудост и безумље. Тај који је владао пре но што је покорио непријатеље, неће ли царствовати када их победи?

30. Они се усудише још да устврде да ће се Син истопити у Оцу[82], јер пише: *када Му све покори, тада ће се и сам Син покорити ономе који је њему све покорио.*[83] Ово је најнечистија хула! Зар ћете ви, створења Христова, постојати и онда када се постојање Христово разреши? Богохулни језици! На који начин ће све њему бити покориено? Хоће ли то пропасти или ће наставити да постоји? Зар ће то што се покорава Христу и даље постојати, а Христос који се покорава Оцу неће више постојати? Покорити се не значи да ће се Он повиновати Оцу, јер Он свагда твори оно што је Оцу угодно; то што ће Он тада показати непринуђену покорност означава његову добру вољу, јер Он није роб који се по сили закона мора покорити, него је Син који се Оцу повинује својом вољом, из љубави.

31. Упитајмо их: како схватити речи: док или докле? Користећи њихове изразе настојаћу да изобличим њихове лажи. Пошто се они осмелише да тврде како речи: док не покори непријатеље своје подножју ногу својих, означавају крај његовог царства, то значи да се усудише да ограничавају вечно царство Христово и још тврде да ће престати бескрајна власт Христова. Због тога прочитајмо место из Апостола: *владала је смрт од Адама до Мојсеја.*[84] Зар су раније људи умирали, а после Мојсеја више не умиру? Зар после закона више није било смрти међу људима? Видиш да се речју док не одређује граница времена, него Павле тиме показује да Мојсеј, мада беше човек праведан и достојан дивљења, ипак беше смртан због греха Адамовог.

32. Ево још једног примера: све до овог дана, када се чита Мојсеј, покривало на њиховим срцима лежи.[85] До овог дана. Није ли само до Павла, а не и до сада или до свршетка? Када Павле каже Коринћанима: *и до вас дођосмо јеванђељем Христовим, надајући се да ћемо, док узрасте вера ваша, хвалити се вама и у другим градовима.*[86] Јасно видиш да реч док не значи крај, него последичност. На који начин сада схваташ речи: док не положи непријатеље своје? Исто као што И Павле, на другом месту, говори: *тешите се свакога дана, док је дан плачите.* Сигурно: *свагда!* Као што се не може тврдити да Христови дани имају почетак, тако се исто не може говорити о крају царства његовог; јасно пише: *царство његово је царство вечно!*

33. Знам ја и за многе друге доказе из Свештеног Писма о неокончивости царства Христовог, али довољно вам је и ово, пошто је дан већ поодмакао. А ти, слушаоче, клањај се само овом Цару и избегавај јеретичко умовање. Ако нас благодат Божија удостоји, разјаснићемо и остале истине вере. Бог свега нека вас сачува како бисте запамтили знаке краја света и остали несавладани од стране антихриста. Упознат си и са знацима преваранта који ће доћи; упознат си са начином на који ће Христос јавно сићи са небеса. Првог избегавај, као лажног, а овога очекуј, као истинитог. Сазнао си за средство којим ћеш се у време суда појавити на правој страни. Чувај завет са Христом, украшавај се добрим делима да би одважно стао пред Судију и наследио царство небеско. Кроз њега и са њим нека буде слава Богу, заједно са Духом Светим, у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорено катихуменима у Јерусалиму, без припреме, на речи: и који ће опет доћи да суди живима и мртвима. И о Антихристу. Такође и на речи Данилове: гледах докле се престоли поставише и Старац данима седе, и даље - Дан 7:9; видех ноћу у сну и гле на облацима небеским Син Човечији долази, и даље - Дан 7:13
2. Пс 104:2
3. Јевр. 12:2
4. Мт21:9.
5. Мк 11:9
6. Пс 49:21
7. Мал 3:13
8. Код св. Кирила стоји: ζητείτε = тражите
9. Мал 3:5.
10. 1Кор 3:12-13.
11. Тит 2:11-13
12. Ос4:2
13. Ис 34:4
14. Мт 24:29
15. Пс 102:26-27
16. Ис57:1
17. Дела2:20.
18. Мк 13:31.
19. Дела 1:7
20. Мт 24:42
21. Мт24:3.
22. II Кор 11:14.
23. Мт24:4
24. II Кор 11:14. Мт24:5
25. Мт24:6.
26. Лк 21:11; Мт 24:42.
27. Мт 24:10
28. Пс27:3.
29. Мт 24:14.
30. Мт 24:15, 23.
31. II Сол 2:3-10
32. 2Тим4:3
33. Мт 24:27, 30-31.
34. 2 Сол2:8.
35. Дан7:23.
36. Дан7:24.
37. Дан7:25.
38. 2Сол2:9.
39. Дан7:21
40. Дан12:1
41. Мт 24:16.
42. Рм.8:35
43. Мт 24:21.
44. Мт 24:22.
45. Дан7:25
46. Дан 12:7
47. Дан 12:11, 12
48. Мт 10:23
49. Мт 24:24
50. 2Сол2:11
51. 2Сол2:12
52. Дан12:1
53. Дан 12:2-3
54. 2Сол2:7.
55. I Сол 4:16.
56. I Сол 4:16-17
57. Проп 11:9-10; 12:1-3, 6, 4, 5
58. Мт 24:30; Зах 12:12.
59. Проп12:5
60. Пс49:3.
61. Ис 1:18.
62. Мт 24:30.
63. Мт 24:31
64. Мт 25:34
65. Ис11:3
66. Лк 17:34
67. Пс67:7
68. Дан7:10
69. Рм2:15-16
70. Јн5:22.
71. Мт 25:32.
72. Флб 2:10; Мт 25:32
73. Песма5:3.
74. Мт 25:36.
75. Рм 14:9
76. Јн8:35
77. Лк1:33
78. Дан 7:13-14
79. Дан2:44
80. Пс 45:7; 102:26-28.
81. I Кор 15:25.
82. Тачније: разрешити у Оцу.
83. I Кор 15:28
84. Рм5:14
85. 2 Кор 3:15.
86. II Кор 10:14-15

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ШЕСНАЕСТА[1]

1. Заиста је потребна духовна благодат да би се расуђивало о Духу Светом: не да би се о њему казало све што треба, јер то је немогуће, него да би се о њему казивало на основу божанског Писма. У еванђељу су записане страшне Христове речи: *ако неко каже реч против Духа Светога, неће му бити опроштено ни овога, ни онога века*;^[2] треба богобојажљиво водити рачуна да се услед незнања или на основу лажног осећаја побожности не каже нешто непристојно о њему и подлегне осуди. Судија живих и мртвих, Исус Христос, каже да таквome неће бити опроштена хула. Ако се неко овде спотакне, каква му је нада?

2. Молим се да нам се дарује благодат Исуса Христа како бисмо вам без погрешке говорили, а ви да правилно схватите. Трезвеност није потребна само говорнику, него и слушаоцима, јер они ако не чују, не могу правилно схватити казано. О Духу Светом говорићемо само оно што је записано. Ако о нечему не пише, о томе нећемо ни истраживати. Дух Свети је лично изрекао Писмо; сам о себи је казао колико треба нама да схватимо или колико је Он хтео. Говорићемо оно што је Он казао о себи, а што је прећутао, ми се нећемо усудити да тумачимо.

3. Само је један Дух Свети, Утешитељ. Као што постоји само један Бог Отац, другог Оца нема, и као што је један само јединорођени Син и Реч Божија, без брата, тако је исто и само један Дух Свети; нема другог Духа њему равног. Дух Свети је највеличанственија сила, божанска природа и недостижна. Он је живо биће, интелектуално и умно, које све освећује што је Бог кроз Христа створио. Он просвећује душе праведника; Он је и у пророцима и у апостолима у Новом завету. Треба омрзнути све оне који се усуђују да деле једног Духа Светог који је дејствовао и у пророцима и у апостолима; један је Бог Отац, Господар Старог и Новог завета; један је и Господ Исус Христос, у Старом завету предсказан, а у Новом оваплоћен; један је и Дух Свети који је о Христу проповедао кроз пророке, а по доласку Христовом је сишао и показао Га.

4. Нека нико не одваја Стари завет од Новог и нека нико не тврди да је један Дух тамо био, а други је овде. Такав жалости и вређа самог Духа Светог, заједно са Оцем и Сином поштованог, који се у време Крштења открио у Светој Тројици. Јединорођени Син Божији јасно је казао апостолима: *идите и научите све народе, крстећи их у име Оца и Сина и Духа Светога*.^[3] Нашу наду полажемо у Оца и Сина и Духа Светога. Не проповедамо тројицу богова: нека заћуте Маркионити; него, са Духом Светим, кроз Сина, проповедамо једног Бога. Нема разлике у вери, нема деобе у побожности. Не делимо Свету Тројицу као што то неки чине, али је и не сливамо као Савелије. Ми трепетно и побожно признајемо једног Оца који нам је послао Спаситеља Сина; признајемо једног Сина, који нам је обећао од Оца послати Утешитеља; признајемо Духа Светог који је говорио кроз пророке и који је у дан Педесетнице сишао на апостоле у виду пламених језичака, овде у Јерусалиму, на месту где се налази горња црква посвећена Апостолима. На нашој страни су све предности: овде је сишао Христос са небеса; овде је Дух Свети сишао са небеса, те би сасвим умесно и најприличније било о Духу Светом говорити у оној горњој цркви, као што о Христу и Голготи говоримо на самој Голготи. Пошто је Сишавши тамо примио славу са овде Распетим, ми стога о Сишавшем говоримо овде: побожност се не може делити.

5. Намера нам је да о Духу Светом кажемо нешто, али не да бисмо потпуно разјаснили његову суштину, јер то је немогуће; него да бисмо изобличили различите, везане за њега, заблуде, како ви не бисте због незнања пали у њих; жеља нам је да онемогућимо насртај лажи, како бисте безбедно ишли путем Царским. Ако услед

предострожности овде изиесемо било шта од онога што јеретици агитују, то нека падне на њихову главу; ми који говоримо и ви који слушате, нећемо бити криви за то.

6. Злобни јеретици су у сваком случају наоштрили свој језик против Духа Светога и охрабрише се да протурају лаж и говоре ружно, као што је о томе поведовао Иринеј у својим писаним радовима против јереси. Једни се усудише да себе прогласе Духом Светим; први од њих беше Симон маг, о коме сведоче и Дела апостолска. На ово се одважио од онога момента када је постао одбачен. Такозвани Гностици, људи нечастиви, још горе казиваху о Духу Светом. Безбожни Валентиниани тврде опет нешто сасвим друго; а несрећни Манес се усудио да каже за себе да је он сам тај Утешитељ кога је Христос послао. Неки опет тврде да је један Дух био у пророцима, а сасвим други је у Новом завету. Веома су бројне и различите њихове заблуде или још боље богохулства. Ти слободно омрзни такве и избегавај их као хулнике на Духа Светога, јер им се хула неће опростити. Какво заједништво можеш имати са очајником, ти, који треба да се крстиш Духом Светим? Ако се удружиш са безакоником и са њим заједно паднеш под осуду, шта онда може очекивати онај који жалости и вређа Духа Светог?

7. Нека буду омрзнута и Маркионити који су уништавали речи у Новом завету цитиране из Старог завета. Безбожни Маркион је први допустио тројицу богова и видевши да се у Новом завету налазе сведочанства о Христу из пророка, почео је да брише и уништава сва та старозаветна сведочанства не би ли Цара оставио без сведока. Нека такође буду омрзнута и напред поменути Гностици, зналци по имену, али препуни наивности и незнања, који се усудише да о Духу Светом кажу такве гадости које ја не смем ни поновити.

8. Нека су проклети и Катафриги и Монтан, началник зла, као и његове две пророчице: Максимила и Прискила. Тај Монтан, којије сишао са ума, не би могао све то казати да заиста није полудио, нити би себе могао назвати Духом Светим пошто је велики подлац, испуњен сваковрсном мржњом и срамом. Да не бих ожалостио и повредио овде присутне трезвене жене, његове гадости ћу препричати симболично. Заузевши Пепузу, малено месташце у Фригији и самовласно га прогласивши Јерусалимом, заклао је десеторо мале, несрећне, дечице и поделио их на безбожну трпезу за храну, све под изговором тзв. њихове тајне. То је разлог због кога су нас, током гоњења, оптуживали за овакве гадости; мада беху лажни, монтанисти су себе такође називали хришћанима. Осмеливши се да самог себе назове Духом Светим, иако је препун мржње и срама, он неоспорно, као неодговоран, подлеже страшној осуди.

9. Његов сатрудник беше, горе поменути, Манес, који је сабрао у једно зла свих јереси. Он је сабрао сва јеретичка учења и на основу тога саставио ново, лажно, учење. Осмелио се да каже како је баш он тај Утешитељ којег је Христос обећао послати. Међутим, Спаситељ је обећао Утешитеља апостолима, али им је казао: *ви седите у граду Јерусалиму док се не обучете у силу са висине.*[4] Дакле? Зар би апостоли, који умреше још пре двеста година, чекали Манеса да би се обукли у силу са висине? Ко се сме дрзнути па устврдити да они у своје време нису били обучени том силом? Лепо пише да су они *полагали руке своје и сви примише ДухаСветога!*[5] Није ли се све обећано испунило пре Манеса и пре много година, када је у дан Педесетнице сишао Дух Свети?

10. Због чега је био осуђен Симон маг? Није ли због тога што је дошао пред апостоле и казао: *дајте и мени такву власт да и ја могу положити руке на неког и да тај прими Духа Светог.*[6] Он није казао: дајте ми обећање Духа Светог, него власт да је ја продам другима; желео је да прода непродавиво, нешто што сам није поседовао. Понудио је новац непоткупљивима. Он је видео да су сви доносили новац и стављали га апостолима пред ноге, али није схватио да сви ти, који богатство бацају под ноге или га

употребљавају као помоћ убогим, неће за новац дати власт Духа Светог. Шта они одговорише Симону? *Новац твој са тобом нека пропадне, јер си покушао дар Божији новцем поткупити.*[7] Ти си други Јуда; мислио си да се дар Духа продаје за новац. Дакле, ако је Симон, који је новцем покушао купити власт, погинуо и пропао, колико ће тек пострадали несрећни Манес који је себе прозвао Духом Светим? Не гледајмо достојне презира - одвојимо се од оних од којих се одвраћа Бог. Кажимо и ми одважно Богу за све јеретике: *зар да не мрзим оне који тебе омрзнуше, Господе; зар да се не гадим оних који Те вређају?*[8] Постоји и оправдано непријатељство, као што и пише: *и стављам непријатељство између тебе и семена твога.*[9] Љубав према змији рађа непријатељство против Бога и смрти.

11. То је, ето, све било потребно казати о (од)палима. Сада ћемо се усмерити на божанско Писмо и *пићемо воду из својих посуда,*[10] са својих извора и бунара, односно, Светих отаца. Пићемо од воде живе која тече у живот вечни. Спаситељ ово рече за Духа којег су, верујући у њега, хтели да приме.[11] Примећујеш да Он каже који верује у мене, а не просто, као што каже Писмо. Он ти указује на речи Старог завета: *из утробе његове потећи ће воде живе.* Не видљиве реке које напајају земљу из које се рађа трње и биље, него реке које просвећују душу. На другом месту каже: вода коју ћу му ја дати биће извор воде које теку у живот вечни. Нова вода, жива и изливајућа се, која се излива на достојне.

12. Због чега је Он духовну благодат назвао водом? Због тога што вода обумљује све. Са небеса пада вода у облику кише и мада има јединствен изглед, различита су њезина дејства. Један извор напаја цео врт; једна и иста киша пада на цео свет; међутим, у љиљану она бива бела, у ружи црвена, у љубичици и зумбулу бива љубичаста тј. у сваком цвету бива одговарајуће боје. У финику је ове боје, у винограду оне, и свему дарује особени изглед, јединствен као што је и сама киша јединствена. Не мењајући се она делује различито улазећи у састав тих ствари које је примају и у свакој дејствује на свој начин. На исти начин и Дух Свети, будући је један и јединствен и нераздељив, свакоме дели благодат како му годи. Као што суво дрво, пошто је заливено водом, пушта лишће и гране, тако исто и грешне душе покајањем и примањем Духа Светога доносе плодове правде. Будући је један, вољом Оца - именом Христовим, производи различита дејства. Код некога се језик преобраћа у реч мудрости, код другог душу просвећује пророштвом; једноме даје силу да изгони бесове, другом способност да тумачи божанско Писмо. *Једног снажи у трезвености, другог поучава милосрђу; једног поучава посту и подвигу, другога да презире телесно; једног припрема за мучеништво, а другог за нешто друго: међутим, сам у себи је јединствен, као што пише: свакоме се даје пројава Духа на корист; једноме се даје кроз Духа реч мудрости; другоме вера, истим Духом; другоме чињене чудеса, а другоме пророштво, а другоме разликовање духова, а другоме различни језици; све ово чини један и исти Дух, делећи свакоме понаособ како хоће.*[12]

13. Пошто се о Духу у божанском Писму говори много и на различите начине, да не би неко услед незнања пао у опасну заблуду не знајући о ком духу је реч, сматрам умесним и предострожним да вам сада протумачим којег то Духа Писмо назива Светим. Као што се Христом (Помазаним) називају Аарон и Давид и Саул, ипак је само један Христос: на исти начин, иако се назив духа дарује различитим предметима, треба добро знати ко се у суштини сматра Духом Светим; многومه се даје назив духа. Анђео се назива духом; наша душа се назива духом; овај ветар који дува назива се духом; и велика сила назива се духом; и рђави начин живота назива се духом; ђаво противник такође се назива духом. Дакле, буди веома обазрив када чујеш име дух да не би уместо правог поштовао лажног духа. Писмо за нашу душу каже: *изађе дух његов и врати се у земљу своју.*[13] О истој души, на другом месту се каже: *изгради дух човека у*

њему.[14] За анђеле се каже у Псалмима: *чиниш анђеле духовима и слуге своје пламеном огњеним.*[15] За ветар се каже: *духом снажним потопио је бродове тарсијске; као дрво у шуми усколеба се духом.*[16] На другом месту опет: *огањ, град, снег, голотиња, дух буран.*[17] О добром учењу сам Господ каже: *речи које вам казах дух су и живот су,*[18] односно, оне су духовне: Дух Свети се не може исказати језиком. Он има живот као Премудри, даје силу говора и сам беседи.

14. Желиш ли да знаш шта Он то говори и беседи? Филип, на основу анђeosког откровења, путује у Газу у исто време када је на том путу био и евнух. И рече Дух Филипу: *приступи и придружи се оним колима.*[19] Видиш ли? Дух говори ономе који хоће да слуша. Језекиљ каже: *дође на ме Дух Господњи и рече ми: ово говори Господ.*[20] На другом месту: *рече Дух Свети апостолима у Антиохији; одвојте ми Варнаву и Савла на дело на које их позвах.*[21] Видиш да Дух Свети има живот; Он одваја, призива и самовласно шаље. Павле каже: *Дух Свети у сваком граду сведочи, говорећи да ме окови и невоље чекају.*[22] Он је благи осветитељ Цркве и помоћник и Учитељ, Дух Свети, Утешитељ, за кога Спаситељ каже: *Он ће вас научити свему* (није рекао просто: научиће вас само) *и запамтићете све што год вам рекох.*[23] Христово учење није другачије од учења Духа Светогa, него је једно и исто учење. Он је Павлу предсказао шта ће се десити са њим да би он, знајући то унапред, био благодарнији. Ово је речено ради тога да би израз: *речи које вам рекох Дух су*, био јаснији; односно, да ти не би поштовао тога Духа простим речима уста, него првенствено добрим учењем.

15. И грех се у Писму назива духом, као што већ рекосмо, али у сасвим другом и супротном смислу, као: *дух блуднички заводи их.*[24] Духом се назива *инечисти дух*[25] - ђаво, иако са додатком нечисти. Свакоме духу, ради означавања његовог својства, даје се одређени назив. Ако Писмо назива душу човекову духом, онда се додаје: *дух човечански*. Ако се ветар назива духом, онда се додаје: *дух снажни.*[26] Ако се грех назива духом, додаје се: *дух блуднички*. Ако се ђаво назива духом, додаје се: *дух нечисти*; све ово има циљ да бисмо знали о ком духу је реч. Немој никада помислити да се овде говори о Духу Светом - не; име дух представља нешто опште и тиме се подразумева све оно што не поседује грубо тело. Пошто ђаволи немају вештаствено тело, онда се и они називају духом. Међутим, велика је ту разлика. Нечисти дух када напада на душу човекову (нека Господ сачува душу свакога од нас од овога!) наликује крвожедном вуку који напада овцу да би је појео. Сама његова појава врло је страшна да чула не могу да поднесу, а у мислима се ствара пометња и помрачење; његово кидисање је против свих закона; он насилно узима туђе облике и користи га као своје оруђе, не би ли преварио одабраног; то облике је сарадник палогa са неба; он плази језик, криви уста из којих, уместо речи, куља пена; човек се избезумљује, шири очи али ништа не види и несрећни човек ужасно страда пре него умре. Заиста су ђаволи непријатељи човекови, веома гнусно и немилосрдно поступају са њим.

16. Не, није такав Дух Свети. Његови поступци су усмерени на добро и на спасење. Његова појава је кротка и смирена, шири се миомирис, а бремене његово је веома лагано. Зраци светлости блистају пре но што се Он појави, а Он наступа са љубављу истинитог Душебрижника. Он долази да спасе и излечи, да поучи и уразуми, да утемељи, утеша, просветли ум оних који Га примају, а потом и умове других. Као што онај ко је дуго био у мраку када изађе на светлост уочава светло телесним очима и види оно што до тада није јасно видео, тако и сви они који се удостоје Духа Светогa бивају просвећени душом и уздигнувши се изнад човека, сазерцавају оно што пре тога нису видели. На земљи телом, а душом сагледавају небеса. Такав као и Исаија види *Господа како седи на узвишеном престолу;*[27] као Језекиљ види *Онога који седи на херувимима;*[28] види као Данило: *тушту и тму и хиљаде хиљада.*[29] Мали човек гледа почетак и крај света и средину времена и наслеђе царева зна, све то што раније

није схватао, јер са њим се сада налази истинити Просветитељ. Унутар телесног облика је човек, али се сила знања и виђења простира далеко и он чак и дела других може да види.

17. Петар није био телом присутан када су Ананије и Сапфира продавали своје имање, али духом јесте. *Због чега сатана испуни срце твоје да слажеш Духу Светом?* [30] упита га? Подказивача није било, сведока такође. На основу чега је Петар знао истину? *Кад је била у тебе, није ли твоја била? И кад си је продао не беше ли у твојој власти? Зашто си такву ствар метнуо у срце своје?* [31] Благодаћу Духа неуки Петар је знао оно што нису схватили ни грчки мудраци. Нешто слично знаш и о Јелисеју: када је он даром исцелио лепру Нееманову, Гиезије је узео плату као награду за туђи труд и узевши од Неемана новац сакри га на скровитом месту; међутим, тама није тамна за светитеље. Убрзо после тога Јелисеј га упита и као Петар рече: *кажи ми јесте ли за толико продали њиву*, рече: *одакле Гиезије?* [32] Није га то упитао што није знао одакле је он пореклом, него од туге запита: *одакле?* Ти си из таме дошао и у таму идеш. Продао си исцелење губавоме и у замену добићеш његову болест. Ја сам, рече он, испунио заповест онога који ми каза: *бадава добисте, бадава дајите*; ти си продао дар тај и због тога прими губу која беше повод за трговину. Шта га најзад упита Јелисеј: *зар срце моје није ишло с тобом?* [33] Иако сам се ја телом налазио овде, ипак сам Духом, датим ми од Бога, видео и оно у даљини, сазнавши шта се десило на сасвим другом месту. Видиш да Дух Свети не изводи само из незнања, него и открива знање? Видиш како Он просвећује човекову душу?

18. Исаија је скоро хиљаду година унапред видео Сион као колибу, иако је у време виђења град још постојао, био у снази и лепоти, украшен трговима; други пророк такође каже: *Сион ће се разорати као њива.* [34] Тиме је предсказао оно што се у наше време догодило. Уочи прецизност пророштва које каже: *и оста кћи сионска као колиба у винограду, као сеница у градини од краставаца.* [35] Сада су на том месту само остаци града и рушевине. Видиш како је Дух Свети просветио светитеље? Због тога добро настој и пази да уместо Духа не примиш лажног духа, него мотри на истините знаке.

19. Ако ти некада на ум падну мисли о чистоти или девствености, знај да је то наук Духа Светог. Нисмо ли имали прилике да се уверимо како је нека дјева побегла из брачне ложе свога жениха, јер је од Духа научена девствености? Имамо примере да је славни царев дворјанин презрео богатство и почаст, научен томе Духом Светим. Нисмо ли често видели младића како, видевши телесну лепоту, затвара очи своје да би избегао срам? Желиш да знаш од куда то: Дух Свети је томе научио душу младићеву. Толико је ласкавих и примамљивих добитака у свету, али хришћани ништа од тога немају. Зашто? Због поуке Духа Светог. Заиста је непроцењив Свети и благи Дух! Сасвим се исправно ми крштавамо у име Оца и Сина и Духа Светог. Док је у телу, човек се храбро бори са најсвирепијим нечистим духовима. И врло често нечисти дух, кога нису могли да савладају ни железним оковима, бива смирен молитвом и славословљем некога у коме се налази сила Духа Светог. И само дување заклиначево представља огањ за невидљиве непријатеље. Дакле, ми имамо великог Поборника и Заступника од Бога, великог Учитеља Цркве и великог Покровитеља. Не треба да се плашимо злодуха; чак ни самог ђавола: наш Заштитник је силнији од њега. Потребно је само да му отворимо врата. Он, обилазећи са свих страна, тражи достојне, тражи коме ће саопштити и даровати своје дарове.

20. Он се назива Утешитељем због тога што теши, што блажи и олакшава нашу немоћ и слабост. *Не знамо шта ћемо се молити као што треба, него се сам Дух моли за нас уздисајима неискazаним.* [36] Свакако, пред Богом се моли. Врло често се дешава да неко због Христа трпи неправедне осуде и невоље: тада наступа мученички подвиг, јер је такав заокупљен мукама са свих страна, огњем, мачевима, зверима и безданом.

Међутим, и тада Дух Свети заповеда и каже: *истрпи ради Господа.[37]* Човече! Није важно шта ће са тобом да се деси, јер је награда велика. Овде ћеш се за мало потрудити, а тамо ћеш вечно живети са анђелима. *Страдања овдашњег времена нису ништа према слави која ће нам се открити.[38]* Он дочарава човеку царство небеско, показује му и рај сладости; мученици услед неопходности стоје пред судијама лично у телу, а силом Духа Светог налазе се већ у рају, презирући видљиве патње.

21. Желиш ли да се увериш да мученици управо силом Духа Светог савршавају мученички подвиг. О томе Спаситељ каже ученицима својим: *када вас изведу на судишта и у зборнице, не плашите се шта или како ћете казати. Свети Дух ће вас научити у тај час шта треба казати.[39]* Немогуће је издржати мученички подвиг за Христа уколико се он не савршава уз помоћ Духа Светог. *Нико не може казати да је Исус Господ,[40]* осим Духом Светим: ко може живот свој положити за Исуса без помоћи Духа Светог?

22. Дух Свети је велик у даровима својим, непојмљив је и свемогућ. Замисли само колико нас овде има, колико је душа сабрано овде! Он дејствује тако што се свакоме понаособ прикључује; и налазећи се међу нама види и познаје својство и особину свакога од нас, види и мисли и савест и зна оно што мислимо и што говоримо. Све што рекох о њему веома је узвишено и велико, али ипак још увек мало. Ти, коме је Он просветио ум, размисли и види колико се налази хришћана само у нашој области и у целој Палестини; затим усмери своју мисао на цело римско царство, а после се окрени на цео свет, на персијска племена, на народе индијске, на Готе и Сармате, на Гале и Шпанце, на Мавре и Либијце и Етиопћане и на све народе, нама непознате. Многе народе ми не знамо ни по њиховом имену. Погледај у сваком народу на епископе, на презвитере, на ђаконе, на монахиње-дјеве, али и на мирјане. Погледај и види колико је Он велик Заступник и Дароватељ који у целом свету једноме дарује чистоту, другоме свагдашњу девственост; једноме расположивост за милостињу, другоме љубав према ништима, а некеме силу да изгони злодухе; и као што светлост у маху озарава све, тако и Дух Свети просвећује оне који имају очи. Дакле, ако неко упорно остаје слеп и не удостојава се благодати, такав нека не прекорева Духа, него своје неверје.

23. Ти си видео силу његову која дејствује у целом свету; не задржавај се на земљи, него се узноси увис; узнеси се умом на прво небо и тамо погледај на миријаде Анђела. Узнеси се мислима ако можеш још више. Погледај Арханђеле, Духове и Силе, погледај на Начела, на Власти, на Престоле и Господства. За све њих Утешитељ је њихов од Бога Управитељ и Учитељ и Осветитељ. За њим имају потребу људи: Илија и Јелисеј и Исаија; за њим имају потребу анђели: Михаило и Гаврило. Нико од створених нема њему равно достојанство. Чинови анђела, и сва њихова бројност заједно, нису равни са Духом Светим. Сви се они губе пред свеблагим силом Утешитељевом. Они се изашиљу у службу, а овај *испитује дубине Божије*, како каже Апостол: *Дух све испитује и дубине Божије. Ко од људи зна шта је у човеку осим дух човечији који живи у њему? Тако исто и Бога нико не зна осим Духа Божијег.[41]*

24. Он је о Христу проповедао и предсказао у пророцима; Он је дејствовао у апостолима; Он и сада печати душу у Крштењу. Мада Отац све даје Сину, Син све предаје Духу Светом. Сам Исус ово каже, а не ја: *све је мени предао Отац мој.[42]* За Духа Светог каже: *када дође Он, Дух истине ... Он ће ме прославити, јер ће од Оца мога примити и благовестити вама.[43]* Све дарује Отац кроз Сина заједно са Духом Светим. Нису једно дарови Оца, једно Сина, а једно Духа Светог. Једно је спасење, једна је сила, једна вера, један Бог Отац, један Господ, јединорођени Син његов, један Дух Свети, Утешитељ. За нас је довољно да и ово знамо; о природи или суштини његовој не истражуј. Да је о овоме написано, ми бисмо о томе и казивали. Што није

написано, то ми не смео говорити. За спасење је сасвим довољно да знамо да постоји Отац и Син и Дух Свети.

25. Овај Дух је сишао на седамдесеторицу старешина за време Мојсеја (нека вам, љубљени, не буде оптерећење дуга беседа; Тај, о коме говоримо, нека дарује снаге како вама који слушате, тако и мени који говорим). Тај Дух, као што рекох, сишао је на седамдесеторицу старешина за време Мојсеја. Ово вам напомињем ради тога што желим сада да вам покажем како Он све зна и поступа како му је угодно. Беху изабрани седамдесеторица старешина *и сиђе Господ у облацима и узе од Духа који је у Мојсеју и метну на седамдесеторицу мужева старца.*[44] Није се Дух поделио, него се благодат разлила по мери спремности и способности примајућих. Међутим, тамо их је било шездесет осам и сви су они пророковали; Елдада и Модада није било. Да би се показало да није Мојсеј пренео овај дар на њих, него Дух, Елдад и Модад иако беху звани нису дошли, али су свеједно пророковали.

26. Наследник Мојсејев, Исус Навин, био је поражен дивотом те је, прошавши поред Мојсеја, казао: чуо си да Елдад и Модад пророкују; беху позвани али се нису одазвали: *Господару мој, Мојсеје, забрани им.*[45] Мојсеј, пак, рече да то не може забранити и спречити јер је у питању дар небески; не могу им забранити јер и ја тај исти небески дар поседујем. Ја мислим да ти ово ниси казао због зависти; не завиди им што они пророкују, а ти још не пророкујеш. Чекај време. *Ко ће свим људима Господњим дати да буду пророци, ако Господ не пошаље Духа свога на њих?*[46] Мојсеј је и ово пророчки казао: *ако Господ не пошаље.* Теби до сада није послао и због тога ти још не пророкујеш. Зар Авраам, Исаак, Јаков и Јосиф нису имали овог Духа? Зар и они пре њих нису њега имали? Међутим, оне речи: *ако не пошаље Господ, односе се на то да ће се Дух излити на све људе.* Сада је благодат делимична и појединачна, а онда ће бити у изобиљу. Он је погађачки говорио о ономе што се имало десити у наше време, у дан Педесетнице, када је тај Дух сишао и на нас. Он је и раније силазио на многе, као што пише: *и Исус син Навинов испуни се Духа премудрости, када је Мојсеј положио руке своје на њега.*[47] Видиш ли да је и у Старом и у Новом завету Дух био дарован на један и исти начин? У Мојсејево време Дух је био дариван полагањем руку; Петар је такође даривао Духа рукоположењем; на тебе, када се будеш крстио, сићи ће благодат; на који начин? Нећу казати, јер још није време.

27. Тај Дух је сишао на све праведнике и пророке тј. на Еноса, Еноха, Ноја и остале: на Авраама, Исаака, Јакова. Што се Јосифа тиче, да је он имао Духа Божијег на себи знао је и фараон лично. О Мојсеју и његовим чудноватим делима, која је вршио силом Духа, слушао си већ много пута. Овог Духа је имао и одважни Јов и сви Светитељи: мада нам сва њихова имена нису позната. Силом тог Духа, као што и читамо у књизи Судија, пресуђивао је Готониил; силан беше Гедеон, победе је односио Јефтај, борбу је водила жена Девора; и Самсон док је поступао праведно и док није ожалостио Духа, његовом силом савршавао је надљудска дела. О Самуилу и Давиду јасно читамо у књигама Царства да су Духом Светим сами пророковали, а били су зачетници и осталих пророка. Самуило се назвао *прозорљивцем*,[48] док је Давид јасно казао: *Дух Господњи говори у мени?*[49] у Псалмима каже: *и Духа твога Светога не одузми од мене*, а на другом месту: *Дух твој благи упутиће ме на земљу праву.*[50] У књизи Проповедниковој читамо да се Духа Светог удостојише Азарија, у време цара Асе, и Јошиил за време Јосафатовог царевања, као и други Азарије кога су каменовали. Јездра каже: *и Дух твој благи даровао си да их поучи?*[51] О Илији, узнесеном на небо и о Јелисеју, духоносцима и чудотворцима, не треба ни говорити; довољно је знано да су они били испуњени Духом Светим.

28. Ако неко прочита свих дванаест књига пророчких и још остале, наћи ће многа сведочанства о Духу Светом. Михеј у име Божије каже: *ако се ја не испуним силом Духа*

Господњег;[52] Јоил, пак, кличе: *и биће после ових дана, говори Господ, излићу од Духа мога на свако тело?*[53] Агеј каже: *јер сам Ја са вама, Говори Господ Сведржител, и Дух мој је на вама.*[54] Такође и Захарија: *зар речи моје и уредбе моје које Ја у Духу заповедах слугама својим пророцима не стигоше оце ваше?*[55]

29. Исаија громогласно каже: *и починуће на њему Дух Божији, Дух премудрости и разума, Дух савета и крепости, Дух знања и побожности и испуниће га Дух страха Божијег.*[56] Пророк јасно ставља до знања и показује да иако је Дух један и неразделив, његова дејства су различита. На другом месту каже: *Јакове, дете моје ... послаћу Духа на семе твоје.*[57] И још: *Господ посла мене и Духа свога.*[58] Такође: *ово им је завет од мене, рече Господ; Дух мој који је у теби; Дух Господњи је на мени, кога ради помаза ме...* За Јудејце каже: *они се не покорише и разгневише Духа Светог његовог; Где је Онај који је ставио Духа Светог у њих?*[59] Да ли још памтиш (или си због умора заборавио) Језекиљево сведочанство које смо већ навели: *и нападе на мене Дух Господњи и рече ми: речи које говори Господ.*[60] Овај израз: *нападе на мене*, треба благонаклоно прихватити, јер оне означавају снажну љубав, као што се каже на другом месту: *када је Јаков видео Јосифа нападе на врат његов;*[61] исто тако и благонаклони отац, о коме сведочи еванђеље, видевши блудног сина да се враћа, подстакнут милосрђем и родитељском љубављу, *нападе на врат његов и целива га,*[62] и код Језекиља читамо: *и однесе ме у земљу халдејску у робство; у виђењу Духом Божијим.*[63] Још многа друга сведочанства у овим поукама пре Крштења ти си већ чуо: *и окропићу вас водом чистом ... и даћу вам.*[64] И јот на том месту: *и Духа свога улићу у вас; и би на мени рука Господња и изведе ме у Духу Господњем.*[65]

30. Тај исти Дух Свети умудрио је Данилову душу те је постао судија старешинама, иако беше тек младић. Целомудрена Сусана беше осуђена као блудница и није постојао заштитник или сведок који би је могао избавити од суда. Поведоше је на губилиште и предадоше у руке целата. Тада се јавио Помоћник, Утешитељ, Дух који освећује свеколико умно јестаство. Устани младићу, каже Он Данилу, изобличи старешине за грехе младости њихове, као што пише: *подиже Бог Духом Светим младића;*[66] да кажемо укратко: на реч Данилову беше спасена целомудрена Сусана. Ради доказа довољно је да кажемо само оволико. Сада није време да повествујемо детаљно. Навукодоносор је такође знао да је у Данилу почивао Дух Свети, јер пише: *Валтазаре, поглаваре врачарима, знам да је дух светих богова у теби.*[67] Са једне стране он је изрекао сушту истину, а са друге сушту лаж. Да је он имао Духа Божијег, то је истина. Али, он није био кнез врачарима, јер није био врачар, него је био премудар од Духа Светога. Пре овога Данило му је растумачио сан који није могао да схвати. Видиш ли силу Духа Светога: то што су сами видели нису појмили, а они који то нису видели знају и тумаче њима.

31. Могуће је сакупити веома много сведочанстава из Старог завета и још много опширније казивати о духу Светом, али нема довољно времена. Треба ипак водити рачуна да не преоптеретимо вас који слушате. Због тога, остала сведочанства како Старог, тако и Новог завета, остављамо као поуку за неку наредну прилику, ако Богу буде угодно. Бог мира нека све вас удостоји духовних и небеских дарова *посредством Господа нашег Исуса Христа и љубављу Духа.*[68] Њему нека је слава и моћ у векове векова. А м и н.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорено без припреме катихуменима у Јерусалиму, на речи: и у једног Духа Светога, Утешитеља, који је говорио кроз пророке, као и на речи посланице Коринћанима: а о духовним даровима, браћо, нећу да не знате... различни су дарови, али је Дух један, и даље - I Кор 12:1, 4.
2. Мт 12:32.
3. Мт. 28:19.
4. Лк 24:49
5. Дела8:17.
6. Дела8:19.
7. Дела8:20
8. Пс 139:21.
9. Пост3:15.
10. Приче 5:15.
11. Јн 4:14; 7:39.
12. I Кор 12:7-11.
13. Пс 146:4.
14. Зах12:1.
15. Пс 104:4.
16. Пс48:8, 5
17. Пс 149:8
18. Јн 6:63.
19. Дела8:29
20. Јез 11:5
21. Дела13:2
22. Дела 20:23
23. Јн 14:26.
24. Ос4:12.
25. Лк 11:24.
26. Пс47:8
27. Ис 6:1
28. Јез 10
29. Дан 7:10.
30. Дела 5:3
31. Дела5:4.
32. Дела 5:8; IV Цар 5:25.
33. IУЦар5:26.
34. Мих3:12.
35. Ис1:8
36. Рм8:26
37. Пс 27:14.
38. Рм8:18.
39. Лк 12:11-12.
40. IКор12:3
41. I Кор 2:10-11.
42. Мт 11:27.
43. Јн 16:13-14.
44. Број 11:25.
45. Број 11:28.
46. Број 11:29
47. Пон зак34:9.
48. Цар9:9.
49. 2Цар23:2.
50. Пс50:13; 143:10.
51. Нем9:20.
52. Мих 3:8.
53. Јоил. 2:28.
54. Агеј 2:5-6.
55. Зах1:6.
56. . Ис 11:23
57. Ис 41:1; 44:3.
58. Ис 48:16.
59. Ис 59:21; 61:1; 63:10, 11.
60. Јез 11:5.
61. Пост 46:29.
62. Лк 15:20.
63. Јез 11:24.
64. Јез 36:25, 26.
65. Јез37:1.
66. Дан 13:45.
67. Дан 4:9
68. Рм 15:30.

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА СЕДАМНАЕСТА[1]

1. У пређашњој мојој поуци ми смо, колико до нас стоји, предложили вашој љубави део сведочанстава о Духу Светом; сада ћемо, међутим, вољом Божијом, наставити казивање навођењем преосталих сведочанстава из Новог завета. Најпре бих, да се не би оптерећивала пажња ваша (наиме, речју о Духу Светом никада се не можемо заситити), изнео оно што је остало недоречено. Сада сасвим одговорно признајем да наша слабост не може сместити и појмити све оно што је у Писму казано о Духу, али без обзира на то ја ни сада нећу прибегнути људском умовању, него ћу износити само оно што пише у Писму, јер тако је најбоље, по речи апостолској: *што и говоримо не речима наученим од људске мудрости, него наученим од Духа Светога.*[2] Ми поступамо као путници или морепловци који свагда имају само један циљ и желе да га остваре; али ипак, због слабости човекове, врло често се праве станке и паузе на том путу у неком познатом граду или пристаништу.

2. Мада своје казивање о Духу Светом делимо на станке, ипак знајте да Он сам није дељив и да је један и исти. Као што и у учењу о Оцу некада говоримо о томе због чега се Он назива Отац или Сведржитељ, а некада говоримо о томе да је Он Творац свега, ипак таквим деобама у казивању и учењу не дели се вера: постојао је и јесте један свршетак побожности. Као што смо у казивању о јединорођеном Сину Божијем једно време казивали само о његовом божанству, а другом приликом говорили само о његовом човечанству и мада смо учење наше о Господу нашем Исусу Христу делили на многа расуђивања, ипак смо све време проповедали једну нераздељиву веру у њега. На исти начин и сада треба схватити деобу казивања и поука наших о Духу Светом. У суштини ми проповедамо једну нераздељиву веру у њега. Један је и исти Дух Свети који своје дарове дели како хоће и како коме приличи, како му је угодно, али сам остаје нераздељив. Утешитељ није неко други, различит од Духа Светог, него је један и исти, само што се различитим именима назива. Он има живот и саомобиће; говори, дејствује и јесте осветитељ свих разумних бића која је Бог кроз Христа створио тј. анђела и људи.

3. Да не би због ових различитих назива и имена или услед незнања неки помислили како постоје и различити, многи, духови, а не да постоји само један и исти Дух, ти себе обуздај и опомени да је васељенска црква у свом исповедању вере предала следеће учење: *верујем у једнога Духа Светога, Утешитеља, који је говорио кроз пророке;* на основу овога бићеш уверен и утемељен да, мада су многи називи, ипак је један само Дух Свети. О тим именима, одабравши неколико од њих, ми ћемо сада говорити.

4. Он се просто назива Духом, као што мало пре прочитамо: *овим Духом даје се реч премудрости.*[3] Назива се Духом истине по речима Спаситељевим: *кададође Дух истине.*[4] Назива се Утешитељем, опет по речи Спаситељевој: *ако ја не одем Утешитељ неће доћи.*[5] А да је Он један и исти, само именован различитим и многим именима, видимо из следећег. Јасно је за њега казано: *Утешитељ је Дух Свети.*[6] У вези са тим, да је Он Утешитељ и Дух истинити, речено је: *тога Утешитеља даћу вам да буде стално са вама у векове, Духа истинитог.* И још: *када дође Утешитељ кога ћу вам послати од Оца, Дух истине.*[7] Назива се Он и Духом Божијим, као што пише: *и видех Духа Божијег како силази.*[8] И на другом месту: *сви који се руководе Духом Божијим, синови Божији су.*[9] Назива се Он и Духом Очеви, како каже Спаситељ: *нећете ви говорити, него Дух Оца вашег говориће кроз вас.*[10] Павле каже: *тога ради приклањам колена своја Оцу ... да бисте се утврдили Духом његовим.*[11] По речима Петровим Он се назива и Духом Господњим: *због чега се договористе да искушате Духа Господњег?*[12] Назива се и Духом Божијим, али и Духом Христовим, како пише Павле: *ви нисте у телу, него у Духу, пошто Дух Божији*

живи у вама: ако неко нема Духа Христовог, тај није његов.[13] Назива се и Духом Сина Божијег: *а пошто сте синови, посла Бог Духа Сина свога.* Нарочито се назива Духом Христовим: *у које или какво време јављао се у њима дух Христов.[14]* А на другом месту: *вашољ" молитвом и даром Духа Исуса Христа.[15]*

5. Осим ових пронаћићеш и друга имена која се односе на Духа Светог. Он се назива Духом светиње, јер пише: *по Духу светиње.[16]* Назива се и Духом усиновљења, по речи Павловој: *не примисте Духа робства за страх, него примисте Духа усиновљења који вапије: ава Оче![17]* Назива се и Духом откровења: *да вам се дарује Дух премудрости и откровења да Га познате.[18]* Назива се и Духом обећања, како сведочи Павле: *у кога и ви поверовасте и знаменовасте се Духом обећања Светим.[19]* Назива се још и Духом благодати по речима истог апостола: *и Духа благодати вређа.[20]* Назива се још и многим другим, сличним, именима. Јасно си још раније чуо да се Он у Псалмима некада назива благим, а некада: *Владичним.[21]* У Исаијиним пророштвима назива се Духом *премудрости и разума и савета и крепости и знања и побожности и страха Божијег.[22]* Све ово, што раније још рекосмо и што сада кажемо, потврђује да су различита имена, али и поред тога један је само и истинити Дух Свети који има живот и саможивот и свагда, заједно са Оцем и Сином, постоји; Он се не изриче устима и речју Оца или Сина, нити се издише, нити се у ваздуху разлаже, него самолично постоји; сам говори и дејствује, устројава и освећује, јер је неразделиво, јединствено и једно спаситељно расположење о нама Оца и Сина и Светога Духа, као што раније ми већ рекосмо. Жеља ми је да се памти оно што већ рекох, како би знање било савршено и потпуно; знајте да није један у законима и пророцима, а други у еванђељу и апостолима, него је један и исти Дух Свети у Старом и Новом завету, који је изрекао божанско Писмо.

6. Исти Дух Свети сам је сишао на Свету Дјеву Марију. Када је јединорођени Христос имао да се роди, сила Вишњег осенила је Дјеву и Дух Свети је сишао на њу, осветио је, да би била способна да прими Тога кроз кога је све настало. Није ми намера, а ни потреба, да о томе много говорим и да те поучавам да је ово било непорочно и чисто рођење: ти знаш да је њој Гаврило говорио шта ће се све десити, али сам није учествовао у догађајима; као Арханђел добро знам своју дужност и благовестим ти радост; а како ће се рођење десити, није у мојој надлежности. *Дух Свети сићи ће на тебе и сила Вишњег осениће те, те ће и оно што ће се родити бити свето и назваће се Син Божији.[23]*

7. Тај Дух Свети дејствовао је и у Јелисавети. Он није само у дјевама, него се дотиче и удатих, уколико је брак законит: *и испуни се Јелисавета Духом Светим[24]* и поче да пророкује. Ова верна и добра слушкиња говорила је о Господу: *од куда мени то да ми дође мајка Господа мога?[25]* Јелисавета ју је достојно дочекала. Истим овим Духом испунио се и Захарија, отац Јованов, те поче да пророкује о добрима која јединорођени може да дарује, као и да ће Јован након крштења постати његов Претеча. Исти Дух Свети је известио праведног Симеона да *неће умрети док не види Христа Господњег;[26]* узевши Христа на руке, он је јасно посведочио о њему.

8. Јован, препун Духа Светог, још у утроби мајке своје је освећен да буде крститељ Господа; он сам није даровао Духа, али је проповедао Онога који ће дати и послати Духа. Он је говорио: *ја вас крштавам водом покајања, а онај који ће доћи после мене ... Тај ће вас крстити Духом Светим и огњем.[27]* Огњем - због чега? Пошто је силазак Духа Светог био у облику пламених језичака, о чему је Спаситељ радосно благовестио: *дођох да бацам огањ на земљу и како бих волео да се већ разгорео.[28]*

9. Тај Дух Свети је сишао када се Господ крстио да слава Крштавајућег се не би остала скривена; Јован сведочи: онај који ме је послао да крстим водом, Тај ми рече: *на*

кога видиш да силази Дух и стаје на њега, Тај ће крстити Духом Светим.[29] Међутим, обрати пажњу шта каже еванђелиста: *отворише се небеса*[30]! Отворише се због славе онога који силази из њих. И гле, отворише се небеса и виде Духа Божијег у облику голуба како силази на њега тј. Дух је силазио сам, лично, сам по себи. Било је потребно, како неки тумаче, да почетак и узвишеност дејстава Духа Светог који се дарује онима који се крштавају, буду саопштени Спаситељевом човечанству, јер Спаситељ и дарује ту благодат. Сишао је Он у облику голуба вероватно, као што неки кажу, сходно чистој и незлобивој голубици која Га дочарава и која је била приношена на жртву за време молитве за рођену децу и опроштај грехова. Тако је веома веродостојно предсказано да ће Христос управо овако показати себе. О Жениху се у Песми благовести и каже: *очи његове су као у Голубице на изворима вода*. [31]

10. Ову голубицу је предсказала, по мишљењу неких, Нојева голубица. Као што се у његово време, помоћу брода и воде, спасоше они који беху са њим у броду, а истовремено је почео да постоји и нови свет, голубица, коју је пустио из чамца, вратила му се пред вече са маслиновом гранчицом у кљуну; тако исто, казују ови тумачи, Дух Свети силази на Ноја, узрочника новог живота, који је објединио вољу свих народа дочараних и представљених животињама које беху у броду. Када Он дође вукови ће пасти заједно са јагањцима. Црква његова има теле и вола и лава и сви они заједно пасу, а ми и данас видимо да црквени учитељи саветују и руководе земаљским управитељима. Дакле, та духовна голубица је сишла у време крштења да би показала да ће Тај крсним дрветом спасавати верујуће и да ће смрћу својом даровати спасење.

11. Ово се може и другачије протумачити: међутим, ми ћемо саслушати шта о Духу Светом говори сам Спаситељ. Он каже: *ако се ко не роди водом и Духом, неће ући у царство небеско*. [32] Да ова благодат долази од Оца, Он потврђује речима: *колико ће више Отац небески даровати Духа Светога ономе који Га моли*. [33] Богу се треба клањати духом: *доћи ће час и већ је настао када ће се истинити поклоници клањати Оцу духом и истином: јер Отац такве поклонике тражи*. Дух је Бог и који му се клањају нека се клањају духом и истином. [34] И још: *пошто Ја Духом Божијим изгоним злодухе ... тога ради кажем вам: сваки грех и хула опростиће се људима, али хула на Духа неће се опростити ... ако неко каже реч против Сина Човечијег, опростиће му се; али ако каже против Духа Светог, неће му се опростити ни овога, ни онога века*. [35] На другом месту каже: *Ја ћу умолити Оца да вам пошаље другог Утешитеља који ће са вама бити у векове, Духа истине кога свет не може примити, јер Га не види, нити Га познаје. Ви Га познајете јер у вама пребива и у вама ће остати ... ово вам говорим да знате. А Утешитељ, Дух Свети, кога ће Отац послати у име моје, Он ће вас научити свему и сетићете се свега што вам рекох ... када дође Утешитељ, кога ћу вам послати од Оца, Дух истине који од Оца исходи, Он ће сведочити за мене*. [36] И на другом месту каже Спаситељ: *ако /а не одем, Утешитељ вам неће доћи; а када дође Он ће изобличити свет због грехова и због правде и суда; затим: још много вам имам казивати, али не можете носити. Када дође Он, Дух истине, упутиће вас на сваку истину: неће од себе говорити, него оно што је чуо и благовестиће вам оно што ће доћи. Он ће ме прославити јер ће од мога примити и вама благовестити. Све што има Отац мој, моје је: због тога вам рекох да ће од мога примити и вама благовестити*. [37] И даље ћу ти наводити сведочанства самог Јединорођеног, да ти не би подлегао речима људским.

12. Заједницу тога Светог Духа обећао је Спаситељ апостолима својим, као што пише: *и ово рекавши дуну и рече им: примите Духа Светог; коме опростите грехе биће им опроштени, и коме задржите, задржани су им*. [38] Ово је друго дување, пошто је прво било нарушено и изгубљено грехом. [39] О овом другом дувању пише: *изиђе*

затирач на те, чувај град, пази на пут, укрепи се добро.[40] Изиђе - одакле? Из ада! Еванђеље повестује да је ово његово дување било после васкрсења. Мада им је тада саопштио благодат, Он жели још више да им саопшти, те каже апостолима: *спреман сам још више да вам кажем, али не можете примити и носити*. Примите благодат у оној мери у којој можете носити; уствари, чекајте још више. *Ви седите у граду Јерусалиму док се не обучете у силу са висине*. [41] Сада добијате донекле, а онда ћете примити у потпуности. Врло често се дешава да онај који прима несавршено користи добијено: али онај који се обуче, обавијен је одећом са свих страна. Не плашите се, каже Он, оружја и стрела ђаволових; ви ћете имати силу Духа Светог. (Памтите оно што вам недавно рекох да се Дух Свети не дели, него се дели благодат која се кроз њега ниспошиље).

13. Дакле, Исус се вазнео на небо и испунио обећање. Он је говорио ученицима: *Ја ћу умолити Оца и послаће вам другог Утешитеља*. [42] Они су живели у Јерусалиму очекујући силазак Духа Светог; када је наступио дан Педесетнице, у том граду Јерусалиму (ову предност ми и данас користимо, јер та блага нису нигде другде послата, а нама су дарована) - кажем, у дан *Педесетнице*, [43] док су били сви заједно, сишао је са неба Утешитељ који снажи и чува Цркву, промишља о душама, води унесрећене, просвећује заблуделе, награђује подвижнике и овенчава победнике.

14. Сишао је да би обукао у силу и крстио Апостоле. Господ каже: *бићете крштени Духом Светим врло брзо*. [44] Ово није делимична благодат, него савршена сила. Као што сваки који се у крштењу погрузи у воду бива окружен са свих страна водом, тако су се и апостоли крстили Духом Светим савршено. Међутим, вода пере само спољашност, док Дух Свети крштава целокупну унутрашњост душе. Због чега се чудите? Ево ти један очигледан пример који је обичан, али врло умесан за необразоване људе: зар се не дешава када ватра ужари хладно гвожђе да оно од тамног постаје светло, а од хладног топло; ако огањ, као тело, улази у састав железног тела и у њему без ометања савшава своје дејство, зашто се чудити кад Дух Свети уходи у унутрашњост душе?

15. Да величанство ове благодати не би остало прикривено, она је као небеска труба шумела: *и чу се изненада шум са неба као када дува снажан ветар*. [45] Који је смисао оваквом силаску? Да би и очи виделе огњене језичке, а уши чуле шум: *и испуни сав дом где се беху сабрали*. Ученици беху у једној кући и цела кућа се испунила благодаћу. По обећању они су се крстили целим бићем; и душом и телом се обукоше у божанствену и спаситељну одећу: *и јавише се раздељени језичци као пламени и седоше на сваког понаособ и сви се испунише Духа Светога*. [46] Примише они огањ који их није спржио, него спасао; примише огањ који пали трње грехова, а душу просвећује. Овај огањ ће сада и на вас сићи и трње ваших грехова ће сатрти и истребити; драгоценост душе ваше, међутим, још више ће убелити и просветити, дарујући вам благодат. Нзу је Он у оно време даровао и својим апостолима. У облику пламених језичака на њих се спустила благодат да би посредством огњених језичака њихове главе биле овенчане новим духовним венцима. Пламени мач је у своје време заграђивао улаз у рај: спаситељни огњени језик поново је вратио изгубљену благодат.

16. *И почеше говорити туђим језицима, како им Дух даваше да говоре*. [47] Галилејци Петар и Андреј, говораху час персијским, час миђанским језиком; Јован и остали апостоли говораху свим језицима пред присутним паганима. Наиме, није обичај да се од нашег времена у овај град сабирају људи са разних страна, него је то давнашњи обичај. Који би учитељ био кадар да их у трену научи ономе што они до тада нису знали? Колико година прође док неко, руковођен умешним учитељима и граматичарима, научи грчки језик па и тада, и поред свих помагала, не науче сви једнако добро да говоре тај језик: беседник добро говори, али онај који зна граматику

не мора да зна добро да говори, јер он не познаје науку љубомудрија. Међутим, Дух Свети је у трену научио апостоле оним језицима које они до тада нису знали. То је заиста велика мудрост; то је божанска сила. На који други начин објаснити и са чиме упоредити њихово дотадање незнање језика, са тренутним знањем и говорењем истих?

17. Присутни народ се узбунио. Настала је пометња. Друга пометња која је у свему била супротна првој пометњи: злој вавилонској пометњи! У вавилонској пометњи језика беше испољена раздјељеност воље, пошто је замишљени наум био богопротиван; у овој другој пометњи десило се утемељење и сједињавање мисли, јер је у свему био побожан циљ. Кроз чега се десило отпад, кроз то се десило и преображај. Присутни слушаоци се одушевише и рекоше: *како ми свако на свом језику слушамо да они говоре?*[48] Ништа није чудно; ни Никодим није знао на који начин силази Дух, па му је објашњено: *Дух дише где хоће и глас његов чујеш; али не знаш одакле долази.*[49] На исти начин и ја сам неспособан да вам кажем ко је Он по своме Бићу.

18. *Неки им се наругаху говорећи; вина су се напили.*[50] Говорили су истину, али подругливо. Заиста је у питању вино, али ново - благодат Новог завета. То је ново вино из духовног винограда које је много пута већ плоносило у пророцима, а у Новом завету плод је савршен. Као што виноградска лоза свагда остаје иста, али с времена на време доноси нове плодове, тако исто и овај Дух свагда бива и јесте исти, какав је по суштини, али иако је много пута дејствовао у пророцима, сада је показао нешто ново и чудесно. Благодат је саопштена оцима, али сада је дата изобилно. Тамо се само дотакоше Духа Светог, а овде се њиме савршено крстише.

19. Петар, међутим, који је поседовао Духа Светог и тога био свестан, рече: *људи, Јудејци!* Вама је познат пророк Јоиљ, али не схватате оно што пише код њега: *ови нису пијани као што ви мислите.*[51] Они су пијани, али не од чега ви мислите, него од онога што пише: *хране се изобиљем дома твога и из потока сладости својих ти их напajaш.*[52] Напише се напојем трезвеним који умртвљује грех и оживотворава срца, пијанством супротним телесном: телесно пијанство производи и ствара заборав познатог, а ово пијанство дарује знање и о непознатим стварима. Напише се јер испише вино из духовне лозе која за себе каже: *Ја сам лоза, а ви сте чокот.*[53] Ако мени не верујете, нека вас време дана у који се ово десило увери: *беше трећи час дана.*[54] У трећи час дана Распети, по Марковим речима, сада у трећи час шаље ову благодат. Није другачија благодат Распетог од ове која се сада у трећи час излила; Тај који је био разапет и који је обећао, сада испуњава своје обећање. Ако желите сведочанство чујте речи које изговара Петар: *то је оно што је казао пророк Јоиљ: и после ових дана, говори Господ, излићу Духа свога.*[55] Речју: *излићу*, означава се обилни дар: *не у мери у којој Бог може дати Духа. Отац љуби Сина и све је предао у руке његове.*[56] Он му је дао власт да дарује благодат Духа Светог свакоме коме благоизволи. *Излићу од Духа свога на свако тело и ваши ће синови пророковати и кћери ваше; и потом: и на слуге своје и слушкиње своје, у дане оне излићу Духа свога и пророковаће.*[57] Дух Свети не гледа на личност: Он не потражује спољашње предности, него побожност душе; нека се не горде богати, али нека и бедни не очајавају; нека сваки себе припреми за примање небеске благодати.

20. Много сам вам до сада рекао и можда се ваш дух већ заморио, али знајте да је још много остало неречено; потребно је још много поуке да би се учење о Духу Светом потпуно изложило. Због наступања празника Пасхе ја сам био слободан да продужим своју беседу, али и поред тога нећу стићи и не могу да изнесем све доказе из Новог завета које би ви требали да сазнате; остало је још много сведочанстава из Дела апостолских у којима се сведочи да је благодат Духа Светог дејствовала у Петру и у свим осталим апостолима. Нисам навео многа места из Саборних посланица и из четрнаест Павлових посланица; настојаћу да из свих ових писама, као из велике баште

препуне цветова, саберемо сведочанства, али не многа, да бисмо имали времена да укажемо на најбитније од њих.

21. Силом Духа Светог, вољом Оца и Сина, Петар *стаде испред једанаесторице и подигавши глас*, (као што пише:) *узвиси крепошћу глас свој, благовести Јерусалиму*, [58] духовном мрежом речи својих уловио је за један дан три хиљаде душа: толико је силно благодат деловала у свим апостолима да су сами Јудејци, који распеше Христа, поверовали у овако великом броју, крстише се у име Христово и постојано остадоше у вери и у молитви са апостолима. Истом овом силом Петар и Јован, одлазећи у храм на молитву у девети час, именом Исуса Христа исцелише хромога од рођења који је седео пред црквеним вратима, а био је стар четрдесет година; [59] (тако се испунило казано:) *хром ће скакати као јелен*. [60] Мрежом духовног учења уловљено је пет хиљада људи који одмах повероваше; заблуделе и упорне старешине народне и првосвештенике изобличише мудрошћу, али не својом, јер они беху прости и неуки људи, него дејством Духа Светога, као што пише: *тада Петар, испунивши се Духом Светим, рече им*. [61] Благодат Духа Светога толико је деловала кроз дванаест апостола Христових да је код верујућих не само душа и тело било једно, него су и имања била заједничка; иако су власници кућа и имања доносили апостолима добијени новац за продату имовину, ипак међу њима није било сиротих. Када су се Ананија и Сапфира дрзнули да слажу Духу Светом, добише заслужени казну.

22. *Рукама апостолским савршавана су многа знамења и чудеса међу људима*. [62] Духовна благодат која се изливала кроз апостоле толико беше силна да су они деловали и изгледали страховито, мада беху веома кротки. *Нико није смео да им се приближи, него их људи величаху; многи људи и жене приступаху вери у Господа*. [63] Улице се испунише многим болесницима који су лежали на својим постељама, *не би ли Петрова сенка, када прође поред њих, пала на њих и излечила их; долажаху и многи из околних градова у овај свети град Јерусалим, доносећи своје болеснике и заражене духом нечистим и сви се исцељиваху овом силом Духа Светог*. [64]

23. Када су првосвештеници бацили Апостоле у тамницу, Анђео их је током ноћи чудесно извео и одвео у храм да проповедају; када су их из храма поново довели пред судиште, они су врло одважно изобличили своје судије беседом о Христу. Реченом су додали да је и Духа Светога *Бог даровао онима који му се повинују*; мада су их тада ишибали, *они се радосно вратише од њих не престајући да уче и блавесте о Исусу Христу*? [65]

24. Благодат Духа Светога није дејствовала само у дванаесторици апостола, него и кроз прворођене синове некада бесплодне Цркве ове тј. кроз седморицу ђакона. Њих одабрасе као што пише: *испуњене Духом Светим и премудрошћу*. [66] Достојан свога имена, Стефан, један од њих, први међу мученицима, муж препун вере и Духа Светога, чинио је чудеса велика и знаке многе међу људима; оне који се усудише на препирку са њим побеђивао је, јер нису могли да се успротиве премудрости и Духу којим је говорио. Пошто су га оклеветали и довели на суд, он је сијао анђеоском светлошћу: погледавши на њега, сви који беху у судници, видеху његово лице светло као лице Анђела. Када је својим мудрим одговором посрамио острашћене Јудејце, људе необразованог срца и ума, који се свагдаprotиве Духу Светом: угледао је отворена небеса и Сина Човечијег како стоји десно од Бога; ово није видео својом силом и личним моћима, него као што пише божанско Писмо: *овај, испунивши се Духом Светим, погледавши на небеса виде силу Божију и Исуса како стоји десно од Бога*. [67]

25. Истом силом Духа Светог, именом Христовим, Филип је изгонио демоне у самаријском граду; нечисти духови су излазили са великом вриском; Филип је лечио парализоване и хроме и много поверовавшег народа привео је Христу; Петар и Јован,

дошавши у Самарију, молитвом и полагањем руку својих, дароваше свима верујућима Духа Светога; једино се Симон маг, због своје нечасности, није удостојио ове благодати. Једном приликом исти овај Филип, пошто је позван у Етиопију, током путовања обратио је етиопског евнуха, јер је јасно чуо речи самог Духа: *приступи и настави пут са оним колима*,[68] научио је Етиопљанина и у Етиопију послао проповедника Христовог, као што пише: *Етиопија пружа руке своје према Богу*,[69] и пошто га је анђео чудновато узео, био је однесен у друге градове да проповеда еванђеље.

26. Истим Духом Светим испунио се Павле након што га је Господ наш Исус Христос призвао у службу: сведок овоме је побожни Ананије из Дамаска који му је казао: *Господ Исус, који ти се јавио на путу којим си ишао, послао је мене да прогледаш и да се испуниш Духом Светим*. [70] Тај исти Дух Свети намах је уздејствовао и ослепелом Павлу вратио изгубљени вид, а душу његову запечатио својом благодаћу учинивши га тако изабраним оруђем које ће представити име јавившег му се Господа, како царевима, тако и синовима Израилевим; негдашњег гонитеља учинио је проповедником и добрим слугом који је целу територију, од Јерусалима до Илирије, испунио еванђеоским учењем; проповедао је и у Риму и својом ревношћу стигао је све до Шпаније. Он је поднео много напора и уложио много труда вршећи чудновата знамења и чудеса.

27. Силом Духа Светога, врховни апостол који поседује кључеве Царства небеског - Петар, исцелио је у Лиди, данашњи Диоспол, парализованог Енеја; у Јопи је васкрсао из мртвих честиту Тавиту; у горњој соби једне куће имао је виђење: отворено небо из кога се спуштало платно препуно различитих и разнородних животиња, добивши откровење и заповест да ни једнога човека не сматра нечистим или опогањеним макар он био и Јелин, те када га је Корнилије капетан позвао, јасно је чуо речи овог истог Духа Светог: *ето, траже те ови људи; устани, сиђи доле и пођи са њима не истражујући ништа, јер их Ја послах*. [71] Да би јасно ставио на знање да и пагани могу бити причасници благодати Духа Светог Писмо сведочи да, када је Петар дошао у Кесарију и почео проповед о Христу, са њим је дошао и Корнилије и док је Петар учио, *нападе Дух Свети на све који су слушали његове речи*, тако да се и они из обрезања, који су такође дошли са Петром, веома зачудише и задивише, рекавши: *гле, и на пагане се излио Дух Свети*. [72]

28. Када се проповед о Христу почела ширити и у Антиохији, славном граду Сирије, тамо је био изаслан Варнава, добри сарадник, *муж благ и препун Духа Светога и вере*. [73] Видевши у Антиохији плодно тле и велику предстојећу жетву верујућих у Христа, он је из Тарса, као помоћника и сатрудника, довео у Антиохију и Павла. Колико је тамо било много верујућих потврђује и чињеница да се *верни први пут у Антиохији назвали хришћанима*. [74] Сматрам да је Господ одавно већ одредио и благовестио ово име, али је оно вернима дато Духом Светим. Када је Бог на Антиохију излио велику благодат, тамо се појавише пророци и учитељи, међу којима беше и Агав. Онима који су служили Господу и који су постили, Дух Свети рече: *издвојте ми Варнаву и Савла на дело за које их призвах*. [75] Пошто положише руке на њих, Дух Свети их је повео на пут. Дакле, сасвим је очигледно да Дух Свети, који говори и изашиље, јесте жив, самобитан и делотворан, како напред већ рекосмо.

29. Тај Дух Свети, заједно са Оцем и Сином, поставивши у Васељенској Цркви Нови завет, ослободио нас је од тешког бремена закона: под овим мислим на уредбе о чистој и нечистој храни, о суботи и младом месецу, о обрезању, о кропљењу крвљу и жртвама; пошто је све ово дато за времена, представљало је *сенку долазећих добара*; [76] када се сама добра показаше, оне су, сасвим исправно, напуштене. Када је по овим питањима настао спор у Јерусалиму, подстакнут од стране оних који су

сматрали обавезним обрезивање и испуњавање Мојсејевог обредног закона, у Јерусалим беху изаслани Павле и Варнава; Апостоли који беху сабрани у граду написаше своју посланицу којом су цео свет ослободили свега што је закон налагао, као и свих праобраза. Овако озбиљну ствар они нису присвојили својој надлежности, него у написаној одлуци исповедише: *изволе се Духу Светом и нама да никакво бреме више не стављамо на вас осим неопходног: да се чувате од жртава идолских и од крви и од удављеног и од блуда.*[77] Овим су јасно посведочили да иако је ова одлука дело апостола-људи, ипак је она постала обавезни закон за целу васељену дејством Духа; тај закон прихватише Павле и Варнава и пронесоше га целим светом.

30. Иако сам отегао ову беседу све вас молим, љубљени, а најпре Духа који живи у Павлу, да ми не замерите што због слабости своје и ваше, нисам у стању да вам кажем више од казаног. Да ли сам ја уопште кадар да вам на правоваљан начин исповедим чудеса која је Павле силом Духа Светог, а именом Христовим, извршио на Кипру над Елимом магом, или у Листри где је исцелио хромог, или у Киликији, Фригији, Галатији, Мизији, Македонији или оно што је учинио у Филипима - мислим на његову проповед и изагнавање Христовим именом погађачког духа, као и на потрес који се десио ноћу и помоћу кога се он ослободио тамнице крстивши после тога тамничког стражара са целим домом његовим; или оно што је учинио у Солуну и међу Атињанима у Ареопагу; или све оно што је учио у Ахаји? Да ли ја могу на прави начин да испричам све оно што је Павле чинио Духом Светим у Ефесу? Тамошњи житељи нису знали за Духа док Павле није почео да им проповеда. Када је Павле положио своје руке на њих и пошто је Дух Свети сишао они *почеше пророковати и говорити језике.*[78] Толика је била благодат Духа Светог у њему да не само он што је лечио болне својим додиром, него су узимали и његове плаштеве и делове одеће, те оздрављаху и изгоњаху зле духове; чак и они који су се бавили гатањем *сабравши књиге своје, спалише их пред свима.*[79]

31. Нећу говорити о његовом делу у Троади над Евтихом који је, заспавши на тераси, пао са трећег спрата и пошто га донесоше горе као мртвог, Павле га је оживио. Прећутаћу и његов разговор са ефеским презвитерима које је позвао у Милет и рекао им: *Дух Свети у сваком граду већ сведочи да ме чекају окови и невоље.*[80] Речима: у сваком граду, Павле јасно ставља до знања да је у сваком граду, у коме је чудодејствовао, то чинио Духом Светим, вољом Божијом и именом Христовим. Силом овог Духа Светог Павле је успешно стигао у овај свети град Јерусалим. Мада је Агав предсказао Духом шта ће се све са њим овде десити он је дошао не престајући да проповеда Христа. Пошто га одведоше у Кесарију на суд, он је и пред Феликсом и пред Фистом управником и пред царем Агрипом потврдио велику силу и благодат премудрости Духа Светог, тако да је и сам јудејски цар Агрипа рекао: *још ћеш и мене убедити да постанем хришћанин.*[81] Тај Дух Свети је сачувао Павла од било какве невоље, па чак и онда када га је на острву Малти угризла змија отровница; кроз њега је тај Дух извршио многа чудодејства над болесницима. Исти Дух је, најзад, довео овог проповедника Христовог до царског града Рима. Многе Јудејце који су ту живели преобратио је у хришћанство, а својим противницима јасно је казао: *добри Дух Свети је говорио кроз Исаију пророка, говорећи оцима вашим...*[82]

32. Да је Павле, као и сви остали Апостоли, заједно са својим слушаоцима који после њих повероваше у Оца и Сина и Духа Светог; (једносушног), заиста био испуњен Духом Светим, нека те увере његове речи из посланица: *реч моја и проповед моја није у убедљивим речима људске мудрости, него у показивању Духа и силе; а на другом месту: којим нас је и запечатио.*[83] *А онај који нас је баш за ово и саздао јесте Бог, који нам је и дао залог Духа.*[84] И још: *Онај који је подигао Исуса из мртвих оживеће*

и ваша тела животворним Духом својим.[85] А у посланици Тимотеју каже: *добро завештање сачувај Духом Светим који живи у нама.*[86]

33. Да је Дух Свети саомбитан, да живи и да говори и предсказује, о томе смо већ говорили. Павле пише Тимотеју: *Дух изричито говори да ће у последња времена одступити неки од вере.*[87] Све ово ми видимо да се десило у деобама Цркве, не само пре нас, него и у наше време, пошто је заблуда јеретика веома разноврсна и шаренолика. На другом месту он опет каже: *која у другим нараштајима није била обзнањена синовима човечијим, како се сада Духом откри његовим светим апостолима.*[88] И још: *као што вели Дух Свети.*[89] Или: *а сведочи нам и Дух Свети.*[90] На другом месту, позивајући верне да се наоружају правдом, каже: *и кацигу спасења узмите и мач духовни који је реч Божија, и сваком молитвом и прозбом...*[91] Такође: *не опијајте се вином у чему је блуд, него се наслађујте Духом говорећи међу собом у псалмима и химнама и песмама духовним.*[92] И још: *благодат Господа Исуса и љубав Бога и заједница Светога Духа нека је са свима вама.*[93]

34. Све што рекох и још много друго што је изостало представља, свакако, саомбитну, освећујућу и дејствујућу силу Духа Светог. Требало би ми много, много више времена ако бих хтео да изнесем све остале доказе и сведочанства о Духу Светом која се налазе у четрнаест посланица апостола Павла у којима он на различите начине износи побожно учење о Духу Светом. Нека ми сам свемогући Дух Свети опрости што сам, услед недостатка времена, изоставио многа сведочанства о њему, а вама слушаоцима, нека дарује савршено познање свега што сам ја изоставио. Марљиви међу вама знају већ доста на основу читања божанског Писма, тако да ће на основу двога: овог што чуше и читања Светог Писма, још више утврдити своју веру у једног Бога Оца, Сведржитеља и у Господа нашег Исуса Христа, Сина његовог, јединорођеног, и у Духа Светог, Утешитеља. Мада се израз Дух у божанском Писму приписује и односи на сва три лица Божија, јер се за Оца у Јовановом еванђељу каже: *Бог је Дух,*[94] за Сина код пророка Јеремије: *Дух лица нашег Христос Господ;*[95] за Духа Светог у Јовановом еванђељу: *Дух Свети Утешитељ*[96] ипак побожно схваћено учење вере налаже да одбацимо Савелијеву заблуду. Дакле, вратимо се поново на оно што нам приличи и што је корисно сада да кажемо.

35. Пази добро да и ти не приступиш крштењу слично Симону, са лицемерним срцем, заборављајући на истину. Наше је да сведочимо, а твоје да памтиш и утемељујеш. Ако останеш у вери, блажен си; ако паднеш у неверје, тргни се одмах и врати се вери. У време крштења када приступиш Епископима или Презвитерима или Ђаконима (благодат се налази свагде: и у селима и у градовима, у простим људима и у образованим, у слугама и у господарима; благодат није од човека, него се од Бога дарује кроз човека), приступај крститељу, али не обраћај пажњу на њега кога видиш, него задржи своје мисли на Духу Светом о коме сада говоримо. Он је спреман да запечати душу твоју. Он ће ти заиста дати небески и божански печат од кога стрепе ђаволи, као што пише: *поверовавши у њега бисте запечаћени обећаним Духом Светим.*[97]

36. Он испитује сваку душу и не баца бисер пред свиње. Ако си лицемеран, у том случају само ће те човек крстити, а Дух неће. Ако ли, пак, приступаш са вером, у том случају човек ће извршити само видљиву страну, а Дух Свети ће саопштити и даровати невидљиво. У једном трену бићеш подвргнут великом и важном испиту и одабиру у велику војску; ако прокоцкаш ово време, нећеш више бити у стању да исправиш зло. Ако се удостојиш благодати Божије, душа ће ти синуги: примићеш силу коју до тада ниси имао; добићеш страховито оружје против злодуха. Ако не будеш скинуо са себе ово оружје и ако будеш чувао добијени печат, злодух ти неће смети приступити, јер се плаши, зли дуси се изгоне и одгоне духом Божијим.

37. Ако поверујеш, не само да ћеш добити опроштај грехова, него ћеш савршавати дела која превазилазе људске моћи. Нека те Бог удостоји и пророчког дара. Благодат Божију ћеш примити у мери у којој можеш носити, а не у мери о којој ја говорим. Ја могу говорити о малом, а ти да добијеш велико; вера је, уствари, велика купељ. Утешитељ ће те свагда чувати, стараће се о теби као о свом војнику и онда када долазиш и када одлазиш и када други смишљају зло против тебе. Он ће ти даровати сваковрсна добра уколико га својим гресима не ожалостиш. Написано је: *не жалостите Духа Светог Божијег којим сте означени у дан избављења.*[98] На који начин, љубљени, треба чувати благодат? Будите спремни да је прихватите и прихватавши је не одбаците.

38. Сами, пак, Бог свега, који је говорио Духом Светим кроз пророке, који Га је и ниспослао у дан Педесетнице на апостоле, нека и сада ниспошље Га и на вас и њиме да сачува и нас, чинећи свима добро, како бисмо свагда рађали плодове Духа Светог: *љубав, радост, мир, дуготрпљивост, благодат, милосрђе, веру, кротост, уздржање*[99] у Христу Исус, Господу нашем. Кроз њега и са њим, нека је слава Оцу, заједно са Светим Духом, сада и свагда и у векове векова. А м и н.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорено катихуменима у Јерусалиму, без припреме, о Духу Светом; наставак пређашњег излагања на речи посланице Коринћанима: овим Духом даје се реч премудрости, и даље - I Кор 12:8.	27. Мт3:11.	63. Дела5:13, 14.
2. I Кор2:13.	28. Лк 12:49.	64. Дела 5:15, 16.
3. I Кор12:8.	29. Јн1:33	65. Дела5:32, 41, 42.
4. Јн 16:13.	30. Мт3:16	66. Дела6:3.
5. Јн 16:7	31. Песма5:12.	67. ср. Дела 6:5, 8,10,15, 55.
6. Јн 14:26.	32. Јн3:5	68. Дела 8:29
7. Јн 15:16, 26	33. Лк 11:3.	69. Пс 68:32.
8. Мт3:16.	34. Јн 4:23-24.	70. Дела 9:17
9. Рм8:14.	35. Мт 12:28, 31-32.	71. Дела 10:19-20.
10. Мт 10:20.	36. Јн: 14:16-17, 26; 15:26	72. Дела 10:44, 45.
11. Еф 3:14,16	37. Јн 16:78,12-15	73. Дела 11:24.
12. Дела5:9	38. Јн 20:22-23	74. Дела 11:26
13. Рм 8:9	39. Пост2:7	75. Дела 13:2
14. I Петр1:11	40. Наум2:1	76. Јевр 10:1
15. Флб1:19	41. Лк 24:49	77. Дела 15:28, 29.
16. Рм1:4.	42. Јн 14:16	78. Дела19:6
17. Рм8:15.	43. Дела 2:2.	79. Дела 19:19.
18. Еф1:17.	44. Дела 1:5.	80. Дела 20:23.
19. Еф 1:13.	45. Дела 2:2.	81. Дела 26:28.
20. Јевр 10:29.	46. Дела 2:34	82. Дела 28:25.
21. Пс 143:10; 50:14.	47. Дела 2:4.	83. I Кор 2:4; II Кор 1:22
22. Ис. 11:2,3	48. Дела 2:6	84. II Кор 5:5.
23. Лк1:35	49. Јн 1:8	85. Рм 8:11.
24. Лк1:41.	50. Дела 2:13	86. ПТим1:14.
25. Лк1:43.	51. Дела 2:14-15	87. I Тим 4:1.
26. Лк2:26	52. Пс36:8	88. Еф3:5.
	53. Јн 15:5.	89. Јевр 3:7.
	54. Дела2:15	90. Јевр 10:15.
	55. Јоил2:28.	91. Еф 6:17,18.
	56. Јн 3:34-35	92. Еф 5:18,19
	57. Дела 2:17,18; Јоил 2:28	93. II Кор 13:13
	58. Дела2:14; Ис 40:9	94. Јн4:24
	59. Дела 3:1, 2,11.	95. Плач4:20.
	60. Ис 35:6.	96. Јн 14:26
	61. Дела4:8.	97. Еф 1:13
	62. Дела5:12	98. Еф4:30.
		99. Гал 5:22-23.

ОГЛАСИТЕЉНА ПОУКА ОСАМНАЕСТА[1]

1. Корен сваком добром делу јесте уздање у васкрсење. Искекивање награде снажи душу у добром делу. То је разлог због кога сваки делатник лако подноси невоље и напор, јер предвиђа за свој труд добру плату; код оних, међутим, који се труде али не виде плату, пре времена, заједно са телом, изнемогава и душа. Војник који очекује награду смело иде у бој против непријатеља; међутим, ни један војник који служи неразумном цару, који му не даје плату за учињени напор, не жели да умре за њега. Исто тако и свака душа која верује у васкрсење чува саму себе, како и треба, док душа која не верује у васкрсење препушта се пропасти. Који верује да ће тело васкрснути чуваће га и неће га прљати блудом и прељубама; ко неверује у васкрсење препушта се блудним насладама и сасвим му је свеједно за тело, као да је туђе. Вера у васкрсење мртвих јесте веома битна поука и учење Свете Саборне Цркве: важна и веома потребна. Мада се многи не слажу са овим, ипак сама истина га уверава. Овоме противурече Јелини, не верују Самарјани, одбацују јеретици. Противуречје је разнолико и многоврсно, а сама истина је једнообразна.

2. Јелини, као и Самарјани, противуречећи нашем учењу кажу: у земљу одлази умрли човек и трули у њој; све се претвара у црве, а потом и црви умиру. Оваквој трулежи и пропасти подвргава се тело: како ће оно онда моћи да васкрсне? Оне који се удавише умору појеле су рибе, па су и те рибе појеле неке друге рибе. Медведи и лавови појели су многе људе, чак су и кости њихове сатрили. Орлови и вране који су појели телеса умрлих мртваца разлетеше се по целом свету. Одакле ће се њихово тело појавити? Наиме, од птица које су искључале мртва телеса, неке угинуше у Индији, друге у Персији, а неке у земљи Гота. Неки људи изгореше у пламену и од њих је остао само пепео, али је и њега расејао ветар или киша на све стране. Одакле ће се узети њихово тело?

3. За тебе, човече, који си ограничен и слабашан далеко је Индија од земље Гота; далеко је Шпанија од Персије; Богу, пак, који у својој руци држи целу земљу све је веома близу. Дакле, немој ти немоћан да представљаш немоћним Бога, него обрати пажњу на његову свемоћ. Сунце није велико дело Божије, али једним зраком загрева цели свет; ваздух који је Бог створио објумљује цели свет; а Бог, Творац сунца и ваздуха, зар је далеко од света? Нека се измешају различита биљна семена (теби слабом сасвим приличе једноставни примери) и све растине њихово налазиће се у твојој шаци; кажи ми, да ли ће ти бити тешко или веома лако да разликујеш свако семе и да их раздвојиш и посебно засадиш, како би расли сваки са својом врстом? На тај начин ти можеш оно што је у руци твојој веома лако да издвојиш и доведеш у пређашње стање; зар Бог не може да раздвоји и издвоји и доведе у пређашње стање оно што се налази у руци његовој? Схваташ ли шта ти говорим? Није ли безочно одбацивати ово?

4. Проникни и у закон правде и осврни се на себе самог. Ти имаш различите слуге: једни су добри, други су, међутим, лоши. Добре, свакако, поштујеш, а рђаве кажњаваш. Ако пресуђујеш, добре ћеш наградити, а зле казнити. Дакле, ти као смртник поседујеш извесну праведност; па зар Бог, који је вечни Цар свега, нема праведну плату? Нечастиво је овако шта порицати. Размисли о овоме што ти говорим: многе убице умреше у својим постељама и прођоше некажњено; где је правосуђе Божије? Некада се деси да убица убије педесет људи, али ће му свеједно бити одсечена глава; где ће он добити казну за осталих 49 убиства? Ако нема суда и давања по заслуги након краја света овога, онда можеш оптужити Бога за неправосудност. Немој се чудити спорости његовог суда. Сваки подвижник бива након подвига или овенчан или посрамљен. Тај који одређује подвижницима награду никада их не награђује током подвига, него чека да се све заврши да би на крају, сагледавши све, могао да узврати

правоваљаном наградом и венцем славе. На исти начин и Бог, све док траје подвиг у овом свету, мада донекле награђује праведнике, коначну награду ће им дати на крају.

5. Ако по твом мишљењу нема васкрсења мртвих, због чега онда оптужујеш оне који плачкају мртваце? Ако је тело погинуло и ако се не треба надати васкрсењу, због чега судити онима који плачкају мртваце? Видиш ли да, иако устима поричеш васкрсење, својом савешћу потврђујеш истину васкрсења?

6. Посечено дрво поново цвета; зар човек, кога је посекла смрт, неће се обновити? Оно што сејемо и жањемо ми чувамо на гувну; а човек када се пожње из овога света зар неће бити сачуван на гувну тога света? Када се виноградска лоза ореже и сасеку гране, ако се засаде у земљу оне ће опет да оживе и да роде род; зар човек, за кога је и виноградска лоза као и све остало биље створено, неће васкрснути након одласка у земљу? Ако упоредимо ствари поставља се питање шта је теже: извајати нову статуу или разбијену довести у пређашње стање? Бог који нас је створио ни из чега, зар не може васкрснути наше биће после смрти? Ти, будући Јелин, не верујеш у оно што каже Писмо за васкрсење: размотри ово питање из саме природе и увери се у казано на основу виђеног до сада. Сељак сеје пшеницу или неку другу културу: посејано семе умире, трули и постаје непогодно за храну. Али, пошто је иструлило оно поново клија, рађа се и на површини земље јавља се у прекрасном облику; треба знати да је пшеница створена нас ради! Не само пшеница, него и све друге културе створене су ради наше исхране, а не ради себе самих. Дакле, то што је створено нас ради умире и оживљава, а ми за кога је све ово створено, зар нећемо устати?

7. Сада је зимски период као што знате; дрвеће делује као мртво: где је лишће смоквино? Где су гроздови виноградски? Зиме је све мртво, а у пролеће све наново зелени; када наступи одређено време тада као да им само мртвило саопштава и дарује живот. Бог, знајући унапред за твоје неверје, сваке године на видљив начин показује силу васкрсења да би ти гледајући на ово што се пред тобом дешава са безживотним стварима, поверовао у оно што се тиче живих бића. Муве и пчеле углавном се даве када падну у воду, али својевремено опет оживљавају; неке врсте животиња зими бивају као мртве, али током лета поново оживљавају. Сходно слабости твојих сила, ја ти и предлажем једноставне примере. Тај који бесловесним и презреним животињама надприродно дарује живот, неће ли пре даровати живот нама због којих је све њих створио.

8. Упорни Јелини желе још јаснији пример у мртвих; они кажу да иако овакве животиње оживљавају у своје време, ипак се то неће десити са свима које иструле. Они желе да наочиглед виде животињу која трули и васкрсава. Предвидео је Бог људско неверје и ради тога је саздао птицу феникс.^[2] Она, како пише Климент и многи други повесничари, с обзиром да је у свом роду јединка, сваких пет стотина година долеће у Египат и показује васкрсење; она се не јавља у пустим местима, где је нико не види, него у градовима се појављује да би се сви који не верују могли осведочити. Сачинивши себи гнездо од ливана, смирне и других миришљавих трава, кад наступи време она слеће у направљено гнездо, умире и почиње да трули. После тога из иструлелог тела умрлог феникса рађа се неки црв. Он нараста и прераста у птицу (ти не мораш веровати овоме, али се можеш упознати да и пчеле настају из оваквих црвића; уосталом, из веома житког јајета птице развија се перје и кости и цео састав њезин). Затим феникс, о коме говорих, покривши се перјем и обликовавши се, узлеће у ваздух у истом оном облику у којем је и умро; овим се веома јасно показује људима васкрс мртвих. Птица феникс је достојна дивљења, али она је бесловесни створ који никада не славослови Господа. Лети она по ваздуху, али не зна јединорођеног Сина Божијег. Дакле, бесловесној животињи која не познаје Творца дарује се васкрсење; зар неће васкрсење бити даровано и нама који прослављамо Бога и чувамо заповести његове?

9. Али, пошто је феникс, знамење васкрса, далеко од нас и ретко се јавља, можеш и посумњати у његово постојање; али не можеш посумњати у оно о чему се осведочаваш свакодневно. Пре сто или две стотине година где бејасмо сви ми који сада говоримо и слушамо? Да ли нам је познат првобитни састав наших тела? Зар не знаш да се ми рађамо из слабашних, безличних и једноличних материја? Из те једноличне материје образује се живи човек; из тога слабашног, када добије изглед тела, формирају се нерви, очи и ноздрве ради мириса, уши ради слушања, језик ради говора, срце које куца, руке за рад и ноге ради ходања, и сви остали чланови тела. И то слабашно постаје градитељ бродова и кућа - постаје уметник сваке врсте, али и војник и законодавац и цар. Бог који је из безличне материје створио нас, зар није кадар и нас умрле да васкрсне? Тај који из најслабашнијег вештаства образује тело, не може ли умрло тело васкрснути? Тај који је створио оно што до тада није постојало, неће ли васкрснути то што је већ постојало, па умрло?

10. Ево ти још јаснији доказ васкрсења мртвих на небу и међу светилима небеским, које потврђује сваки месец. Месечево тело у одређено време потпуно губи своју светлост те се ни мало не види, а после тога поново добија свој пуни сјај и враћа се у пређашње стање. Да би ти имао поуздан знак месец се након неколико година потпуно претвара у крв, а након тога опет добија своје светлеће тело. Бог је ово устројио да би и ти, човече, који си из крви састављен, веровао када се поведе реч о васкрсењу мртвих. Овакве доказе и примере треба користити против Јелина. Са онима који не прихватају записано у Писму немој се борити речима Писма, него логичким закључцима. Њима је, наиме, сасвим непознато ко је Мојсеј, ко Исаија; они не познају ни еванђеље, ни Павла!

11. Сада ћемо се посветити Самарјанима који прихватају закон, али одбацују пророке; за њих неће добро послужити данашњечитање из пророка Језекиља, јер већ рекох да они пророке одбацују. Како њих да убедимо? Обратимо се ономе што пише у закону. Овако говори Бог Мојсеју: *Ја сам Бог Авраамов, Исааков и Јаковљев.* [3] Нема сумње да Господ Бог поседује суштинско биће и постојање. Ако су Авраам, Исаак и Јаков престали да постоје, онда је очигледно да ће Бог бити Богом и оних којих нема. Да ли земаљски цар икада говори да је он цар оних војника којих више нема? Да ли ико показује богатство које не поседује? Дакле, треба предпоставити да Авраам и Исаак и Јаков и даље постоје и да Бог јесте Бог живих. Није Он казао: Ја сам био, него: Ја јесам Бог њихов. А да ће суд заиста бити, о томе говори Авраам Господу: *неће ли тај који суди свој земљи учинити суд?* [4]

12. Самарјани и поред овога негодују и противурече тврдећи да душе Авраамова и Исаакова и Јаковљева могу оживети, али тела не могу васкрснути. Да ли је било могуће Мојсејевом жезлу да постане змија? Зар онда тела праведних људи не могу да оживе и васкрсну? Оно није било по закону природе, а ово што је по закону природе зар неће доћи у пређашње стање? Штап Ааронов, сасечен и сув, процветао је без влаге и воде; иако се налазио под кровом, он је процветао цветом који расте у пољу и налазећи се на сувом месту за само једну ноћ донео је плод који роди на местима влажним, на местима која се наводњавају током многих година. Штап Ааронов као да је из мртвих васкрсао; зар неће и Аарон устати? Да би му доделио Првосвештенство Бог је над штапом учинио чудо; па зар неће Бог благоизволети да и самог Аарона васкрсне? Жена се против свих природних закона претвара у со и тело јој се претвара у со; па зар не може тело после извесног времена опет да постане тело? Лотова жена је постала слани стуб; неће ли Авраамова жена васкрснути? Којом силом је измењена рука Мојсејева, јер је у трену постала бела као снег, да би потом повратила пређашњи изглед? Без сумње десило се то Божијом заповешћу. Да! Тада је Божија заповест била силна и моћна, а зар сада више то није?

13. Из чега је у почетку човек створен, најлакомисленији од свих људи - Самарјани? Отворите прву књигу Писма коју и ви признајете: *и створи Бог човека одпраха земаљског*. Прах се претвара у тело, па зар неће тело поново постати телом? Ја вас питам: из чега се састоји небо и земља? Из чега сунце и месец и звезде? Како су из воде настале птице и рибе? Како су из земље произашле све животиње? Толике се миријаде изведоше из небића у биће, па зар ми људи, који носимо обличје Божије нећемо васкрснути? Заиста је мисао Самарјана препуна неверја, а неверницима предстоји велика осуда! Авраам каже Господу: *који суди свој земљи...* Они који се поучавају законом не верују овоме што пише. Пише да је човек створен из земље и томе не верују они који читају закон.

14. Ово је све казано за невернике, а за нас који верујемо постоји сведочанство код пророка. Пошто има оних који не верују ономе што читају код пророка и супротстављају нам написане речи: *нечастиви неће васкрснути за суд*,^[5] и: *ако човек сиђе у ад неће изаћи*;^[6] или: *хоће ли те мртви хвалити, Господе*;^[7] (написано је веома добро, али они рђаво тумаче): онда је потребно ма и овлаш одговорити на примедбе. Када се каже да нечастивци неће васкрснути за суд, мисли се да ће они васкрснути али не за суд, него за осуду. Богу није потребно дуговремени истраживање и ислеђивање, него у исто време када васкрсну, нечастивци ће добити заслужену казну. И када се каже: *хоће ли те мртви хвалити, Господе*, тиме се показује да се време покајања и опроштаја грехова ограничава само на овај живот током којег ће они који добију опроштај хвалити Господа, а сви који окончају живот у гресима, после смрти своје не могу хвалити Господа: они ће плакати, јер хвала припада благодарнима, а плач кажњенима. Због тога ће праведници и тада хвалити Бога, а умрлима у греху није време да Га славе.

15. Што се тиче места код Јова: *ако човек сиђе у ад, неће изаћи*, те речи схвати на следећи начин. Написано је: *неће изаћи и вратити се својој кући*.^[8] Када прође овај свет и разруши се сваки дом, у који ће дом човек моћи ући кад је настала нова земља? Међутим, боље је саслушати и остале речи записане: *за дрво постоји нада ако се посече, да ће се подмладити и да неће остати без изданка. Ако и остари у земљи корен његов и у праху изумре пањ његов, чим осети воду опет напуни и пусти младице као присад. А човек умире изнемогао и кад издахне, где је?*^[9] Овим речима он као да прекорева, јер поставља питање: *где је?* Дрво се суши и обнавља; та зар неће човек, за кога је дрво створено, устати? Да не би ти помислио како ја изврћем смисао речима, читај следеће речи. Пошто је упитао: *човек кад умре где је*, он каже: *кад умре човек, хоће ли оживети?* Да би на истом месту казао: *чекаћу докле ми дође промена*.^[10] На једном другом месту опет каже: *и ако се ова кожа моја и рашчини, опет ћу у телу свом видети Бога*.^[11] А пророк Исаија каже: *оживеће мртви твоји и моје ће мртво тело устати*.^[12] Пророк Језекиљ такође врло јасно каже: *Ја ћу отворити гробове ваше и извешћу вас из гробова ваших*.^[13] Данило слично каже: *многи од оних који спавају у праху земаљском пробудиће се, једни на живот вечни, а други на срамоту и прекор вечни*.^[14]

16. Свето писмо много пута сведочи о васкрсу мртвих. Осим наведених и на другим местима говори се о томе; само овлаш ћемо подсетити на васкрсење четвородневног мртваца Лазара, као и на васкршавање сина удовичиног. Ради знања само помињемо ћерку старешине синагоге, а ради јачег утиска подсећамо вас на чињеницу да се и камење *распало и тела многих светих устадоше* када су се отворили гробови.^[15] Нарочито треба поменути да је и Христос устао из мртвих. Ја не помињем Илију, нити сина удовичиног кога је он васкрсао, нити указујем на Јелисеја који је у два маха васкрсао мртве: једном за живота свога, а други пут после смрти. Још као жив он је савршио чудо васкрсења душом својом. Да не бисте помислили да ми поштујемо

само душе праведника, као да тела праведна немају никакву силу, подсетите се да је мртавац који је упао у гроб Јелисејев оживео, јер се дотакао костију његових. Мртво тело пророково савршило је исто дело као и душа његова. Иако је тело лежало мртво у гробу, ипак је даровало другоме живот, а само је и даље остало мртво. Због чега? Ради тога да дело васкрсења не би било приписивано само души и да би се показало да и онда, када се душа не налази у телу, тело светих и даље садржи чудновату силу; у телу је много година обитавала праведна душа којој се тело у свему покорило. Ми не смемо као деца остати неверни према овоме, као да се и није десило. Ако мараме и пешкири, одвојене од тела, исцељују болеснике који их се дотакну, зар неће само тело пророково васкрснути мртве?

17. О овоме можемо још много говорити, али због умора узрокованог дуготрајним постом који је био у петак и због нашег бдења, казаћемо о томе само укратко не бацајући многа семена да бисте ви, по примеру добре земље, прихвативши семе родили обилан плод. Напоменимо само да су и апостоли васкршавали мртве: Петар је у Јопи васкрсао Тавиту, Павле Евтиха у Троади као и сви остали апостоли, мада то није понаособ забележено. Сетите се речи апостола Павла написаних у првој посланици Коринћанима против оних који тврде да нема васкрсења: *како ће устати мртви? У каквом телу ће доћи?* Он одговара: *ако мртви неће устати, онда ни Христос није устао.*[16] Невернике он назива безумнима; присетите се свеколиког учења о васкрсењу мртвих које је он тамо развио, али сетите се и онога што је написао Солуњанима: *не желим да останете у незнању поводом умрлих да не бисте туговали као безнадежни.*[17] Прочитајте све што о томе пише на том месту, а нарочито речи: *и мртви у Христу васкрснуће најпре.*[18]

18. Нарочито обратите пажњу на речи којима Павле, просто као прстом, указује следеће: *треба да се ово трулежно обуче у нетрулежно и мртво да се обуче у бесмртност.*[19] Ово тело неће устати у истом стању немоћи у коме се и сада налази, него ће се изменити и преобући у нетрулежност; измениће се као што се железо мења и прима изглед огња у који је постављен или још боље, како је ово знано васкрситељу Господу. Устаће исто ово тело, али не у истом стању, пошто ће сада постати вечно. Тело неће имати више потребе за оваквом храном којом сада одржава живот, нити ће му бити потребна кочија за путовање. Оно ће бити духовно, чудновато, са својствима која ми сада не можемо објаснити. *Тада ће праведници засијати као сунце... и као месец или било које друго светило*[20] каже Писмо. Предвиђајући човеково неверје Бог је маленим црвима, који се јављају током лета, дао да из својих тела испуштају светлост, да им тела светlucaју, како би људи и на основу овог примера поверовали у оно што их очекује. Тај који даје делимично, може даровати и све: Тај који је створио светlucaвог црвића, још више ће просветити праведног човека.

19. Дакле, ми ћемо устати и имаћемо вечна тела, али она неће бити иста код свих. Ако је неко праведан, добиће небеско тело у коме ће моћи да контактира са анђелима; ако је неко грешан, добиће вечно тело које треба да истрпи вечне муке због грехова својих, да би вечно горео у огњу, а да не сагорева. Бог ће по правди дати и једнима и другима. Ми ништа не чинимо без тела. Устима хулимо, али се устима и молимо; телом блудничимо, али телом чувамо и чистоту; руком својом крадемо, али њоме пружамо и милостињу; исто је овако у свему осталом. Дакле, уколико је тело у свему садејствовало души, у будућем веку добиће плату сасвим прикладну делима својим.

20. Чувајмо, браћо, тела своја и не злоупотребљавајмо их као да су нам туђа; не понашајмо се као јеретици који тврде да нам је страна ова телесна одећа наша; чувајмо је као своју, пошто нам треба дати одговор Господу за све што учинисмо у телу. Не причај: нико ме није видео и не мисли да не постоје сведоци делима твојим; често нема човека као сведока, али је зато нелаживи Творац *сведок* и Он, бораваћи *на*

небесима,[21] види сва дела твоја; осим тога, прљавштина греха остаје на телу! Као што се рана претвори у красту и пошто одпадне са тела оставља на кожи изванштан белег за собом, тако исто и грех рањава душу и тело и за собом оставља траг на њима; тај траг се уклања само код оних који се крсте. Ране и трагове на души и телу цели Бог крштењем, али и пре тога ми смо дужни да водимо рачуна о делима како не бисмо упрљали одећу тела и да се не бисмо због краткотрајног блуда и сладострашћа или било којег другог греха лишили небеског спасења, него да наследимо вечно царство Божије, којег све вас да удостоји Бог својом благодаћу.

21. Ово је све требало казати да би се доказало васкрсење мртвих. А исповедање вере које вам поновисмо при нашем читању дужни сте да пажљиво запамтите.

22. Наш Символ вере у свом поретку садржи следеће: (верујем) у једно крштење покајања за опроштај грехова и у једну Свету Саборну Цркву и у васкрсење тела и у живот вечни. О крштењу и покајању казано је веома много у нашим првим поукама, а о васкрсењу мртвих сада говорисмо, на речи: и у васкрсење тела. Сада нам преостаје да се осврнемо на речи: и у једну Свету Саборну Цркву. О Цркви ми можемо врло много казати, али казаћемо укратко.

23. Црква се назива Саборном због тога што се налази раширена по целој васељени, од краја до краја њезиног и што свагде у пуноти предаје то учење које људи морају знати: о стварима видљивим и невидљивим, небеским и земаљским, што цео род људски приводи истинитој вери, старешине и подређене, образоване и необразоване, што лечи и исцељује било који грех који се учини телом или душом и што у себи пројављује савршенство у сваком погледу, које је пропраћено и посведочено у делима, речима и у било којим другим духовним даровима.

24. Црквом, пак (тј. сазивом или сабрањем) назива се она по природи ствари, јер све сазива и сабира заједно, као што Господ каже у књизи Левитској: *сав лик сабери пред вратима скиније сведочанства.*[22] Интересантно је да се израз: *сабери*, први пут у Писму помиње када је Бог поставио Аарона за првосвештеника. У књизи Поновљених закона Бог каже Мојсеју: *сабери ми људе и чујте речи моје, да бисте научили да ме се бојите.*[23] Указање на Цркву видимо и у помену о таблицама: *на њима беху написане све речи које вам каза Господ на гори, када вам је говорио из пламена у дан сабрања.*[24] Мојсеј као да каже: у тај дан у који вас позва Бог, ви се сабрасте. Псалмопевац такође каже: *исповедамо Те (Господе) у сабору великом: усред мноштва народа хвалићу Те.*[25]

25. Најпре је Псалмопевац појао: у цркви *благословите Бога, Господа, који сте од извора Израљевог.*[26] Од оног времена како су Јудејци, због пакости према Спаситељу, отпали од благодати, Спаситељ је саздао другу, од пагана, Хришћанску нашу Свету Цркву, за коју је казао Петру: *на том камену сазидаћу Цркву своју и врата адава неће је надвладати.*[27] Говорећи о једној и другој Давид недвосмислено каже: за прву, одбачену: *омрзох цркву лукавих;*[28] за другу, која ће тек бити саздана, говори у истом псалму: *Господе, заволах красоту дома твога*[29], и: *у црквама благосиљаћу Те, Господе!*[30] Када је прва црква јудејска одбачена, тада се по целој васељени почеше умножавати Христове цркве за које је у Псалмима казано: *појте Господу химну нову, хвалу његову у цркви преподобних.*[31] Сходно овоме, пророк каже Јудејцима: *нисте ми мили, говори Господ Сведржитељ*[32]. Затим: *јер се име моје, од Истока до Запада, прославља међу паганима.*[33] О овој Светој Васељенској Цркви Павле пише Тимотеју: *познај како треба живети у дому Божијем који је црква Бога живог, стуб и тврђава истине.*[34]

26. Пошто се име Црква користи у разним приликама и различитим случајевима, као што се за народ у ефеском позоришту каже: *рекавши ово одпусти сабравши се*

народ[35] (Цркву), сасвим исправно можемо и саборишта јеретика тј. Маркионита и Манихејаца и других, назвати црквом лукавих: Символ вере те, предострожности ради, поучава да верујеш само у *једну Свету Саборну Цркву*, а саборишта јеретичка да избегаваш. Свагда остани у Светој Васељенској Цркви у којој си и рођен. Ако те пут нанесе у неки град, немој питати просто: где је храм Господњи? Нечастиви јеретици и сви остали лукави називају своје грађевине храмовима Господњим; немој питати просто ни: где је црква? Него: где је Васељенска Црква? Само је ово лично име и назив Свете и свеопште наше Мајке Цркве која је Невеста Господа нашег Исуса Христа, јединорођеног Сина Божијег. Стоји написано: *јер и Христос заволе Цркву и себе предаде за њу...*[36] Она на себи носи лик и подобје вишњег Јерусалима који је слободан и Мајка је свима нама.[37] Она је прво била неплодна, а сада има много деце.

27. После одбацивања прве, у овој другој, Васељенској Цркви, по речима апостола Павла: *Бог постави прво апостоле, друго пророке, треће учитеље, четврто чудотворце, онда дарове исцељивања, помагања, управљања, различитих језика*[38] и сваки вид врлине тј. премудрост и разум, целомудреност и правду, милостињу и човекољубије и неизбледиво трпљење у време гоњења. Та Црква, која је оружије правде десницама и левима, слава и бесмртност, најпре у време гоњења и искушења, најразличитијим венцима овенчала је свете мученике због њиховог трпљења, а сада, у време мира, благодаћу Божијом, добија заслужену част од царева и управитеља и од људи било којег рода и сталежа. Цареви држава и народа имају границу своје власти, једино Света Васељенска Црква у целом свету има неограничену силу. Бог, као што пише, *поставио је свет као њезину границу.*[39] Ако бих ја усхтео да о њој говорим подробно, требало би ми врло много времена.

28. У тој Светој Васељенској Цркви ми добијамо поуку и водећи богоприличан живот наслеђујемо Царство небеско и живот вечни, ради чега и подносимо све невоље и напоре. Вечни живот није небитан циљ и намера, односно, предмет нашег настојања. Зато се у исповедању вере, после свега, каже: *и у васкрсење шела* тј. мртвих, о чему већ разговарасмо, те се научисмо веровати: *и у живот вечни*, ради којег се ми хришћани и подвигавамо.

29. Дакле, суштаствени и истинити живот јесте Отац који кроз Сина у Духу Светом на све излива небеске дарове. По његовој човекољубивости нама је нелаживо обећан вечни живот; не треба сумњати у истиниту могућност овога. Не треба да се осврћемо на нашу слабост, него на Божије свемогућство: Богу је све могуће! Пошто је тако и ми смо дужни да ишчекујемо живот вечни као што каже Давид: *и од праведних многих којих је као звезда вазда и довека.*[40] Такође и Павле каже: *и тако ћемо свагда са Господом бити.*[41] Са Господом свагда бити значи живети вечно. Спаситељ V еванђељу веома јасно каже: *и ови ће отићи у муку вечну, а праведници у живот вечни.*[42]

30. Постоји много доказа везаних за живот вечни. Нама, који желимо да наследимо и задобијемо овај живот вечни, божанско Писмо предлаже средства којима ћемо жељено остварити. Ипошто сам већ прилично отегао беседу, нећемо изнети сва сведочанства, него ћемо њихово истраживање препустити радозналима и упорнима. Казаћемо само оволико: некада се као средство иставља и вера, јер пише: онај који верује у Сина имаће живот вечни.[43] На другом месту стоје речи Спаситељеве: *заиста, заиста вам кажем који слуша речи моје и верује Пославишем ме, има живот вечни*[44]. Некада се као средство иставља еванђеоска проповед Спаситељ каже: који жање добија плату и сабира плод за живот вечни. Некада је то мученички подвиг и исповедање Христа, јер каже Христос: *који изгуби душу своју у животу овоме, сачуваће је за живот вечни.*[45] Предпостављање имена Христовог имању и сродницима: *и сваки који остави брата или сестру мене ради наследиће*

живот вечни.[46] Чување заповести: не чини прелјубе, не убиј, и даље;[47] ово је био Спаситељев одговор младићу који Га је упитао: *Учитељу, благи, шта да учиним да наследићу живот вечни?*[48] Напуштање злих дела и служење Богу, као што каже Павле: *а сад, ослободивши се греха и поставши слуге Божије, имате плод свој на освећење, а крај - живот вечни.*[49]

31. Постоје још и многа друга средства за живот вечни која не поменух сада због њиховог мноштва. Господ, једини човекољубац, није отворио само једна или двоја врата, него је отворио многа врата за улазак у живот вечни како бисмо га сви наследили, уколико не постоје неке друге сметње. Сада сам само укратко казао о животу вечном који у исповедању вере представља последњи предмет учења и крај. Сви ми, и који поучавамо и који се поучавају, нека се удостојимо њега благодаћу Божијом.

32. Најзад, љубљена браћо, молим све вас да достојно припремите душе своје за примање небеских дарова. Колико је било могуће ја сам у овим поучним беседама, благодаћу Божијом, током протеклих дана Четрдесетнице пренео исповедање свете и апостолске вере. Можда нисам казао све што је требало да кажем, јер сам много испустио; за узвишеније, потребан је бољи и спремнији учитељ и предавач. Када наступи дан Свете Пасхе и када се ви, љубљени, просветите у Христу бањом новог рођења, тада ћете опет чути, ако да Бог, пригодно учење о томе са каквом побожношћу и припремом ви, као позвани, треба да ступите у Цркву; чућете због чега се савршавају свете тајне и обред крштења, са каквом побожношћу и припремом треба, после крштења, приступити Светом жртвенику Божијем и причестити се Духовним и Небеским Тајнама да би душа ваша, просвећујући се најпре речју учења, познала у свакој ствари величанственост дарова ниспосланих од Бога.

33. По Светом и Спасоносном дану Пасхе, почев од другог дана њезиног, сваког дана током седмице, сабираћете се на Свето место васкрсења и слушаћете друге поуке, ако буде воља Божија. Из тих поука сазнаћете о свему ономе што се са вама десило; све о чему будемо говорили биће подкрепљено цитатима из Старог и Новог завета. Сазнаћете најпре о ономе што предходи светом крштењу, а потом ћете дознати на који начин добисте опроштај грехова у *воденој купели*;^[50] сазнаћете како сте освећени и како постадосте причасници имена Христовог; на који начин вам је дарован печат дејством Духа Светог; дознаћете о тајнама Новог завета које се савршавају на жртвенику, које овде добише свој почетак, и шта је о њима казано у божанском Писму, која је њихова сила, на који начин треба да им се приступа и на који начин их употребљавати; на крају ћу вам казати како треба да проводите време и себе достојно, и речима и делима, да припремате за благодат која се у тајнама дарује, како бисте сви задобили живот вечни. О свему томе, ако Бог да, ја ћу вам говорити.

34. *Уосталом, браћо, радујте се у Господу свагда и опет кажем: радујте се,*^[51] јер се *приближи избављење ваше,*^[52] а ваше спасење исчекују небеске анђeosке војске и глас већ вапије у пустињи: *припремите пут Господњи.*^[53] Пророк кличе: *ожеднели пођите на воду;* и још: *послушајте ме и понесите блага и насладиће се добрим душа ваша;* нешто касније чујте радосне речи: *свети се, свети се, нови Јерусалиме;*^[54] за тај Јерусалим каже пророк: *после ових времена назваћеш се Град правде, мајка градовима, верни Сион, јер од Сиона изађе закон и реч Господња из Јерусалима*^[55], која се одавде разлила по целој васељени као киша. Обраћајући се Сиону пророк каже за вас: *погледај околу и види сабрања деце твоје. А Сион одговара: ко су они што ми као облаци долећу и као птице са својим птићима?*^[56] Облаци - јер су духовни, а птице - јер су незлобиви. На другом месту опет: *ко је чуо овако нешто и ко је видео тако шта? Може ли земља родити у један дан; може ли се народ родити одједном? А Сион је*

родио децу своју чим је осетио болове.[57] Све ће се испунити неизрецивом радошћу, јер Господ је казао: *ето, Ја творим весеље Јерусалиму и људима својим радост.*[58]

35. И због вас ћу казати већ сада: *радујте се небеса и весели се земљо ... помиловао је Бог људе своје и утешио је смерни народ свој.*[59] Ово зависи од човекољубија Господњег који вам каже: *Гле, узех као облак безакоња твоја и као помрчина грехе твоје.*[60] А ви, пошто се удостојите имена верни, за које је казано: *који ми служи добиће ново име које ће бити благословено на земљи,*[61] *кажите радосно: благословен је Бог и Отац Господа нашег Исуса Христа који нас је благословио сваким благословом духовним у Христу на небесима. У коме имамо избављење крвљу његовом, опроштај грехова богатством благодати његове, коју је преумножио у нама...* Бог је богат у милости због велике љубави којом нас је заволео и нас, који бејасмо мртви због грехова, оживео је са Христом...;[62] због тога хвалите Господа свих добара, говорећи: *а када се јави доброта и човекољубије Бога, Спаситеља нашег, не за дела праведна која ми учинисмо, него по својој милости спасе нас бањом новог рођења и обновљења Духом Светим, кога је изобилно излио на нас кроз Исуса Христа, Спаситеља нашег да бисмо, оправдани његовом благодаћу, постали наследници живота вечног као што се надамо. Сам Бог и Отац Господа нашег Исуса Христа, Отац славе, нека вам дарује Духа премудрости и откровења да га познате и просветљене очи срца вашег*[63] и да Он учини да и дела и мисли ваше свагда буду добре. Њему слава, част и сила, кроз Господа нашег Исуса Христа, са Духом Светим, сада и свагда и у бесконачне векове. А м и н.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорено катихуменима у Јерусалиму, без припреме, на речи: и у једну Свету, Саборну Цркву; верујем у васкрсење тела и живот вечни. Такође и на речи Језекиљеве: и би на мени рука Господња и изведе ме у Духу Господњем и постави ме насред поља, препуно костију људских...	6. Јов 7:9	35. Дела 19:40.
2. Ову пицу неки писци сматрају обичним симолом, или сликом којом ће се дочарати васкрсење мртвих, али њезино стварно постојање у свету поричу.	7. Пс 114:25	36. Еф5:25.
3. Изл 3:6, 15, 16	8. Јов 7:9-10	37. Гал4:26.
4. Пост 18:25.	9. Јов. 14:7-10	38. I Кор 12:28.
5. Пс 1:5	10. Јов. 14:14	39. Пс 148:3.
	11. Јов. 19:26	40. Дан 12:3
	12. Ис. 26:19	41. I Сол 4:17
	13. Јез. 37:12	42. Мт 25:46
	14. Дан. 12:2	43. Јн 3:36
	15. Мт. 27:52	44. Јн3:24
	16. I Кор 15:35, 16.	45. Јн 12:25.
	17. I Сол 4:13.	46. Мт 19:29.
	18. Тамо. стих 16.	47. Тамо. стих 18.
	19. I Кор 15:53	48. Тамо. стих 16
	20. Мт 13:43; Дан 12:3	49. Рм 6:22.
	21. Пс 89:38	50. Еф 5:26.
	22. Лев. 8, 3	51. Флб 3:1; 4:4.
	23. 2 Мојс. 4, 10	52. Лк 21:28.
	24. 2 Мојс.. 9, 10	53. Мт3:3
	25. Пс. 34, 18	54. Ис 55:1, 2; 60:1
	26. Пс. 67, 27	55. Ис 1:26; 2:3
	27. Мт. 16, 18	56. Ис60:4, 8
	28. Пс. 25, 5	57. Ис66:8.
	29. Пс. 25, 8	58. Ис 65:18.
	30. Пс. 25, 12	59. Ис 49:13.
	31. Пс. 149, 1	60. Ис 44:22.
	32. Мал. 1, 10	61. Ис 65:15,16.
	33. Мал. 1, 11	62. Еф 1:3, 7, 8; 2:4, 5
	34. IТим3:15.	63. Тит 3:47; Еф 1:17-18

ТАЈНОВОДСТВЕНА ПОУКА ПРВА[1]

1. Још од раније сам имао жељу, истинита и љубљена чеда Цркве, да разговарам са вама о духовним и небеским тајнама. Пошто знам да вид много боље уверава од слуха, стрпљиво сам чекао време, како бих вас кроз лично искуство нашао много спремнијима за слушање проповеданог и да вас припремљеније уведем у најсветлији и најмиомириснији врт овог раја. Ви заиста постадосте способнији за примање божанских Тајни, након божанског и животворног крштења. Пошто сада приличи да поставимо трпезу много савршенијег учења, потрудићемо се да вас томе и научимо како бисте познали силу примљених Тајни, извршених над вама у вече Крштења.

2. Ви сте најпре ушли у предворје крстионице, окренути лицем према Западу, слушајући речи и по заповести пружајући руке своје као да терате сатану који се тамо налази. Треба да знате да се у историји Старог завета налази праслика овога. Наиме, када је Фараон, тај најтврдокорнији и најчовекомрскији мучитељ угњетавао слободни и благородни Израил, тада је Бог послао Мојсеја да их изведе из мучног робства египатског. Јагњећом крвљу беху тада помазивани *прагови и довратици врата*, како би свегубитељ заобишао куће на чијим вратима је стајао крвни знак;^[2] на тај начин, народ јеврејски је чудесно спасен. Међутим, када је непријатељ пошао у потеру за већ избављеним и слободним народом, и видевши море како се надприродним дејством пред њима раздељује, он је без размишљања појурио за њима; море се тада изненада вратило у своје корито и сва војска египатска је потопљена у водама Црвеног мора.^[3]

3. Молим те да се од ових древних ствари сада пренесеш на нове: од праслике ка истини. Тамо је Мојсеј, на заповест Божију, дошао у Египат; овде је Христос, од Оца изаслан у свет. Тамо је пророк, да би извео угњетени народ из Египта; овде је Христос, да избави људе обременене грехом у свету. Тамо је крв Јагњета одвратила губитеља; овде је крв пречистог јагњета,^[4] Исуса Христа, одагнала бесове. Онај мучитељ је све до мора прогонио древни народ; овде је тај исти демон, поган, бестидан и началник злобе, прогонио тебе све до оних спаситељних вода. Онај је потопљен у води мора, а овај исчежава у овој спасоносној води.

4. Тада си чуо заповест да пружиш твоје руке као према некоме ко ти је у близини и да кажеш: *одричем те се, сатано!* Желим да вам објасним због чега сте при томе били окренути лицем према Западу, јер то је потребно да знате. У односу на нас, тамна страна света је Запад, а сатана, будући сам тама, у тами гради и има своју моћ: ради тога се окренуште Западу и одрекосте тог тамног и мрачног кнеза. Шта је сваки од вас говорио? *Одричем те се, сатано* - тебе злобног и најљућег противника! Ти говориш: више се не плашим твоје моћи пошто је њу уништио Христос, јединством са мојом крвљу и мојим телом, како би смрћу победио смрт, а мене ослободио.^[5] Одричем се тебе лукаве и најхитрије змије. Одричем се тебе поквареног и лицемерног који је под видом доброте учинио сваковрсно безакоње и у нашим прародитељима произвео одпад од Бога. Одричем се тебе, сатано, изумитеља сваке злобе и сапутника њезиног.

5. Затим си поучен да одрицању своме додаш: *и свих дела твојих*. Дела сатанина јесу - сваки грех, којег ми треба да се одричемо: као што од мучитеља треба бежати, тако исто треба избегавати и његово оружије. Било који грех припада ђаволима. Уосталом треба да знаш да све што си овом приликом казао, све је записано у Божијим књигама. Због тога, ако било шта учиниш противно овоме, постаћеш преступник и бићеш осуђен као преступник. То је разлог због којег се одричеш сатанских дела и помисли, јер су они противни разуму.

6. После тога казао си: *и све гордости твоје*. Гордост сатанска јесте било какво раскалашно позориште, коњске трке, лов псима и овоме слична сујета од чега пророк

моли Бога да буде избављен: *одврати очи моје да не гледају сујету.*[6] Немој у себи подстицати жељу за гледањем неморалних позоришних представа у којима ћеш видети разголићене актере, који бестидно и сасвим непотребно изводе срамотне плесове и игре. Немој се одушевљавати и закупљати жељом да идеш у лов на звери, чиме ћеш угодити свом трбуху. Такви људи, да би угодили својим похотним апетитима иду у лов, али врло често и сами бивају храна крвожедних звери. Сасвим исправно можемо казати да они ради свога стомака, који је бог њихов,[7] врло често губе свој лични живот кроз јединоборство. Избегавај и коњске трке, позоришта, јер све то погубљује душу: све је то ђаволска гордост.

7. И оно што се на име идолских празновања приноси на жртву, свеједно да ли је у питању месо или хлеб или нека друга храна, обешчашћено је призивањем демона нечистих и прибројава се ђаволској гордости. Као што су хлеб и вино Евхаристије, пре Светог призивања Тројице којој се клањамо, били обичан хлеб и обично вино, а по призивању хлеб постаје тело Христово, а вино крв Христова, тако исто и ова обична храна, у гордом ритуалу у част сатане, постаје нечиста кроз призивање демона.

8. Након овога ти кажеш: *и свега служења твога.* Служење ђаволу јесте молитва која се савршава у паганским храмовима; све што се врши у част безживотних идола: палење свећа или кађење на изворима и рекама; наиме, злодуси су многе преварили разним сновиђењима којима су их саветовали да пођу на реку или изворску воду, где ће добити исцелење својих слабости и телесних болести; све што је овоме налик, ти избегавај. Чарање и гатање помоћу птица, предсказивања или стављање разних привезака на свој врат против урокљивих очију, употреба записа, магије или било којих других ђаволских чарања одреци се као непотребног, јер све је то служење ђаволу. Све ово избегавај јер ако у то западнеш, нарочито после одрицања сатане и сједињења са Христом, претрпећеш и искусити велику муку од мучитеља који је са тобом пре крштења поступао као са својим домаћим, а сада се веома разљутио на тебе; лишићеш се због тога и Христа, а од сатане ћеш велику злобу искусити. Зар ниси чуо повест о Лоту и његовим ћеркама?[8] Није ли се он, заједно са ћеркама, спасао кад је ушао у гору, а његова жена се претворила и слани стуб да остане као вечан спомен зле жеље да погледа уназад? Води рачуна о овоме и не враћај се поново у сан, него *стави руку своју на рало*[9] и не обазир се; бежи у гору према Христу Исусу, према оном *камену који је одсечен без руку*[10] и који је испунио васељену.

9. Кад се одричеш сатане раскини са њим сваку везу, као и древно сагласје са адом;[11] тада ће ти се отворити рај Божији који је засађен на Истоку, из кога је наш праотац, због преступа, био изагнан.[12] Пошто си ово све казао, окренуо си се од Запада према Истоку и тада ти је заповеђено да кажеш: *верујем у Оца и Сина и Светога Духа, и у једно крштење покајања.* О овоме ти је још у почетку ових поука, помоћу Божије благодати, опширно казано.

10. Дакле, утврђујући се овим речима, буди свагда трезвен. Наш противник ђаво, као што малопре прочитасмо, *као лав ричући ходи и тражи кога ће прождерати.*[13] У пређашњим временима осилела смрт је заиста прождирала слабе; међутим, кроз Свету бању новорођења, *Бог је сваку сузу одузео од сваке особе.* [14] Пошто си свукао са себе старог човека, више нећеш плакати, него ћеш се радовати,[15] јер си обучен у ризу спасења, у Христа Исуса.[16]

11. Све ово догодило вам се у предворју Цркве. Када Божијом вољом, током вршења тајни, будемо ушли у Светињу над светињама, тада ћемо постати свесни слике ствари које се тамо дешавају. Богу Оцу нека је слава, сила и величанственост, са Сином и Духом Светим у векове. А м и н.

НАПОМЕНЕ:

1. Говорена новопросвећенима на речи прве Петрове саборне посланице од места: отрезните се, будите храбри..., до краја те посланице - I Петр 5:8, и даље.
2. Изл 12:22, 28.
3. Изл 14:22, 30.
4. 1Петр1:19.
5. Еф2:15.
6. Пс 119:37
7. Флб 3:19
8. Пост 19:15-30.
9. Лк9:62.
10. Дан 2:35, 45.
11. Ис 28:15.
12. Пост 2:8; 3:23.
13. 1Петр5:8
14. Ис25:8.
15. Ис 61:10.
16. Рм 13:14.

ТАЈНОВОДСТВЕНА ПОУКА ДРУГА[1]

1. Заиста су нам корисне ове свакодневне тајноводствене поуке и слушање новог учења: нарочито ово користи вама који сте обновљени и преображени из старог у новог човека. Због тога ја, како потреба налаже, предлажем да наставимо синоћну поуку да бисте правилно схватили догађаје који вам се догодише у унутрашњем притвору.

2. Пошто сте скинули са себе хаљину, дочарали сте скидање са себе старог човека са свим делима његовим.[2] Кад сте скинули одећу са себе остали сте потпуно наги подражавајући тиме Христа који је на крсту висио обнажен и тако *разоружао началства и власти и на крст прикуцао обвезницу која је била против нас*.[3] Пошто су у вашим удовима биле притајене противне силе, више вам и не приличи да носите оне старе хаљине; наравно, не мислим буквално на одећу, него на *старог човека који је овештао у својим похотама*.[4] Нека се душа ваша не облачи више у таквог човека којег је једном већ свукла, него нека понови речи записане у Песми над песмама, које Невеста Христова изговара: *свукох одећу своју, како да се опет обучем у њу?* О, дивне ли ствари! Ви бисте наги пред очима свих присутних и уопште се нисте стидели. У стварности носисте лик првоствореног Адама који је у рају био наг, али се није срамио![5]

3. Када сте се скинули, помазали су вас уљем заклинатељним, од главе до ногу и тиме постадосте заједничари са добром маслином Исуса Христа. Јер, пошто се одсекосте од дивље маслине, ви се прицеписте доброј маслини и сјединисте се плодовима њезиним. Заклинатељно уље означава јединство са машћу Христовом са које склижњава сваки налет противничке силе. Као што дување Светих, слично великој ватри, пали и одгони бесове, тако и ово заклинатељно уље, призивом Бога и молитвом, добија силу којом не само да пали налет греха, него изгони и све невидљиве силе лукавог.

4. Потом сте доведени до Свете купељи божанског крштења, као што је Христос био преведен од Крста до свога гроба. Сваки од вас је тада био упитан да ли верује у име Оца, Сина и Духа Светога? Ви тада исповедисте спаситељно исповедање, погружавајући се трократно у воду и израњајући из ње. Тиме сте праобразно исповедили и дочарали тродневни погреб Христов. Као што је Спаситељ три дана и три ноћи боравио у утроби земље,[6] тако сте и ви својим првим појављивањем из воде изобразили први дан, а погружавањем у воду прву ноћ Христовог боравка у земљи. Као што човек ноћу слабо види, а по дану се окреће према светлости, тако и у погружењу, као ноћу, ништа нисте видели, а израњање из воде означава долазак на светло дана. У једно исто време ви сте и умирали и рађали се; она спаситељна вода била вам је и гроб и мајка. Оно што је Соломон казао у вези других ствари, потпуно сада вама приличи. Тамо је казано: *време рађања и време умирања*,[7] а код вас обратно: *време умирања и време рађања!* У једно исто време десило се и једно и друго: и смрт и рођење ваше стекоше се истовремено.

5. О, дивне и чудновате ствари! Нисмо истински умрли, нити смо истински сахрањени били, нити истински васкрсосмо након распећа, него је све симболично подражавање, а спасење је истинито. Христос је истински био разапет, истински сахрањен, истински је и васкрсао; све ово дао је нама својом благодаћу да бисмо ми симолом и сличношћу са његовим страдањима, самом истином остварили и задобили спасење. О, недостижног ли човекољубља! Христос је на своје пречисте руке и ноге примио клинове трпевши страдања, а мени, мада нисам ни боловао, нити страдао, даровао спасење само што сам заједничар у његовим страдањима.

6. Нека нико не мисли да је ово крштење само благодат опроштаја грехова као што је Јованово крштење било: ово крштење је и благодат усыновљења. Ви сигурно знате да је оно и опроштај грехова и добијање дарова Духа Светога, али и дочаравање Христових страдања. Због тога је Павле вапајем говорио: *зар не знате да ми који се у Христа Исуса крстисмо у смрт његову се крстисмо? Крштењем се погребосмо са њим у смрт.*[8] Ово је он казао свима онима који мисле да у крштењу, иако се добија опроштај грехова и усыновљење, не бива подобје заједничарења у Христовим страдањима.

7. Да бисмо схватили да је Христос све што је претрпео ради нас и нашег спасења, претрпео то самом истином, а не привидно и да ми заиста постајемо заједничари са његовим страдањима, Павле каже: *ако постадосмо сједињени са обликом његове смрти, онда ћемо и са васкрсењем.* Индикативна је ова реч: сједињени; као што је овде засађен стварни виноград[9] тако и ми, сјединивши се у крштењу са смрћу, постадосмо сједињени са њим. Усмери сву своју пажњу на речи Апостола. Он није казао: *ако постадосмо сједињени са његовом смрћу*, него: *са обликом његове смрти*. На Христа се у истини односи смрт, јер се душа стварно одвојила од тела; сахрана је такође стварна, јер је његово Свето тело било увијено у чисто платно; све у њему савршено је стварно. Код вас, међутим, само је облик смрти и страдања, а спасење није облик, него истина.

8. Ако вам је ово јасно, молим вас да све сачувате у своме сећању да бих и ја недостојни казао за вас: *љубим вас јер ме свагда памтите и предања која вам предадох, држите.*[10] Силан је Бог који вас је од мртвих учинио живима, дарујући вам да у обновљеном животу ходите;[11] њему нека је слава и сила, сада и увек. А м и н.

НАПОМЕНЕ:

1. О Крштењу: на речи Апостола из посланице Римљанима, од места: зар не знате да, који се у Христа Исуса крстисте, у смрт његову се крстисте... до места: нисте више под законом, него под благодаћи - Рм 6:3-14
2. Кол3:9
3. Кол2:15, 14
4. Еф4:22
5. Пост2:25.
6. Мт 12:40.
7. Проп3:2
8. Рм 6:3,4.
9. Под овим подразумевај гроб Господњи пред којим је св. Кирило држао своја предавања.
10. II Кор 11:2
11. Рм. 6:13,4

ТАЈНОВОДСТВЕНА ПОУКА ТРЕЋА[1]

1. У Христа се крстите и у Христа се обукосте,[2] те постадоште саобразни Сину Божијем.[3] Тако вас је Бог, који вас је унапред позвао[4] у синовство, учинио саобразнима телу славе Христове.[5] Пошто сте постали причасници Христови,[6] удостојени сте да се назовете Хришћанима тј. помазанима; за вас је Бог казао: *не дотичите моје помазанике.*[7] Помазанима постадоште кад примисте својеобразност Светог Духа: све је на вама сада образно, односно, слично, јер постадоште обличје Христа. Он, пошто се крстио у реци Јордану и пренесавши свој божански миомирис на воду, изашао је напоље: тада је на њега сишао Дух Свети и на сличном, слично је почивало. Тако и вама, када изађосте из купељи свештених вода, беше предато помазање слично помазању којим је Христос помазан. Помазање, уствари, јесте Дух Свети о коме и блажени Исаија, у име Божије, каже у свом пророштву: *Дух Господњи је на мени и њега ради помаза ме, изаславиши ме да блавестим ништитима.*[8]

2. Христос није од људи био помазан уљем или миром телесним, него Отац, који Га је предодредио за Спаситеља целог света, помаза Га Духом Светим, као што Петар сведочи: *Исуса Назарећанина кога је Бог помазао Духом Светим.*[9] Давид пророк вапије говорећи: *престо твој Боже постоји вечно: палица правде и царства твога. Заволео си правду и омрзнуо безакоње: тога ради помаза те Боже Бог твој уљем радости...*[10] Као што у Крштењу ви остваристе подобије Христовог истинског распећа, погребенја и васкрсења, тако исто и у Миропомазању. Он је помазан духовним уљем радости тј. Духом Светим који се и назива уљем радости, пошто у свему јесте виновник духовне радости: а ви сте помазани миром, поставши тиме заједничари и причасници Христови.

3. Али пази! Немој ово миро којим си ти помазан да сматраш за обично. Наиме, као што хлеб у Евхаристији, након призивања Духа Светог, није више обичан хлеб, већ тело Христово, тако исто и ово миро свето није више обично миро, него дар Христа и Духа Светога, које се освећује стварним присуством његовог божанства. Њиме је достојанствено помазано твоје чело и остали удови тела. Док се тело твоје помазивало миром на видљив начин, дотле је Светим и Животворним Духом душа твоја освећивана.

4. Најпре ти је помазано чело, да бисте се избавили од стида који је први човек - преступник пронео целим светом, али *и ради тога да бисте откривеним лицем видели славу Господњу.*[11] Затим су вам помазане уши да бисте добили дар слушања божанских тајни; пророк Исаија каже: *Господ ми отвори уши да слушам;*[12] а Господ Исус у еванђељу каже: *ко има уши да чује, нека чује.*[13] Потом ноздрве: да бисте осетивши и омирисавши божанствено миро, одговорили: *Христов миомирис јесмо Богу међу онима који се спасавају.*[14] Затим прса: да, *обукавши се у оклоп правде можете одолети лукавствима ђаволским.*[15] Као што је Христос, након свога крштења и силаска Духа Светог, изашао у пустињу и победио противника, тако исто и ви, након светог Крштења и тајновитог Миропомазања, *обукосте се у свеоружје* Духа Светог и успротивисте се противнику; односећи победу ви кличете: *све могу у Христу који ми моћ даје.*[16]

5. Удостојивши се светог Миропомазања ви се назвасте Хришћанима, оправдавајући име својим новорођењем. Пре но што се удостојисте ове благодати, ви нисте били достојни овог имена, а велика вам је жеља била да се назовете *Хришћанима!*

6. Треба да знате да се указане на Миропомазање, његов праобраз, налази и у Старом Писму. Када је Мојсеј Божију заповест преносио своме брату,[17] постављајући га за првосвештеника, он га је након умивања водом помазао:[18] од тада је он

прозван помазаником,[19] иако је помазање било симболично. Тако су и Соломона, узводећи га код Гиона[20] на царски престо, помазали руком архијереја. *А све ово њима се догађало за пример.[21]* Ви, међутим, нисте помазани обличјем, него сте истински помазани Духом Светим. Почетак вашег спасења јесте Христос: Он је истинити корен, а ви сте Гране. *Ако је корен свет*, сасвим је исправно да ће и гране постати свете.[22]

7. (Ово помазање) чувајте непорочно; *оно само ће вас научити свему[23]* ако у вама остане, као што сада чувате од блаженог Јована који је много говорио на ову тему. Помазање је свештено и представља телу духовну храну, а души је спасење. О овоме је блажени Исаија још од древних времена предсказао, говорећи: *јучиниће Господ ово свим народима на гори овој.[24]* Гором он овде назива Цркву, као и на другом месту, где каже: *у последње дане јавиће се гора Господња. Испиће вино, испиће радост, помазаће се миром.[25]* Да би се ти још више утврдио, послушај шта он каже за ово тајанствено миро: *преда) ово свим народима: савет Господњи на свенароде.[26]* На вама је да ово Свето миро којим сте помазани сачувате непорочним и чистим, напредујући и узрастајући у добрим делима, побожно угађајући Началнику спасења вашег Исусу Христу, коме нека је слава у векове векова. А м и н.

НАПОМЕНЕ:

1. О Миропомазању: на речи из прве Јованове саборне посланице, од места: и ви помазање од Бога имате и знате све..., па до: немојте се посрамити од њега када поново дође 1 Јн 2:20-28
2. Гал3:27.
3. Рм8:29.
4. Еф1:5.
5. Флб3:21.
6. Јевр 3:14.
7. Пс 105:15
8. Ис61:1
9. Дела 10:38
10. Пс 45:7, 8
11. Пост 3:7, 8; II Кор 3:18
12. Ис 50:4, 5
13. Мт 11:15.
14. II Кор 2:15
15. Еф6:14,11
16. Флб4:13.
17. Лев 8:1-2.
18. Лев 8:6, 12.
19. Лев4:5
20. III Цар 1:39, 45
21. I Кор 10:11
22. Рм 11:16.
23. I Јн2:27.
24. Ис25:6.
25. Ис 2:2; 25:6, 7.
26. Тамо; стих 7.

ТАЈНОВОДСТВЕНА ПОУКА ЧЕТВРТА[1]

1. Једно једино учење блаженог Павла довољно је да вас увери у то да, примајућу божанске тајне којих се ви удостојисте, постајете сутелесници и сукрвници Христу. Мало пре чусмо његове речи: *Господ Исус оне ноћи кад беше предан узео хлеб и захваливши преломи и рече: примите, једите, ово је тело моје...*[2] *И узевши чашу и благодаривши рече: (примите) пијте ово је крв моја.*[3] А пошто је сам (Христос) објавио и казао за хлеб: ово је тело моје, зар ми после ове његове тврдње смемо још увек сумњати? А када је све нас лично уверио за чашу, рекавши: ово је крв моја, ко сме да оповргне ово и устврди да то није крв његова?

2. Он је у Кани Галилејској својевремено претворио воду у вино[4], које је сродно са крвљу. Зар можемо посумњати сада, када вино претвара у крв? Ако је био позван на свадбу овоземаљску и на њој учинио ово преславно чудо, неће ли тим пре *брачној деци*[5] даровати своје тело и крв ради насладе?

3. Тога ради самоуверено прихватимо предложено као крв и тело Христову. Под изгледом хлеба даје ти се тело, а под изгледом вина даје ти се крв да би ти, сјединивши се са телом и крвљу његовом, постао њему сутелесан и сукрван! На тај начин постајемо и христоносци, јер тело и крв његова струје нашим венама. Тако, по речима блаженог Петра, постајемо *причасници божанствене природе.*[6]

4. У једном разговору са Јудедјима Христос рече: *ако не једете тело моје и не пијете крв моју, немате живота у себи.*[7] Не схвативши на духован начин то што им је Он казао Јудејци се саблазнише о њега и отидоше у *свој сан*,[8] мислећи да их Он наводи на канибалство.

5. И у Старом завету су постајали хлебови предложена, али су они замењени јер се односе само на Стари завет. У Новом завету постоји *хлеб небески и чаша спасења*[9] који освећују душу и тело. Као што хлеб одговара телу, тако и души сасвим приличи реч.

6. Дакле, хлеб и вино (у Евхаристији) немој сматрати обичнима: они су сада тело и крв Христова, по речи самог Владике. Мада твоје очи виде хлеб и вино, нека те вера утврди. О овим стварима немој расуђивати на основу укуса и чула, него вера нека те убеди да не сумњаш да си примио тело и крв Христову.

7. Силу ове тајне објашњава ти Давид: *припремио си преда мном трпезу на видуку непријатељима мојим.*[10] Његове речи значе: пре твога доласка трпезу људима постављали су демони, нечисту и скверну,[11] препуну ђаволске силе; али након твог доласка, Владико, ти си припремио трпезу преда мном! Када човек каже Богу: припремио си трпезу преда мном, шта то значи ако не тајновиту и духовну трпезу коју нам је Бог припремио *насупротив*, односно, из супротног супротну и против бесова? Веома праведно! Она је имала заједништво са демонима, а ова - заједничарење са Богом. *Намазао си уљем главу моју.*[12] Намазао ти је на челу, печатом који имаш од Бога, да би постао *обличје печата Светиње Господње.*[13] *И чаша твоја напаја ме као силна.*[14] Видиш ли да се овде говори о чаши коју је Исус узео у руке своје и благодаривши рекао: *ово је крв моја која се излива ради многих за опроштај грехова.*[15]

8. Тога ради и Соломон нагађајући о овој благодати каже у Проповеднику: *дођи, у весељу једи хлеб твој*[16] (тј. духовни хлеб. Овом речју: *дођи*, именује се спаситељно и блажено призивање). *И пиј у благости срца вино твоје* тј. вино духовно. *И уље нека се излије на главу твоју.* (Видиш ли како се на тајновит начин указује на Миропомазање?). *И нека у свако доба твоје хаљине буду беле, као угодно творење твоје Богу.*[17] Пре него што си приступио благодати, твоја дела беху *таштина над*

таштином.[18] Пошто си скинуо са себе овештале хаљине и обукао нову одећу, духовну и белу, приличи ти да свагда, у свако време, носиш белу одећу. Наравно, ми овде не кажемо да ти стално мораш бити обучен у одећу беле боје, него под белином подразумевамо светле и светлоносне хаљине (тј. духовно светле): овако треба да изгледаш да би заједно са блаженим Исаијом могао казати: *нека се узрадује душа моја у Господу: обукао ме је у одећу спасења и одеждом весеља одену ме.*[19]

9. Сазнавши ово и уверивши се да под видом хлеба није више обичан хлеб, иако укус то потврђује, него је то тело Христово: и видљиво вино није више вино, иако нам укус тако дочарава, него крв Христова, као што је о свему томе Давид одавно казао: *и хлеб крепи срце човеково, намазати уљем лице.*[20] Утврдивши срце своје причешћуј се овим на духован начин: намажи лице душе твоје! Задржи ово откровење у чистој савести и *сазерцавај славу Господњу* - о, када би ти ишао из славе у славу - у Христу Исусу! Њему слава, част и сила у векове векова. А м и н.

НАПОМЕНЕ:

1. О телу и крви Христовој: на речи из посланице ап. Павла Коринћанима: ја примих од Господа и предадох вама, и даље I Кор 11:23
2. I Кор 11:23, 24, 25
3. Мт 26:27
4. Јн 2:1, 10
5. Мт9:15
6. 2Петр1:4
7. 1171 Јн6:53
8. Јн 6:61-62, 66.
9. Пс 116:4
10. Пс23:5
11. Мал1:7.
12. Пс23:5
13. Изл 28:36
14. Пс23:5
15. Мт 26:28
16. Проп9:7
17. Проп9:8.
18. Проп1:2.
19. Ис 61:10.
20. Пс 104:15.

ТАЈНОВОДСТВЕНА ПОУКА ПЕТА[1]

1. Божијом човекољубивошћу, ви сте током пређашњих сабрања наших слушали поуку о крштењу, миропомазању и причешћу телом и крвљу Христовом; сада треба ставити венац духовној згради коју саградисмо на вашу корист.

2. Ви сте видели Ђакон како Јереју и Презвитерима, који стоје око жртвеника Божијег, приноси суд да се умију. Наравно, воду он није принео ради њихове телесне нечистоће, односно, ради тога што ми у храм долазимо прљави. Ово умивање означава да ми сви треба да очистимо себе од греха и безакоња. Пошто руке симболишу наша дела, прањем руку ми потврђујемо и чистоту наших дела. Ниси ли чуо блаженог Давида који је указао на ову тајанствену радњу: *умићу правдом руке своје и обићи ћу око жртвеника твога*, Господе.[2] Значи, умивање руку означава невиност у осуди за грехе.

3. Затим Ђакон узглашава: загрлите један другог и целујте се; немој мислити да су ова целивања истоветна са оним љубљењем које пријатељи практикују када се сретну на тргу. Овај целив није такав; овај целив сједињује душе и окупља незлобиве. Дакле, ово међусобно целивање означава сједињавање душа и одагнање било каквог злопамћења. Због тога је Христос и казао: *ако принесеш дар твој олтару и сетиш се да брат твој има нешто против тебе, остави дар твој пред олтаром и отиђи те се измири са братом твојим, па тек онда дођи и принеси дар твој*. [3] Целивање је, уствари, измиривање и због тога је свето, као што је својевремено блажени Павле вапио говорећи: *целујте један другог целивом светим*, [4] а Петар: *целивом љубави*. [5]

4. Након тога Јереј узглашава: *Горе (имајмо) срца*. Заиста. У овај страшни час приличи да сви имамо срце горе, у Богу, а не доле на земљи, прилепљено земаљским стварима. Овај узглас Јереја нам налаже да у овај час сви заборавимо на овоживотне тегобе и кућевне бриге, и да своје срце пренесемо на небо, Човекољубцу Богу. На ово ви одговарате: *имамо код Господа*, саглашавајући се тако својим исповедањем са упућеним вам узгласом. У овом тренутку нико не може и не сме само устима изговорити имамо код Господа, а умом својим да остане везан за животне тегобе. Свагда на уму треба имати Бога, а уколико је ово због људске слабости немогуће, у крајњој мери у овом тренутку треба се љубављу потрудити.

5. Затим Јереј каже: *заблагодаримо Господу*. Ми смо дужни да благодаримо Господу Богу што је нас недостојне призвао у толику благодат; *што нас је као непријатеље измирио*; [6] што нас је удостојио Духа усиновљења. [7] На ово ви одговарате: *достојно је и праведно*. Узносећи благодарност ми вршимо достојно и праведно дело: Бог није по правди, него изнад правде, облагодатио све нас и даровао нам толика добра.

6. Затим помињемо небо и земљу и море, сунце и месец, звезде и целокупну творевину, разумну и бесловесну, видљиву и невидљиву, Анђеле и Арханђеле, Силе, Господства, Начела, Власти, Престоле, многооке Херувиме [8] који као да говоре заједно са Давидом: *величајте Господа са мношвом*. [9] Помињемо и Серафиме које је Исаија видео Духом Светим како стоје око престола Божијег и двама крилима покривају лице своје, двама крилима ноге, а двама крилима лете и кличу: *Свет, Свет, Свет је Господ Саваот*. [10] Због тога ми и понављамо ово богословље које примисмо од Серафима да бисмо постали заједничари у појању химни заједно са наднебеском војском.

7. Осветивши себе овим духовним појањем ми молимо Човекољубца Бога да ниспошље Духа Светога на предложене дарове: да предложени хлеб учини телом

Христовим, а вино крвљу Христовом. Сасвим се подразумева да све оно чега се дотакне Дух Свети, све се освећује и преображава.

8. По завршетку духовне жртве, бескрвне службе, током умилоствљавајуће жртве, ми молимо Бога за свеопшти мир црква, за благостање света, за царе, за војнике и сатруднике, за оне који су у болести или слабости, који су преморени и за све друге који су потребити помоћи: сви ми се заједно молимо и приносимо ову жртву.

9. Након овога помињемо и раније починуле: најпре патријархе, пророке, апостоле и мученике, да би њиховим молитвама и заступништвом Господ Бог услишао и примио наше молење. Затим се молимо за упокојене свете оце и епископе и уопште за све који између нас починуше, верујући да ће душама њиховим бити велика корист током наше молитве и вршења ове Свете тајне.

10. Желим да вас у ово уверим једним примером. Знам да многи питају: какву корист има душа која је, са гресима или без њих, отишла из овог света ако је ми помињемо на молитви? Шта би се десило када би неки цар послао непослушне своје житеље у затвор, а потом пред њега иступе њихови ближњи и принесу му исплетени венац у корист осуђених: зар не би цар наредио да се, због ових који моле, затворенима олакшају муке? На исти начин и са истим циљем и ми приносимо своје молитве за умрле, свеједно да ли су они грешници, али не приносећи исплетени венац, него приносимо, грехова наших ради, закланог Христа, умилоствљавајући тако и за њих и за нас Човекољубивог Бога.

11: По окончању овога, ми сви са чистом савешћу изговарамо молитву коју је Спаситељ предао ученицима својим, називајући Бога Оцем и произносећи: *Оче наш, који си на небесима!*^[11] О, превелике ли човекољубивости Божије! Тима који се удаљише од њега и постадоше злобни према њему, он је даровао потпуни опроштај ожалостивљења и причешће благодати, удостојивши их да Га и Оцем својим назову: *Оче наш, који си на небесима!* Небесима могу постати они који на себи носе *обличје небеског*^[12] и у које се Бог *уселио, које походи.*^[13]

12. *Нека се свети име твоје.* Свеједно да ли ћемо ми то изговорити или не, Божије име је свето по својој природи. Међутим, код оних који греше ово име се некада ружи, као што пише: *због вас се моје име хули међу паганима.*^[14] Ради тога се и молимо овим речима да би нас име Божије осветило: не због тога што оно није свето и што ће тек по нашој молитви почети да буде свето, него због тога што оно својом светошћу и нас освећује ако вршимо дела достојна ове светиње.

13. *Нека дође Царство твоје.* Чиста душа без бојазни може казати: нека дође Царство твоје. Ко је чуо Павла који говори: нека се не *зацари грех у умртвљеним телима вашим*^[15] и ко себе чисти делима и мишљу и речју, тај може слободно казати Богу: *нека дође Царство твоје.*

14. *Нека буде воља твоја и на земљи као на небесима.* Божанствени и блажени анђели Божији творе вољу Божију, као што Давид у химни каже: *благословите Господа сви Анђели његови, силни крепошћу, који творите вољу његову.*^[16] Тога ради, када се молиш, говориш све ово у оваквом значењу: као што је међу Анђелима свагда воља твоја, тако и на земљи мени нека буде, Владико!

15. *Хлеб наш насушни дај нам данас.* Наш заједнички хлеб није насушан. Али овај Свети Хлеб, јесте насушан: да не бисмо казали, на суштину душе устројен. Овај Хлеб не *улази у стомак и избацује се напоље:*^[17] него се целим твојим бићем разлива, на корист тела и душе. Реч *данас*, користи се уместо израза *свакога дана*, као што и Павле рече: *докле год то данас траје.*^[18]

16. *И опрости нам дугове наше као што и ми опраштамо дужницима својим.* Ми имамо много грехова које чинимо речју и мислима и делима, а све је то достојно

осуде. *Ако кажемо да греха немамо*, лажа смо, као што каже Јован.[19] Дакле, ми у молитви постављамо Богу услов да нам опрости грехе наше на исти начин као што и ми праштамо ближњима својим. Знајући на основу чега ће нам бити опроштено, не треба да оклевамо у опраштању један другом. Жалост и пакост која се нама наноси веома је мала и лако опростива, али греси које ми чинимо према Богу веома су велики и просто вапију за његовом човекољубивошћу. Пази, стога, да због лаких и малених сагрешења која су ти нанета не затвориш самом себи могућност Божијег опроштаја много тежих и већих твојих сагрешења.

17. *И не уведи нас у искушење*, Господе! Зар нас Господ учи да се молимо да на нас никако не наиђу искушења? И како на другом месту пише: *неискушан муж, неискусан муж*.[20] Или: *будите свагда радосни, браћо, када вас нападну искушења*.[21] Али, када наиђе искушење, не значи ли то да ћемо бити посрамљени у њему? Јер искушење наликује великом потоку који се веома тешко може прећи. Они који се нађу у искушењу, а постојани су у вери, неће пропасти у њима, него ће их пребродити као искусни пливачи; непостојани, пак, када наступе искушења пропаћу у њима као, рецимо, Јуда који није могао да одоли искушењу среброљубља, није препливао, него погрузивши се, утопио се. Петар је запао у искушење одрицања, али није се утопио у њему, него је храбро препливао и избавио се искушења. Чуј и на другом месту како сабор светих благодари за избављење од искушења: *искушао си нас, Боже, распалио си нас као што се жари сребро. Увео си нас у сету, положио си бреме на плећа наша. Поставио си човека на главу нашу: прођосмо кроз ватру и воду и извео си нас у миру*.[22] Видиш ли њихову одважност у радости због онога што су прошли, а нису пропали? И извео си нас у миру, кажу. Нзихово улажење у мир и покој означава слободу од искушења.

18. *Него нас избави од злога*. Када би оно: не уведи нас у искушење, значило да нас сасвим мимоиђу искушења, Он онда не би још додао: *избави нас од злога*. Зао јесте противни бес, злодух, од кога молимо избављење. Када изговоримо молитву ти кажеш *амин*, и тиме печатиш све оно што се у овој богоданој молитви налази, јер то значи: *нека буде*.

19. Након тога Јереј каже: *Светиње Светима!* Светиња су предложени дарови на које је сишао Дух Свети. Свети сте и ви који се удостојисте Духа Светога. Дакле, Светиња приличи Светима. На ово ви одговарате: *један је Свет, један је Господ Исус Христос*. Заиста је Свет само Онај ко је по природи својој Свет. И ми смо Свети: али не по природи, него по заједничарењу, подвигу и молитви.

20. После тога ви слушате појца који вас песмом позива на причешће Светим тајнама, говорећи: *окусите и видите да је Господ благ*.[23] Не препустите телесном чулу да расуђује о овоме, него непоколебивој вери! Онима који кушају не даје се да једу хлеб и вино, него праобраз тела и крви Христове.

21. Приступајте али не са раширеним длановима и прстима, него нека лева рука послужи као постоље десној, као да желиш Цара да прихватиш, и спојивши дланове прими на руке тело Христово и кажи: *амин*. Кад примиш Свето тело у руке пажљиво се причести њиме, пазећи да ништа не испустиш; ако нешто испустиш, то је као да си део тела свога изгубио. Одговори ми: ако би ти неко дао листиће злата, зар их не би држао на рукама својим са великом пажњом, чувајући и пазећи да не испустиш ни најмањи делић? Зар ниси онда обавезан да са много више труда и пажње чуваш ове дарове који су драгоценији од злата и драгог камења?

22. Када се причестиш телом Христовим, тада приступи чаши крви: не пружај своје руке према чаши него се приклони и у том положају говорећи *амин*, освети се и крвљу Христовом, причести се. Док су ти усне још влажне од причешћа, дотакни их се

рукама и освети том влагом и очи и чело и остала чула твоја. Најзад, изговарајући молитве, заблагодари Богу што те је удостојио оваквих тајанстава.

23. Ова предања чувајте пажљиво и пазите да се не спотакнете. Не одвајајте сами себе од причешћа. Ради прљавштине греха не лишавајте се ових Свештених и Духовних Тајни. *Бог мира нека вас освети (у свему); и нека се ваше тело и душа и дух очувају у савршеној чистоти за долазак Господа нашег Исуса Христа.*^[24] Њему нека је слава, част и сила, са Оцем и Светим Духом, сада и увек, и у векове векова. А м и н.

НАПОМЕНЕ:

1. Из Петрове посланице саборне: зато одложите сваку злобу и сваку превару и клевету, и даље - I Петр 2:1
2. Пс 26:6.
3. Мт 5:23-24
4. I Кор 16:20
5. I Петр 5:14
6. Рм 5:10
7. Рм 8:15.
8. Јез 10:21; 1:6.
9. Пс 34:4
10. Ис 6:2, 3
11. Мт 6:9
12. I Кор 15:49
13. 2 Кор 6:16
14. Ис 52:5; Рм 2:24
15. Рм 6:12.
16. Пс 103:20.
17. Мт 15:17.
18. Јевр 3:13.
19. I Јн 1:8.
20. Сир 34:10; Рм 1:28
21. Јак 1:2
22. Пс 66:10-12
23. Пс 34:9
24. I Сол 5:23

Књига: Свети КИРИЛО архиепископ јерусалимски
ПОУКЕ - ОГЛАСИТЕЉНЕ И ТАЈНОВОДСТВЕНЕ
Библиотека: СВЕЧАНИК ХРИШЋАНСКА МИСАО, Књига 16

Изворник: Святитель КИРИЛЛ архиепископ иерусалимский
ПОУЧЕНИЯ - огласительные и таиноводственные
Москва, 1991. г.

Уређивачки савет:

митрополит Амфилохије (Радовић)
епископ Атанасије (Јевтић)
академик Матија Бећковић
проф. др Војислав Коштуница
проф. др Предраг Ристић
митрополит Иринеј (Ковачевић)
епископ Данило (Крстић)
др Марко С. Марковић

Уредник: јереј Милорад Средојевић

Уредништво:

Жарко Гавриловић
Радомир Поповић
Душан Колунџић
Слободан Милуновић
Ђорђе Трајковић
Слободан Милеуснић
Зоран Јелисавчић
Радомир Ракић

Рецензенти:

Протојереј ставрофор Љубодраг Петровић
Протојереј ставрофор Вајо Јовић
Владимир Димитријевић

Тираж: 500

Штампа: "БИГ штампа" Београд

Издавач: Универзитетски образовани
православни богослови
Хиландарски фонд Задужбина
„Николај Велимировић и Јустин Поповић”

Са руског превео: протонамесник Миливој Р. Мијатов

Место издања: Београд - Ваљево - Србиње, 2001.